اصلاحي
مدلل تقريرونه
دقرآن کریم، نبوی احادیثو او دامت داسلافو دقیمتي اقوالو اصلاحي نصیحتونو، علمي لطائفو او دعبرت نه
ډک زړه راښکونکو معتمدو واقعاتو په رڼا کې۔ دمعاشرې دإصلاح، خوف خدا، دحقوق الله او حقوق العبادو
اهمیت او د دارینو دسعادت او نیک بختۍ په باره کې۔ دعلماو، طلباو، مقررینو او عامو مسلمانانو دپاره
یوه مفصله معتمده علمي او تحقیقي ذخیره:
تالیف
ابو الشمس مولانا نور الهدیٰ عفي عنه
مکتبه اعزازیه
محله جنگی پشاور
کفایت الله ارماني
0344-9995990
جاده میوند پخته فروشی کابل: 0764857797

كفايت ديني كتب خانه

په دې چينل كى دټليګرام كتابونه نشركيږى
دحنفي مذهب په رڼاكى
لكه تفاسير شريف
اوفقه شريفه
اوفتاوى؟
د درجون كتابونه
اوداسى نور كتابونه لكه.
صرف اونحو
اومنطق
اوعقائد
نوهيله لرم چى دالينک دثواب په خاطر نشر كړى
https://t.me/kafayat2395

كفايت الله واټس ايپ نمبر 03052488551

د دا كتاب pdf كول خاص د الله تعالىٰ د رضا د پاره دى

د ټولو لوستونكو او فايده اخستونكو
د دعا په هيله

دَ قرآن کریم، نبوي احادیثو او د امت د أسلافو د قیمتي اقوالو، إصلاحي نصیحتونو، عِلمي لطائِفو او د عِبرت نه ډَك زړه رابښکونکو مُعتمدو واقعاتو په رڼا کې. د معاشرې د إصلاح، خَوفِ خُدا، د حقوق الله او حقوق العبادو اهمیت او د دارینو د سَعادت او نیک بختۍ په باره کې. د علماو، طلباو، مُقرِرینو او عامو مسلمانانو د پاره یوه مفصَله مُعتَمَده عِلمي او تحقیقي ذَخیره:

اِصلَاحِيْ مُدَلَّلْ تَقْرِیْرُوْنه

جلد ٤

آبُو الشَّمْس مولانا نُوْرُالْهُدٰی عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فیضُ القرآن اکاخیل کالونی، مردان

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د کتاب نوم: اِصْلَاحِيْ مُدَلَّلْ تَقْرِيْرُوْنه جلد ۴

مؤلف: اَبُو الشَّمْس مولانا نُوْرُالْهُدٰى عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فيض القرآن اکاخيل کالونی مردان

فون نمبر ۰۳۰۶ ۵۴۴۷۱۷۴

کمپوزر: مؤلف پخپله

د چاپ کال: ۱۴۳۷ھ ق ، ۱۳۹۴ھ ش، مطابق ۲۰۱۶ ء

مکتبه اعزازيه

محله جنگي پشاور

زير اهتمام

کفايت الله ارماني

۰۳۴۴-۹۹۹۵۹۹۰

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

سریزه (د څلورم جلد)

نَحْمَدُهٗ وَنُصَلِّيْ عَلٰى رَسُوْلِهِ الْكَرِيْمِ . اَمَّا بَعْدُ !

قدرمنو ! په تورو کلونو کې به مې د دې (اِصْلَاحِيْ مَدَنِّيْ تَقْرِيْرُوْنَه) کتاب هر جلد د مدرسې په سالانه رُخصتیو کې لیکل ، ځکه د دَرسي مصروفیاتو په وجه به د کال په مینځ کې راته د لیکلو موقع ډیره نه ملاویده .

خو کله چې دریم جلد ولیکل شو ، او د هغې په آخر کې مې د څلورم جلد د لیکلو وعده وکړه نو د دې کتاب شائقینو دومره په اِهتمام سره بار بار د څلورم جلد په باره کې تپوسونه او ټیلفونې کولې چې ماته آخِر حَیاء راغله او زه په دې مجبور شوم چې د دوی دې خبرې ته لبّیک ووایم ، او د دوی عِلمي تَنده ماته کړم .

لهذا د دوی دې آرزو ته د عمَلي جامې اَغوستلو په خاطر مې په ځان بوج راوَست او د دَرسونو سره سره د کال په مینځ کې مې د څلورم جلد په لیکلو شروع وکړه . چې کله څو میاشتې پس څه اندازه کتاب ولیکلې شو نو ناڅاپه په یو اِلهي اِمتحان کې راګیر شوم چې د هغې په وجه د کتاب په لیکلو کې څه نا څه تاخیر راغی . (۱)

خو بیا مې د کلکې حَوصلې او اِستقامت نه کار واخیست ، او د الله ﷻ په فضل سره مې د کتاب باقي حصه په داسې عِلمي او تحقیقي انداز کې پوره کړه چې د مخکینې درې واړه جلدونو په نسبت مې د دې څلورم جِلد سره کوشش او خواري ډیره وکړه ، ځکه مخکینې هر یو جِلد به مې تقریبا په پنځو یا شپږو میاشتو کې پوره کولو ، او دا څلورم جلد مې په لسو میاشتو کې اولیکلو .

(۱) د دې امتحان څه تفصیل د کتاب په آخر کې " دُعاګانو دَرخواست " د عُنوان لاندې په صفحه ۳۷۷ باندې ذکر دی .

Scanned with CamScanner

زما د دې خوارۍ او مِحنت اندازه به تاسو ته د کتاب د مطالعه کولو په وخت کې اُولږي.

بل دا چې د همدې څلورم جِلد په وجه مې د خپل رب نه دا قوي اُميد دی چې د دې په وجه به راته خپل ګناهونه معاف کوي.

کومو اهلِ علمو، خطيبانو او دوستانو چې راته په يو څو مخصوصو موضوع ګانو باندې د ليکلو په باره کې ډيره تاکيدې وينا کړې وه په هغې کې څه موضوع ګانې خو په دې جِلد کې اوليکلې شوی، او باقي به انشاء الله په راتلونکي **پنځم جلد** کې اوليکم.

الله ربّ العزت دې دا کتاب هم د خلقو د اِصلاح او فائدې ذريعه اوګرځي.

آمِين يَارَبَّ الْعَالَمِيْن.

ابوالشمس نُورالهدیٰ عفی عنه

نوټ: که د کتاب متعلق يا بله څه مفيد مشوره وي نو په دې نمبر رابطه کولې شئ.

موبائل نمبر: ۰۳۰۶ ۵۴۴۷۱۷۴

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اجمالي فهرست

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
تفصیلي فهرست

نمبرشمار	موضوع	صفحه
۱۲۱	د علامه قسطلاني رحمه الله تحقيق	۱۰۰
۱۲۲	د "عقلي محبت" سره د نورو محبتونو جمع کول	۱۰۱
۱۲۳	د نبي عليه السلام د محبت په وجه د خپل ځوي لحاظ نه کول	۱۰۲
۱۲۴	د حضرت ابوبکر صديق ﷛ د محبت واقعه	۱۰۲
۱۲۵	د نبي عليه السلام سره د محبت په وجه د خپل پلار لحاظ نه ساتل	۱۰۳
۱۲۶	د عبدالله بن أبي بن سلول د ځوي د محبت واقعه	۱۰۳
۱۲۷	د نبي عليه السلام سره د محبت په وجه د خپل ځان پرواه نه کول	۱۰۵
۱۲۸	د يوې ښځې په زړه کې د نبي عليه السلام عظمت او محبت	۱۰۶
۱۲۹	د حضرت زيد بن دثنه ﷛ د نبي عليه السلام سره د محبت واقعه	۱۰۸
۱۳۰	په مؤمن باندې د خپل ځان په نسبت د نبي عليه السلام حق زيات دی	۱۰۹
۱۳۱	د نبي ﷺ سره محبت نه کوونکې فاسق او د هدايت نه محرومه دی	۱۱۰
۱۳۲	د قاضي بيضاوي رحمه الله تحقيق	۱۱۱
۱۳۳	د انسان حشر به په قيامت کې د هغه چا سره وي چې د چا سره يې محبت وي	۱۱۱
۱۳۴	د نبي ﷺ سره محبت کوونکي ته په جنت کې د هغوی ملګرتيا نصيبه کيدل	۱۱۴
۱۳۵	د نبي ﷺ سره محبت کوونکي ته د ايمان خوږوالې نصيبه کيدل	۱۱۵
۱۳۶	**د نبي عليه السلام سره د محبت کولو تقاضا او د هغې علامات**	۱۱۶
۱۳۷	۱. د نبي عليه السلام د سُنتو اِتباع کول	۱۱۶
۱۳۸	محبت هغه دی چې په ظاهري وجود يې آثرات ښکاري	۱۱۷
۱۳۹	۲. د نبي عليه السلام سره د تعلق لرونکو شيانو تعظيم کول	۱۱۸
	د اسلافو په زړونو کې د محبت يو څو نمونې:	۱۱۸
۱۴۰	۱. د حضرت عمر ﷛ د حضرت اسامة ﷛ سره محبت کول	۱۱۸
۱۴۱	۲. امام مالک رحمه الله او د احاديثو تعظيم	۱۱۹

نمبرشمار	موضوع	صفحه

Scanned with CamScanner

نمبرشمار	موضوع	صفحه
٢٦٣	جواب	٢١٩
٢٦٤	ټول انبياء قبلَ النبوّة او بَعد النبوّة معصوم دي	٢١٩
٢٦٥	نبي عليه السلام اَولين او آخرين پيغمبر دی	٢٢٠
٢٦٦	د اُمت اَعمال نبي عليه السلام ته پيش کولې شي	٢٢٠
٢٦٧	د نبي عليه السلام د نوم مبارک سره صرف (ص)، يا صرف (ع) ليکل مکروه دي	٢٢١
٢٦٨	د نبي عليه السلام د روضې مبارکې نه د مصافحې د پاره لاس راويستل	٢٢٢
	۴. د نبي ﷺ په سُنتو باندې د عمل کولو سائنسي او طبي فوائد	٢٢٤
٢٦٩	د نبي ﷺ په سُنتو باندې د عمَل کولو سائنسيي ، طِبي ، او دُنيوي فوائد	٢٢٤
٢٧٠	تمهيدي خبره	٢٢٥
٢٧١	ضروري تَنبيه : مسلمان به بغير د چُون و چرا نه په شرعي اَحکاماتو باندې عمل کوي	٢٢٦
٢٧٢	انسان طبعًا حريص دی	٢٢٧
٢٧٣	د خوراک نه مخکې لاسونه وينځل : د احاديثو په رڼا کې	٢٢٨
٢٧٤	د خوراک نه مخکې د لاسونو وينځلو سائنسي او طِبي فوائد .	٢٢٩
٢٧٥	واقعه : د خوراک نه مخکې د لاسونو نه وينځلو نقصان	٢٢٩
٢٧٦	د خوراک نه روستو د لاسونو وينځلو اَهميت	٢٣٠
٢٧٧	په گوتو خوراک کول ، او د گوتو څټَل : د احاديثو په رڼا کې	٢٣١
٢٧٨	په گوتو د خوراک کولو ، او د گوتو څټَلو سائنسي او طِبي فايدې	٢٣٢
٢٧٩	په ښي لاس خوراک کول	٢٣٢
٢٨٠	د جديد سائنس تحقيق	٢٣٣

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

﴿ وَمَآ اٰتٰىكُمُ الرَّسُوْلُ فَخُذُوْهُ وَمَا نَهٰىكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا ﴾ الحشر آیت ۷۔

د نبي علیه السلام اِتباع او اِطاعت

تالیف :

اَبُوالشَّمْس مولانا نُوْرُالْهُدٰی عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فیض القرآن اکاخیل کالونی مردان

" **د نبي ﷺ اِتباع او اِطاعت** " دا موضوع اګر چې ډيره اُوږده ده خو بيا هم په څو غټو عنواناتو مې تقسيم کړې ده ، تاسو کولې شئ چې هريو عنوانان په ځانله ځانله جُمعه کې بيان کړئ ، او ددې عنواناتو په مينځ کې داسې ربط او تعلق هم شته چې که موقع او وخت زيات وي نو ټول په يوه جُمعه هم بيانولې شئ .

هغه عنوانات دادي :

ابوالشمس عفي عنه

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د نبي عليه السلام اِتباع او اِطاعت

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهٗ وَنَسْتَعِيْنُهٗ وَنَسْتَغْفِرُهٗ وَنُؤْمِنُ بِهٖ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ. وَنَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا مَنْ يَّهْدِهِ اللهُ فَلَا مُضِلَّ لَهٗ وَمَنْ يُّضْلِلْهُ فَلَا هَادِيَ لَه. وَنَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ وَنَشْهَدُ اَنَّ سَيِّدَنَا وَنَبِيَّنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُه.

اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ. قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيْدِ وَالْفُرْقَانِ الْحَمِيْدِ:

﴿وَمَآ اٰتٰىكُمُ الرَّسُوْلُ فَخُذُوْهُ وَمَا نَهٰىكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا﴾. (١)

وقَالَ فِيْ مَوْضِعٍ اٰخَرَ: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيْ رَسُوْلِ اللهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾. (٢)

وَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ اُمَّتِيْ يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ اَبٰى، قَالُوْا: يَارَسُوْلَ اللهِ وَمَنْ يَّاْبٰى؟ قَالَ: مَنْ اَطَاعَنِيْ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِيْ فَقَدْ اَبٰى. متفق عليه (٣)

وَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا اَمَرْتُكُمْ بِهٖ فَخُذُوْهُ، وَمَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا. (٤)

صَدَقَ اللهُ الْعَظِيْم.

---

(١) الحشر آيت ٧.

(٢) الاحزاب آيت ٢١.

(٣) رواه البخاري (٧٢٨٠) كتاب الاعتصام بالكتاب والسنة باب الاقتداء بسنن رسول الله صلى الله عليه وسلم، ومسلم (١٨٣٥) كتاب الإمارة.

(٤) سنن ابن ماجه باب اتباع سنة رسول الله صلى الله عليه وسلم حديث ١. وفي رواية: مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا وَمَا اَمَرْتُكُمْ بِهٖ فَأْتُوْا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ. صحيح ابن حبان. ذكر البيان بان الساهي عن المصطفى صلى الله عليه وسلم والأوامر فرض على حسب الطاقة على انه لايسعهم التخلف عنه. حديث ١٨.

د نبي عليه السلام د اتباع کولو حکم او اهميت

زما خوږو قدرمندو او عزت منډو مسلمانانو وروڼو ! لکه څرنګ چې په انسان باندې د الله ﷻ د أحکاماتو اطاعت او تابعداري لازم ده نو دغه شان په ده باندې د رسول الله صلی الله عليه وسلم اتباع او تابعداري هم لازم ده . دغه وجه ده چې په قرآن کريم کې په مختلفو ځايونو کې د الله ﷻ د اطاعت نه روستو د رسول الله صلی الله عليه وسلم د اطاعت حکم مستقلاً ذکر شوی ، الله رب العزت فرمايي :

﴿ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ ﴾ .(۱)

ترجمه : اې د ايمان خاوندانو ! تاسو حکم اُومنئ د الله ، او حکم اومنئ (د هغه) د رسول .

نو که چيرته صرف د الله ﷻ اطاعت کافي وی نو بيا به په دې دومره ډيرو آيتونو کې ﴿ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ ﴾ مستقلاً نه ذکر کيده . پس معلومه شوه چې په مؤمنانو باندې د الله ﷻ د اطاعت سره سره د رسول الله صلی الله عليه وسلم اطاعت هم مستقلاً فرض دی .

بل ځای کې الله ﷻ د اتباع نه کوونکو او نافرماني کوونکو د پاره سخت وعيدونه ذکر کړي :

﴿ قُلْ اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْكٰفِرِيْنَ ﴾ .(۲)

ترجمه : اې پيغمبره ته (دوی ته) اووايه : تاسو حکم اُومنئ د الله ﷻ او د (هغه د) رسول ، پس که چيرته تاسو مخ واړوی (۳) نو بيشکه الله ﷻ کافران نه خوښوي .(۴)

---

(۱) النساء آيت ۵۹ .

(۲) آل عمران آيت ۳۲ .

(۳) فَاِنْ تَوَلَّوْا . اي تخالفوا عن امره . ابن کثير ج۲ ص ۲۹

(۴) حافظ ابن کثير ليکلي : فدلّ علیٰ أنّ مخالفته في الطريقة کفر ، والله لايحبّ من اتّصف بذلک . ابن کثير ج۲ ص ۲۹ آل عمران آيت ۳۲ .

﴿ وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا مُّبِيْنًا ﴾. (١)

ترجمه : او څوک چې د الله او د هغه د رسول نا فرماني وکړي نو بيشکه هغه ګمراه شو په ښکاره ګمراهۍ سره.

بل ځاى الله رب العزت فرمايي :

﴿ وَمَآ اٰتٰىكُمُ الرَّسُوْلُ فَخُذُوْهُ وَمَا نَهٰىكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا ﴾. (٢)

ترجمه : او رسول (صلى الله عليه وسلم) چې تاسو ته څه درکوي هغه واخلئ ، او د څه شي نه چې تاسو منع کړي د هغې نه منع شئ.

فائده : د آيت الفاظ چونکه عام دي نو أقوالو او أفعالو دواړو ته شامل دى.

د نبي ﷺ اطاعت د الله ﷻ اطاعت دى

الله رب العزت فرمايي :

﴿ مَنْ يُّطِعِ الرَّسُوْلَ فَقَدْ أَطَاعَ اللّٰهَ ﴾. (٣)

ترجمه : څوک چې د پيغمبر (عليه السلام) اطاعت وکړي (يعنى د هغه خبره أومني) نو بيشکه ده د الله اطاعت وکړو.

پس که څوک د رسول الله صلى الله عليه وسلم اطاعت کوي او د هغه احکام مني نو ګويا هغه د الله ﷻ اطاعت کوي.

او که څوک د رسول الله صلى الله عليه وسلم اطاعت نه کوي ، او د هغه د أحکاماتو نه سرغړونه کوي نو ګويا دې د الله ﷻ اطاعت نه کوي . او د الله ﷻ اطاعت نه کول خو ښکاره ګمراهي ده.

(١) الاحزاب آيت ٣٦.
(٢) الحشر آيت ٧.
(٣) النساء آيت ٨٠.

ځکه رسول الله ﷺ هم د ځان نه خبره نه کوي بلکه دا هم ورته د الله ﷻ د طرفه وَحي شوې وي ، خو احاديث وَحي خَفي (يعنی وحي غير مَتلو) ده او په دې کښې دِ قرآن کريم د اَحکاماتو تفصيل دی . الله تبارک وتعالی فرمايي :

﴿ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى ، إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُّوْحٰى ﴾ . (١)

ترجمه : دا پيغمبر د خپل خواهشِ نفس نه خبرې نه کوي (بلکه) د دوی هره خبره وَحي ده چې په دوی نازلولې شي .

گفته او گفته الله بود ❁ گرچه از حلقوم از عبدالله بود .

د پيغمبر عليه السلام وينا د الله ﷻ وينا ده اگر چې د مرې يعنی د ژبې مبارکې د عبدالله (يعنی رسول الله صلی الله عليه وسلم) نه راوتې وي . (٢)

پس معلومه شوه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د کوم شي حکم وکړي . يا د کوم شي نه منع وکړي نو په اُمت باندې د هغې مَثل فرض دي ، او د دې خلاف کول ناجائز دي .

د مسلم شريف حديث دی نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمايي :

مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوْهُ . وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَافْعَلُوْا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ . (٣)

د څه شي نه چې زه تاسو منع کړم نو تاسو د هغې نه ځان بچ اُوساتئ ، او د څه شي چې زه تاسو ته حکم وکړم نو څومره مو چې طاقت وي تاسو هغه کوئ (يعنی د خپل طاقت موافق په هغې عمل کوئ) .

(١) النجم آيت ٣، ٤ .

(٢) معارف القرآن پ ٤ ص ١٠٩ .

(٣) مسلم باب توقيره صلی الله عليه وسلم وترک إکثار سؤاله عمّا لاضرورة اليه حديث ١٣٠ (١٣٣٧) . وفي رواية : مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا . وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَأْتُوْا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ . صحيح ابن حبان ذکرُ البيان بانّ المناهي عن المصطفی صلی الله عليه وسلم والأوامرَ فرضٌ علی حسب الطاقة علی امّته لايسَعُهُم التخلّفُ عنه . حديث ١٨ . وفي رواية : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَخُذُوْهُ وَمَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا . سنن ابن ماجه باب اتّباع سنّة رسول الله صلی الله عليه وسلم حديث ١ .

د نبي عليه السلام د اتباع فوائد :

د رسول الله صلى الله عليه وسلم اِتباع كول ، د هغوى په سُنتو باندې عمل كول ، او د ژوند په هره مرحله كې د هغوى په نقشِ قدم باندې تلل د انسان د پاره د سعادت او كاميابۍ ذريعه ده .

چونكه د نبي عليه السلام د اِتباع او اِطاعت د پاره بې شماره فوائد بيان شوي دي ، خو زه به درته صرف يو څو غټ فوائد بيان كړم :

١. د رسول الله ﷺ اتباع د الله ﷻ د محبت او د ګناهونو د مغفرت ذريعه ده

كوم كس چې په اَقوالو ، اَعمالو او اَخلاقو كې د رسول الله صلى الله عليه وسلم اِتباع كوي نو د داسې كس سره الله رب العزت مَحبت كوي ، او د الله ﷻ محبوب جوړيږي .

الله تبارك وتعالى فرمايي :

﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ .(١)

ترجمه : (اې پيغمبره !) ته (خلقو ته) ووايه كه چيرته تاسو د الله ﷻ سره په رښتيا محبت كوئ (او ددې محبت په وجه دا هم غواړئ چې الله ﷻ هم د تاسو سره محبت وكړي) نو (ددې مقصد حاصلولو د پاره) تاسو زما تابعداري وكړئ ، نو الله به د تاسو سره محبت وكړي ، او تاسو ته به ستاسو ګناهونه معاف كړي ، او الله تعالى بخښونكې او مهربانه دى .

فايده : ددې آيت نه دا خبره هم معلومه شوه چې كوم كس د الله جل جلاله د محبت دعوىٰ كوي نو د هغه د پاره دا واجب او ضروري ده چې دې به د رسول الله صلى الله عليه وسلم اِتباع كوي ځكه د نبي عليه السلام د اِتباع نه بغير د الله ﷻ د محبت دعوىٰ كول باطل او دروغ ده .

(١) آل عمران آيت ٣١ .

د حافظ ابن كثير رحمه الله وينا :

حافظ ابن كثير رحمه الله د همدې آيت د لاندې ليکي :

هٰذِهِ الْآيَةُ الْكَرِيْمَةُ حَاكِمَةٌ عَلٰى كُلِّ مَنِ ادَّعٰى مَحَبَّةَ اللهِ وَلَيْسَ هُوَ عَلَى الطَّرِيْقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ فَإِنَّهُ كَاذِبٌ فِيْ دَعْوَاهُ فِيْ نَفْسِ الْأَمْرِ حَتّٰى يَتَّبِعَ الشَّرْعَ الْمُحَمَّدِيَّ وَالدِّيْنَ النَّبَوِيَّ فِيْ جَمِيْعِ أَقْوَالِهِ وَأَفْعَالِهِ وَأَحْوَالِهِ .(۱)

دا آيتِ كريمه د هر هغه چا خلاف حُجت دی چې د الله تعالی د محبت دعویٰ خوکوي ليکن د رسول الله صلی الله عليه وسلم په طريقه او سنتو باندې عمل نه کوي ، نو داسې کس په حقيقت کې په خپله دعویٰ کې تر هغه وخته پورې دروغجن دی تر څو پورې چې دې په ټولو اَقوالو ، اَفعالو او اَحوالو کې د شريعتِ محمدي او دينِ نبوي پيروي اونکړي .

علامه ابن قيم رحمه الله فرمايي چې د الله ﷻ سره د محبت او د الله ﷻ د محبوبيت علامه داده چې انسان به د رسول الله صلی الله عليه وسلم اِتباع کوي نو بيا به د الله ﷻ محبوب جوړيږي . او د نبي عليه السلام د اِتباع نه بغير نه خو دده د الله ﷻ سره د محبت دعویٰ صحيح ده ، او نه دې د الله ﷻ محبوب جوړيدې شي . (۲)

جُنيد بغدادي رحمه الله فرمايي : الله رب العزت ته هيڅوک نشي رسيدی مگر د الله ﷻ د دين په واسطه به ورته وَر رسي ، او الله پاک ته د رسيدو لاره د پيغمبر عليه السلام اِتباع او پيروي كول دي .(۳)

---

(۱) تفسير القرآن العظيم ج۲ ص۲۹ آل عمران آيت ۳۱ .

(۲) وقال ابن القيم : ﴿ يُحْبِبْكُمُ اللهُ ﴾ إشارة الى دليل المحبة وثمرتها وفائدتها . فدليلها وعلامتها اتباع الرسول . وفائدتها وثمرتها محبة المرسل لكم ، فما لم تحصل المتابعة فليست محبتكم له حاصلة ، ومحبته لكم منتفية . مدارج السالكين (۳ / ۲۲) ، الطريق الى الجنة ص ۱۶۴

(۳) مكاشفة القلوب ص ۴۲ موضوع ۱۱ .

د نورو مفسرينو وينا : مفسرينو ليکلي چې څوک د الله ﷻ د محبت دعوىٰ کوي او بيا د رسول الله صلى الله عليه وسلم د سُنتو مخالفت کوي نو دې په دې خپله دعوىٰ کې دروغجن دى ، ځکه د عِشق او محبت قانون دادى چې د يو چا دېل چا سره محبت وي نو دې د هغه کور ، د هغه د ديوالونو ، او د هغه د هر شي سره محبت کوي .

اوس چې د يو سړي د الله ﷻ سره محبت وي نو خامخا به دې د هغه د رسول " محمّد صلى الله عليه وسلم " اِتباع کوي . مجنون وايي :

أَمُرُّ عَلَى الدِّيَارِ دِيَارِ لَيْلَى ❁ أُقَبِّلُ ذَا الْجِدَارَ وَذَا الْجِدَارَا

وَمَا حُبُّ الدِّيَارِ شَغَفْنَ قَلْبِيْ ❁ وَلٰكِنْ حُبُّ مَنْ سَكَنَ الدِّيَارَا .(۱)

زه د ليلى په ښهر (او کورونو) تيرېږم نو دا ديوال او هغه ديوال ښکلوم ، ددې ښار محبت زما زړه عاشِق کړې نه دى ليکن زه چې دا کار کوم نو دا د هغه چا د محبت په وجه کوم چې په دې ښار (او کلو) کې اوسيږي (يعنى د ليلى د محبت په وجه دا کار کوم) .

مفسرينو ليکلي چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په زمانه کې يو قوم د الله ﷻ د محبت دعوىٰ وکړه ، نو الله رب العزت دا آيت نازل کړو : ﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ ... ﴾ .

نو الله تبارک و تعالى دا واضحه کړه چې څوک زما د محبت دعوىٰ کوي نو په هغه باندې د رسول الله صلى الله عليه وسلم اِتباع واجب ده ، او د نبي عليه السلام اِتباع د الله ﷻ سره د محبت غټه نخه او خودلې شوه . بيا د نبي عليه السلام اِتباع څود بخود د الله ﷻ محبت د بنده سره واجبوي .(۲)

اوس چې يو سړې د الله ﷻ د محبت دعوىٰ کوي خو د نبي عليه السلام تابعداري نه کوي نو دا په حقيقت کې د الله ﷻ د حکم نافرماني کوي .

(۱) فتح الملهم ج۱ ص ۴۲۴ .

(۲) وَقَالَ الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ وَغَيْرُهُ مِنَ السَّلَفِ : زَعَمَ قَوْمٌ أَنَّهُمْ يُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَابْتَلَاهُمُ اللّٰهُ بِهٰذِهِ الْآيَةِ . فَقَالَ : ﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ ... ﴾

Scanned with CamScanner

عبدالله بن مبارک رحمه الله فرمايي:

تَعْصِي الْإِلٰهَ وَأَنْتَ تَزْعُمُ حُبَّهُ ۞ هٰذَا لَعَمْرِيْ فِي الْقِيَاسِ شَنِيْعُ

لَوْ كَانَ حُبُّكَ صَادِقًا لَأَطَعْتَهُ ۞ إِنَّ الْمُحِبَّ لِمَنْ يُحِبُّ مُطِيْعُ (۱)

ته د الله ﷻ د محبت دعوى کوى حالانکه ته خو د هغه نافرماني کوى، قسم په الله ﷻ دا خو عقلاً ډيره نا آشنا خبره ده. که چيرته ستا محبت د الله ﷻ سره ريښتيني وى نو بيا به تا خامخا د هغه (د احکاماتو) تابعداري کړې وى، ځکه عاشق خو د خپلې معشوقې تابعدار وي.

لهذا څومره چې يو انسان د نبي عليه السلام په اتباع کې قوي وي نو په هماغه انداز باندې به دده سره د الله ﷻ محبت هم قوي وي، او چې څومره دې په اتباع کې کمزورې وي نو هماغومره اندازه به د الله ﷻ محبت دده سره کم وي.(۲)

۲. د رسول الله ﷺ اتباع د جنت د تللو ذريعه ده

څوک چې د سردارِ دوجهان محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم اتباع او تابعداري کوي نو الله ﷻ به ددې په وجه دا انسان جنت ته داخل کړي. د بخاري شريف حديث دى پيغمبر عليه السلام فرمايي:

كُلُّ أُمَّتِيْ يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبٰى. قَالُوْا: يَا رَسُوْلَ اللهِ وَمَنْ يَأْبٰى؟ قَالَ: مَنْ أَطَاعَنِيْ دَخَلَ الْجَنَّةَ. وَمَنْ عَصَانِيْ فَقَدْ أَبٰى. متفق عليه (۳)

---

(۱) تفسير ابن رجب الحنبلي (۱/۲۰۲). دا شعر په يو بل انداز هم نقل شوى: تَعْصِي الْإِلٰهَ وَأَنْتَ تُظْهِرُ حُبَّهُ ۞ هٰذَا مَحَالٌ فِي الْقِيَاسِ بَدِيْعُ. لَوْ كَانَ حُبُّكَ صَادِقًا لَأَطَعْتَهُ ۞ إِنَّ الْمُحِبَّ لِمَنْ أَحَبَّ مُطِيْعُ. تفسير الراغب الاصفهاني (۴/۳۰۸)

(۲) فبحسب هذا الاتباع يكون منشأ هذه المحبة وثباتها وقوتها، وبحسب نقصانها يكون نقصانها. مدارج السالكين (۳/۳۷)، الطريق الى الجنة ص ۱۶۵.

(۳) رواه البخاري (۷۲۸۰) كتاب الاعتصام بالكتاب والسنة باب الاقتداء بسنن رسول الله صلى الله عليه وسلم، ومسلم (۱۸۳۵) كتاب الإمارة.

Scanned with CamScanner

زما هر يو اُمتي به جنت ته داخليږي مګر (هغه کس به جنت ته نه داخليږي) چا چې اِنکار وکړو (۱)، (د نبي عليه السلام نه) پوښتنه اُوشوه : هغه کوم کس دی چې هغه انکار کوي ؟ پيغمبر عليه السلام اوفرمايل : چا چې زما تابعداري وکړه هغه به جنت ته داخل شي ، او چا چې زما نافرماني وکړه نو هغه اِنکار او سرکشي وکړه (يعنی چا چې زما اِطاعت او نه کړو نو هغه سرکشي او اِنکار کوونکې دی ، د جنت مستحق نه دی ، بلکه دې به د دې خپل اِنکار او نافرمانۍ په وجه د الله ﷻ د عذاب او جهنم مستحق اوګرځي) .

د ترمذي شريف حديث دی ، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

مَنْ اَكَلَ طَيِّبًا وَعَمِلَ فِيْ سُنَّةٍ وَأَمِنَ النَّاسُ بَوَائِقَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ . (۲)

چا چې حلال رِزق اوخوړو ، په سُنت طريقه يې عمل وکړو ، او دده د ضَرر نه خلق په اَمن کې شو نو دې به جنت ته داخل شي .

فائده: په دې حديث کې جنّت ته د داخليدو د پاره دويم صفت دا خودلې شوې چې دا انسان د ژوند په هره مرحله کې د سُنتو پوره پوره پيروي وکړي : که هغه عبادات وي ، که معاملات وي ، او که معاشرت وي په دې ټولو کې د پيغمبر عليه السلام د سُنتو تابعداري وکړي نو دا د انسان جنت ته د تللو ذريعه ده .

نبي عليه السلام فرمايي : مَنْ تَمَسَّكَ بِالسُّنَّةِ دَخَلَ الْجَنَّةَ . (۳)

چا چې زما سُنت مضبوط اونيوه (يعنی عمل يې پرې وکړو) نو دې به جنت ته داخل شي .

قدرمنو ! په دې کې هيڅ وشبه نشته چې د حق ، کاميابۍ او جنت ته د تللو لاره صرف او صرف داده چې انسان د اسلام په دې ښکلي دين باندې عمل وکړي ، او د رسول الله صلی الله عليه وسلم اِتباع وکړي . ځکه په نورو لارو تللو سره انسان ګمراه کيږي ، او د حق لارې نه خطاء کيږي .

---

(۱) أي : إمتنع عن قبول الدّعوة او عن إمتثال الأمر . تعليق مصطفیٰ البغا على البخاري .

(۲) ترمذي حديث ۲۵۲۰ باب ٦۰ ، المستدرک علی الصحيحين للحاكم حديث ۷۰۷۳ وقال هذا حديث صحيح الاسناد ولم يُخرجاه ، مشكوة باب الاعتصام بالكتاب والسنة الفصل الثاني حديث ۳۷ .

(۳) كنز العمال (۱/ ۱۰۰) .

د ابوداؤد شريف حديث دی ، حضرت عبدالله بن مسعود ﷺ فرمايي چې رسول ﷺ زمونږ د پوهولو د پاره مونږ ته يو نيغ خط (کرخه) راښکوده ، بيا يې راته وفرمايل :

هٰذَا سَبِيْلُ اللّٰهِ . دا د الله ﷻ لاره ده .

بيا نبي ﷺ د هغې خط (کرخې) خي طرف او چپ طرف (ورې او کيڼې اړوه) نورې کرخې راښکودی او وې فرمايل :

هٰذِهٖ سُبُلٌ عَلٰى كُلِّ سَبِيْلٍ مِّنْهَا شَيْطَانٌ يَدْعُوْا إِلَيْهِ .

داهم لارې دي په دې کې په هره لاره باندې شيطان ناست دی چې خپلې لارې ته بلنه ورکوي . بيا پيغمبر عليه السلام دا آيت تلاوت کړو :

﴿ وَأَنَّ هٰذَا صِرَاطِيْ مُسْتَقِيْمًا فَاتَّبِعُوْهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيْلِهٖ ﴾ . (١)، (٢)

ترجمه : او بيشکه دا (دينِ اسلام او ددې ټول حکمونه) زما لاره ده کومه چې (بيخي) نيغه ده ، پس تاسو ددې پيروي کوئ او د نورو لارو پيروي مه کوئ ، چې دا نورې لارې به تاسو د الله ﷻ د لارې نه جدا کړي .

---

(١) الانعام آيت ١٥٣ .

(٢) عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ خَطَّ لَنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطًّا . فَقَالَ : هٰذَا سَبِيْلُ اللّٰهِ . ثُمَّ خَطَّ خُطُوْطًا عَنْ يَمِيْنِهٖ وَعَنْ شِمَالِهٖ . فَقَالَ : هٰذِهٖ سُبُلٌ عَلٰى كُلِّ سَبِيْلٍ مِّنْهَا شَيْطَانٌ يَدْعُوْا إِلَيْهِ . ثُمَّ تَلَا : ﴿ وَأَنَّ هٰذَا صِرَاطِيْ مُسْتَقِيْمًا فَاتَّبِعُوْهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيْلِهٖ ﴾ ابوداؤد شريف ج١ حديث ٢٤١ ما أسند عبدالله بن مسعود ، و رواه الدارمي (٢٠٢) في مقدمة سننه ، واحمد (٤١٣١) مسند الكثيرين من الصحابة ، وحسنه العلامة الالباني رحمه الله في المشكاة (١٦٦) مشكوة باب الاعتصام بالكتاب والسنة حديث ٢٧ . وفي رواية : أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ الْأَنْصَارِيَّ . قَالَ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ : إِنِّيْ رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ جِبْرِيْلَ عِنْدَ رَأْسِيْ وَمِيْكَائِيْلَ عِنْدَ رِجْلَيَّ يَقُوْلُ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهٖ : إِضْرِبْ لَهٗ مَثَلًا . فَقَالَ : إِسْمَعْ سَمِعَتْ أُذُنُكَ وَاعْقِلْ عَقَلَ قَلْبُكَ . إِنَّمَا مَثَلُكَ وَمَثَلُ أُمَّتِكَ كَمَثَلِ مَلِكٍ اِتَّخَذَ دَارًا . ثُمَّ بَنٰى فِيْهَا بَيْتًا . ثُمَّ جَعَلَ فِيْهَا مَائِدَةً . ثُمَّ بَعَثَ رَسُوْلًا يَدْعُوا النَّاسَ إِلٰى طَعَامِهٖ . فَمِنْهُمْ مَنْ أَجَابَ الرَّسُوْلَ وَمِنْهُمْ مَنْ تَرَكَهٗ . فَاللّٰهُ هُوَ الْمَلِكُ وَالدَّارُ الْإِسْلَامُ وَالْبَيْتُ الْجَنَّةُ وَأَنْتَ يَا مُحَمَّدُ رَسُوْلٌ . فَمَنْ أَجَابَكَ دَخَلَ الْإِسْلَامَ وَمَنْ دَخَلَ الْإِسْلَامَ دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ دَخَلَ الْجَنَّةَ أَكَلَ مَا فِيْهَا رواه الترمذي رقم الحديث ٢٨٦٠ ابواب الامثال عن رسول الله صلى الله عليه وسلم ، المستدرک على الصحيحين رقم الحديث ٣٢٩٩ ، ٨١٨٨ ، وهكذا رواه البخاري كتاب الاعتصام بالكتاب والسنة (٧٢٨١) .

Scanned with CamScanner

نوټ: نبي عليه السلام چې اول ليکه کرخه راښکوده نو د دينه د اسلام نيغه لاره يعنې صحيح عقائد او نيک اعمال مراد دي، او د نورو ورو ورو او کږو کرخو نه د شيطان لاره يعنې د گمراهۍ او ضلالت لارې مراد دي.

د اتباع په وجه په جنت کې د نبي ﷺ ملګرتيا

څوک چې د الله ﷻ او د هغه د رسول محمد مصطفی صلی الله عليه وسلم اِتباع کوي، او د نبي عليه السلام د سُنتو پيروي کوي نو دا کس به په جنت کې د پيغمبر ﷺ ملګرې وي. او دا د انسان د پاره لوي سعادت او عظيم نعمت دی. الله رب العزت فرمايي:

﴿ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيّٖنَ وَالصِّدِّيْقِيْنَ وَالشُّهَدَآءِ وَالصّٰلِحِيْنَ وَحَسُنَ اُولٰٓئِكَ رَفِيْقًا ﴾. (۱)

ترجمه: او څوک چې د الله او د رسول حکم اومنې نو دوی به (په جنت کې) د هغه خلقو سره وي په چا باندې چې الله ﷻ انعام کړی دی چې هغه پيغمبران، صديقين، شهداء او صالحين دي، او دا خلق ډير ښه دي په ملګرتيا کې (يعنې دا خلق ډير ښه ملګري دي).

۳. د نبي عليه السلام اِتباع د عباداتو د قبوليت د پاره شرط ده

د الله ﷻ په نزد د انسان هغه عبادات او اعمال مقبول دي کوم چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم د طريقې او سُنتو موافق شوي وي. څکه کوم اعمال چې د پيغمبر عليه السلام د اِتباع او سنتو خلاف شوي وي نو دا اعمال نه خو د الله ﷻ په نزد مقبول دي او نه د الله ﷻ د نزديکت ذريعه ګرځي، بلکه اَلټه انسان د الله ﷻ نه لرې کوي.

د مسلم شريف حديث دی، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ. (۲)

---

(۱) النساء آيت ۶۹.

(۲) صحيح. رواه مسلم (۱۷۱۸) کتاب الاقضية، و رواه البخاري معلقا في کتاب الاعتصام بالکتاب والسنة. و في رواية: قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَحْدَثَ فِيْ أَمْرِنَا هٰذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ. متفق عليه، مشکوة المصابيح باب الاعتصام بالکتاب والسنة الفصل الاول حديث ۱.

چا چې داسې يو عمل وكړو چې په هغې باندې زمونږ حكم نه وُ نو هغه مردود او باطل دى.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

لَا يُقْبَلُ قَوْلٌ إِلَّا بِعَمَلٍ ، وَلَا يُقْبَلُ قَوْلٌ وَعَمَلٌ إِلَّا بِنِيَّةٍ ، وَلَا يُقْبَلُ قَوْلٌ وَعَمَلٌ وَنِيَّةٌ إِلَّا بِإِصَابَةِ السُّنَّةِ.(١)

د انسان وينا بغير د عمل نه نشي قبلولى، او د انسان وينا او عمل دواړه بغير د نيت نه نشي قبلولى، او د انسان وينا عمل او نيت درې واړه بغير د سُنتو د موافقت نه نشي قبلولى (يعنى دا به هلته قبليږي چې كله د نبي عليه السلام د سنتو موافق وي).

همدغه شان خبره سفيان ثوري رحمه الله هم كړى، دې وايي:

لَا يَسْتَقِيمُ قَوْلٌ وَعَمَلٌ وَنِيَّةٌ إِلَّا بِمُوَافَقَةِ السُّنَّةِ.(٢)

هيڅ قول، عمل او نيت تر هغه وخته پورې صحيح نه دى تر څو پورې چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د طريقې مطابق نه وي.

علامه ابن رجب حنبلي رحمه الله فرمايي:

فَكَمَا أَنَّ كُلَّ عَمَلٍ لَا يُرَادُ بِهِ وَجْهُ اللهِ تَعَالَى فَلَيْسَ لِعَامِلِهِ فِيهِ ثَوَابٌ، فَكَذٰلِكَ كُلُّ عَمَلٍ لَا يَكُونُ عَلَيْهِ أَمْرُ اللهِ وَرَسُولِهِ فَهُوَ مَرْدُودٌ عَلَى عَامِلِهِ.(٣)

پس لكه څرنګه چې هر هغه عمل چې په هغې كې د الله ﷻ د رضا اِراده نه وي شوي نو په هغې كې د كوونكي د پاره هيڅ ثواب نه وي نو همدغه شان هر هغه عمل چې په هغې باندې د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ حكم نه وي وارِد شوى (او د هغې مطابق نه وي) نو هغه به هم كوونكي ته واپس كولې شي (يعنى دده نه به نشي قبلولى).

---

(١) الابانة الكبرى لابن بطة ج١ ص ٣١٥ حديث ١٥٢ باب ما أمر به من التمسك بالسنة ... همداسې قول د حسن بصري رحمه الله نه هم نقل دى، دې وايي: لَا يَصِحُّ الْقَوْلُ إِلَّا بِعَمَلٍ ، وَلَا يَصِحُّ قَوْلٌ وَعَمَلٌ إِلَّا بِنِيَّةٍ ، وَلَا يَصِحُّ قَوْلٌ وَعَمَلٌ وَنِيَّةٌ إِلَّا بِالسُّنَّةِ. شرح اصول اعتقاد اهل السنة للالكائي (١/ ٥٧) رقم ١٨، الطريق الى الجنة ص ١٦٢.

(٢) تلبيس ابليس ص ٩.

(٣) جامع العلوم والحكم ١/ ١٧٦، الطريق الى الجنة ص ١٦٢.

دا معلومول چې زما اعمال قبول دي او که نه ؟

لکه څرنګه چې د زرګر سره يوه آله وي او هغه په دې باندې سره زر معلوموي چې دا بنه سره زر دي يا خراب ؟ همدغه شان که يو کس دا غواړي چې زما دا اعمال او عبادات به مقبول وي او که نه ؟ نو ددې د پاره معيار او تله داده چې دې به خپل اعمال په شريعت او د رسول الله صلى الله عليه وسلم د سُنتو په تله باندې اُوتلي ، نو که چيرته دده اعمال د شريعت او د نبي عليه السلام د طريقې موافق وو نو دده دا اعمال به د الله ﷻ په نزد مقبول وي ، او که برابر نه وو نو هغه به مردود او باطل وي .

د رسول الله ﷺ ذات او ژوند د اُمت د پاره نمونه ده

کله چې مونځ په جَمعې سره کولې شي نو د مقتدي دپاره دخپل اِمام اِقتداء او پيروي ضروري ده ، يعنى که اِمام رکوع ته ځي نو مقتدي به هم رکوع ته ځي ، که امام سجدې ته ځي نو مقتدي به هم سجدې ته ځي نو بيا به ددې مقتدي مونځ مقبول وي . او که مقتدي د اِمام پيروي اونکړي يعنى امام يو رُکن اداء کوي او دې بل رُکن اداء کوي نو دده مونځ هيڅکله نه قبليږي .

دغه شان محمّد رّسولُ الله صلى الله عليه وسلم هم زمونږ د ژوند اِمام او مقتداء دى ، اوس که چيرته يو کس د خپل پيغمبر په طريقه ژوند تيروي او د هغه د سنتو موافق اعمال کوي نو دا به هم د الله ﷻ په نزد مقبول وي ، او که چيرته دې د خپل پيغمبر اِتباع او پيروي نه کوي يعنى هغوى يو عمل په يو آنداز کړې وي او دې يې په بل انداز کوي نو دده دا عمل به هم مقبول نه وي بلکه مردود او باطل به وي .

الله ربّ العزت فرمايي :

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ﴾ .(١)

ترجمه : (اې مسلمانانو !) بيشکه ستاسو د پاره د رسول الله صلى الله عليه وسلم په ذاتِ مبارکه کې ښائسته نمونه موجود ده .

---

(١) الاحزاب آيت ٢١ .

مثال: ستاسو د پوهې د پاره يو مثال ذکر کوم: که چيرته يو کس دَرزي (خيّاط يا ټيلر) ته جامې د ګنډلو د پاره ورکړي، او يو معلوم ناپ او نمونه هم ورسره ورکړي، او ورته ووايي: چې په همدې نمونې او ناپ باندې ما له جامې جوړې کړه.

اوس چې کله يو څو ورځې روستو دا کس د جامو راوړلو د پاره ورشي، او دې اوګوري چې دَرزي د ده د ناپ نه خلاف جامې جوړې کړې دي، نو آيا دا سړې به دده نه دا کپړې قبولې کړي؟ هيڅکله به يې ورنه رانه وړي. بلکه د هغه په مخ به يې ورأوولي چې تا خو دا خرابې کړي، ما خو درته دا ناپ نه وُ درکړی.

نو چې کله يو انسان په دُنيا کې د خپل ورکړي ناپ نه خلاف معمولي شان فرق هم نه برداشت کوي نو الله رب العزت خو نبي کريم صلی الله عليه وسلم د ژوند تيرولو يوه نمونه راليږلې وه او د هغوی د اِتباع حکم يې کړې دی، نو بيا به هغه عمل څنګه مقبول کړي کوم چې د شريعت او د پيغمبر عليه السلام د طريقې خلاف وي؟

۴. د اِتباع په وجه د انسان په زړه کې د نبي ﷺ سره محبت پيدا کيږي

په هر مسلمان باندې دا واجب او لازم دي چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره به يې د خپل ځان، اولاد، مور او پلار او ټولو خلقو نه زيات محبت وي نو بيا به ددې مسلمان ايمان هم کامل وي، ورنه دده ايمان تر هغه وخته پورې نشي کامل کيدې تر څو پورې چې يې د خپل پيغمبر سره د هر څانه زيات اِختياري محبت نه وي پيدا شوی.

او دا محبت په حقيقت کې هلته پيدا کيږي چې انسان د نبي عليه السلام د سُنتو، د هغوی د أقوالو او د هغوی د افعالو اِتباع وکړي.

د بخاري شريف حديث دی، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتّٰى أَكُوْنَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهٖ وَوَلَدِهٖ وَالنَّاسِ أَجْمَعِيْنَ. (۱)

په تاسو کې يو کس تر هغه وخته پورې کامل مؤمن نشي جوړيدی تر څو پورې چې ده ته زه د خپل پلار، خپلو بچو او ټولو خلقو نه زيات محبوب نه شم.

(۱) رواه البخاري كتاب الايمان باب حب الرسول صلى الله عليه وسلم من الايمان حديث ۱۵، واخرجه مسلم في الايمان باب وجوب محبة رسول الله صلى الله عليه وسلم أكثر من الاهل والولد والوالد رقم ۴۴.

((**نوټ** : ددې حديث متعلق يو اعتراض او د هغې تفصيلي جوابات په راتلونکي موضوع '' د نبي عليه السلام سره د محبت کولو وجوب او لزوم '' کې ذکر دي))

د بخاري شريف په يو بل حديث کې دي ، يو صحابي فرمايي : چې مونږ د نبي کريم صلى الله عليه وسلم سره ناست وو ، او دوی د حضرت عمر ﷺ لاس نيولې و ، حضرت عمر ﷺ ورته وفرمايل :

يَا رَسُوْلَ اللهِ ! لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِلَّا مِنْ نَفْسِيْ .

اې د الله رسوله ! تاسو ماته د هر شي نه زيات محبوب يې . مګر د خپل ځان نه علاوه (چې خپل ځان راته ډير محبوب دی) .

پيغمبر عليه السلام ورته وفرمايل :

لَا وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ حَتّٰى أَكُوْنَ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِنْ نَفْسِكَ .

داسې نه ده (اې عمره !) زما دې قسَم وي په هغه ذات باندې د چا په قبضه کې چې زما ساه ده (ستا ايمان تر هغه وخته پورې نشي کامل کيدې) تر څو پورې چې زه تاته د خپل ځان نه هم ډير محبوب نه شم .

حضرت عمر ﷺ ورته وفرمايل : فَإِنَّهُ الْآنَ . وَاللهِ لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِيْ .

قسَم په الله اوس راته تاسو د خپل ځان نه هم ډير محبوب يئ .

نبي عليه السلام ورته وفرمايل :

اَلْآنَ يَا عُمَرُ .[١] اې عمر ! اوس ستا ايمان کامل شو .

د مذکوره حديث متعلق علمي تحقيق : ددې حديث په تشريح کې محدثينو او شُراحو دا خبره ليکلې ده چې حضرت عمر ﷺ اول دا ګمان کولو چې کني انسان ته خپل ځان د نورو په نسبت ډير محبوب وي خو چې کله رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته تنبيه ورکړه او حضرت عمر ﷺ په دې باندې غور او فکر وکړو چې زه خو د نبي عليه السلام د آبرو او

(١) بخاري كتاب الايمان والنذور حديث ٦٦٣٢ باب كيف كان يمين النبي صلى الله عليه وسلم.

Scanned with CamScanner

عزت د پاره خپل ځان قربانوم ، او چيرته چې د پيغمبر عليه السلام د خولې يوه قطره غور ځيږي هلته زه د خپل سَر قرباني ورکولو ته تيار يم نو دا خو يقيني چې نبي عليه السلام ماته د خپل ځان نه هم ډير محبوب دی ، نو د رسول الله صلی الله عليه وسلم ددې تنبيه او توجه کولو نه روستو دوی چې په دې خبره باندې غور وکړو نو د دوی انشراح صدر اوشو او دا خبره ورته منکشفه شوه چې ماته پيغمبر عليه السلام د خپل ځان نه هم ډير محبوب دی نو ځکه يې فورًا وويل : فَإِنَّهُ الآنَ ، وَاللهِ لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِيْ . (۱)

۵. د سُنتو د ژوندي کولو په وجه په جنت کې د نبي ﷺ سره ملګرتيا

څوک چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم سُنت ژوندي کوي نو ددې په عوض کې به الله ﷻ ده ته دا سَعادت ورپه برخه کړي چې په جنت کې به د نبي عليه السلام سره يو ځای وي ، او دا يو لوی نعمت او غټ سَعادت دی .

د ترمذي شريف حديث دی ، حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې ماته رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل :

يَا بُنَيَّ إِنْ قَدَرْتَ أَنْ تُصْبِحَ وَتُمْسِيَ وَلَيْسَ فِيْ قَلْبِكَ غِشٌّ لِأَحَدٍ فَافْعَلْ .

---

(۱) فتح الباري ج۱۱ ص۵۲۸ كتاب الأيمان والنذور باب كيف كان يمين النبي صلى الله عليه وسلم ، كشف الباري ج۲ كتاب الايمان ص۲۳ . بعضې علماؤ دا جواب هم ورکړی : د أحنافو په نزد دا قاعده ده چې " په مستثنی کې د مستثنی منه خلاف حکم نه وي بلکه مستثنی د مسکوت عنه په حکم کې وي " ګويا حضرت عمر رضي الله عنه داسې ووېل : يَا رَسُوْلَ اللهِ ! لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ . اې د الله رسوله ! تاسو ماته د هر شي نه ډير محبوب يئ او د " إِلَّا مِنْ نَفْسِيْ " مطلب دا نه دی چې ګني تاسو ماته د خپل ځان نه ډير محبوب نه يئ . بلکه ددې مطلب دا دی چې زه د خپل ځان په باره کې هيڅ نه شم ويلی په دې کې زما سکوت دی . او دا ترجمه مو ځکه وکړه چې " إِلَّا مِنْ نَفْسِيْ " مستثنی ده ، او په مستثنی کې د مستثنی منه خلاف حکم نه وي بلکه مستثنی په حکم د مسکوت عنه کې وي . فضل الباري ج۱ ص۳۴۲ ، کشف الاسرار لعبد العزيز البخاري ج۳ ص۱۲۲ پوره تفصيل په کشف الباري ج۲ ص۲۴ کې ذکر دی . **نوټ** : کومو علماؤ چې دا توجيه ذکر کړې نو دا ځکه چې هغوی د حضرت عمر رضي الله عنه شان ته کتلي چې دا خو د اُوچتې درجې والا صحابي دی ، د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه پسې د دوی مرتبه ده نو د دوی په زړه کې به خامخا د پيغمبر عليه السلام سره د خپل ځان نه ډير محبت وي .

اې بچيه ! كه ته په دې قدرت لرې چې د سهر نه تر ماښامه پورې په داسې حالت كې تير كړې چې ستا په زړه كې د هيچا سره كينه (او دهوكه) نه وي نو داسې وكړه .

بيا پيغمبر عليه السلام راته وفرمايل :

يَا بُنَيَّ وَذٰلِكَ مِنْ سُنَّتِيْ ، وَمَنْ أَحْيَا سُنَّتِيْ فَقَدْ أَحَبَّنِيْ ، وَمَنْ أَحَبَّنِيْ كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ .(۱)

اې زما بچيه ! دا زما سُنت دي ، او چا چې زما د سُنتو سره محبت وكړو نو هغه به په جنت كې د ما سره وي .

د سُنتو ژوندي كولو اجر

د ترمذي شريف حديث دی ، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

مَنْ أَحْيَا سُنَّةً مِنْ سُنَّتِيْ قَدْ أُمِيْتَتْ بَعْدِيْ فَإِنَّ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ أُجُوْرِ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُوْرِهِمْ شَيْئًا .(۲)

چا چې زما داسې يو سُنت راژوندې (يعنی رائج يي) كړو چې هغه زما نه روستو پريښودل شوې وُ نو هغه ته به دومره ثواب حاصليږي څومره چې په دې سُنت باندې عمل كوونكو ته حاصليږي ، خو په سُنت باندې د عمل كوونكو خلقو په ثواب كې به كمې نشي كولی .

يعنی چا چې يو سُنت ژوندې او عام كړو نو په دې باندې چې څومره خلق عمل كوي او څومره اَجرونه دوی ته حاصليږي همدومره اَجر به د سُنت رائج كوونكي او ژوندي كوونكي ته هم حاصليږي ، او د دې نورو خلقو په ثواب كې به كمې هم نه كيږي .

د سلو (۱۰۰) شهيدانو اَجر

كله چې په اُمت كې فِتنه او فساد خُور وي ، خلقو د رسول الله صلى الله عليه وسلم په سُنتو باندې عمل پريخې وي او په دې وخت كې يو كس د نبي عليه السلام په سُنتو باندې

---

(۱) رواه الترمذي حديث ۲٦۷۸ باب ما جاء في الأخذ بالسنة واجتناب البدع ، مشكوة المصابيح باب الاعتصام بالكتاب والسنة الفصل الثاني حديث ۳۲ .

(۲) رواه الترمذي حديث ۲٦۷۷ باب ما جاء في الأخذ بالسنة واجتناب البدع ، و رواه ابن ماجه ج۱ ص ۲۱۰ باب من أحيا سنة قد أميتت . مشكوة المصابيح باب الاعتصام بالكتاب والسنة الفصل الثاني حديث ۲۹

عمل وکړي ، او رائج يې کړي نو داسې کس ته به الله ﷻ د سلو (۱۰۰) شهيدانو أجر ورکوي .

د مشکوة شريف حديث دی ، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

مَنْ تَمَسَّکَ بِسُنَّتِيْ عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِيْ فَلَهُ أَجْرُ مِائَةِ شَهِيْدٍ .(۱)

څوک چې زما د أمت د خرابيدو (او فساد) په وخت زما په يو سُنت باندې عمل وکړي نو ده ته به د سلو (۱۰۰) شهيدانو أجر ملاويږي .

وجه داده چې لکه څرنګه چې شهيد د اِسلام د سربُلندۍ او غالب کيدو د پاره مختلف قِسمه مصيبتونه برداشت کوي ، او خپل ځان هم قربانوي ، دغه شان چې کله په أمت کې فِتنه او فساد شروع شي ، هر طرف ته خُرافات او بِدعات خواره وي نو په داسې وخت کې چې څوک د پيغمبر عليه السلام په سُنتو باندې عمل کوي ، هغه رائج کوي او خوَروي يې نو ده ته هم په دې لاره کې بې شماره تکليفونه او مصيبتونه پيښيږي نو ځکه ده ته هم عظيم الشان بشارت او خوشخبري واورولې شوه .

د سُنتو په حفاظت اِعزازونه

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

مَنْ حَفِظَ سُنَّتِيْ أَكْرَمَهُ اللهُ بِأَرْبَعِ خِصَالٍ : اَلْمَحَبَّةُ فِيْ قُلُوْبِ الْبَرَرَةِ . وَالْهَيْبَةُ فِيْ قُلُوْبِ الْفَجَرَةِ . وَالسَّعَةُ فِي الرِّزْقِ . وَالثِّقَةُ فِي الدِّيْنِ .(۲)

څوک چې زما د سُنتو حفاظت وکړي نو الله ﷻ به په څلورو خبرو سره دده اِکرام وکړي :

۱ . د نيکانو خلقو په زړونو کې به دده محبت پيدا کړي . ۲ . د فاجرانو خلقو په زړونو کې به دده هيبت واچوي . ۳ . رِزق به ورله فراخه کړي . ۴ . په دين کې به پُختګي او مضبوطوالې ورله پيدا کړي .

---

(۱) رواه البيهقي في كتاب الزهد ، مشكوة المصابيح باب الاعتصام بالكتاب والسنة الفصل الثاني حديث ٣٥ .

(۲) شرح شرعة الاسلام ص ٨ ، شمايل .

٦. اِتباع كوونكي كامياب دي

د انسان د كاميابۍ د پاره لكه څرنګې چې د الله ﷻ اِطاعت او فرمانبرداري ضروري ده، دغه شان په دواړه جهانه كې د انسان د فلاح او كاميابۍ د پاره د رسول الله صلى الله عليه وسلم اِتباع او تابعداري هم ضروري ده.

الله تعالى فرمايي:

﴿ وَمَن يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾. (١)

ترجمه: او څوک چې د الله او د هغه د رسول حكم اُومني نو بيشكه هغه كامياب شو په لوي كاميابۍ سره.

بل ځاى الله ربّ العزت فرمايي:

﴿ وَمَن يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴾. (٢)

ترجمه: او څوک چې د الله ﷻ او د هغه د رسول اِطاعت كوي (يعنى د دوى حكم مني)، د الله ﷻ نه ويريږي، او تقوى اختيار كړي (يعنى د هغه دنافرمانۍ نه ځان بچ ساتي) پس همدا خلق كاميابيدونكي دي.

الله رب العزت د نبي عليه السلام د اِطاعت په باره كې فرمايي:

﴿ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا ﴾. (٣)

ترجمه: او كه تاسو د پيغمبر عليه السلام اِطاعت وكړئ (او د هغه خبره اومنئ) نو تاسو به هدايت بيا مومئ.

نبي عليه السلام فرمايي: مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي وَثَبَتَ نَجَا. (٤)

چا چې زما په سُنتو باندې عمَل وكړو، او په دې مضبوط پاتې شو نو ده نِجات اوموندو.

---

(١) الاحزاب آيت ٧١.

(٢) النور آيت ٥٢. بل ځاى الله جل جلاله فرمايي: ﴿ وَأَطِيعُوا اللهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴾. آل عمران آيت ١٣٢.

(٣) النور آيت ٥٤.

(٤) الابانة الكبرى لابن بطة ج١ ص٢٠٨ حديث ١٤٤ باب ما أمر به من التمسك بالسنة .....

Scanned with CamScanner

امام مالک رحمه الله فرمايي :

إِنَّ السُّنَّةَ مِثْلُ سَفِينَةِ نُوحٍ مَنْ رَكِبَهَا نَجَا ، وَمَنْ تَخَلَّفَ غَرِقَ . (۱)

د سنتو پيروي د حضرت نوح عليه السلام د کشتۍ په شان ده ، پس څوک چې په دې کې سور شو هغه نجات اوموندہ ، او څوک چې پاتې شو هغه غرق شو .

۷ . د سُنتو د اِتباع په وجه د جهنم د اور نه محفوظ کيدل

څوک چې د محمّدٌ رّسول الله صلى الله عليه وسلم د سُنتو اِتباع کوي نو الله ﷻ به دا سې کس د قيامت په ورځ د جهنم د اُور نه محفوظ ساتي ، ځکه په دُنيا کې که مونږ اوګورو نو يو مور هم د خپل بچي تصوير (فوټو) په اُور کې غورځول نه غواړي ، ځکه هغه وايي چې دا زما د بچي تصوير دی ، او په دې کې د هغه شکل و شباهت ماته ښکاري .

نو چې کله يو مور د خپل بچي تصوير په اُور کې غورځول نه خوښوي نو آيا الله ﷻ به د قيامت په ورځ هغه انسان د جهنم په اُور کې اوغورځوي چې هغه د الله د محبوب محمّدٌ رّسولُ الله صلى الله عليه وسلم په شان خپل شکل و شباهت جور کړې وي ؟ هيڅکله به يې او نه غورځوي .

يعنی څوک چې په دُنيا کې په هر عمل کې د الله ﷻ د محبوب "نبي کريم صلى الله عليه وسلم " پيروي کوي ، او خپل ظاهري شکل و شباهت ، او باطني آخلاق يې د پيغمبر عليه السلام په شان جوړ کړي وي نو الله ﷻ به هم دغه انسان د قيامت په ورځ د جهنم د اُور نه محفوظ اوساتي .

۸ . په سُنتو باندې عمل کوونکې به د ګمراهۍ نه بچ وي

تر څو پورې چې يو انسان په قرآن مجيد او سُنتو باندې عمل کوونکې وي نو تر هاغه وخته پورې به دا انسان د ګمراهۍ او بې دينۍ نه محفوظ وي .

د مشکوة شريف حديث دی ، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

(۱) شمايل ص۴۳ .

تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللهِ وَ سُنَّةَ رَسُولِهِ . (۱)

ما ستاسو په مینځ کې دوه شیان پریخي دي ترڅو پورې چې تاسو دا دواړه مضبوط نیولي وي (او په دې باندې عمل کوئ) نو هیڅ کله به ګمراه نه شئ ، هغه (دوه شیان) : کتابُ الله (یعنی قرآن مجید) ، او سُنت د رسولُ الله (یعنی احادیث) دي .

د ابوداؤد شریف حدیث دی ، نبي کریم صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو ته نصیحت کولو او ورته وې فرمایل :

..... فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِيْ فَسَيَرَى إِخْتِلَافًا كَثِيْرًا . فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِيْ وَ سُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِيْنَ الْمَهْدِيِّيْنَ تَمَسَّكُوْا بِهَا وَعَضُّوْا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ . (۲)

بیشکه په تاسو کې چې څوک زما نه پس ژوندي پاتې شي نو هغه به ډیر اختلافات اوګوري ، نو په داسې حالت کې په تاسو باندې زما سُنت او د هدایت یافته خلفائې راشدینو سُنت لازم دي ، په دې باندې منګولې اولږوئ (یعنی بهروسه او عملورباندې وکړئ) ، او دا په غاښونو باندې مضبوط ونیسئ (یعنی په پوره عزم اویقین سره یې په ځان لازم کړئ) ، او تاسو په دین کې د نوې نوې خبرو پیداکولو نه ځان بچ اوساتئ ، ځکه هره نوې خبره (کومه چې په دین کې د ځان نه راویستل شوې وي) بدعت دی ، او هر بدعت ګمراهي ده .

---

(۱) مشكوة باب الاعتصام بالكتاب والسنّة الفصل الثالث حديث ۴۵ ، ورواه في الموطاء حديث ۳ (بلفظ : كِتَابَ اللهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ . باب النهي عن القول بالقدر) ، وفي رواية : إِنِّيْ تَرَكْتُ فِيكُمْ شَيْئَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُمَا : كِتَابَ اللهِ وَ سُنَّتِيْ ، وَلَنْ يَتَفَرَّقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ . صحيح . رواه الحاكم في المستدرك ج۱ ص ۱۷۲ حديث ۳۱۹ ، والدار القطني ۴ / ۲۴۵ ، وصححه العلامة الالباني رحمه الله في صحيح الجامع ۲۹۳۷ .

(۲) رواه ابوداؤد حديث ۴۶۰۷ باب في لزوم السنّة ، والبيهقي في دلائل النبوة ۶ / ۵۴۱ ، واحمد ۴/۱۲۶ ، ۱۲۷ ، والترمذي في العلم ۱۶ ، ورواه ابن ماجه حديث ۴۲ باب اتباع سنّة الخلفاء الراشدين المهديين ، مشكوة باب الاعتصام بالكتاب والسنة الفصل الثاني حديث ۲۶ .

Scanned with CamScanner

د صحابه کرامو په نزد د نبي عليه السلام د حکم اهميت

صحابه کرامو ته چې الله جل جلاله دومره لوي مقام ورکړي وُ نو دا څکه چې دوی به د رسول الله صلی الله عليه وسلم په هر حکم باندې ځان قربانول ، او په هر حالت کې يې د خپل پيغمبر کامِله اِتباع کړی .

د اِيمان د تازه کولو په خاطر درته د يو څو صحابه کرامو د خپل پيغمبر د اِتباع نمونې بيانوم :

١ . د نبي ﷺ د حکم اوريدو نه روستو ابن مسعود رضي الله عنه د جُمات په دَروازه کې کيناست

په ابوداؤد شريف کې ذکر دي چې : يو ځل پيغمبر عليه السلام د جُمعې په ورځ په مسجدِ نبوي کې خطبه بيانوله ، نو څه خلق يې وليده چې د خطبې په دَوران کې ولاړ وو (دا چونکه د اَدب خلاف وه) نو نبي عليه السلام هغه ولاړ خلقو ته حکم وکړو :

إِجْلِسُوا . تاسو کينئ .

کوم وخت چې رسول الله صلی الله عليه وسلم دا حکم وکړو په دغه وخت کې حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه د بهر نه راروان وُ ، د جُمات د دروازې ته رارسيدلې وُ ، ده چې کله د نبي عليه السلام دا حکم د کيناستو واوريده نو هم هلته د جُمات په دروازه کې کيناست .

پيغمبر عليه السلام چې وليده نو ورته وې فرمايل :

تَعَالَ يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُوْدٍ (رضي الله عنه) . (١)

(١) وفي سنن أبي داود عن جابر رضي الله عنه قال : لَمَّا اسْتَوَى رَسُوْلُ اللهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَالَ : " إِجْلِسُوْا " فَسَمِعَ ذٰلِكَ ابْنُ مَسْعُوْدٍ (رضي الله عنه) فَجَلَسَ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ . فَرَآهُ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ فَقَالَ : تَعَالَ يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ مَسْعُوْدٍ . صحيح . رواه ابوداؤد كتاب الصلوة باب الامام يكلم الرجل في خطبته حديث ١٠٩١ ، وصححه العلامة الالباني رحمه الله في صحيح سنن ابي داؤد . المستدرک على الصحيحين للحاكم حديث ١٠٥٦ وقال هذا حديث صحيح على شرط الشيخين ولم يخرجاه .

اې ابن مسعود ! دلته راشه (تا ته خو ما د كيناستو نه وو ويلي بلكه كوم خلق چې ولاړ وو ما خو هغوی ته حكم كړى ؤ) .

فائده : د حضرت عبدالله بن مسعود ﷺ په زړه كې د نبي عليه السلام د حكم دومره آهميت ؤ چې د كيناستو حكم آوريدو نه روستو يې قدم هم د ځاى نه پورته نه كړو ، بلكه هم هلته په دروازه كې كيناست ، اګر چې ابن مسعود ﷺ ته دا معلومه وه چې د كيناستو حكم ولاړو خلقو ته دى خو دوى دا نه خوښوله چې د پيغمبر عليه السلام د حكم په عملي كولو كې معمولي تاخير اوشي نو ځكه هم هلته په دروازه كې كيناست .

۲. د شرابو د حُرمت نه روستو متصل ټول شراب اړول :

د بخاري او مسلم شريف حديث دى ، حضرت انس بن مالك ﷺ فرمايي : چې د شرابو د حُرمت نه مخكې زه د حضرت ابوطلحه رضي الله عنه په كور كې موجود ووم ، او ميلمنو ته د شرابو وركولو ذمه واري ماته حواله وه ، نو په دې وخت كې په پيغمبر عليه السلام باندې د شرابو د حُرمت حكم نازل شو (يعنى شراب د الله ﷻ د طرفه حرام كړې شو) .

نبي عليه السلام يو كس ته حكم وكړو چې د مدينې منوّرې په كوڅو كې ددې اِعلان وكړه . حضرت انس ﷺ فرمايي چې ماته حضرت ابوطلحه رضي الله عنه وويل :

ته ورشه ، بهر اووځه ، او اُوګوره چې دا آواز د څه شي دى ؟ (او څه ويل غواړي ؟)

حضرت انس ﷺ فرمايي چې زه بهر اووتم (آواز مې واوريده) ، بيا راغلم ، حضرت ابوطلحه ﷺ ته مې وويل : دا د رسول الله صلى الله عليه وسلم د طرفه مُنادِي (اِعلان كوونكې) دى ، او دا اِعلان كوي :

" اَلَا إِنَّ الْخَمْرَ قَدْ حُرِّمَتْ "

(اې خلقو !) خبردار ، بيشكه شراب حرام كړې شو .

حضرت انس ﷺ فرمايي چې ماته ابوطلحه ﷺ وويل :

" إِذْهَبْ فَأَهْرِقْهَا . لاړ شه او دا ټول شراب واړوه .

Scanned with CamScanner

حضرت انس رضي الله عنه فرمايي : چې صحابه کرامو د دې حکم اُوريدو نه روستو مُتصل په دې باندې داسې په اهتمام سره عمل وکړو چې (ټولو شراب واړول او) شراب د مدينې منوّرې په کوڅو کې اُوبهيده . (۱)

فائده : الله تعالیٰ چې صحابه کرامو ته د ومره لوي عزت ورکړې وُ نو دا ځکه چې د وی د نبي عليه السلام د حکم اُوريدو نه روستو مُتصل په هغې باندې عمل کولو ، هيڅ صحابي دا سوچ اونه کړو چې "خير اوس به يې اُوڅکو او بيا به يې نه څکو " يا هيچا هم خرڅ نه کړه ، بلکه د رسول الله صلی الله عليه وسلم د حکم اَوريدو نه روستو ټولو شراب واړول ، تر دې پورې چې د مدينې منوّرې په کوڅو کې شراب د اُوبو غونډې روان شو .

۳ . حضرت ابوذر غفاري رضي الله عنه او د نبي عليه السلام حکم عَملي کول :

د ابو داوُد شريف حديث دی ، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَايِمٌ فَلْيَجْلِسْ ، فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ الْغَضَبُ وَإِلَّا فَلْيَضْطَجِعْ . (۲)

کله چې په تاسو کې يو کس غصه شي او دې ولاړ وي نو په کار ده چې دې کينې ، که چيرته د ده نه په کيناستو سره غصه لاړه نو ډيره ښه ده ، او که غصه يې ختمه نه شوه نو دا دې ده اُولږوي (يعنی دا دې څملي نو په دې سره به د ده نه غصه لاړه شي) .

حضرت ابوذر غفاري رضي الله عنه خپل باغ اُوبه کول ، په دې دَوران کې يو کس څه داسې حرکت وکړو چې په هغې سره د اُوبو د نالی بَند (پُشتې) اُوشليده ، او اُوبه ټولې بهر

---

(۱) حضرت انس رضي الله عنه فرمايي : كُنْتُ سَاقِيَ الْقَوْمِ فِي مَنْزِلِ أَبِي طَلْحَةَ فَنَزَلَ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ ، فَأَمَرَ مُنَادِيًا فَنَادَى ، فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ : أُخْرُجْ فَانْظُرْ مَا هٰذَا الصَّوْتُ ؟ قَالَ : فَخَرَجْتُ ، فَقُلْتُ : هٰذَا مُنَادٍ يُنَادِي : " أَلَا إِنَّ الْخَمْرَ قَدْ حُرِّمَتْ " فَقَالَ لِي : إِذْهَبْ فَأَهْرِقْهَا . قَالَ : فَجَرَتْ (اى الخمر) فِي سِكَكِ الْمَدِينَةِ . متفق عليه : رواه البخاري (۴۶۲۰) كتاب تفسير القرآن ، ومسلم (۱۹۸۰) كتاب الاشربة .

(۲) سنن ابوداؤد حديث ۴۷۸۲ باب ما يقال عند الغضب ، صحيح ابن حبان حديث ۵۶۸۸ ذكر الامر بالجلوس لمن غضب وهو قايم والاضطجاع إذا كان جالسا . وفي رواية : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اَلْغَضَبُ جَمْرَةٌ فِي قَلْبِ الْإِنْسَانِ تَوَقَّدُ . أَلَمْ تَرَوْا إِلَى حُمْرَةِ عَيْنَيْهِ وَ إِنْتِفَاخِ أَوْدَاجِهِ ، فَإِذَا حَسَّ أَحَدُكُمْ مِنْ ذٰلِكَ شَيْئًا فَلْيَجْلِسْ . الجامع لابن وهب مصطفى ابوالخير حديث ۳۷۳ ، جامع معمر بن راشد ج ۱۱ ص ۳۳۶ حديث ۲۰۷۲۰ .

اُوبهيدي. حضرت ابوذر غفاري ﷺ ته غصه ورغله، فوراً ورته د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا حديث ورياد شو (چې څوک غصه شي او دې ولاړ وي نو په کار ده چې کيني، ځکه چې په دې سره به د ده غصه ختمه شي).

نو په کوم ځای کې چې ولاړ ؤ هلته ټولې ځتې او اُوبه وی خو حضرت ابوذر غفاري ﷺ د نبي عليه السلام په حکم باندې عمل کولو کې معمولي تاخير هم او نکړو، بلکه په هماغه ځای کې په خټو او اُوبو کې کيناست، چې په دې سره يې ټولې کپړې په خټو او اُوبو سره لمدې شوی. (١)

فائده: ديته کمالِ اتباع وايي چې د خپلو کپړو (جامو) يې هيڅ پرواه او نه ساتله، بس خو چې څنګه ورته د پيغمبر عليه السلام حديث ورياد شو نو په هغې باندې عمل کولو د پاره فوراً په خټو او اُوبو کې کيناست.

۴. د صحابه کرامو د رکوع په حالت کې خانه کعبې طرفته تاويدل

د بخاري شريف حديث دی، حضرت براء بن عازب رضي الله عنه فرمايي: چې کله رسول الله صلى الله عليه وسلم مديني منوّرې ته تشريف راوړو نو شپاړس يا اُوولس مياشتو پورې يې بيتُ المقدس طرف ته مونځونه کول، خو د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا خوښه وه چې خانه کعبې طرف ته مخ کړي (او قبله خانه کعبه اوګرځي)، نو الله ﷻ دا آيت نازل کړو:

﴿ قَدْ نَرٰى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَآءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضٰهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ﴾. (٢)

ترجمه: (اې پيغمبره!) بيشکه مونږ ګورو بار بار پورته کيدل (او ګرځيدل) د مخ ستا آسمان طرف ته (يعنې تاسو بار بار آسمان ته ګورئ چې شايد فرښته د قبلې بدليدو حکم راوړي) نو مونږ به ضرور اوګرځوو تا داسې قبلې طرف ته کومه چې ستا خوښه ده (بيا مونږ درته هم ددې حکم کوو) پس ته خپل مخ په طرف د مسجد حرام (خانه کعبې) اوګرځوه.

(١) مسند احمد ٥/ ١٥٢.
(٢) البقرة آيت ١۴۴.

ددې آيت د نازليدو نه روستو د مسلمانانو مخ خانه كعبې طرف ته اوګرځولې شو (يعنى نبي عليه السلام د مازيګر مونځ خانه كعبې طرف ته وكړو)، په صحابه كرامو كې يو كس د مازيګر مونځ د پيغمبر عليه السلام سره وكړو، او بيا (د مدينې منوّرې نه) بهر اووتو، او د انصارو په يو قوم باندې دده تيريدل اوشو چې هغوى (د قبلې د بدليدو حكم نه نه وو خبر، نو بيتُ المقدس طرف ته يې مخ كړې ؤ، او دوى) د مازيګر په لمانځه ولاړ وو، ده ورته ووېل:

هُوَ يَشْهَدُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَّهُ قَدْ وُجِّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ.

دې (دا صحابي خپل ځان يادوي) داګواهي وركوي چې ده د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د مازيګر مونځ وكړو او هغوى بيتُ الله (خانه كعبې) طرف ته مخ كړې ؤ.

صحابه كرامو چې دا خبره واوريده نو په همدې مانځه كې خانه كعبې طرف ته راتاؤ شو، حالانكه دوى د ركوع په حالت كې وو او د مازيګر مونځ يې اداء كول.(۱)

سبحان الله. صحابه كرامو د رسول الله صلى الله عليه وسلم داسې كلكه اِتباع كوله چې كله د ركوع په حالت كې ورته د پيغمبر عليه السلام عمل معلوم شو نو فورًا بغير د تردّد نه يې خانه كعبې طرف ته مخ كړو، د ركوع نه د راپورته كيدو او د مانځه دختميدو انتظار يې هم او نه كړو، بلكه په همدې ركوع كې يې بيت الله طرف ته مخ كړو.

۵. صحابه كرامو د زخمونو او تكليفونو باوجود د نبي ﷺ حكم ته لبيك ووېل

په غزوه أحد كې چې كله د بعضې مسلمانانو نه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د حكم په عملي كولو كې كوتاهي اوشوه (۲) نو ددې په وجه مسلمانانو ته سخت تكليف اورسيده،

---

(۱) وأخرج البخاري من حديث البراء بن عازب ﷺ قال: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ صَلَّى نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا. وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يُوَجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ. فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى: ﴿قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ فَوُجِّهَ نَحْوَ الْقِبْلَةِ. وَصَلَّى مَعَهُ رَجُلٌ الْعَصْرَ. ثُمَّ خَرَجَ فَمَرَّ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: هُوَ يَشْهَدُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَأَنَّهُ قَدْ وُجِّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ. فَانْحَرَفُوا وَهُمْ رُكُوعٌ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ. متفق عليه: رواه البخاري (۷۲۵۲) كتاب أخبار الآحاد، ومسلم (۵۲۵) كتاب المساجد ومواضع الصلاة. فَانْحَرَفُوا: اى مَالُوا إِلَى جِهَةِ الْكَعْبَةِ.

(۲) تفصيلي واقعه روستو راروانه ده.

اويا (۷۰) کسان شهيدان شو ، ډير په کې زخميان شو ، د پيغمبر عليه السلام غاښونه مبارک په کې شهيدان شو ، مخ مبارک يې زخمي شو ، او دجنګ په دَوران کې کافرانو د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات کيدو خبر هم خُور کړو چې په دې سره مسلمانانو نور هم په مُشقت کې واقع شو .

کله چې د مسلمانانو يقين پيدا شو چې نبي کريم صلى الله عليه وسلم ژوندې دی نو د دوی د حفاظت او دِفاع د پاره يې ډيره قرباني ورکړه .

بيا کله چې صحابه کرامو خپل شهيدان ورونړه دفن کړه ، او مدينې منوّرې ته واپس راغله نو نبي عليه السلام ته معلومه شوه چې ابوسفيان (کوم چې تر اوسه ايمان نه وُ راوړی) دوباره په مسلمانانو باندې د حملې کولو اِراده لري ، ځکه ابوسفيان دا ګمان کول چې ګني صحابه کرام به د خپلو ورونړو د شهادت په وجه سخت خفه وي ، د زخمونو او ستړې والي په وجه به د جنګ طاقت نه لري نو ځکه د مسلمانانو د ختمولو د پاره يې دوباره د حملې کولو اِراده وکړه .

رسول الله صلى الله عليه وسلم د صحابه کرامو سره مقابلې ته د وَرتللو د پاره مشوره وکړه او دا حکم يې ورته وکړو چې " د مونږ سره به صرف هغه کسان ځي کوم چې پرون د مونږ سره تللي وو " .

صحابه کرام باوجود ددينه چې سخت زخميان وو ، دَرد مند وو ، ستړي وو ، او د خپلو شهيدانو وروڼو د فِراق غم هم ورسره وُ ، خو په زړونو کې يې د نبي عليه السلام د حکم داسې اَهميت ، او داسې محبت وُ چې ټولو په يو آواز د پيغمبر عليه السلام حکم ته لبّيک وويل ، او د نبي عليه السلام سره دوباره د جهاد د پاره روان شو .

فائده : ديته اعلى درجه اِتباع او اِطاعت وايي چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم حکم ته يې په هر شي باندې فوقيت ورکړو . (۱)

(۱) مواقف من حياة الانبياء والصحابة والتابعين ۱ / ۷۳ ، الطريق الى الجنة ص ۵۹۳ .

Scanned with CamScanner

٦. حضرت حنظله ﷺ د نبي عليه السلام حكم ته فورًا لبيک وويل :

په غزوه أحد کې چې کوم صحابه کرام شهيدان شوي وو ، په هغوی کې حضرت حنظله بن ابي عامر ﷺ هم ؤ ، ده ته غَسِيْلُ الْمَلَائِكَة ويلې شي ، ځکه د شهادت نه روستو ده ته فرښتو غُسل ورکړې ؤ ، د دوی د شهادت نه روستو رسول الله ﷺ وفرمايل :

إِنَّ صَاحِبَكُمْ حَنْظَلَةُ تُغَسِّلُهُ الْمَلَائِكَةُ .

بيشکه ستاسو ملګري حنظله ته فرښتې غُسل ورکوي .

کله چې نبي عليه السلام دده د بي بي نه دده په باره کې پوښتنه وکړه نو هغې ورته وويل حضرت حنظله ﷺ چې کله جهاد ته د وتلو اعلان واوريده (او دا ورته معلومه شوه چې نبي عليه السلام جهاد ته تللې دی) نو دې هم فورًا جهاد ته اُووت ، حالانکه دې په دغه وخت کې د جُنابت په حالت کې ؤ .

رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل :

فَذٰلِكَ قَدْ غَسَّلَتْهُ الْمَلَائِكَةُ . (١)

د همدې د وجې نه فرښتو ده ته غُسل ورکړو .

فايده : د حضرت حنظله رضي الله عنه په زړه کې د الله ﷻ او د رسول الله صلی الله عليه وسلم د حکم دومره اَهميت ؤ چې کله يې جهاد ته د تللو اعلان واوريده نو دې په دغه وخت کې جُنُب ؤ ، دوی د غُسل کولو پورې اِنتظار اونه کړو بلکه فورًا جهاد ته روان شو ، نو الله ﷻ هم ورته ډيا لوي اِعزاز ورکړو چې فرښتو ورته غُسل ورکړو .

---

(١) صحيح ابن حبان ذكر حنظلة ابن ابي عامر غسيل الملائكة رضوان الله عليه حديث ٧٠٢٥ ، واخرجه الحاكم ٣/ ٢٠٤ ، ٢٠٥ ، والبيهقي في السنن ٤/ ١٥ وصححه على شرط مسلم ، و وافقه الذهبي ، واخرجه ابن ابي اسحاق في السيرة ص ٣١٢ . قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ صَاحِبَكُمْ حَنْظَلَةُ تُغَسِّلُهُ الْمَلَائِكَةُ . فَسَأَلُوْا صَاحِبَتَهُ عَنْهُ ـ (زوجته) ـ فَقَالَتْ : إِنَّهُ خَرَجَ لَمَّا سَمِعَ الْهَائِعَةَ وَهُوَ جُنُبٌ . فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لِذٰلِكَ غَسَّلَتْهُ الْمَلَائِكَةُ . رواه الحاكم ٣/ ٢٢٥ ، وحسنه العلامة الالباني في السلسلة الصحيحة ٣٢٦ ، الطريق الى الجنة ص ٥٩٢ .

Scanned with CamScanner

۷. د يو صحابي خپل څادر سوزول :

حضرت عبدالله بن عَمرو بن العاص ﷺ فرمايي چې زه يو ځل نبي عليه السلام په داسې حالت کې وليدم چې ما د زير رنګ واله جامې اغوستې وې چې معمولي ګلابي رنګ ته مائله وې. پيغمبر عليه السلام راته وفرمايل :

مَا هٰذَا ؟ دا څه دي ؟ (يعنی په دې جامو دې څه کړي ؟ دا صحابي فرمايي چې ماته د نبي عليه السلام د دې سوال نه د ناخوښۍ آثرات معلوم شو)

پس زه کور ته لاړم ، او د غه جامې مې اُوسوزولې. بيا چې رسول الله صلی الله عليه وسلم زه وليدم نو راته وې فرمايل :

مَا صَنَعْتَ بِثَوْبِکَ ؟ تا د هغه جامو سره څه وکړه ؟

ما ورته ووېل : هغه خو ما اُوسوزولې.

پيغمبر عليه السلام راته وفرمايل :

أَفَلَا كَسَوْتَهُ بَعْضَ أَهْلِكَ ؟ (۱)

تا ولې د کور بعضې زَنانه ؤ ته ورنه کړې ؟ (يعنی دا جامې به دې د کور زَنانه ؤ کې چا ته ورکړې وې).

---

(۱) عَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عَمْرِوبْنِ الْعَاصِ قَالَ : رَآنِي رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ـ (قَالَ أَبُوْعَلِيٍّ اللُّؤْلُؤِيُّ أُرَاهُ وَعَلَيَّ ثَوْبٌ مَصْبُوْغٌ بِعُصْفُرٍ مُوَرَّدٍ) ـ فَقَالَ : مَا هٰذَا ؟ فَانْطَلَقْتُ فَأَحْرَقْتُهُ . فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا صَنَعْتَ بِثَوْبِكَ ؟ فَقُلْتُ : أَحْرَقْتُهُ . قَالَ : أَفَلَا كَسَوْتَهُ بَعْضَ أَهْلِكَ . ابوداؤد كتابُ اللباس باب ۲۴۱ فى الحمرة حديث ٦٦٨ . وفي رواية : عَنْ عَمْرِوبْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيْهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ هَبَطْنَا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ ثَنِيَّةٍ فَالْتَفَتَ إِلَيَّ وَعَلَيَّ رَيْطَةٌ مُضَرَّجَةٌ بِالْعُصْفُرِ . فَقَالَ : مَا هٰذِهِ الرَّيْطَةُ عَلَيْكَ ؟ فَعَرَفْتُ مَا كَرِهَ . فَأَتَيْتُ أَهْلِي وَهُمْ يَسْجُرُوْنَ تَنُّوْرًا لَهُمْ . فَقَذَفْتُهَا فِيْهِ . ثُمَّ أَتَيْتُهُ مِنَ الْغَدِ . فَقَالَ : يَا عَبْدَاللّٰهِ ! مَا فَعَلَتِ الرَّيْطَةُ ؟ فَأَخْبَرْتُهُ . فَقَالَ : أَفَلَا كَسَوْتَهَا بَعْضَ أَهْلِكَ فَإِنَّهُ لَا بَأْسَ بِهِ لِلنِّسَاءِ . ابوداؤد كتابُ اللباس باب ۲۴۱ فى الحمرة حديث ٦٦٦ . (رَيْطَةٌ مُضَرَّجَةٌ بِالْعُصْفُرِ : هغه مضبوط غټ څادر چې په زير رنګ کې رنګ شوې وي) .

۸. صحابه کرامو د نبي عليه السلام حُکم فورًا عملي کړو

حضرت رافع بن خديج رضي الله عنه فرمايي چې يو ځل مونږ صحابه کرام د پيغمبر عليه السلام سره په سفر اووتو ، نو حضور صلی الله عليه وسلم زمونږ په کجاوو او اوښانو باندې سره څادرونه او کپړې وليدی چې په هغې کې سره تارونه وو ، نبي عليه السلام وفرمايل :

" زه وينم چې دا سُرخي په تاسو باندې غالبه کيږي " . حضرت رافع بن خديج ﷺ فرمايي چې مونږ د نبي کريم صلی الله عليه وسلم ددې حکم (عَملي کولو) په وجه فورًا دومره په تيزۍ باندې پاڅيدو چې زمونږ بعضې اوښان (ددې فورًا پاڅيدو په وجه اويريده او) اوتخيده . پس مونږ (فورًا) دغه سره څادرونه د دې اوښانو نه لرې کړه . (۱)

د سُنتو په پريښودو مسلمانان ذليله شو

که مونږ د څوارلسوو (۱۴۰۰) کالو تير تاريخ اوګورو نو دا به راته معلومه شي چې مسلمانانو کله هم د خپل پيغمبر د سُنتو تابعداري کړی او د هغوی په نقشِ قدم باندې يې تلل کړي نو دوی ته په دُنيا کې عزت او غلبه ملاؤ شوی ، او دوی ته اِقتدار ملاؤ شوی .

خو چې د کله نه يې د نبي عليه السلام سُنت پريښي دي نو دوی باوجود د ډيروالي او باوجود د زياتو وسائلو بيا هم په دُنيا کې ذليله او خوار دي ، او په هر ځای کې وهلې کيږي .

صحابه کرامو د همدې سُنتو د کلکې اِتباع په وجه خپل طاقت ټولې دُنيا ته اوخوده ، او په لږ وخت کې يې ډير فتوحات حاصل کړه ، او کفري دُنيا ته يې مضبوط شکست ورکړو .

ليکن نن د مونږ سره دا يَره ده چې که په فلانکي سُنت باندې عمل وکړو نو خلق به راپورې خاندي ، يا که په فلانکي سُنت باندې عمل وکړو نو د دُنيا کافران به راپورې ټوقې کوي ، د خپلو دُښمنانو د راضي کولو د پاره مو هر څه قرباني کړه ، خپل اسلامي احکامات مو د دوی

(۱) عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَرَأَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَوَاحِلِنَا وَعَلَى إِبِلِنَا أَكْسِيَةً فِيهَا خُيُوطُ عِهْنٍ حُمْرٌ . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَلَا أَرَى هَذِهِ الْحُمْرَةَ قَدْ عَلَتْكُمْ . فَقُمْنَا سِرَاعًا لِقَوْلِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى نَفَرَ بَعْضُ إِبِلِنَا . فَأَخَذْنَا الأَكْسِيَةَ فَنَزَعْنَاهَا عَنْهَا . ابوداؤد كتاب اللباس باب ۲۳۱ في الحمرة حديث ۶۷۰.

Scanned with CamScanner

د خوشحالولو د پاره پريخوده ، خپل اَخلاق ، کردار ، لباس او سيرت مو پريخود ، خپل شکل و صورت مو بدل کړو حتّی چې د سَر ته تر خپو پورې مونږ د دوی نقل او غلامي وکړه خو ليکن بياهم مونږ دا کافر دښمن راضي نه کړو . بلکه اَلټه مسلمانان نور هم خوار او ذليل شو ، ځکه دا يقيني او پَخه خبره ده چې کله هم مسلمانانو د خپل پيغمبر اِتباع پريخې ده نو دوی ذليله شوي .

د صحابه کرامو د کاميابۍ راز

صحابه کرامو ته چې الله رب العزت دومره لوي مقام ورکړې ؤ ، د هِدايت ستوري يې ګرځولي وو ، په دُنيا کې ورته د جنت او د الله ﷻ د رَضا زيرې ورکړې شوې ؤ ، د زمکې ، آسمان ، او دريابونو نظام د دوی د پاره مسخر کړې شوې ؤ ، تر دې پورې چې د يو صحابي په وينا سره د ځنګل ځناورو خپل خپل بچي په خُله او لاسونو کې اونيوه د ځنګل نه اُووته او ځنګل يې صحابه کرامو ته خالي کړو ، دا ټول ددې په برکت سره وو چې د دوی په قرآن کريم باندې عمل ؤ ، او د رسول الله صلی الله عليه وسلم د سُنتو کامله اِتباع يې کوله .

الله رب العزت دې مونږ او تاسو ته هم د خپل خوږ پيغمبر محمّدٌ رّسول الله صلی الله عليه وسلم کامله اِتباع رانصيبه کړي ، او تر مرګه پورې دې راته پرې اِستقامت راکړي .

آمِيْن يَارَبَّ الْعَالَمِيْن .

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

Scanned with CamScanner

د نبي ﷺ د اِتباع متعلق نور بهترين او مُعتمد واقعات

نوټ : " د نبي علیه السلام اِتباع او اِطاعت " ددې موضوع متعلق درته يو څو نور معتَمد او بهترين واقعات ذکر کوم ، ددې د پاره چې که موقع زياته وي نو د ځان د پاره ددينه هم اِنتخاب کولې شي .

په هر حالت کې د سُنتو اتباع کول

انسان ته په کار دي چې دې په هر حالت کې د خپل خوږ پيغمبر محمّدٌ رّسول الله صلی الله عليه وسلم تابعداري وکړي ، د چا د خبرو يا د چا د خندا د لاسه د نبي عليه السلام سُنت پرې نه ږدي .

که د صحابه کرامو په ژوند باندې نظر واچولې شي نو دوی هم په هره موقع باندې د خپل پيغمبر په سُنتو باندې کلک عمل کړی ؤ . ددې يو څو نمونې ستاسو دوړاندې ذکر کوم :

۱. د حضرت حُذيفه ﷺ بهترين جواب :

کله چې په اِيران کې په کِسرئ باندې حمله اوشوه نو هغه د مذاکراتو د پاره د ايران فاتح حضرت حذيفه ﷺ خپل دربار ته اُوغوښته ، حضرت حذيفه ﷺ هلته ورغی ، کله چې د ميلمستيا په خاطر د دوی مخې ته ډوډۍ (روټۍ) کيښودې شوه ، نو دوی ډوډۍ خوړل شروع کړه ، د خوراک په دَوران کې د دوی د لاس نه يوه نوړۍ اُوغورځيده .

((د خوراک په دَوران کې د نوړۍ غورځيدو په باره کې د پيغمبر عليه السلام تعليم دادی چې کله نوړۍ لاندې اُوغورځيږي نو هغه مه ضائع کوئ ځکه دا د الله تعالی رزق دی ، هيڅ پته نه لږي چې د رزق په کومه حصه کې برکت دی ، نو تاسو هغه نوړۍ راپورته کړئ ، صفا يې کړئ ، او وې خورئ)).

پس کله چې د حضرت حذيفه ﷺ نه د خوراک په دوران کې نوړۍ اوغورځيده نو د نبي عليه السلام دا حديث ورته راياد شو ، نو د دې نوړۍ راپورته کولو د پاره يې لاس ور اُوږد کړو ، د دوی سره نزدې يو کس ناست ؤ هغه ورته اِشاره وکړه چې دا څه کوی ؟ دا خو

دکسریٰ دربار دی ، دوی دا کار بد گڼي ، که ته د دوی په دربار کې غورځیدلې نوړۍ راپورته کوی او خوري یې نو د دوی په ذهنونو کې به ستا څه عزت پاتې نه شي ، بلکه دوی به دا گمان کوي چې دا ډیر نادیده خلق دي . لهذا ته نن دا نوړۍ مه را اوچتوه ، او مه یې خوره . حضرت حذیفه ﷺ ورته ډیر عجیبه جواب ورکړو (کوم چې د سرو زرو په اوبو د لیکلو لائق دی) ، ورته وې فرمایل :

أَأَتْرُكُ سُنَّةَ حَبِيبِيْ لِهٰؤُلَاءِ الْحمقٖ ؟

آیا زه ددې احمقانو (کم عقلو) په وجه د رسول الله صلی الله علیه وسلم سُنّت پرېږدم ؟ که د کسریٰ دربار واله دا ښه گڼي او که بد ، خو زه هیڅکله د خپل پیغمبر سُنّت نه شم پرېښودی .

فائده : دیته د خپل محبوب اِتباع او اعلیٰ درجه ایمان وایي چې د چا د خبرو یا خندا په وجه یې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سُنّت پرې نه خوده .

۲. د حضرت عثمان ﷺ د سُنتو خلاف کار کولو نه انکار کول

د حُدیبې په موقع باندې چې کله دمکې مشرکانو مسلمانان مکې مکرمې ته د داخلیدو نه منع کړه حالانکه مسلمانان د جنگ د پاره نه وو راغلي بلکه اِحرامونه یې تړلي وو ، د عُمرې اداء کولو د پاره راغلي وو ، نو پیغمبر علیه السلام حضرت عثمان ﷺ خپل نمائنده جوړ کړو او مکې مکرمې ته یې ولیږل چې د مکې سردارانو سره مذاکرات وکړي چې موږ خو جنگ له نه یو راغلي (بهر حال د حُدیبې واقعه ډیره اوږده ده ، زه صرف ورنه مقصودي ځای رانقل کوم) .

نو حضرت عثمان ﷺ مکې مکرمې ته لاړ ، هلته یې شپه د خپل تره ځوي سره وکړه ، کله چې سهر د مکې سردارانو سره د مذاکراتو د پاره روان شو نو په دې وخت کې دده اِزار (پینځه یا لنگ) د گیټو نه پورته ترد نیمې پونډۍ پورې وُ ،

(او ددې په باره کې د نبي علیه السلام فرمان دادی چې د گیټو نه ښکته پرتوگ یا لنگ ساتل بالکل نا جائز دي ، او د گیټو نه پورته ساتل جائز دي ، خو د رسول الله صلی الله علیه

وسلم خپل معمول دا وُ چې اِزار به يې د نيمايي پونډۍ پورې ساتل او دڅينه لاندې به نه وُ (۱).

د حضرت عثمان ﷺ د تره ځوي دوی ته وویل چې جناب ! د عربو دستور دادی چې د چا لنګ او پرتوګ څومره ښکته وي نو هماغومره اندازه دا اُوچت او مُعزز سړی ګڼرلې شي، او د مکې سرداران چونکه خپل لنګونه او پينځې ښکته ساتي، نو که چيرته ته خپل پرتوګ د ګيټو نه ښکته نه کړې او همداسې پورته يې اوساتې نو د هغوی په نظر کې به ستا هيڅ حيثيت پاتې نه شي، او په مذاکراتو به څه فايده هم مُرتّب نه شي (لهذا تاسو دا لنګ د ګيټو نه ښکته کړئ)، حضرت عثمان ﷺ چې دا خبره واوريده نو ډير عجيبه جواب يې ورکړو :

لَا هٰكَذَا إِزْرَةُ صَاحِبِنَا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

نه، زه خپل اِزار (لنګ يا پرتوګ) د پونډو نه نشم ښکته کولی ځکه زمونږ د آقا محمدٌ رَسولُ الله صلی الله عليه وسلم اِزار همدغه شان د پونډو نه پورته وُ.

يعنی که دا خلق په دې سره ما بَد ګڼرې يا ښه، که زما عزت کوي او که نه، خو زه خپل اِزار همداسې پورته ساتم، ځکه د رسول الله صلی الله عليه وسلم اِزار به د نيمايي پونډو پورې وُ، او زه د هغې خلاف نه شم کولی. (۲)

۳. حضرت حثامه بن ساحق کناني ﷺ او د نبي عليه السلام اِتباع

حضرت عمر ﷺ حضرت حثامه بن ساحق کناني ﷺ رُوم ته وليږل، حضرت حثامه ﷺ فرمايي چې زه کله د هرقل روم دَربار ته اُورسيدم نو په بې خيالۍ (يعنی خطايي) کې د سرو زَرو په کرسۍ باندې کيناستم، ناڅاپه زما خيال پيدا شو چې زه خو د سرو زرو په کرسۍ باندې ناست يم (حالانکه نبي عليه السلام ددينه منع کړی) نو فوراً ورنه راښکته شوم، هرقل روم اُوخندل، او وې ويل :

---

(۱) چې څوک خپل اِزار يا پرتوګ د ګيټو نه ښکته ساتي نو دهغوی په باره کې په احاديثو کې سخت وعيد راغلي دي، د ابوداؤد شريف حديث دی نبي عليه السلام فرمايي : إِزْرَةُ الْمُؤْمِنِ إِلَى أَنْصَافِ السَّاقَيْنِ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ فَمَا أَسْفَلَ مِنْ ذٰلِكَ فَفِي النَّارِ. لَا يَنْظُرُ اللّٰهُ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا. ابوداؤد حديث ۲۳۳۲.

(۲) خطبات عثماني، نداي ممبر ومحراب ج۷ ص ۱۸۲.

Scanned with CamScanner

مونږ خو ستا عزت کړي وُ او ته رابښکته شوی (دا ولی ؟) ما ورته جواب ورکړو :

إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهٰى عَنْ مِثْلِ هٰذَا .

ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه آوریدلي دي چې ددې (سرو زرو په څرمنې بې د ناستې) نه منع کړې ده . (۱)

۴ . حضرت عبدالله بن عُمر رضي الله عنهما او د نبي علیه السلام اتباع :

۱ . حضرت عبدالله بن عُمر رضي الله عنهما به چې کله د مديني منورې نه مکې معظمې طرف ته تللو نو په لاره کې به يې د يوې اُونې لاندې لږ وخت د پاره آرام کولو ، چا ورنه پوښتنه وکړه : تاسو چې هر وخت سفر کوئ نو ددې اُونې لاندې دَمه (آرام) کوئ ، ددې څه وجه ده ؟

دوی ورته وفرمايل : ما نبي کريم صلی الله علیه وسلم ليدلي وُ چې ددې اُونې لاندې يې آرام کړې وُ ، نو ځکه زه هم دلته د رسول الله صلی الله علیه وسلم د اِتباع په وجه آرام کوم .

۲ . د ابن عمر رضي الله عنهما په باره دا هم نقل دي چې دې يو ځل حج ته روان وُ ، ملګري ورسره وو ، په لاره کې يې په يو ځای کې سوَرلي اُودروله ، او يو څنډې طرف ته آخوا لاړو ، هلته داسې کيناستو لکه انسان چې قضائې حاجت (آودس ماتي) ته کيني ، ليکن د آودس کولو نه بغير واپس راغی ، او په خپل اُوښ باندې سور شو .

ملګرو ورته ووئيل : چې کله تاته د قضاې حاجت ضرورت هم نه وُ نو بيا ولې دلته ښکته شوی چې مونږ هم ستا اِنتظار وکړو ؟ ده ورته ووئيل : ما ته يقيني د قضاې حاجت هيڅ ضرورت نه وُ خو چې رابښکته شوم نو دا ځکه چې يو ځل ما د نبي کريم صلی الله علیه وسلم سره په دې لاره باندې سفر کولو هغوی دلته قضاې حاجت پوره کړې وُ نو زمازړه هم دا غوښته چې د خپل محبوب صلی الله علیه وسلم اِتباع په دې عمل کې هم وکړم ، نو ځکه د سوَرلۍ نه رابښکته شوم او هلته لاړم . (۲)

۳ . د مسجدِ نبوي په دروازو کې يوه دروازه وه چې په هغې به اکثره ښځې جَمعې ته راتلې ، او چې کله به ښځې نه وې نو کله نا کله به سړي هم په دې دروازه باندې راتله ، يو ځل

---

(۱) کنز العمال ۷/ ۸۵ .

(۲) اهل دلؒ کے تڑپا دینے والے واقعات ج۱ ص ۱۱۱ .

Scanned with CamScanner

رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل : '' څومره به ښه وي که دا • وازه د ښځو د پاره پرېښودې شي '' چې په دې باندې خاص ښځې جُمات ته راځي .

کله چې صحابه کرامو دا خبره واورېده نو بیا به دوی په دې دروازه باندې جُمات ته نه راتله (بلکه په هغه بله دروازه باندې به راتله) ، تر دې پورې چې حضرت عبدالله بن عمر ﷺ چې د نبي علیه السلام دا خبره واورېده نو بیا په ټول ژوند کې تر آخري عُمره پورې په دې دروازه باندې مسجدِ نبوي ته نه دې داخل شوی .

فايده : سبحان الله ، دیته د خپل پیغمبر د حکم کامِله تابعداري وایي چې په یو ځل خبره آورېدو سره باقي ټول عُمر په هغه دروازه بیا جُمات ته داخل نه شو ، بلکه په هغه بله دروازه به داخلیدو . (۱)

۵ . د نبي ﷺ د حکم آورېدو نه روستو د څټکیدونکو غوښو دکې کټوې اړول :

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو ته د غزوهٔ خیبر په موقع د کورني خرو د حُرمت حکم بیان کړو ، او دوی یې د کورني خرو د غوښو خوړو نه منع کړه ، نو صحابه کرامو بغیر د څه سوچ او تردّد نه متّصِل د پیغمبر علیه السلام په حکم باندې داسې عمل وکړو چې د خرو د غوښو نه څټکیدونکې دکې کټوې په هماغه وخت واړولې ، او د دې د خوراک د پاره یې هیڅ حیله او بهانه تلاش نه کړه . (۲)

---

(۱) اهل دل کے تڑپا دینے والے واقعات ج ۱ ص ۱۱۱ .

(۲) په بخاري شریف کې دا حدیث داسې ذکر دی : عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ جَاءَهُ جَاءٍ ، فَقَالَ : '' أُكِلَتِ الحُمُرُ '' .. فَسَكَتَ . ثُمَّ أَتَاهُ الثَّانِيَةَ ، فَقَالَ : '' أُكِلَتِ الحُمُرُ '' فَسَكَتَ . ثُمَّ أَتَاهُ الثَّالِثَةَ ، فَقَالَ : '' أُفْنِيَتِ الحُمُرُ '' فَأَمَرَ مُنَادِيًا ، فَنَادَى فِي النَّاسِ : '' إِنَّ اللهَ وَرَسُولَهُ يَنْهَيَانِكُمْ عَنْ لُحُومِ الحُمُرِ الأَهْلِيَّةِ '' . فَأُكْفِئَتِ القُدُورُ وَإِنَّهَا لَتَفُورُ بِاللَّحْمِ . متفق علیه : رواه البخاري ۴۱۹۹ کتاب المغازي باب غزوة خيبر ، مسلم ۱۹۴۰ کتاب الصيد والذبائح وما يؤكل من الحيوان .

Scanned with CamScanner

٦. د نبي عليه السلام د ويښتانو په شان ويښتان جوړولو د پاره سخت تکليف برداشت کول :

يو صحابي ؤ ، د حبشي اوسيدونکي ؤ ، د هغه دا خوښه وه چې زما د سَر ويښتان هم د رسول الله صلی الله عليه وسلم د سَر د ويښتانو په شان نيم ښي طرف او نيم چپ طرف واوړي، او د سَر په مينځ کې يوه کرخه پيدا شي (ځکه د پيغمبر عليه السلام په سَر مبارک کې د ويښتانو د ښي طرف او چپ طرف اړولو په وجه يوه کرخه معلوميده) ، خو ليکن د حبشو ويښتان عام طور باندې واړه او سخت وي نو ځکه يې په ويښتانو کې کرخه نه جوړيده ، هر وخت به ورسره دا فکر ؤ چې زما د سَر ويښتان د رسول الله صلی الله عليه وسلم د سَر ويښتانو په شان شي (حالانکه په شرعي لحاظ سره په ده باندې دا لازم نه وو ځکه دده ويښتان قدرتًا او خِلقتًا داسې وو چې په هغې کې کرخه نه ويستل کيده) .

يوه ورځ يې د پيغمبر عليه السلام سره د ډير محبت په وجه په اُور کې سيخ ګرم کړو او د ويښتانو په مينځ کې يې داسې تير کړو چې په دې سره دده ويښتان او پوستکي اوسوَزيده ، علاج يې وکړو ، زخم يې ښه شو ، بيا به داسوزيدلې ځای داسې معلوميده لکه ويښتان يې چې ښي طرف او چپ طرف اړولي وي ، يعنی په مينځ کې يوه کرخه معلوميده .

خلقو ورته وويل : تا دومره تکليف ولې برداشت کړو ؟ ده ورته وويل : ما خو تکليف برداشت کړو ليکن زه په دې ډير خوشحاله يم چې زما ويښتان اوس د رسول الله صلی الله عليه وسلم د ويښتانو په شان ښکاري ، او په مينځ کې يې يوه کرخه معلوميږي . (١)

٧. د صحابياتو د اِتباع نمونې :

١. يو صحابي فرمايي : چې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يوه ښځه راغله ، د هغې سره يوه لور هم وه ، او د هغې د لور سره په لاس کې د سرو زرو دوه غټ بنګړي وو ، نبي عليه الصلوة والسلام ورته پوښتنه وکړه :

أَتُعْطِيْنَ زَكَاةَ هٰذَا ؟

(١) خطبات فقير ج٣ ص ١٥٩ ، اهل دل کے تڑپادینے والے واقعات ج١ ص ١١٢ .

آیا ته ددې زکوة ورکوی؟

هغې ورته وویل: نه.

پیغمبر علیه السلام ورته وفرمایل:

أَيَسُرُّكِ أَنْ يُسَوِّرَكِ اللهُ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ سِوَارَيْنِ مِنْ نَارٍ؟

آیا ستا داخوښه ده چې د قیامت په ورځ الله ﷻ تاته (د دینه د زکوة نه ورکولو په وجه) د اور بنګړي در واچوي؟

هغه زَنانه چې دا خبره واوریده نو بغیر د تردّد او سوچ نه يې دواړه بنګړي را اُویست، او د پیغمبر علیه السلام په خدمت کې یې پیش کړه، او ورته وې ویل:

هُمَا لِلّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلِرَسُوْلِهِ. (۱) دا د الله ﷻ او د هغه د رسول د پاره دي.

فایده: الله اکبر. دې زَنانه چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه ددې سرو زرو د بنګړو نه د زکوة ویستلو خبره واوریده نو لږ انتظار یې هم اونه کړو، بلکه بغیر د تردّد نه یې د معلوم زکوة ویستلو په ځای باندې ټول بنګړي نبي علیه السلام ته د الله ﷻ د رضا د پاره پیش کړه، ځکه د دوی یقین وُ چې د آخرت نعمتونه او جنت د دُنیا او مَا فِیهَا نه ډیر بهتر دي.

۲. رسول الله صلی الله علیه وسلم زَنانه وُ ته حکم کړې وُ (۲) چې د لارې په مینځ مه ځئ، بلکه په یو څنډه (طرف) ځئ، زَنانه وُ چې د پیغمبر علیه السلام دا حکم واوریده نو بیا به

---

(۱) عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ إِمْرَأَةً أَتَتْ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهَا إِبْنَةٌ لَهَا، وَفِيْ يَدِ إِبْنَتِهَا مَسَكَتَانِ غَلِيْظَتَانِ مِنْ ذَهَبٍ. فَقَالَ لَهَا: أَتُعْطِيْنَ زَكَاةَ هٰذَا؟ قَالَتْ: لَا. قَالَ: أَيَسُرُّكِ أَنْ يُسَوِّرَكِ اللهُ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ سِوَارَيْنِ مِنْ نَارٍ؟ قَالَ: فَخَلَعَتْهُمَا فَأَلْقَتْهُمَا إِلَى رَسُوْلِ اللهِ ﷺ. وَقَالَتْ: هُمَا لِلّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلِرَسُوْلِهِ. رواه ابوداؤد كتاب الزكوة باب الكنز ما هو؟ و زكاة الحلي حديث ۱۵۶۳، والترمذي كتاب الزكوة حديث ۶۳۷، والنسائي كتاب الزكوة حديث ۲۴۷۹، وحسنه العلامة الالباني رحمه الله في صحيح سنن ابي داؤد.

(۲) فَعَنْ أَبِيْ أُسَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِيْهِ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ وَهُوَ خَارِجٌ مِنَ الْمَسْجِدِ فَاخْتَلَطَ الرِّجَالُ مَعَ النِّسَاءِ فِي الطَّرِيْقِ. فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ لِلنِّسَاءِ: " إِسْتَأْخِرْنَ فَإِنَّهُ لَيْسَ لَكُنَّ أَنْ تَحْقُقْنَ الطَّرِيْقَ. عَلَيْكُنَّ بِحَافَاتِ الطَّرِيْقِ ". فَكَانَتِ الْمَرْأَةُ تَلْتَصِقُ بِالْجِدَارِ حَتّٰى إِنَّ ثَوْبَهَا لَيَتَعَلَّقُ بِالْجِدَارِ مِنْ لُصُوْقِهَا بِهِ. رواه ابوداؤد كتاب الادب ابواب السلام باب في مشي النساء مع الرجال في الطريق حديث ۱۸۳۱، وحسنه العلامة الالباني رحمه الله في السلسلة الصحيحة ۸۵۶.

د لارې دومره په څنډه د ديوالونو سره نږدې تللې چې د ديوالونو د زيک والي د لاسه به يې جامې د ديوالونو سره نښتې.

۸. د نبي عليه السلام په سُنتو باندې عمل نه کوونکي سره خبرې نه کول

د بخاري شريف حديث دی، حضرت عبدالله بن مغَفّل رضي الله عنه يو کس وليده (۱) چې د ګوتو په ذريعه يې کاڼي ويشتل. ده ورته وويل: په ګوتو باندې کاڼي مه اُوله ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم ددېنه منع کړې ده (يا دا چې نبي عليه السلام دا بَد او ناخوښه ګڼل)، او پيغمبر عليه السلام فرمايلي چې په دې سره خو نه ښکار کولې شي او نه په دې سره دُښمن زخمي کيږي، البته دا (په ګوتو باندې کاڼي ويشتل) کله د نږدې ناست کس غاښونه مات کړي، يا د هغه سترګې زخمي او ړَندې کړي.

حضرت عبدالله بن مغفل رضي الله عنه بيا هماغه سړي په کاڼي ويشتلو وليده (يعنې د حديث اَوريدو نه روستو هغه بيا کاڼي اَوويشته)، نو ده ورته وويل:

أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نَهٰى عَنِ الْخَذْفِ ـ أَوْ كَرِهَ الْخَذْفَ ـ وَأَنْتَ تَخْذِفُ؟ لَا أُكَلِّمُكَ كَذَا وَكَذَا. (۲)

زه تاته د رسول الله صلى الله عليه وسلم حديث بيانوم چې دوی په ګوتو باندې د کاڼو ويشتلو نه منع کړې (يا هغوی دا ناخوښه ګڼل) او ته اوس هم په ګوتو باندې کاڼي اُولې

---

(۱) د ابن ماجه په روايت کې ذکر دي چې دا يې وراره وُ. ابن ماجه حديث ۱۷ باب تعظيم حديث رسول الله صلى الله عليه وسلم والتغليظ على من عارضه

(۲) فِي الصَّحِيْحَيْنِ أَنَّ عَبْدَاللّٰهِ بْنَ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ رَأَى رَجُلًا يَخْذِفُ. فَقَالَ لَهُ: لَا تَخْذِفْ فَإِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنِ الْخَذْفِ ـ أَوْ كَانَ يَكْرَهُ الْخَذْفَ ـ وَقَالَ: "إِنَّهُ لَا يُصَادُ بِهِ صَيْدٌ وَلَا يُنْكَأُ بِهِ عَدُوٌّ. وَلٰكِنَّهَا قَدْ تَكْسِرُ السِّنَّ، وَتَفْقَأُ الْعَيْنَ" ثُمَّ رَآهُ بَعْدَ ذٰلِكَ يَخْذِفُ فَقَالَ لَهُ: أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نَهٰى عَنِ الْخَذْفِ ـ أَوْ كَرِهَ الْخَذْفَ ـ وَأَنْتَ تَخْذِفُ؟ لَا أُكَلِّمُكَ كَذَا وَكَذَا. رواه البخاري كتاب الذبائح والصيد باب الخذف والبندقة باب ۲۸۷ حديث ۴۴۳، ومسلم كتاب الصيد والذبائح وما يؤكل من الحيوان باب إباحة ما يستعان به على الاصطياد والعدوّ وكراهة الخذف حديث ۱۹۵۴. نوټ: (يَخْذِفُ) خذف دېته وايي چې انسان د ګوتو په ذريعه باندې کاڼي اولي. اَلْخَذْفُ: رَمْيُكَ حَصَاةً أَوْ نَوَاةً تَأْخُذُ بَيْنَ سبابتيك وترمي بها. عمدة القاري ۲۱ / ۹۶، كشف الباري كتاب الذبائح والصيد حديث ۵۱۶۲

(چونکه ته د سُنتو مخالفت کوې) لهذا زه به د تاسره د [illegible] خبرې نه کوم.

د مسلم شریف په حدیث کې دي چې ده ورته وویل:

لَا أُكَلِّمُكَ أَبَدًا. (۱)

زه به د تاسره هیڅکله خبرې او نه کړم.

فایده: د بخاري شریف ددې حدیث نه معلومه شوه چې د سُنتو مخالفت کوونکي کس سره خبرې او تعلقات پرېخودل جائز دي، او دا په هغه نَهي او وعید کې نه راځي په کوم کې چې نبي علیه السلام د یو مسلمان سره د درې ورځو نه زیاتې خبرې نه کول بند کړي دي، ځکه هغه نَهي د هغه چا د پاره ده چې د خپلې ذاتي غصې او ذاتي نفرت په وجه یې د بل سره خبرې بندې کړې وي، او دلته خو ذاتي نفرت نشته. بلکه دنبي علیه السلام د سُنتو په پرېخودو یې د هغه سره تعلق ختم کړی او دا جائز دی. (۲)

د ټولو نه لوي کرامت "په هر حالت کې د سُنتو تابعداري کول" دی

د ټولو نه لوي کرامت او بزرګي داده چې انسان په هر حالت کې د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم د سُنتو کامله تابعداري وکړي، او په هیڅ حالت کې د شریعت او د سُنتو خلاف اونکړي.

۹. د جُنید بغدادي رحمه الله واقعه

یو کس د جلیلُ القدر ولي جُنید بغدادي رحمه الله خانقاه ته راغی ددې د پاره چې دلته به د دوی نه څه کرامت او بزرګي اوګورم، لس (۱۰) کاله پس دې کس د تللو اراده وکړه، جُنید بغدادي رحمه الله ورنه پوښتنه وکړه چې ته د څه د پاره راغلې وې؟ او اوس ولې ځې؟

هغه ورته وویل: جناب! زه د دې د پاره راغلې ووم چې ستاسو څه کرامت اوګورم خو په دې لس کاله کې ما تاسو نه څه داسې ښکاره کرامت او بزرګي او نه لیده، نو ځکه ځم.

(۱) مسلم کتاب الصید والذبائح ۵۶ (۱۹۵۴)، فتح الباري ۹/ ۷۵۹

(۲) فتح الباري ۹/ ۷۵۹، کشف الباري کتاب الذبائح والصید.

Scanned with CamScanner

جُنید بغدادي رحمه الله ورته وویل : دا راته ووایه چې تا په دې لس کاله کې زما یو عمَل د سُنتو خلاف لیدلی ؟ هغه ورته وویل : نه.

نو دوی ورته وویل : اَصلي بزرګي او کرامت خو همدا دی چې تا زه په دې لس کاله کې په خلافِ سُنت عمل باندې نه یم لیدلی ، بلکه الله رب العزت راته هر عمل د سُنتو موافق کولو توفیق راکړې دی.(١)

د امام غزالي رحمه الله وینا:

امام غزالي رحمه الله په " مکاشفة القلوب " کې ذکر کړې دي چې که انسان یو کس اوګوري چې هغه په هوا کې اَلوزي ، یا د سمندر په اُوبو باندې د پاسه روان دی ، یا د اُور په مینځ کې روغ جوړ ولاړ دی خو قصداً بغیر د څه عذره فرائض پرېږدي یا د نبي علیه السلام په سُنتو باندې عمَل نه کوي نو دا کس دروغجن دی ، د ولایت او بزرګۍ دعوی یې باطله ده، دا دده کرامت نه دی بلکه دا دده د پاره اِستدراج (یو قِسم مُهلت) دی . الله ﷻ دې ددې نه هر مسلمان اُوساتي.(٢)

د بایزید بسطامي رحمه الله وینا :

بایزید بسطامي رحمه الله فرمایي چې : ما شل (٢٠) کاله د خپل نفس خلاف مُجاهَده وکړه خو د ټولو نه غټه او سخته مجاهَده د نفس د پاره داده چې انسان هر کار د سُنتو موافق کوي.

د مجدد الف ثاني رحمه الله وینا :

امام رباني مجدّد الف ثاني رحمه الله لیکلي چې نفلي عبادات د خپلې خوښې موافق کول څه ګران کار نه دی ، ځکه نفس ددې سره اَموخته کیږي بیا ورته ګران نه معلومیږي ، خو د ټولو نه غټه مجاهَده او ګران کار دادی چې انسان هر کار د سُنتو مطابق وکړي.

---

(١) خطبات فقیر ج٢٨ ص ١٢٧.

(٢) مکاشفة القلوب ص ٤١ موضوع نمبر ١١.

۱۰. د مرګ په وخت د سُنتو لحاظ ساتل

ابوبکر شبلي رحمه الله د نبي کريم صلی الله عليه وسلم د سُنتو داسې کلکه اتباع کوله چې کله دې وفات کيده نو ژبه يې بنده شوه (يعنی د خبرو کولو نه اُوغورځيده). په تندي باندې يې خولې راماتې شوی، او د زنکدن آثار وربانديې شروع شو، نو په دغه وخت کې چې د دوی سره څوک ناست وُ هغه ته يې په اِشاره ووېل چې ماله اودس وکړه.

نو دا کس وايي چې ما ورله نور ټول اودس وکړو خو صرف د ګيرې خِلال رانه پاتې شو (حالانکه د ګيرې خِلال کول سُنت دی)، دا کس وايي چې ابوبکر شبلي رحمه الله زما لاس اُونيوه او زما د لاس ګمدې ګوتې يې په خپله ګيره کې داخلې کړی، او د ګيرې خِلال يې هم اوکړو.

فايده: سُبحان الله. د نبي کريم صلی الله عليه وسلم دسُنتو سره يې داسې مينه وه چې د مرګ په هغه سخت وخت کې يې هم يو سُنت عمل (يعنی د ګيرې خِلال) پرې نه خوده.

۱۱. د نظر ختميدو باوجود په سُنتو باندې د عمل کولو په خاطر په سترګو کې رانجه کول:

د ديوبند مشهور فقيه عالِم حضرت مولانا ګنګوهي رحمه الله په آخيري عُمر کې د څه بيماری په وجه د سترګو نظر ختم شوې وُ خو بيايې هم د شپې رانجه کول. چا ورته ووېل:

رانجه خو خلق د سترګو د نظر تيزيدو د پاره کوي او ستاسو د سترګو نظر خو ختم شوې دی نو ته ولې رانجه کوی؟

ده ورته ووېل:

تاسو به رانجه د سترګو نظر تيزولو د پاره کوی، او زما اګرچې نظر ختم شوې دی خو زه بيا هم د پيغمبر عليه السلام په سُنتو باندې د عمل کولو په خاطر د شپې رانجه کوم، ځکه رسول الله صلی الله عليه وسلم به د شپې رانجه کول.(۱)

---

(۱) خطبات فقير ج۳۲ ص۳۶.

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

د رسول الله ﷺ اتباع نه كوونكو دپاره سزاګاني:

څوک چې د ژوند په هره مرحله کې د خوږ پیغمبر محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم اتباع نه کوي نو د داسې کس د پاره په شریعت کې ډیرې سزاګانې ذکر شوي. یو څو ستاسو د وړاندې ذکر کوم:

۱. د نبي علیه السلام اتباع نه کوونکې ګمراه دی

لکه څرنګ چې د الله ﷻ نافرماني کول ضلالت او ګمراهي ده نو دغه شان د رسول الله صلی الله علیه وسلم نافرماني او د هغه د سنتو نه سرغړونه کول هم ګمراهي او بدبختي ده.

الله رب العزت فرمایي:

﴿ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا ﴾. (۱)

ترجمه: او څوک چې د الله او د هغه د رسول نافرماني وکړي نو بیشکه هغه ګمراه شو په ښکاره ګمراهۍ سره.

بل ځای الله ﷻ فرمایي:

﴿ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ﴾. (۲)

ترجمه: او څوک چې د الله او د هغه د رسول نافرماني وکړي نو بیشکه د ده د پاره د جهنم اور دی، دوی به په هغې کې تل تر تله همیشه وي.

حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه فرمایي:

لَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ. (۳)

که چیرته تاسو د نبي علیه السلام سنت پریږدی نو ګمراه به شئ.

---

(۱) الاحزاب آیت ۳۶.

(۲) الجن آیت ۲۳.

(۳) ابوداؤد ج۱ حدیث ۳۱۱، مسلم ج۱ حدیث ۶۵۴ بابُ صلاة الجماعة من سُنن الهُدی.

د رسول الله ﷺ اتباع نه کوونکو د پاره سزاګانې:

څوک چې د ژوند په هره مرحله کې د خپل پیغمبر محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم اتباع نه کوي نو د داسې کس د پاره په شریعت کې ډیرې سزاګانې ذکر شوي، یو څو ستاسو د وړاندې ذکر کوم:

۱. د نبي علیه السلام اتباع نه کوونکې ګمراه دی

لکه څرنګ چې د الله ﷻ نافرماني کول ضلالت او ګمراهي ده نو دغه شان د رسول الله صلی الله علیه وسلم نافرماني او د هغه د سنتو نه سرغړونه کول هم ګمراهي او بدبختي ده.

الله رب العزت فرمايي:

﴿ وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا ﴾.(۱)

ترجمه: او څوک چې د الله او د هغه د رسول نافرماني وکړي نو بیشکه هغه ګمراه شو په ښکاره ګمراهي سره.

بل ځای الله ﷻ فرمايي:

﴿ وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ﴾.(۲)

ترجمه: او څوک چې د الله او د هغه د رسول نافرماني وکړي نو بیشکه د ده د پاره د جهنم اور دی، دوی به په هغې کې تل تر تله همیشه وي.

حضرت عبدالله بن مسعود رضي الله عنه فرمايي:

لَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ.(۳)

که چیرته تاسو د نبي علیه السلام سنت پرېږدی نو ګمراه به شئ.

(۱) الاحزاب آیت ۳۶.

(۲) الجن آیت ۲۳.

(۳) ابوداؤد ج۱ حدیث ۳۱۱، مسلم ج۱ حدیث ۶۵۴ بابُ صلاة الجماعة من سُنَنِ الهُدٰی.

حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه په یوه موقع وفرمایل:

وَإِنِّي لَأَخْشَى إِنْ تَرَكْتُ شَيْئًا مِنْ أَمْرِهِ أَنْ أَزِيغَ. (۱)

که چیرته زه د نبي علیه السلام یو آمر پرېږدم نو بیشکه زه یرېږم چې د حق لارې نه به بې لارې شم.

عبرت: کله چې د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه غوندې عظیم صحابي او خلیفه اول سره دا یَره ده چې که زه د پیغمبر علیه السلام یو حکم پرېږدم نو د حق لارې نه به بې لارې شم حالانکه که د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ایمان د ټول اُمت د ایمان سره وزن کړې شي نو دا به پرې دَروند شي نو بیا خو زمونږ د پاره په طریقِ اولی د نبي علیه السلام د سُنتو د مخالفت نه ځان ساتل په کار دي، بلکه په هر حالت کې د پیغمبر علیه السلام اِتباع په کار ده.

یو شاعر وایي:

خلافِ پیمبر کسے رہ گزید ○ کہ ہرگز بمنزل نہ خواہد رسید

د پیغمبر علیه السلام د طریقې خلاف که څوک بله لاره اختیار کړي نو هیڅ کله دې منزل مقصود ته نشي رسیدی.

۲. د سُنتو په پرېخودو نبي علیه السلام خفه کېږي

که انسان د ځان سره سوچ وکړي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د خپل اُمت د هدایت د پاره څومره تکلیفونه برداشت کړي. اکثر ټوله شپه به یې د اُمت د پاره په ژړا تیره کړه، او په هر حال کې یې اُمت یاد ساتلی، په عرفات کې، په منی کې او په مُزدلفه کې یې د اُمت د پاره دُعاګانې کړي، د خانه کعبې غِلاف نیولو سره، او د هر عبادت نه روستو یې د اُمت دپاره خاص دُعاګانې غوښتې. اوس چې کله د اُمت اعمال پیغمبر علیه السلام ته پیش کړي شي او په هغې کې سُنت پرېخودل هم وي نو نبي کریم صلی الله علیه وسلم به څومره خفه شي چې دا خو زما هغه اُمت دی چې د دوی د پاره ما ډېر تکلیفونه برداشت کړي وو، شپې مې

(۱) بخاري کتابُ فرضِ الخُمس حدیث ۳۰۹۲.

Scanned with CamScanner

رُوني کړي وي لیکن دوی ته زما شکل و صورت جوړول او زما په سُنتو عمل کول هم محبوب نه دي.

محترمو! هیڅ عاشق خپلې معشوقې ته تکلیف ورکول نه برداشت کوي، نن چې مونږ په ابوجهل او ابولهب یا نورو کافرانو باندې لعنت لیږو نو دا ځکه چې هغوی زمونږ محبوب محمد رّسولُ اللهﷺ صلی الله علیه وسلم ته تکلیف رسولې وُ.

اوس مسلمان چیرته په خپل ګریوان کې دا سوچ کړی چې زما د دې اعمالو په وجه خو نبي علیه السلام ته تکلیف نه رسي؟ ځکه د اُمت اعمال په جُمعه کې دوه پیرې نبي علیه السلام ته پیش کولې شي.

مثلاً ګیره پریخودل د نبي علیه السلام سُنت دي، اوس چې پیغمبر علیه السلام ته د یو اُمتي د ګیرې خیرلو عمل پیش شي نو نبي کریم صلی الله علیه وسلم به څومره خفه شي؟ او د دوی زړه مبارک ته به په دې څومره تکلیف اورسي؟

د میرزا قتیل واقعه:

میرزا قتیل د دِهلي (هندوستان) یو مشهور شاعِر تیر شوی دی، د پیغمبر علیه السلام په شان او صفت کې یې اوږدې اوږدې قصیدې او اشعار جوړ کړي، د اِیران یو کس دده دا آشعار واوریده نو ډیر متأثِره شو، او په زړه کې یې د میرزا قتیل سره د ملاقات شوق راپیدا شو، ځکه دده داګمان وُ چې ګني دا به ډیر لوي عالِم او بزرګ انسان وي، نو د اِیران نه دده د ملاقات د پاره روان شو، کله چې دِهلي ته اورسیده، نو په پوښتنه پوښتنه یې دده کور پیدا کړو، دده پوښتنه یې وکړه، کور والاو ورته وویل چې بهر وتلې دی، دې د هغه د تلاش پسې رااُووت، د نایي (حجام) په دُکان کې یې ولیده چې ګیره یې خریله.

دې بزرګ چې کله میرزا صاحب په دې حالت کې ولیده نو حیران شو چې دا خو هغه شخصیت دی چې ده د پیغمبر علیه السلام په باره کې بهترینې قصیدې او آشعار جوړ کړي حالانکه دې خو ګیره خري، نو بې اِختیاره یې د خُولې نه اُووت:

آغا ریش مے تراشي؟ صاحبه! ته خو ګیره خری، دا ولې؟

دا شاعِر حاضِرجوابې وُ، دې کس ته یې جواب ورکړو:

ریش را مے تراشم ولے دل کسے نه مے خراشم.

ږیره خریم خو لیکن د چا زړه نه زخمي کوم (یعني چاته تکلیف نه ورکوم).

دشاعر مقصد دا ؤ چې ګني ږیره خریل دومره غټه ګناه نه ده، بلکه د مسلمان زړه آزاره وَل او خفه کول غټه ګناه ده.

نو دې کس ورته عجیبه جواب ورکړو:

آرے دلِ رسول الله را مے خراشي.

(اې ظالمه! دا صحیح ده چې ته د چا مسلمان زړه نه زخمي کوې خو د سُنتو په پریخودو سره) ته خو د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم زړه زخمي کوې.

یعنی کله چې ته د نبي کریم صلی الله علیه وسلم سُنت پرېږدې او ستا دا عمل پیغمبر علیه السلام ته پیش شي نو په دې سره رسول الله ﷺ خفه کیږي.

کله چې دې شاعر دا خبره واوریده نو ډیر غټ اَثر یې ورباندې وکړو، او د بې هوشۍ عجیبه کیفیت ورباندې راغی، کله چې په هوش کې راغی نو د ږیرې خریلو نه یې پخه توبه اُوویسته، او دې بزرګ ته یې وویل:

جَزَاکَ الله که چشمم باز کردي ۞ مارا باجانِ جان همراز کردي

الله تعالی دې تاته خیر درکړي چې تا زما سترګې کلاؤ کړې، او تا زما رابطه زما د محبوب سره جوړه کړه. (۱)

فایده: معلومه شوه چې د سُنتو په پریخودو سره پیغمبر علیه السلام خفه کیږي.

خو افسوس د مسلمان په حال باندې، که چیرته په یو کور کې د واده تیارې کولې شي نو د کور د هر کس د خوشحالولو کوشش کولې شي، که څوک لرې خپلوان او دوست خفه شوې وي نو هغه هم راضي کولې شي، لیکن کله چې واده شروع شي نو بیا د محمدٌ رسولُ الله صلی الله علیه وسلم ښکلي سُنت او بهترینې طریقې د خپو لاندې کولې شي، او په هغې باندې عمل نه شي کولی.

(۱) نوټ: د ږیرې متعلق تفصیلي بحث روستو په مُستقله موضوع کې راروان دی.

دغه رنګې که په کور کې څوک معمولي غوندې پياله يا لوخې مات کړي نو د کور واله خلق وربانديې خفه شي ، يوه څپېړه هم ورکړي ، ليکن که په کور کې خلق د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم سُنت ماتوي او په هغې بانديې عمل نه کوي نو دهيچا زړه پرې نه خفه کيږي .

او ډيره عجيبه بيا دا ده چې يو کس د پيغمبر عليه السلام په شان شکل و صورت هم نه جوړوي ، د هغه په شان اَخلاق هم په ځان کې نه پيدا کوي ، د هغه په سُنتو بانديې عمل هم نه کوي خو بيا هم د پيغمبر عليه السلام د عِشق او محبت دعوىٰ کوي او د هغه د شفاعت طمعه ساتي . دا خو عجيبه عشق او عجيبه محبت دی . الله جل جلاله دې په مونږ کې دا اِحساس پيدا کړي چې د ژوند په هره مرحله کې د خپل خوږ پيغمبر محمّدٌ رّسولُ الله صلى الله عليه وسلم په ښائسته سُنتو بانديې عمل وکړو .

۳. د نبي عليه السلام په حکم بانديې عمل نه کولو سره مسلمانانو ته تکليف رسيدل :

چې کله هم او په کوم ځای کې هم د پيغمبر عليه السلام په يو حکم بانديې عمل نه دې شوی ، يا د نبي عليه السلام د حکم خلاف وَرزي شوی ده نو هلته مسلمانانو ته سخت نقصان او تکليف رسيدلې دی .

الله رب العزت فرمايي :

﴿ فَلْيَحْذَرِ الَّذِيْنَ يُخَالِفُوْنَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيْبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيْبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيْمٌ ﴾. (۱)

ترجمه : پس څوک چې د الله د حکم (يا د پيغمبر عليه السلام د حکم (۲)) مخالفت کوي نو دوی له په کار دي چې دوی اُويريږي ددينه چې (په دُنيا کې) دوی ته مصيبت اورسيږي ، يا (په آخرت کې) ورته درد ناک عذاب اورسيږي .

---

(۱) النور آيت ۶۳ .

(۲) (يُخَالِفُوْنَ عَنْ أَمْرِهِ) : في هاءِ الكناية قولان : احدهما : انها ترجعُ الى الله عز وجل . قاله مجاهد . والثاني : الى رسول الله صلى الله عليه وسلم . قاله قتادة . تفسير زاد المسير ج۳ ص ۳۱۰ سورة النور آيت ۶۳ .

Scanned with CamScanner

د غزوه اُحد په واقعه کې د مسلمانانو د پاره عبرت

په غزوه اُحد کې چې کله د مسلمانانو نه د نبي عليه السلام د حکم په عملي کولو کې کوتاهي او اِجتهادي غلطي اوشوه نو ددې په وجه ورته سخت تکليف اُورسيده .

په سورة آل عمران کې الله رب العزت ددې واقعې تذکره کړې ، پوره واقعه داسې ده :

کله چې د اُحد په ميدان کې رسول الله صلى الله عليه وسلم په خپله د مسلمانانو صفونه مرتّب کړه نو د غره په سَر يو کنډاؤ باندې يې د حضرت عبدالله بن جُبير رضي الله عنه په مشرۍ کې پنځوس (۵۰) کسان تِير آنداز (غشي ويشتونکي) مقرر کړه ، ځکه ددې طرفه دا خطره وه چې دُښمن د شا طرفه په مسلمانانو حمله او نه کړي . او نبي عليه السلام دې پنځوسو کسانو ته دا حکم وکړو چې تاسو به دا کنډاؤ په هيڅ حالت کې نه پرېږدئ ، که مسلمانان غالِب شي يا مغلوب شي خو تاسو به هيڅ کله دا مرکز نه پرېږدئ ، تر څو پورې چې ما درپسې څوک کس نه وي درليږلی .

کله چې جنګ شروع شو نو مسلمانانو داسې په شجاعت او بهادرۍ سره مقابله وکړه چې کافران په شا اُوتختيده او مسلمانانو ته فتحه حاصله شوه .

مسلمانانو د مالِ غنيمت په راجمع کولو شروع وکړه ، کله چې د غره په سَر ناستو پنځوسو کسانو دا منظر وليده چې کافرانو شکست اوخوړ ، په شا اوتختيده او مسلمانان د مالِ غنيمت په راجمع کولو کې مصروفه دي نو دوی کې بعضو دا گمان وکړو چې کله مسلمانانو ته فتحه حاصله شوه نو بيا دلته په دې کنډاؤ باندې د پاتې کيدو ضرورت نشته ، بلکه د مسلمانانو سره د مالِ غنيمت په راجمع کولو کې اِمداد په کار دی .

حضرت عبدالله بن جُبير رضي الله عنه دوی ته وويل : آيا تاسو ته د رسول الله صلى الله عليه وسلم هغه فرمان ياد نه دی چې هغوی فرمايلي وو چې تاسو به په هيڅ حالت دا ځای نه پرېږدئ ؟

هغوی ورته وويل چې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم د حکم مقصد پوره شو (چې مسلمانانو ته فتحه حاصله شوه او کافران په شا اوتختيده) لهذا نور په دې ځای کې د پاتې کيدو څه ضرورت نشته .

عبدالله بن جُبير رضي الله عنه او څه ملګرو يې وويل : مونږ خو د نبي عليه السلام په حکم باندې عمل کوو او ددې ځای نه نه ښکته کيږو . دوی ددې ځای د حفاظت د پاره هم دلته پاتې شو او باقي نور مسلمانان را ښکته شو .

حضرت خالد بن وليد رضي الله عنه چې لا تر اوسه مسلمان شوی نه وُ دې په دغه وخت کې د کافرانو د لښکر " رسالې " کماندر وُ ، ده چې دا ځای خالي اوليده نو د غر د شاته نه راتاؤ شو او د دغه کنداؤ نه يې په مسلمانانو مضبوطه حمله وکړه ، حضرت عبدالله بن جبير رضي الله عنه د خپلو يولسو (١١) ملګرو سره ددې فوج سخته مقابله وکړه خو د کافرانو د ډيروالي په وجه يې په شا او نه شو تمبولی ، آخر دا چې شهيد شو .

مسلمانان چونکه د شا طرف نه د دشمن د راتلو نه مطمئن وو ، کله چې کافرانو نا څاپه د شا طرفه په مسلمانانو حمله وکړه ، او مخې ته چې د کافرانو کوم پياده فوج تختيدلی وُ هغوی چې دا وليده چې زمونږ ملګرو پرې د شا طرفه حمله وکړه نو دوی هم دوباره را واپس شو او په مسلمانانو باندې يې د مخې طرفه حمله وکړه .

کله چې مسلمانان د دواړه طرفه ګير شو نو سخت ګډ وډ ، بې انتظامه او خواره واره شو ، او مسلمانانو ته ډير تکليف اورسيده ، اويا (٧٠) صحابه کرام شهيدان شو ، د نبي عليه السلام غاښونه مبارک شهيدان شو ، او مخ مبارک يې زخمي شو .

(مفسرينو دا واقعه په پوره تفصيل سره ذکر کړې خو زه ورنه صرف مطلبي ځای راخلم) : ددې عارضي ماتې په وجه مسلمانانو ته ډير تکليف اورسيده ، تر دې چې د بعضې حضراتو په خُله باندې دا خبره هم راغله چې أَنَّىٰ هَٰذَا ؟ . (١) دا مصيبت په مونږ باندې د کوم ځای نه راغلو ؟ (حالانکه مونږ خو د اسلام په حق دين باندې يو ، نبي عليه السلام د مونږ سره ملګرې دی ، او د دوی سره يو ځای د دين د سربلندۍ د پاره جهاد کوو (٢)) .

---

(١) پوره آيت دا سې دی : أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُم مُّصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُم مِّثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّىٰ هَٰذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِندِ أَنفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ . آل عمران آيت ١٦٥ .

(٢) أَنَّىٰ هَٰذَا . قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : مِنْ أَيْنَ أَصَابَنَا هَٰذَا وَنَحْنُ مُسْلِمُونَ ؟ . تفسير زاد المسير ج ١ آل عمران آيت ١٦٥ .

په همدې آیت کې الله رب العزت دا خبره هم واضحه کړه چې د دې تکلیف او مصیبت سبب په حقیقت کې د دُشمن ډیر والې او زیادت نه وُ ، بلکه د دې سبب ستاسو ځنې کوتاهي ده چې تاسو د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم د حکم په عمَلي کولو کې کوتاهي وکړه ، هغه کنډاوُ مو پرېخود او لاندې ورنه رابښکته شوی . (۱)

خلاصه : خلاصه دا چې د دې عارضي ماتې خوړلو اَصل سبب دا وُ چې د غر په سَر (کنډاوُ) باندې غشي وېشتونکې ډله د پیغمبر علیه السلام په حکم باندې ولاړه پاتې نه شوه ، او ښکته راکوز شو .

الله رب العزت فرمايي :

﴿ أَوَلَمَّآ أَصَٰبَتۡكُم مُّصِيبَةٞ قَدۡ أَصَبۡتُم مِّثۡلَيۡهَا قُلۡتُمۡ أَنَّىٰ هَٰذَاۖ قُلۡ هُوَ مِنۡ عِندِ أَنفُسِكُمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ﴾ . (۲)

ترجمه : آیا هر کله چې تاسو ته (د اُحد په جنګ کې) داسې مصیبت اورسیده چې تاسو (د بَدر په جنګ کې) د دې په دوچند هغوی ته رسولې دی نو تاسو ووېل دا (مصیبت په مونږ باندې) د کوم ځای نه راغلو ؟ اې پیغمبره ته دوی ته ووایه چې دا تکلیف تاسو ته د خپلو ځانونو د طرفه در رسیدلې دی (یعنې د تاسو نه د پیغمبر علیه السلام د حکم په عمَلي کولو کې کوتاهي اوشوه نو ځکه دا تکلیف در اورسیده (۳)) بېشکه الله ﷻ په هر شي باندې قادر دی .

---

(۱) تفسیر معارف القرآن لمولانا محمد ادریس کاندهلوي ج۲ ص ٦١ آل عمران آیت ۱۴۰ ، و معارف القرآن لمولانا مفتي محمد شفیع رحمه الله آل عمران آیت ۱۲۱ ، ۱٦٥ . الطریق الی الجنة ص ٦۱۱ .

(۲) آل عمران آیت ۱٦٥ .

(۳) قَوْلُهُ تَعَالَى : ﴿ هُوَ مِنْ عِندِ أَنفُسِكُمْ ﴾ : فِيهِ ثَلَاثَةُ أَقْوَالٍ : أَحَدُهَا : أَنَّ مَعْنَاهُ : بِأَخْذِكُمُ الْفِدَاءَ يَوْمَ بَدْرٍ . قاله عمر بن الخطاب . وَالثَّانِي : أَنَّهُ جَرَى ذَلِكَ بِمَعْصِيَةِ الرُّمَاةِ يَوْمَ أُحُدٍ ، وَتَرْكِهِمْ أَمْرَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . قاله ابن عباس و مقاتل في آخرين . وَالثَّالِثُ : أَنَّهُ بِمُخَالَفَتِهِمُ الرَّسُولَ فِي الْخُرُوجِ مِنَ الْمَدِينَةِ يَوْمَ أُحُدٍ ، فَإِنَّهُ أَمَرَهُمْ بِالتَّحَصُّنِ فِيهَا ، فَقَالُوا : بَلْ نَخْرُجُ . قاله قتادةُ والزجاجُ . تفسیر زاد المسیر ج۱ ص ۳۴۴ آل عمران آیت ٦٥ .

Scanned with CamScanner

عبرت په دې واقعه کې د مسلمانانو د پاره ډير لوي عبرت پروت دی چې کله په غزوه أحد کې د بعضې مسلمانانو نه د رسول الله صلی الله علیه وسلم د حکم په عملي کولو کې کوتاهي اوشوه ، او تر آخره پورې پرې قائم پاتې نه شو اګر چې دا يې اِجتهادي خطايي وه خو بيا هم مسلمانانو ته څومره سخت نقصان اورسيده .

نو اوس ستاسو څه ګمان دی چې په موجوده وخت کې مسلمانان د نبي عليه السلام بې شماره حکمونه پريږدي نو آيا په دوی باندې به مصيبتونه او عذابونه نه راځي ؟ بلکه خامخا به پرې راځي .

دغه وجه ده چې نن صبا مسلمانان سره د ډيرو وسائلو ، او سره د ډير تعداده بيا هم په مصيبتونو او مشکلاتو کې ګرفتار دي . الله رب العزت دې مونږ ته په شريعت باندې د عمل کولو او په دې باندې د مضبوط پاتې کيدو توفيق رانصيب کړي . آمين

۴ . د سُنتو په پريخودو د فرائضو نه محرومي

حضرت شاه عبدالعزيز محدث دهلوي رحمه الله ليکلي :

مَنْ تَهَاوَنَ السُّنَّةَ عُوْقِبَ بِحِرْمَانِ الْفَرَائِضِ . (۱)

څوک چې د سُنتو په پريخودو کې سستي کوي (او دا ورته سپک معلوميږي) نو ده ته به د فرائضو نه د محروميتيا سزا ورکړې شي .

يعنی کوم کس چې بغير د څه عذره مسلسل سُنت پريږدي او دا ورته سپک معلوميږي نو داسې انسان ته بيا د فرائضو اداء کولو توفيق هم نه نصيبه کيږي .

د نبي ﷺ د سُنتو نه د اِعراض کولو په وجه په قبر کې د قبلې نه مخ اَوړيدل

ابو اسحاق فزاري ته يوکفن کش وويل : ما به قبرونه کنيسته ، په دې کې ما داسې قبرونه هم ليدلي چې د مړي مخ به په قبر کې د قبلې نه راوړيدلې وُ .

ابو اسحاق فزاري وايي : ما ددې باره کې د اِمام اَوزاعي نه پوښتنه وکړه (چې په قبر کې ددې خلقو مخونه ولې اوړيدلي ؟) هغه راته وويل : دوی ته دا عذاب څکه ورکولې شي چې

(۱) تفسير عزيزي .

Scanned with CamScanner

أُولَئِكَ قَوْمٌ مَاتُوا عَلَى غَيْرِ السُّنَّةِ . دا خلق په داسې حالت کې مړه شوي چې دوی به د نبي عليه السلام په سُنتو باندې عمل نه کولو ، او ددې نه به يې اعراض کولو . (۱)

۵. د نبي ﷺ اطاعت نه کولو په وجه په قيامت کې د کافرانو پښيمانتيا

کافران چې کله د قيامت په ورځ دوزخ ته اُوغورځولې شي نو دوی به هلته لکه څرنګ چې د الله ﷻ د اِطاعت نه کولو په وجه افسوس او پښيمانتيا ښکاره کوي نو همدغه رنګې به د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم د اِطاعت نه کولو په وجه به هم افسوس ښکاره کړي ، او د ندامت لاسونه به مروړي خو هيڅ به ورته په ګوتو نه ورځي .

الله رب العزت په قرآن کريم کې ددې بيان داسې کړې دی :

﴿ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَٰلَيْتَنَآ أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَا ﴾ . (۲)

ترجمه : په کومه ورځ چې مخونه د کافرانو به په اُور د جهنم کې اَړولې راړولې شي نو دوی به وايي اې کاش چې مونږ د الله اِطاعت کړې وی (يعنی د هغه حکمونه مو منلي وی) ، او مونږ د رسول (صلی الله عليه وسلم) اِطاعت کړې وی .

بل ځای الله جلّ جلاله فرمايي :

﴿ يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ الْأَرْضُ ... ﴾ . (۲)

ترجمه : په دغه ورځ (د قيامت) به هغه خلق چا چې کفر کړې وي او د رسول نافرماني يې کړې وي دوی به دا آرزو وکړي چې کاش په دوی باندې زمکه هواره کړې شي . (يعنی کاش چې مونږ خاورې شو ، په خاوره کې يو ځای کړې شو ، او د خاورې حصه جوړ شو خو چې صرف ددې عذاب نه بچ شو ، ليکن د دوی دا آرزو ګانې او ندامت به هيڅ فايده دوی ته ورنه کړي) .

---

(۱) ابن ابی الدنيا ، ابن ابی الشيبه ، شرح الصدور باب ۲۷ باب عذاب القبر ، ملک الموت والانبياء ص۱۸۹) .

(۲) الاحزاب آيت ٦٦ .

(۲) النساء آيت ۴۲ .

د نبي ﷺ د سُنتو او شرعي احکاماتو اتباع نه کولو اسباب

کله چې يو انسان د رسول الله صلى الله عليه وسلم د سُنتو تابعداري نه کوي يا په نورو شرعي احکاماتو باندې عمل نه کوي نو ددې د پاره څه آسباب او موانع موجود دي چې د هغې په وجه دا کس د پيغمبر عليه السلام د صحيح اِتباع نه محرومه وي . اګر چې هر سبب ډير اُوږد او تفصيلي دی خو زه به يې درته اِجمالاً ذکر کړم :

۱ . د شرعي احکاماتو او سُنتو نه جهالت (او ناخبري)

کله چې يو انسان د شرعي احکاماتو يا د نبي عليه السلام د صحيح سُنتو نه جاهله او ناخبره وي نو خامخا به دا سړی د ګمراهۍ او ګناهونو په طرف روان ، او د پيغمبر عليه السلام د صحيح اِتباع نه به محرومه وي .

: دغه وجه ده چې شريعت انسان ته د علم حاصلولو ترغيب او فضائل بيان کړي ، او د جهالت نه يې يرَولي دی .

۲ . د خواهشاتو تابعداري کول :

د حق نه د اُوړيدو ، په ګناهونو او ګمراهۍ کې د مبتلاء کيدو دويم غټ سبب دا دی چې انسان د صحيح نصوصو په ځای د نفسي خواهشاتو تابعداري کوي ، دغه وجه ده چې په قرآن کريم او احاديثو کې ځای په ځای د اِتّباعُ الهویٰ مذمت بيان شوی ، او انسان ددينه يرَول شوي دی . (۱)

همدارنګې رسول الله صلى الله عليه وسلم هم په الله ﷻ سره ددينه پناه غوښته . (۲)

---

(۱) قَالَ اللهُ تَعَالَى : ﴿ فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴾ القصص آيت ۵۰ . وقال تعالى : ﴿ أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً ﴾ الجاثية آيت ۲۳ .

(۲) نبي عليه السلام به دا دُعا کوله : اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ . صحيح ، رواه الترمذي کتاب الدعوات حديث ۳۵۹۱ .

Scanned with CamScanner

۳ . د بې دينه او ګمراه خلقو په مجلس کې کيناستل

کله چې يو نيک سړی د بې دينه او ګمراه خلقو په مجلس کې کيني نو په دې سره دا ګمراه خلق خپل ځان په حقه ګڼي ، بل دا چې هغوی دا نيک سړي هم په دې مجبوره کړي چې دهغوی غوندې د شريعت او سُنتو خلاف کارونو کې مشغوله شي .

دغه وجه ده چې آسلافو د ګمراه خلقو سره د ناستې نه سخته منع کړې ده . (۱)

۴ . د صحيح احاديثو په مقابله کې ضعيف او موضوع احاديثو ته ترجيح ورکول :

بعضې وخت انسان د صحيح او قوي احاديثو باوجود په ضعيف او موضوعي احاديثو باندې عمل کوي ، ځکه چې دې خو يا د قوي ، ضعيف او موضوع حديث په مينځ کې تمييز نه شي کولی ، يا د علماؤ دې خبرې ته نظر کوي چې " په فضائلو کې په ضعيف حديث هم عمل جائز دی " . حالانکه په ضعيف حديث باندې د عمل کولو د پاره علماؤ خپل شرائط بيان کړي . (۲)

نو چې کله د صحيح احاديثو باوجود انسان په ضعيف يا موضوعي احاديثو باندې عمل کوي نو خامخا به دې د نبي کريم صلی الله عليه وسلم د صحيح اِتباع نه محرومه وي .

۵ . د باطل په مقابله کې د علماؤ سکوت

کله چې د باطل په مقابله کې علماء سکوت وکړي ، او حق آواز اُوچت نه کړي نو خامخا باطل قوي کيږي ، خلق بيا دا ګمان کوي چې ګڼي دا باطل په حقه دی ځکه يې ترقي وکړه نو

---

(۱) قال ابنُ عباسٍ رضي الله عنهما : لاتجالس اهل الأهواء فإنّ مجالستهم ممرضة للقلب . الابانة الكبرى لابن بطة ۲ / ۴۳۸ رقم ۳۷۱ . وقال مصعب بن سعدٍ : لاتجالس مفتونًا فإنّه لن يخطئك منه احدى اثنتين : إمّا أن يفتنك فتتابعه ، وإمّا أن يؤذيک قبل أن تفارقه . لابن بطة ۲ / ۴۴۲ رقم ۳۸۵ .

(۲) په ضعيف حديث باندې د عمل کولو يو څو شرائط درته بيانوم : اَحَدُهَا : ألا يعتقد عند العمل ثبوت الحديث لئلا ينسب الى النبي صلى الله عليه وسلم ما لم يقله . وألا يكون الضعف شديدًا . وأن يكونَ الحكم الّذي يثبته الحديث الضعيف مندرجًا تحت اصلٍ عامٍ ليخرج بذلک ما لا أصل له والذي يمتنع تأسيس الاحكام واثباتها عن طريق ما كان كذلک . الاعتصام للشاطبي ۱ / ۲۲۸ _ ۲۳۱ ، الطريق الى الجنة ص ۲۰۷ .

Scanned with CamScanner

نتيجه يې دا راوځي چې د پيغمبر عليه السلام د سُنتو اتباع پاتې شي او د باطل پسې خلق روان شي . دغه وجه ده چې په قرآن کريم او احاديثو کې د حق پټوونکي د پاره سخت وعيدونه ذکر شوي .(۱)

٦ . د قرآن کريم او احاديثو په مقابله کې عقل ته ترجيح ورکول

کله چې انسان د قرآن کريم او صحيح احاديثو باوجود عقل ته ترجيح ورکوي نو په دې سره دا انسان د حق د لارې نه ګمراه کيږي .

بيا خاصکر بعضې ګمراه فرقې داسې دي چې هغوی د ځان نه څه باطل عَقلي قواعد جوړ کړي ، بيا د قرآن کريم آياتونه او احاديث د هغې سره مقايِسه کوي نو که د هغې باطلو عقلي قواعدو برابر وو نو مني يې ، ګني نه يې مني .

حالانکه دا ګمراه خلق په دې هم نه پوهيږي چې عقل د هر شي اِدراک نه شي کولی ، بيا خاصکر چې کله قرآني نصوص او صحيح احاديث موجود وي نو ددې په مقابله کې د عقلي خُودساخته قواعدو هيڅ اِعتبار نشته ، بلکه مسلمان ته دا حکم دی چې دې به د شريعت هر حکم بغير د چُون و چرا نه مني ، که دده عقل هغې ته رسيدګي کوي او که نه .

---

(۱) قَالَ اللهُ تَعَالَى : ﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَآ أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ ﴾ . البقرة آيت ١٥٩ .

علامه شوکاني ددې په تفسير کې ليکي : اګر چې دا آيت د يهودو او نصارئ په باره کې نازل شوی خو ليکن الفاظ يې عام دي ، مراد ورنه هر هغه څوک دی چې دې حق وينا پټوي ، ځکه " اِعتبار عموم د الفاظو لره دی نه خصوص د سبب لره " . فتح القدير ١/ ٢٣٨ .

وَفِي حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ عَلِمَهُ ثُمَّ كَتَمَهُ أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ . رواه ابوداؤد كتاب العلم ٣٦٥٨ ، والترمذي كتاب العلم حديث ٢٦٤٩ ، وابن ماجه في المقدمة حديث ٢٦١ ، واحمد ٢/ ٢٦٣ .

وَفِي رواية لابن ماجه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا مِنْ رَجُلٍ يَحْفَظُ عِلْمًا فَيَكْتُمُهُ إِلَّا أُتِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْجَمًا بِلِجَامٍ مِنَ النَّارِ . رواه ابن ماجه حديث ٢٦١ .

Scanned with CamScanner

۷ . د قرآني آيتونو او صحيح احاديثو باوجود د ګمراه او بې دينه مشرانو اتباع کول :

کله چې د انسان د وړاندې د قرآن کريم واضحه احکامات ، د رسول الله صلی الله عليه وسلم قولي احاديث ، او د نيکانو اسلافو بهترينه نمونه موجود وي او دې بيا هم ددې په مقابله کې د خپلو بې دينه او ګمراه مشرانو پيروي کوي نو يقيني خبره ده چې دا سړې د حق لارې نه ګمراه ، او د نبي عليه السلام د طريقې خلاف روان دی .

قرآن کريم کې هم ددې خبرې مذمت بيان شوې دی .[1]

(۱) قال الله تعالى : ﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴾ . المائدة آيت ۱۰۴ .

وقال عز وجل : ﴿ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَا . وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا . رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا ﴾ . الاحزاب آيت ۶۶ ـ ۶۸ .

ضروري فقهي مسائل

نوټ : د دې موضوع متعلق درته يو څو ضروري فقهي مسائل ذکر کوم :

د مُنکرين حديث حکم :

اوله مسئله داده : چې څوک احاديث حجت نه ګڼي ، او د احاديثو نه مُنکر وي نو دا سړې کافر دی . (١)

ځکه د رسول الله صلی الله عليه وسلم احاديث هم وَحي ده (خو دا وَحي خَفي او غير مَتلو ده) ، الله تعالی فرمايي :

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى ، إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوْحٰى﴾ (٢)

ترجمه : دا پيغمبر د خپل خواهشِ نفس نه خبرې نه کوي (بلکه) د دوی هره خبره وَحي ده چې په دوی نازلولې شي . لهذا که يو کس عقيدتًا د حَقارت په وجه د احاديثو نه اِنکار کوي نو په دې سره دا سړې کافر کيږي .

لما في الهندية : مَن أنكر المتواتر فقد كفر ، ومن أنكر المشهور يكفر عند البعض ، وقال عيسى ابن ابان رحمه الله يُضل ولايكفر وهوالصحيح ، ومن انكر الخبر الواحد غير انه يأثم بترك القبول . هكذا في الظهرية . (٣)

---

(١) قال الله تعالى : ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى ، إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوْحٰى﴾ الاية . وفي الهندية : من قرأ حديثًا من احاديث النبيّ صلى الله عليه وسلم فقال رجل " همه روز خلشها خوانند " قال إن اضاف ذلك الى القاري لا الى النبي صلى الله عليه وسلم ينظر إن كان حديثا يتعلق بالدّين واحكام الشرع يكفر . هندية ج٢ ص ٢٦٦ احكام المرتدين منها ما يتعلق بالانبياء عليهم الصلاة والسلام ، فتاوى فريديه ج١ ص ١١٤ .

(٢) النجم آيت ٣ ، ٤ .

(٣) الفتاوى الهندية ج٢ ص ٢٦٥ الباب التاسع احكام المرتدين . قال العلامة ملا علي القاري رحمه الله : وفي المحيط من قال لفقيه يذكر شيئًا من العلم او يُروى حديثًا صحيحا (اى ثابتًا لاموضوعًا) هذا ليس بشيء .... كفر . شرح الفقه الاكبر ص ١٧٥ الفصل في العلم والعلماء . ومثله في فتاوى دار العلوم ديوبند ج١٢ ص ٤٣٠ احكام المرتدين ، فتاوى حقانيه ج١ ص ٢١٦ .

Scanned with CamScanner

احاديثو ته ”جعلي داستانونه“ ويونكې كس مُلحد او زنديق دى

دويمه مسئله داده: چې څوک په احاديثو باندې تنقيد كوي او صحاح ستهٔ ته جَعلي داستانونه، يا گند بَلا وايي نو داسې كس مُلحِد او زنديق دى.

او داسې كس چونكه مُنكرِ حديث دى لهذا دده تعظيم او تكريم كول د دين توهين او د كفر خوَروونكي سره امداد كول دي. لهذا د مسلمان د پاره ددينه ځان ساتل لازمي دي. (۱)

خلاصه دا چې د چا دا عقيده وي چې د احاديثو ټوله ذخيره د اِعتبار قابله او معتبره نه ده نو دا كفري عقيده ده، په دې سره دا سړې د اسلام نه اُوځي. (۲)

د نبي عليه السلام د سُنتو توهين كول كفر دى

دريمه مسئله داده: چې كله په دليل شرعي سره ديو كار متعلق دا معلومه شي چې دا سُنت دى نو بيا د داسې سُنتو توهين كول، يا اِستهزاء او توقې ورپورې كول كفر دى.

لما قال فى الهندية: در روزِ عاشوراء يكے را گويند كه سُرمه درين روز سُنت است او گويد كارِ زنان ومخنثان بود كافر گردد. (۳)

---

(۱) فتاوى فريديه ج۱ ص۱۰۰.

(۲) وفى البزازية على هامش الهندية: إذا استخف بسنة او حديث من احاديثه عليه السلام كفر. وفى الهندية: مَن أنكر المتواتر فقد كفر، ومن أنكر المشهور يكفر عند البعض، وقال عيسى ابن ابان رحمه الله يُضلل ولايكفر وهوالصحيح. الهندية ج۲ ص ۲۱۵، فتاوى عثمانية لمولانا تقي عثماني دامت بركاتهم العالية ج۱ ص ۷۷ فصل في كلمات الكفر و افعال الكفر.

(۳) الفتاوى الهندية ج۲ ص ۲٦٥ الباب التاسع احكام المرتدين. قال العلامة ابن عابدين رحمه الله: بل بالمواظبة على ترک سنة استخفافًا بها بسبب انه فعلها النبي صلى الله عليه وسلم زيادة او استقباحها كمن استقبح من اخر جعل بعض العمامة تحت حلقه او احفاء شاربه. رد المحتار ج۳ ص ۲۲۲ باب المرتد ومثله في شرح الفقه الاكبر ص ۱٥۲ استحلال المعصية صغيرة.... كفر، فتاوى حقانيه ج۱ ص۱۴٦.

Scanned with CamScanner

د يو سُنت عمل د سُنتيت نه انکار کول کفر دی

څلورمه مسئله داده : چې کله يو عمل سُنت وي نو د هغې د سُنتيت عقيده ساتل فرض دي ، او ددې د سُنتيت نه اِنکار کول کفر دی .

مثلاً مسواک استعمالول سُنت دي نو ددې د سُنتيت عقيده ساتل په انسان باندې فرض دي ، او ددې د سُنتيت نه انکار کول کفر دی .

اَلسِّوَاکُ سُنَّةٌ . وَاِعْتِقَادُ سُنِّيَّتِهٖ فَرْضٌ . وَتَحْصِيْلُ عِلْمِهٖ سُنَّةٌ . وَجُحُوْدُهٗ كُفْرٌ . وَجَهْلُهٗ حِرْمَانٌ . وَتَرْكُهٗ عِتَابٌ اَوْ عِقَابٌ . (۱)

مسواک استعمالول سُنت دي ، او ددې د سُنتيت عقيده لرل فرض دي ، او ددې علم حاصلول سُنت دي ، او ددينه انکار کول کفر دی ، او ددينه ناواقفيت محرومي ده ، او ددې پريخودل باعث د عتاب او عِقاب دي .

د نبي عليه السلام په شان کې گستاخي کوونکې کس مرتد او کافر دی

پنځمه مسئله داده چې : په دې کې هيڅ شک و شُبه نشته چې د نبي عليه السلام په شان کې گستاخي کول ، يا (نعوذُ بالله) کنځل ورته کول ، يا تکذيب يې کول ، يا په کې عيبونه راويستل کفر دی ، په دې سره دا انسان مرتد او د اِسلام نه خارجيږي ، او خپله ښځه ورباندې طلاقيږي . (۲)

---

(۱) اکفار الملحدين ص ٦ بيان کثرة المتواترات في الاحکام ، مجمع الانهر ۲ / ۵۰۷ ثم إن الفاظ الکفر انواع . فتاوی محموديه ج۲ ص ۳۱۸ . رجلٌ قال لآخر : اِحلق رأسَک . وقلم أظفارَک فانّ هذه سنةٌ . فقال : لَا أَفْعَلُ وَإِنْ كَانَ سُنَّةً . فَهٰذَا كُفْرٌ لِأَنَّهٗ قال على سبيلِ الإنكارِ والرَّدِّ . وكذا سائر السُّنن خصوصًا في سنّة هي معروفةٌ وثبوتها بالتواتر . مجمع الانهر ج۱ ص ۶۹۲ کتاب السير باب المرتد طبع احياء التراث العربي ، ايضاً شرح فقه الاکبر ص ۱۷۴ ، آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج۸ ص ۲۹۰ تخريج شده ايڈيشن .

(۲) ايما رجلٍ مسلمٍ سبّ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم أَوْ كذّبَهٗ او عَابَهٗ او تنقصه فقد كَفَرَ بِاللهِ تعالى وَبَانَتْ منه امرأتُه ... شامي کراچي ج۴ ص ۲۳۴ باب المرتد مطلب مهم في حکم سب الانبياء ، کتاب الشفاء ۲ / ۱۸۹ في بيان ما هو في حقه سب ، مجمع الانهر ۲ / ۳۸۲ قبيل باب المرتد ط. دارالکتب العلمية بيروت ، فتاوی محموديه ج۲ ص ۲۲۳ .

د داسې کس د پاره توبه، تجدید د ایمان، او تجدید د نکاح لازم دی، ځکه که توبه او نه باسي نو دا سړی مرتد واجبُ القتل دی. (۱)

نوټ: خو ددې حکم عملي کولو (یعني د ګستاخِ رسول قتلولو) د پاره څه شرائط شته، د هغې لحاظ کول په کار دي. (۲)

ګستاخِ رسول که د توبې نه بغیر مړ شي نو په اسلامي طریقې سره به د ده تجهیز او تکفین نشي کولی، غُسل به نشي ورکولی، او مونځ د جنازې به هم پرې نه شي کولی، بلکه د سپي غوندې به په یوه کنده کې ورغورځولې شي. (۳)

که چیرته خُدا نخَواسته د یو مسلمان د خُلې نه د غلبهٔ جهالت، یا ضلالت په وجه داسې بې ادبي اوشي نو فوراً دې توبه أوباسي، تجدید د ایمان دې وکړي، او تجدید د نکاح دې هم وکړي. (۴)

---

(۱) ولفظ النتف: مَنْ سَبّ الرّسولَ صلى الله عليه وسلم فإنّه مُرْتَدٌّ، وحكمُه حكمُ المرتدِ، ويفعلُ به ما يفعلُ بِالمرتد. وفي الشامي (تحت قوله: وصرح في النتف...) وَبَانَتْ منه امْرَأته، تَابَ وَإلّا قُتِل.... الدر المختار مع رد المحتار ۴ /۲۳۰ باب المرتد مطلب مهم في حكم سب الأنبياء، شرح كتاب الشفاء ۲ /۴۷۵ الباب الثاني في حكم سابه صلى الله عليه وسلم، البحر الرائق ۵/۱۲۶ باب احكام المرتدين، فتاوى محموديه ج۲ ص ۲۲۲.

نوټ: علامه شامي رحمه الله په دې باندې مستقله رساله لیکلی "كتابُ تَنْبِيْهِ الولاة والحُكّام على أحكام شاتم خير الأنام أوْ أحَدِ أصحابِه الكرام" ملحقه مجموعه رسائل ابن عابدين. همدا رنګې نورو علماؤ هم په دې موضوع رسالې لیکلي لکه "اَلصّارِمُ المَسْلُوْل فِي شَاتِمِ الرّسول" ، د دینه علاوه نور هم ډیر کتابونه پرې لیکل شوي.

(۲) .... وركنه: إقَامة الإمام او نائبه في الاقامة... عالمگيري ج۲ ص ۱۴۳ اول كتاب الحدود ط زكريا ديوبند، فتاوى محموديه ج۲ ص ۲۲۳.

(۳) امّا المرتد فيُلقى في حفرة كالكلب، وفي الشامية اى لا يغسل ولا يكفن. الدرالمختار مع الشامي ۳/ ۱۳۴ باب صلاة الجنازة قبيل مطلب في حمل الميت، سكب الانهر على مجمع الانهر ۱ / ۲۷۳ باب صلاة الجنازة، مراقي الفلاح على الطحطاوي ص ۴۹۶ احكام الجنائز فصل السلطان احق بصلاته، فتاوى محموديه ج۲ ص ۲۲۵.

(۴) ... ماكان في كونه كفرا اختلاف يؤمر قائله بتجديد النكاح وبالتوبة والرجوع عن ذلك احتياطا. مجمع الانهر ۲ /۵۰۱ باب المرتد ط دارالكتب العلمية بيروت، المحيط البرهاني ۷ / ۳۹۹ النوع الاول في اجراء كلمة الكفر، فتاوى محموديه ج۲ ص ۲۲۵.

د ''اِتباعِ سُنّت'' موضوع متعلق اَهم بحثونه

﴿ **د مقررينو د پاره ضروري تنبيه** : ددې موضوع متعلق درته يوڅو آهم اوضروري بحثونه ذكر كوم ، اګر چې په دې بحثونو كې عِلمي رنګ ډير غالِب دی چې د عوامو د اِستعداد او سوِيې نه اُوچت دي ، خو بيا هم بعضې ځايونه داسې وي چې هلته عِلمي او تحقيقي تقرير كولو ته ضرورت وي ، لهذا مقررين حضرات دې د موقع مناسب ځان ته ددينه اِنتخاب وكړي ، اُميد شته چې تقرير به يې ډير مؤثر اوګرځي ﴾. ابوالشمس عفي عنه

د سُنتو لغوي او شرعي تحقيق :

سُنت په لغت كې '' طريقې '' او '' عادت '' ته وايي .(١)

او په اصطلاح كې علماؤ د سُنت مختلف تعريفونه كړي دي :

١. سُنت هغې طريقې ته وايي په كومه باندې چې نبي ﷺ ژوند تير كړې وي .(٢) نورو ته يې ددې دعوت وركړې وي ، اوصحابه كرامو په دې عمل كړې وي .(٣)

٢. يا : سُنت هغې ته وايي چې د نبي عليه السلام نه قولاً ، فِعلاً يا تقريراً منقول وي .(٤)

٣. محقق ابن همام رحمه الله د سُنتو مفهوم خلفاءِ راشدينو ته هم عام كړی ، هغه يې تعريف داسې كوي : وَسُنَّتُهُ : اَلطَّرِيْقَةُ الدِّيْنِيَّةُ مِنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِيْنَ.

٤. علامه شامي رحمه الله هم د سُنتِ مؤكده تعريف عام كوي ، دې وايي :

اِنْ كَانَ مِمَّا وَاظَبَ عَلَيْهِ الرَّسُوْلُ صلى الله عليه وسلم اَوِ الْخُلَفَاءُ الرَّاشِدُوْنَ مِنْ بَعْدُ فَسُنَّةٌ .(٥)

---

(١) اَلسُّنَّةُ فِي اللغة الطريقةُ (مرضيةً كانت او غير مرضية) ، والعادةُ . التعريفات للسيد شريف الجرجاني الحنفي ص ٨٨

(٢) وفي الشريعة : هي الطريقةُ المسلوكةُ في الدِّين من غير افتراضٍ وُجوبٍ . التعريفات للسيد شريف الجرجاني الحنفي ص ٨٨ .

(٣) ندائے منبر و محراب ج٧ ص ١٦٨ .

(٤) جامع الرموز .

(٥) الشامي ١ / ٧٠ .

۵. علامه عبدالحي فرنګي محلي رحمه الله په " ظفر الاماني في مختصر الجرجاني " کې د سُنتو تعریف داسې کړی:

إِنَّ السُّنَّةَ تُطْلَقُ عَلَى قَوْلِ الرَّسُوْلِ صَلَّى اللهُ عليه وسلّم وَفِعْلِهِ وَسُكُوْتِهِ وَطَرِيْقَةِ الصَّحَابَةِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ .

۶. په " طحطاوي على المراقي " کې د سُنتو تعریف داسې ذکر دی:

مَافَعَلَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عليه وسلّم أَوْ وَاحِدٌ من الصَّحَابَةِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ . (۱)

نوټ: د اهلِ علمو په نزد سُنت او حدیث مترادف الفاظ دي، معنی د دواړو یوه ده، البته محدّثین په دې دواړو کې فرق کوي چې:

حدیث هغې ته وايي چې نبي علیه السلام ته منسوب وي که هغه ضعیف وي، که موضوع وي او که شاذ وي. دې ټولو ته حدیث وايي.

او سُنت هغې طریقې ته وايي چې د صحیح احادیثو په بناء د نبي علیه السلام نه ثابت وي. (۲)

د سُنتو اقسام:

سُنت بیا په دوه (۲) قِسمه دي:

۱. سُنتِ هُدیٰ (دې ته سنتِ مؤکده هم وايي).
۲. سنتِ زوائِد (دې ته سنتِ غیر مؤکده هم وايي).

سُنَنِ هُدیٰ هغې ته وايي چې نبي علیه السلام ورباندې په طریقې د عبادت مواظبت کړې وي او بغیر د عُذره يې نه وي پرېښې، البته کله کله يې پرېښې هم وي. لکه د جَمعې مونځ، آذان کول، اِقامت کول.

د سُنتِ مؤکده په کولو سره ددین تکمیل راځي، او بغیر عُذره ددې پرېښودونکې ملامته دی.

(۱) طحطاوي على المراقي ص ۵۱ .

(۲) نداء منبر ومحراب ج۷ ص ۱۷۱.

یعنی سُنتِ مؤکده په حکم د واجبو کې دي مګر فرق یې د واجبو سره دادی چې بغیر د عُذره د واجبو په پرېخودو سره انسان د عقاب او وجزا مستحق ګرځي . او د سُنتِ مؤکده په پرېخودو سره انسان د عقاب مستحق نه ګرځي البته مُستحق د ملامتیا ګرځي . (۱)

سُنتِ زوائد (یعنی سُنت غیر مؤکده) هغه دي چې نبي علیه السلام په طریقې د عادت سره کړي وي . لکه په ولاړه ، ناسته ، خوراک او څکاک کې د نبي علیه السلام عادات مبارکه شو .

ددې حکم دادی چې ددې په کولو کې ثواب دی ، او پرېخودل یې باعث د ملامتیا او کراهت نه دي . (۲)

د سُنتو یو بل تقسیم

د سُنتو یو بل تقسیم هم شته ، هغه دا چې سُنت په درې (۳) قسمه دي :

۱ . قولي   ۲ . فِعلي   ۳ . تقریري .

د سُنتِ قولي نه مراد د پیغمبر ﷺ هغه اَقوال دي کوم چې دوی اُمت ته بیان کړي .

---

(۱) فَالسُّنَّةُ : مَا وَاظَبَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم عليها مع التَّرْكِ أَحْيَانًا . فَإِنْ كَانَتِ المواظبةُ المذكورةُ على سبيلِ العبادةِ " فَسُنَنُ الهُدَى " . وَيُقَالُ لَهَا " السُّنَّةُ الْمُؤَكَّدَةُ " أَيْضًا . كَالأَذَانِ وَالإِقَامَةِ وَالسُّنَنِ . فسنةُ الهُدى مايكون اقامتها تكميلاً للدين وهي التي تتعلق بتركها كراهةٌ او إساءة . وَحُكْمُهُ كَالْوَاجِبِ . اى المُطَالَبَةُ فى الدُّنْيَا إِلاَّ أَنَّ تَارِكَ الْوَاجِبِ يُعَاقَبُ وَتَارِكَ السُّنَنِ غَيْرُ مُعَاقَبٍ . التعريفات للعلامه السيد شريف الجرجاني ص ۸۸ ، وماخوذ از شرح وقاية وشامي ۱ / ۷۰ . امام غزالي رحمه الله په " الاربعين " کې ذکر کړي چې بغیر د عُذره سُنتِ مؤکده پرېخودل یا کفرخفي دی او یا حماقتِ جَلي دی ، دې لیکي : أَمَّا فِي العِبَادَاتِ فَلَا أَعْرِفُ لِتَرْكِ السُّنَّةِ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ وَجْهًا إِلاَّ كُفْرٌ خَفِيٌّ أَوْ حُمْقٌ جَلِيٌّ . زما په نزد بغیر د عُذره سنتِ مؤکده پرېخودلو د پاره وجه یا خو کفرِ خفي دی ، یا حماقتِ جَلي دی ، او یا وجه ورته هم ذکر کوي چې کله یو سړی د پیغمبر علیه السلام دا حدیث واوري چې د جَمعې سره مونځ خان له مونځ نه یو په اُووه ویشت درجې افضل دی (او د جَمعې سره مونځ چونکه سنتِ مؤکده دی) نو او س چې یو سړی دا سُنتِ مؤکده پرېږدي نو یا خو دا سړی اَحمق دی ، او یا غافله ، جاهله او ناپوهه دی . الاربعین ص ۶۲ .

(۲) وإن كانت على سبيلِ العادةِ فَسُنَنُ الزَّوَائِدِ . إقامتها حسنة ولايتعلّق بتركها كراهة ولا إساءة . كَسِيَرِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم في قيامه وقعوده ولباسه وأكله . التعريفات للعلامه السيد شريف الجرجاني ص ۸۸ ، وماخوذ از شرح وقاية وشامي ۱ / ۷۰ .

Scanned with CamScanner

د سُنتِ فعلي نه مراد دادی چې صحابه کرامو ذکر کړي وي چې په فلاني موقع نبي عليه السلام دا عمل کړې دی.

د سُنتِ تقريري نه مراد دادی چې د نبي کريم صلی الله عليه وسلم د وړاندې چا يو کار کړې وي، دوی ليدلې وي خو بيا يې هم منع کړې نه وي، بلکه خاموشي يې وړاندې اختيار کړې وي.

نو د رسول الله صلی الله عليه وسلم دا چپ پاتې کيدل هم ددې دليل دی چې دا کار جائز دی. ځکه که دا کار ناجائز وی نو بيا به نبي عليه السلام ضرور دې منع کړې وی.(١)

په کتابي شکل کې د احاديثو د ليکلو او تدوين زمانه

د صحابه کرامو په دور کې جزوي طريقې سره به احاديث ليکلې شو خو ليکن باقاعده د احاديثو تدوين د دوه (٢) وجوهاتو د وجې نه ؤ شوی:

١. يو خو د قرآن کريم سره د اِلتباس راتلو په وجه صحابه کرام د احاديثو د ليکلو نه منع شوي وو.

٢. دويم دا چې صحابه کرامو ته د احاديثو د تدوين ضرورت هم نه ؤ، ځکه الله ﷻ دوی ته قوي حافظې ورکړې وی چې بغير د ليکلو نه ورته احاديث ياد وو.

خو ليکن چې کله د تابعينو دَور راغی او د اِسلام په نوم باندې ډيرې باطلې فرقې پيدا شوی، چې هغوی به د خپل ځان نه احاديث جوړول، او د خپلې مرضۍ خلاف احاديث يې د دين نه ويستل ګناه نه ګنړل نو په دغه وخت کې ضرورت پيدا شو چې د احاديثو باقاعده تدوين وکړې شي، ددې د پاره چې صحيح احاديث د نورو نه راجدا شي.

د همدې د وجې نه عُمربن عبدالعزيز رحمه الله په خپل دورِ حکومت کې يو فرمان جاري کړې ؤ او په هغې کې يې د اهلِ عِلمو نه دا مطالبه کړې وه چې تاسو د نبي عليه السلام احاديث راجمع کړئ. نو علماؤ د احاديثو راجمع کولو کار شروع کړو.

---

(١) ندائے ممبر ومحراب ج٧ ص١٦٨.

Scanned with CamScanner

چونکه عُمربن عبدالعزيز په يو سل او يو (۱۰۱) هجري کې وفات شوې وُ، ددې نه دامعلوميږي چې احاديثو د ليکلو باقاعده تدوين د اولې صدۍ په آخر کې او د دويمې صدۍ په اول کې شروع شوې دی. (۱)

احاديثو ته د فني حيثيت ورکوونکي (يعنى مُدَوِّن اوّل) په باره کې نور علمي تحقيق:

د نبي عليه الصلوة والسلام احاديثو ته په کتابي شکل کې چې چا د فن حيثيت ورکړی نو ددې مُدوِّن اوّل په باره کې دوه (۲) راې دي:

۱. حافظ ابن حجر رحمه الله ذکر کړې چې ددې مدوِّن اوّل ابن شهاب زهري رحمه الله دی (دده پوره سلسله نسب داسې ده: محمد بن مسلم بن عبيد الله بن عبد الله بن شهاب بن عبد الله بن حارث بن زهره بن کلاب). (۲)

همدغه رنګې ابونعيم په "حلية الاولياء" کې د امام مالک رحمه الله قول ذکر کړې چې د احاديثو مدوِّن اوّل ابن شهاب زهري رحمه الله دی. (۳)

---

(۱) لما قال ابنُ حجر رحمه الله: إعلم علّمني وإيّاک أنّ آثار النبيّ صلى الله عليه وسلم لم تكنْ في عصر أصحابه وكبار تبعهم مدوّنة في الجوامع ولامرتّبة لأمرين: أحدهما أنّهم كانوا في ابتداء الأمر قد نهوا عن ذلک كما ثبت في صحيح مسلم خشية انْ يتخلّط بعض ذلک بالقرآن العظيم. وثانيهما لِسعة حفظهم وسيلان اذهانهم، ولانّ اكثرهم لايعرفون الكتابة. ثم حدث في اواخر عصر التابعين تدوين الآثار وتبويب الاخبار لما انتشر العلماء في الامصار وكثر الابتداع من الخوارج والروافض ومنكرى الاقدار... هدى السارى مقدمه فتح البارى الفصل الاول ج۱ ص۲. همدارنګې په ارشاد الساري شرح صحيح البخاري کې ذکر دي: وكانَ اوّلُ مَنْ اَمَرَ بتدوين الحديث وجمعه بالكتابة عُمربنُ عبدالعزيز رحمه الله خوف اندراسه. اخرج ابونعيم في تاريخ اصبهان عن عُمربن عبدالعزيز رحمه الله انّه كتب الى اهْل الآفاق اُنْظرُوا الى حديث رسول الله صلى الله عليه وسلم فاجمعوه. ارشاد الساري للعسقلاني رحمه الله الفصل الثاني في ذكر اوّل من دوّن الحديث والسّنن ج۱ ص۷، فتاوى حقانيه ج۲ ص ۱۸۹، ۱۹۰ كتاب مايتعلق بالحديث.

(۲) فتح الباري باب كتابة العلم ج۱ ص۲۰۸.

(۳) حلية الاولياء ج۳ ص۳۶۳.

Scanned with CamScanner

د نبي علیه السلام سره د محبت کولو تقاضا او د هغې علامات

د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د محبت کولو څه تقاضې او علامات دي چې انسان به د هغې لحاظ ساتي. یو څو ستاسو د وړاندې بیانوم:

۱. د نبي علیه السلام د سُنتو اتباع کول

د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د محبت کولو اوله تقاضا او علامه داده چې دا سړې به د خپل پیغمبر کلکه اِتباع کوي، د هغوی د سُنتو پیروي به کوي، د هغوی د اَقوالو، اَفعالو او اَوامرو لحاظ به ساتي، او د کومو شیانو نه چې هغوی منع کړی د هغې نه به پرهیز کوي نو بیا به دا انسان په دې محبت کې رېښتینې وي.

بل دا چې په محبت کې حِکمتونه او مصلحتونه نشي تلاش کولی چې ګني دا کار ولې وکړم؟ په دې کې څه فایده او څه فلسفه ده؟ بلکه چې د ﷺ د خپل پیغمبر سره محبت وي هغه بغیر د چون و چرا نه د هغه اِتباع کوي، او د هغه هر حکم به په سَر، سترګو مني.

بل دا چې د محبت تقاضا داده چې د محبوب هر شی به دده خوښ وي، د هغه جامې هغه پټکې، د هغه شکل و صورت او د هغه اخلاق به دده ته خوَند ورکوي او خپلوي به یې.

اوس چې یو انسان کوټ پتلون اغوستې وي، ګیره یې خریلې وي، شکل یې د انګریزانو جوړ کړې وي، تایي یې اچولې وي، روټۍ په ولاړه خوري، اَخلاق او تهذیب یې د غیرمسلمو وي، او په خُله باندې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د محبت دعوی کوي نو دا څنګه محبت دی؟

که دده په زړه کې یقیني د نبي علیه السلام سره محبت وی نو بیا به یې ظاهري شکل و صورت او لباس هم د پیغمبر علیه السلام په شان وُ. ځکه دا ظاهِر خو د باطِن ترجَمان دی، خو معلومیږي چې یقیني محبت یې د نبي علیه السلام سره نشته.

په دُنیا کې که مونږ اوګورو نو وړوکې ماشوم چې کله نوې نوې خبرې شروع کړي نو اکثر دې شیانو ته نیمګرې او بدل نوم اخلي؛ لکه اُوبو ته " بَه " وایي، او روټۍ ته " پَدپَا " وایي. ددې ماشوم مور او پلار چې کله ددې بچي سره خبرې کوي نو دوی هم دې شیانو ته همدغه شان نیمګړې نوم اَخلي، حالانکه دوی په صحیح نوم اخیستلو قادِر

وي. دا ځکه چې د دوی دې بچي سره مينه وي نو دده د خلې نه چې څنګه لفظ را او ځي دوی هم ورته هماغه شان نوم اخلي.

دغه شان چې د چا د پيغمبر عليه السلام سره مينه وي نو دې به هم هر کار د خپل پيغمبر صلى الله عليه وسلم په طريقه او د هغوی په نقشِ قدم باندې کوي.

محبت هغه دی چې په ظاهري وجود يې اثرات ښکاري

محترمو صحيح محبت هغه دی چې د هغې اثرات په ظاهري وجود باندې هم ښکاره شي.

انسان د خپل محبوب په اِتباع باندې راضي کړي، او دده په اعمالو باندې اثر وکړي.

اوس چې يو... يې صرف په خله باندې د نبي عليه السلام د محبت دعویٰ کوي خو ظاهري شکل يې د هغوی په شان نه دی، د هغوی اِتباع نه کوي، او د هغوی په شان اعمال نه کوي نو دا محبت نه دی بلکه هسې دهوکه ده.

دا څنګه محبت دی چې په زړه کې پټ دی او ظاهري څه اثرات يې نه ښکاري؟

مثال: ددې خو داسې مثال دی لکه يو سړي زمکه خرڅوله، او ويل يې چې دا ډيره بهترينه د کروندې زمکه ده، کله چې اخيستونکې د زمکې ليدو له راغی نو وې کته چې شاړه زمکه ده، هيڅ کرونده په کې نشته، د هغه نه يې پوښتنه وکړه چې: هغه زمکه چيرته ده کومه چې تا يادوله؟ هغه ورته وويل: هغه همدا زمکه ده په کومه چې ته ولاړ يې خو ددې په ظاهري شکل مه تيروځه ځکه دا دننه ډيره بهترينه زمکه ده. ده دا ګمان وکړو چې ګنې ددې سړي مقصد دادی چې که ددې سره خواري اوشي، اوبه شي، واروکې شي او تخم په کې اوکرلې شي نو دا به زرخيزه شي.

بهر حال زمکه يې ورنه واخيسته، کله چې ده اوبه کړه، وايې ړوله او تخم يې په کې واچول نو دې زمکې هيڅ شی راز رغون نه کړو ځکه دا شاړه زمکه وه، د کروندې قابله نه وه، هغه تخم يې هم ضائع کړو. دې واپس د زمکې مالِک ته راغی او ورته وې ويل: تا خو ويل چې دا ډيره بهترينه زمکه ده. نو دې خو هيڅ شی راز رغون نه کړو. هغه ورته مسلسل همدا يوه خبره کوله چې ددې په دې ظاهري شکل مه تيروځه دا زمکه دننه ډيره بهترينه زمکه ده.

نو په دننه به يې څه وکړی چې بهر څه نه راز رغونوي؟

همدغه شان حالت د نن صبا عاشقانو هم دی چې په خُله باندې دا وایي چې زمونږ په زړه کې د پیغمبر علیه الصلوة والسلام سره محبت دی . نو په داسې محبت به څه وکړی چې صرف د ننه پټ وي ، په ظاهر یې هیڅ اثر نه ښکاري ؟ نه د نبي علیه السلام په شان شکل و صورت جوړوي ، او نه د هغوی اِتباع کوي . لهٰذا دا محبت نه دی بلکه ښکاره دُهو که ده .

خلاصه دا چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د محبت د پاره د هغوی د سُنتو اِتباع ضروري ده ، بغیر ددې نه دا انسان د محبت په دې دعوی کې دروغجن دی .

حاتمِ زاهد وایي :

مَنِ ادَّعٰی حُبَّ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَيْرِ اِتِّبَاعِ السُّنَّةِ فَهُوَ كَذَّابٌ . (۱)

څوک چې د نبي کریم صلی الله علیه وسلم د محبت دعوی کوي خو د هغوی د سُنتو اِتباع نه کوي نو دا سړی په خپله دعوی کې دروغجن دی .

۲ . د نبي علیه السلام سره د تعلق لرونکو شیانو تعظیم کول :

د محبت دویمه تقاضا او علامه داده چې انسان به دټولو هغه شیانو تعظیم کوي او محبت به ورسره کوي کوم چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره تعلق لري لکه : د هغوی د ښار (مکې معظمې او مدینې منوّرې) تعظیم کول ، د هغوی د ملګرو یعنی صحابه کرامو تعظیم کول ، او د هغوی د سُنتو تعظیم کول . د اَسلافو په زړونو کې چې ددې شیانو څومره عزت ؤ د هغې یو څو نمونې ستاسو د وړاندې بیانوم :

۱ . د حضرت عمر رضي الله عنه د حضرت اسامة رضي الله عنه سره محبت کول :

د ترمذي شریف حدیث دی چې حضرت عمر رضي الله عنه په خپل دورِ خلافت کې د حضرت اُسامة بن زید رضي الله عنه وظیفه د خپل ځوي " عبد الله " په نسبت ډیره مقرر کړې وه . یوه ورځ عبد الله دې خپل پلار ته ووېل :

تاسو اُسامه رضي الله عنه ته په ما باندې ولې ترجیح ورکوئ او د هغوی وظیفه مو په ما ولې زیاته کړې ؟ قسَم په الله جل جلاله ، هغه خو د ما نه په هیڅ میدان کې نه دې مخکې شوی .

---

(۱) درّة الناصحین ص ٦٩ بحواله تنبیه الغافلین .

Scanned with CamScanner

حضرت عمر رضي الله عنه ورته وفرمايل:

لِأَنَّ زَيْدًا كَانَ أَحَبَّ إِلَى رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَبِيْكَ ، وَكَانَ أُسَامَةُ أَحَبَّ إِلَى رَسُوْلِ اللهِ مِنْكَ ، فَآثَرْتُ حُبَّ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حُبِّيْ . (١)

(زه هغه ته ستا په نسبت ترجيح ورکوم دا) ځکه چې (د حضرت أسامه رضي الله عنه پلار) حضرت زيد رضي الله عنه نبي عليه السلام ته ستا د پلار (يعنی د ما نه) ډير محبوب ؤ، او په خپله أسامة رضي الله عنه نبي عليه السلام ته د تا نه ډير محبوب ؤ (نو چونکه د حضرت أسامة رضي الله عنه او د هغه پلار حضرت زيد رضي الله عنه سره د نبي کريم صلی الله عليه وسلم محبت زيات ؤ) نو زه هم د نبي عليه السلام محبت ته په خپل محبت باندې ترجيح ورکوم (او د حضرت أسامة رضي الله عنه سره ستا په نسبت زيات ډير محبت کوم).

٢ . امام مالک رحمه الله او د احاديثو تعظيم

امام مالک رحمه الله له به چې څوک راغله نو چې د مسائلو د پوښتنې د پاره به راغلي وو نو مجلس ته به يې راأوغ ـ ښت او د مسائلو جوابونه به يې ورکړه او که ورته به معلومه شوه چې د احاديثو آوريدو د پاره راغلي دي نو دوی به غُسل وکړو، پ ښائسته جامې به يې واغوستی، چوغه به يې واغوسته، پټکې به يې أوتړل، ګيره به يې ګومنزه کړه، خوشبو به يې أولړوله، په بهترين شان سره به کيناست، او بيا به يې د نبي عليه السلام احاديث بيانول. (٢)

---

(١) عَنْ عُمَرَ أَنَّهُ فَرَضَ لِأُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ فِيْ ثَلَاثَةِ آلَافٍ وَخَمْسِ مِائَةٍ . وَفَرَضَ لِعَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ فِيْ ثَلَاثَةِ آلَافٍ . قَالَ عَبْدُ اللهِ بْنُ عُمَرَ لِأَبِيْهِ : لِمَ فَضَّلْتَ أُسَامَةَ عَلَيَّ ؟ فَوَاللهِ مَا سَبَقَنِيْ إِلَى مَشْهَدٍ . قَالَ : لِأَنَّ زَيْدًا كَانَ أَحَبَّ إِلَى رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَبِيْكَ ، وَكَانَ أُسَامَةُ أَحَبَّ إِلَى رَسُوْلِ اللهِ مِنْكَ . فَآثَرْتُ حُبَّ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حُبِّيْ . ترمذي باب مناقب زيد بن حارثة رضي الله عنه حديث ٣٨١٣ .

(٢) قَالَ ابْنُ كَثِيْرٍ رَحِمَهُ اللهُ : كَانَ الْإِمَامُ مَالِكٌ رَحِمَهُ اللهُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُحَدِّثَ تَنَظَّفَ . وَتَطَيَّبَ . وَسَرَّحَ لِحْيَتَهُ . وَلَبِسَ أَحْسَنَ ثِيَابِهِ . البداية والنهاية ١٠/ ١٨٠ ، نضرة النعيم ج٣ ص١٠٤٣ تعظيم الحرمات .

Scanned with CamScanner

٣. سعيد بن المسيب رحمه الله او د احاديثو تعظيم :

د سعيد بن المسيب رحمه الله د مرګ آخيري وخت ؤ ، په كټ كې پروت ؤ ، چا ورنه د يو حديث په باره كې پوښتنه وكړه ، نو ده خلقو ته وويل : ما راپاڅوئ او په كټ كې مې كينوئ چې حديث درته بيان كړم.

هغوی ورته وويل : په كيناستو كې تاته تكليف ډير دی ، تەمه راكينه . ده ورته وويل : زه دا نه خوښوم چې په ملاسته باندې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم حديث بيان كړم (ځكه دا د آدب خلاف ده) .

نو چې كله راكينولې شو او حديث يې بيان كړو ، نو د حديث بيانولو نه روستو متصل ځملاست ، كلمه شهادت يې وويله او په همدغه وخت كې وفات شو . (١)

٤. عبدالله بن مبارك رحمه الله او د احاديثو تعظيم :

د عبدالله بن مبارک رحمه الله په زړه كې د نبي عليه السلام د احاديثو داسې آدب ؤ چې كه چا به په روانه كې د دوی نه د حديث پوښتنه وكړه نو دوی به جواب نه وركولو . (٢)

٥. امام بخاري رحمه الله او د احاديثو تعظيم :

امام بخاري رحمه الله چې '' صحيح البخاري '' ليكله نو د احاديثو د تعظيم د وجې يې د هر حديث د ليكلو نه مخكې تازه غُسل كړی ، او دوه ركعته مونځ يې كړی ، بيا يې حديث ليكلې دی . دغه وجه ده چې په ټوله دُنيا كې د قرآن كريم نه پس صحيح البخاري ته مقبوليت ملاؤ شو . دا صرف د حضور صلى الله عليه وسلم د احاديثو د تعظيم په وجه ، ورنه د صحيح احاديثو كتابونه خو نور هم بې شماره دي . (٣)

٦. عُمر بن عبدالعزيز د نبي ﷺ خط په خپلو سترګو او مخ اومږل

عُمر بن عبدالعزيز رحمه الله ته د نبي كريم صلى الله عليه وسلم يو خط راوړې شو ، ده چې اُوليده نو ډير په آدب يې راواخيست او د تبرُک د پاره يې په خپلو سترګو او مخ باندې

(١) مدارج النبوّة ج١ ص ٥٢١ ، اصلاحي حكايات ص ٦١ ، خطبات فقير ج٣٣ ص٣٦ .

(٢) خطبات فقير ج٣٣ ص٣٦ .

(٣) محدثين عظام .

Scanned with CamScanner

اُومرېل. ددې دپاره چې ددې خط کومې حصې سره د رسول الله صلی الله علیه وسلم لاس مبارک لږېدلې دی هغه حصه دده د سترګو او مخ سره اُولږي.(١)

٧. امام مالك رحمه الله او د مدينې منورې تعظيم:

امام مالک رحمه الله په مدینه منوّره کې په سورلۍ نه سوَرېده، چا ورنه پوښتنه وکړه: چې تاسو په مدینه منوره کې په سوَرلۍ ولې نه سوَرېږئ؟ نو دوی ورته ووېل:

ما ته حیاء راځي (او دا زما خوښه نه ده) چې په کومه خاوره باندې رسول الله صلی الله علیه وسلم قدم مبارک ایښې زه هغه خاوره د خپلې سورلۍ په خپو باندې پائمال کړم. (یعنی زه دا بې آدبي کنړم چې په کوم ځای باندې نبي علیه الصلوۃ والسلام قدم مبارک ایښې دی په هغه ځای باندې زما د ځاروي خپې راشي).

بلکه د امام مالک رحمه الله په باره کې دا هم نقل دي چې کله به دې مسجد نبوي ته راتژدې شو نو د لرې نه به یې خپلې څپلې اُوویستې، او پیاده به د هغه ځای نه راروان ؤ.(٢)

٨. د مدينې منورې نه راغلې کېړې سره د مولانا رشيد احمد ګنګوهي رحمه الله مينه: د دیوبند په عُلماؤ کې مولانا رشید احمد ګنګوهي رحمه الله یو فقیه او تکړه عالِم تېر شوی، ده ته یو حاجي د مدینې منوّرې نه څه کپړه راوړه، او ورته ورېې کړه، ده هغه کپړه ډېره په آدب سره واخیسته، اول یې ڃَپ (ښکل) کړه، او بیا یې ډېر په تعظیم سره په خپل سَر کېښوده. ورسره ناست شاګردانو ورته ووېل:

جناب! دا کپړه خو په مدینه منوّره کې نه ده جوړه شوی بلکه دا خو د فلانکي مُلک کپړه ده، د مدینې تاجرانو ورنه اخیستې ده، او بیا یې په حاجیانو خرڅوي.

---

(١) وَفَدَ هِلَالُ بْنُ سِرَاجِ بْنِ مُجَّاعَةَ إِلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَحِمَهُ اللهُ بَعْدَ مَا وَلِيَ الْخِلَافَةَ بِكِتَابٍ كَتَبَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى مُجَّاعَةَ فَأَخَذَهُ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ وَوَضَعَهُ عَلَى عَيْنَيْهِ وَمَسَحَ بِهِ وَجْهَهُ رَجَاءَ أَنْ يُصِيبَ وَجْهَهُ مَوْضِعَ يَدِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. لسان العرب ٤ / ٢٣٠٧، نضرة النعيم ج٣ ص ١٠٤٢.

(٢) خطبات فقير ج٣٤ ص٣٨، ٣٩.

ده ورته وويل : ماته معلومه ده چې دا د مديني منورې کېږه نه ده خو زه چې ددې دومره عزت کوم نو دا ځکه چې په دې باندې د مديني منورې هوا لېږېدلې ده .(۱)

۹. حضرت خالد بن وليد رضي الله عنه او د نبي ﷺ د ويښتانو مبارکو تعظيم کول

په احاديثو کې ذکر دي چې حضرت خالد بن وليد رضي الله عنه په خپله ټوپۍ (خولۍ) کې د نبي کريم صلى الله عليه وسلم يو څو ويښتان مبارک د تبرک د پاره ايخي وو ، په يو جهاد کې د دوی نه دا ټوپۍ اوغورځيده ، دوی ددې حاصلولو د پاره دومره سخته مقابله وکړه حتی چې څه مسلمانان هم په دې جنګ کې شهيدان شو .

صحابه کرامو په ده باندې دا اِلزام اولږول چې تا د يوې ټوپۍ حاصلولو د پاره دومره سخته مقابله وکړه ، دا ولې ؟ ده ورته وويل :

ما د خپلې ټوپۍ حاصلولو د پاره دومره سخته مقابله نه ده کړې بلکه په دې ټوپۍ کې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ويښتان مبارک وو ، ما ويل چې چيرته دا ضائع نه شي او د کافرانو لاس ته ورنشي نو ځکه مې دومره سخت جنګ او سخته مقابله وکړه .

۳. د نبي عليه السلام سره بُغض کوونکي کس سره بُغض کول

د محبت دريمه تقاضا او علامه داده چې څوک د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم بُغض او عَداوت کوي نو مسلمان به د هغو خلقو سره بُغض او عداوت کوي (يعنی د پيغمبر عليه السلام د دُشمنانو سره بُغض او عداوت کول) .

که په معاشره کې مونږ اوګورو نو عام طور څوک چې د چا د محبوب سره مينه کوي نو دې د هغوی سره محبت کوي ، او که څوک دده د محبوب سره بُغض کوي نو دې د هغوی سره بُغض کوي .

ددې آسان مثال دا سې دی لکه د يوې ښځې يو بچې وي ، او هغه په دې باندې ډير ګران وي نو اوس چې څوک ددې دې بچي سره مينه کوي نو دې مورته هم هغه کس مُعزز او ګران وي ، او څوک چې ددې دې بچي سره مينه نه کوي بلکه وهي او رټي يې نو د ماشوم دې مورته هم دغه کس هيڅ معزز نه وي ، بلکه بُغض ورسره کوي .

(۱) خطبات فقير ج۳۴ ص۱۰۸ .

دغه شان د مسلمان شان هم دی څوک چې زمونږ د محبوب محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم سره مینه کوي نو هغه کس زمونږ په نزد هم مُعزز دی ، او څوک چې د هغوی سره بُغض او عداوت کوي نو دغه خلق زمونږ دشمنان دي .

(نوټ : د روستو واقعاتو نه به درته آندازه اُولږي) .

۴ . د نبي علیه السلام ډیره تذکره کول :

د محبت څلورمه تقاضا داده چې دې به درسولُ الله صلی الله علیه وسلم تذکره ډیره کوي ، ځکه دا قاعده ده " مَنْ أَحَبَّ شَيْئًا أَكْثَرَ ذِكْرَهُ " څوک چې د څه شي سره مینه کوي (او هغه یې خوښ وي) نو دې به د هغې تذکره ډیره کوي .

دغه شان مسلمان له هم په کار دي چې د خپل محبوب محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم تذکره ډیره ډیره کوي .

صحابه کرام چې به کله هم په خپل مینځ کې سره یو ځای شو نو دیو بل سره به یې د محمدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم تذکره کوله .

بیا خاصکر څوک چې د پیغمبر علیه الصلوة والسلام په نقشِ قدم ژوند تیروي ، او دهغوی په سُنتو باندې عمل کوي نو د هر سُنت په عملي کولو سره به آتومیتک ده ته خپل پیغمبر رایادیږي ، او زړه ته به یې تسلّي حاصلیږي ، ځکه د محبوب په رایادیدو او د هغه په نوم اخیستو په وجه عاشِق ته تسلّي حاصلیږي .

مجنون بار بار د لیلی نوم لیکل

یو کرّت مجنون په خاورو کې ناست ؤ ، او په زمکه یې څه شی بار بار لیکل ، چا ورنه پوښتنه وکړه :

گفت اې مجنون شیدا چیست این ❁ مي نویسي نام بهر کیست این

اې مجنونه ! عاشِقه دا څه دی چې بار بار د چا نوم لیکی ؟

گفت مشقِ نام لیلی میکنم ❁ خاطر خود را تسلّی میدهم

مجنون ورته ووېل د لیلی د نوم مشق کوم ، یعنی لیکم یې ، او په دې سره خپل زړه ته تسلّي ورکوم .

نو چې کله يو مجازي عاشِق د خپلې محبوبې د نوم ليکلو او ويلو په وجه خوشحالي او تسلي حاصلوي نو په کار ده چې مسلمان هم د خپل محبوب رسول الله صلى الله عليه وسلم په تذکره کولو او په هغوی درود شريف ويلو سره تسلي حاصله کړي.

۵. په نبي عليه السلام باندې ډير درود شريف ويل

پنځمه تقاضا د محبت داده چې انسان به په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندې درود شريف ډير وايي، ځکه درود شريف د نبي عليه السلام سره د قُربت ذريعه ده، د انسان د ګناهونو د ختمولو او د الله ﷻ د رحمت د مستحق کيدو ذريعه ده. (١)

٦. د نبي عليه السلام د مُلاقات شوق:

پنځمه تقاضا د محبت داده چې د انسان په زړه کې به د پيغمبر عليه السلام سره د ملاقات شوق وي؛ که هغه په دُنيا کې په خُوب کې د هغوی ديدار وي، يا مدينې منوّرې ته د هغوی د رَوضې ديدار ته تلل وي، او يا په آخرت کې د هغوی سره مُلاقات کول وي.

ځکه هر عاشِق د خپل محبوب سره د ملاقات ډيره آرزو لري، دغه وجه ده چې د هر صحابي په زړه کې به د پيغمبر عليه السلام سره د ملاقات دومره شوق ؤ چې د نبي عليه السلام د ديدار نه بغير به يې ګزاره ګرانه وه. (٢)

د حضرت بلال رضي الله عنه د پيغمبر عليه السلام سره د ملاقات شوق

د نبي کريم صلى الله عليه وسلم د وفات نه ډيره موده پس کله چې د حضرت بلال رضي الله عنه د وفات کيدو وخت رانزدې شو، آخري وخت يې ؤ، بي بي ورسره ناسته وه، هغې وويل:

وَا حُزْنَاه. هاى افسوس.

---

(١) **نوټ**: د درود شريف فضايل، فوائد، مسايل او تفصيلي بيان ددې کتاب په اول جلد کې تير شوي دي.
ابوالشمس عفي عنه

(٢) لکه مخکې ددې پوره تفصيل د عنوان ((د انسان حشر به په قيامت کې د هغه چا سره وي چې د چا سره يې محبت وي)) د لاندې تير شو.

حضرت بلال رضي الله عنه وفرمايل : وَا طَرَبَاهُ غَدًا أَلْقَى الأَحِبَّةَ ۞ مُحَمَّدًا وَحِزْبَهُ .

څومره د خوشحالۍ خبره ده ، د وفات کيدو نه پس صبا به د محمد صلى الله عليه وسلم او د هغه د صحابه ؤ سره ملاقي کيږم .

د مسلم شريف حديث دی ، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

مِنْ أَشَدِّ أُمَّتِي لِي حُبًّا نَاسٌ يَكُونُونَ مِنْ بَعْدِي يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ رَآنِي بِأَهْلِهِ وَمَالِهِ .(۱)

زما په اُمتيانو کې د ماسره ډير محبت کوونکي هغه خلق دي چې زما نه پس به راځي (هغوی به زه نه يم ليدلی خو د خپلو علماؤ نه به زما تذکره واوري تو د ما سره به دومره محبت کوي چې) که چيرته دوی کې يو کس ته زما ملاقات د خپل مال ، او اولاد په عوض کې نصيبه کيدې شي نو دوی به داهم خوښ کړي (او زما ملاقات له به راشي) .

په يو حديث کې رسول الله صلى الله عليه وسلم د دغسې خلقو د پاره دُعا کړی چې بغير د ليدلو د نبي عليه السلام سره دومره محبت کوي چې که چيرته دوی ته اِختيار ورکړی چې د پيغمبر عليه السلام سره د ديدار په عوض کې تاسو ټول مال ، او اولاد ورکړئ ، نو هم دا خلق به دې ته غاړه کيدي .

---

(۱) کتاب الجنة وصفة نعيمها و اهلها باب فيمن يودّ رؤية النبي صلى الله عليه وسلم باهله و ماله ، و اسناده صحيح على شرط الشيخين ، واخرجه البيهقي في الدلائل ٦/ ٥٣٦ ، والبغوي ٣٨٤٢ ، واخرجه احمد ٢/ ٣٤٩ ، ٥٠٢ . وفي رواية مسلم : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ فِي يَدِهِ لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أَحَدِكُمْ يَوْمٌ وَلَا يَرَانِي . ثُمَّ لَأَنْ يَرَانِي أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَهْلِهِ وَمَالِهِ مَعَهُمْ . مسلم باب فضل النظر اليه صلى الله عليه وسلم وتمنيه حديث ٢٣٦٤ .

Scanned with CamScanner

د محبت ټول اَسباب په نبي عليه السلام کې جمع وو

په دُنيا کې د يو چا سره د محبت کولو عام طور باندې پنځه (٥) غټ اَسباب دي:
١. کمال ٢. جمال ٣. اِحسان ۴. قُرب ٥. سخاوت.

دا اَسباب چې په چا کې هم موجود وي نو د هغه سره خلق فِطرتًا محبت کوي، او دا پنځه واړه اَسباب په کامِلې طريقې سره په نبي کريم صلى الله عليه وسلم کې موجود وو، نو ځکه هغوی مستحِق دد دې دی چې د هغوی سره محبت وکړې شي.

تفصيل: اوس درته ددې هر يو سبب څه نا څه تفصيل بيانوم چې تاسو ته د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم عظمت او مقام معلوم شي، او په زړونو کې مو د هغوی سره محبت پيدا شي.

د چا سره د محبت کولو اول سبب: "کمال"

په دُنيا کې چې چا هم په يو فَن کې کمال حاصل کړی نو خلق ددې کمال په وجه د هغه سره محبت کوي اگر که ده هغه ليدلې نه وي.

اوس په سَردارِ دوجهان محمّدٌ رّسولُ الله ﷺ کې دومره ډير کمالات وو چې د هغې ټولو بيان ناممکِن دی، ځکه د هغوی د ژوند هر اَړخ يو مُستقِل عنوان دی، څوارلس سوه (١۴٠٠) کاله اوشو چې علماء د نبي کريم صلى الله عليه وسلم په سيرت او کمالاتو باندې کتابونه ليکي خو ترا اوسه پورې هيچا دا او نه ويل چې ګني ما د سيرت حق اداء کړو، يا ما د نبي عليه السلام ټول کمالات بيان کړه، بلکه هر کس په دې ويلو مجبور دی:

لَا يُمْكِنُ الثَّنَاءُ كَمَا كَانَ حَقَّهٗ ✿ بعد از خدا بزرگ توئي قصه مختصر (١)

بلکه بعضې علماؤ خو د پيغمبر عليه السلام د کمالاتو او صفتونو ذکر کولو نه روستو د خپل عِجز اِظهار په دې الفاظو کړې دی:

---

(١) دا شعر داسې هم نقل دی: لَا يُمْكِنُ الثَّنَاءُ كَمَا كَانَ حَقَّهٗ * بعد از خدا تو بزرگ اين قصه مختصر.

نوټ: دويم سبب: "جمال" په صفحه ١۴٣ ذکر دی، دريم سبب: "اِحسان" په صفحه ١٥٣، څلورم سبب: "قُرب" په صفحه ١٥٦ او پنځم سبب: "سخاوت" په صفحه ١٥٨ ذکر دی.

Scanned with CamScanner

مَا إِنْ مَدَحْتُ مُحَمَّدًا بِمَقَالَتِيْ ۞ وَلٰكِنْ مَدَحْتُ مَقَالَتِيْ بِمُحَمَّدٍ

رسول الله صلی الله علیه وسلم سیّدُ الاوّلین والآخرین دی، امامُ الانبیاء او خاتمُ النبیّین دی، او د ټولو پیغمبرانو جدا جدا کمالات یو ائحی په محمد رسولُ الله صلی الله علیه وسلم کې جَمع وو، حتی چې د الله ﷻ نه پس که چیرته په یو چا کې څه کمالات جَمع کیدې شي نو هغه په حضور صلی الله علیه وسلم کې جَمع وو.

یو شاعر وایي:

جهاں کے سارے کمالات ایک تجھ میں ہے ۞ تیرا کمال کسي میں نھیں مگر دو چار

تو فخر کون و مکان زبدهٔ زمین و زمان ۞ امیر لشکر پیغمبران شه ابرار

د نبي علیه السلام مقام او مرتبه

رسولُ الله صلی الله علیه وسلم ته الله رب العزت ډیر اُوچت اِمتیازي شان ورکړې دې، الله تعالی فرمایي:

﴿ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴾. (١)

ترجمه: (اې پیغمبره!) مونږ ستا ذکر اُوچت کړو.

یعني په ټولو اسلامي شعائرو کې د الله ﷻ د نوم سره د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم نوم یو ځای اخیستلې شي لکه: په آذان او اِقامت کې د " أَشْهَدُ أَنْ لَّآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ " سره " أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللهِ " هم ویلې شي.

دغه رنګې په خطبه کې، په تَشَهّد کې او نورو ډیرو ځایونو کې چې چیرته د الله ﷻ نوم اخیستلې شي هلته د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم نوم هم ورسره ذکر وي.

حدیث قدسي دی، الله تعالی فرمایي:

إِذَا ذُكِرْتُ ذُكِرْتَ مَعِيْ. (٢)

---

(١) الانشراح آیت ۴.

(٢) معارف القرآن، درّمنثور بروایت ابن جریر وابن ابي حاتم.

Scanned with CamScanner

کله چې زما ذکر کولې شي نو هلته به ستا ذکر هم د ماسره يو ځای کولې شي.

مفسرين ليکي چې د "سورة ضُحی" نه تر آخِر د قرآن پورې په دې دوه ويشت (۲۲) سورتونو کې په اکثره کې د نبي عليه السلام د شان، بلندی او مخصوصو فضيلتونو ذکر دی. (۱)

په قرآن مجيد کې چې د کومو پيغمبرانو ذکر راغلی او الله تعالى د هغوی سره خطاب کړی نو په نوم باندې يې ورته خطاب کړی:

يَا مُوْسٰى، يَا عِيْسٰى، يَا إِبْرَاهِيْمُ، يَا يَحْيٰى. (۲)

ليکن د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره خطاب په نوم باندې نه دې شوی بلکه په نبوّت يا رسالت باندې شوې دی:

يَا أَيُّهَا الرَّسُوْلُ، يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ، يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ، يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ.

په قرآن مجيد کې الله رب العزت د بل هيچا په عُمر باندې قسَم نه دې کړی، ليکن د نبي عليه السلام په عُمر (ژوند) باندې يې قسَم کړی:

لَعَمْرُكَ. (۳)، دغه رنګې د دوی په ښار يې قسَم خوړلی: لَا أُقْسِمُ بِهٰذَا الْبَلَدِ. (۴)

خلاصه دا چې رسولُ الله صلى الله عليه وسلم جامِع د کمالاتو او فضايلو وُ، داسې کمالات نه مخکې په چا کې جَمع وو، او نه به تر قيامته پورې داسې څوک پيدا شي چې په هغه کې دغه ټول کمالات موجود وي.

يو شاعر وايي:

مَضَتِ الدُّهُوْرُ وَمَا أَتَيْنَ بِمِثْلِهِ ✿ وَلَقَدْ أَتٰى فَعَجَزْنَ عَنْ نُظَرَآئِهِ.

---

(۱) معارف القرآن سورة الضحى.

(۲) نزهة الناظرين كتاب فضل النبي صلى الله عليه وسلم ص ۳۰.

(۳) قَالَ تَعَالٰى: ﴿لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِيْ سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُوْنَ﴾. الحجر آيت ۷۲. أَقْسَمَ تَعَالٰى بِمُدَّةِ حَيَاتِهِ. وَأَصْلُهُ بِضَمِّ الْعَيْنِ مِنَ الْعُمرِ، وَلٰكِنَّهَا فُتِحَتْ لِكَثْرَةِ الْإِسْتِعْمَالِ، وَمَعْنَاهُ: وَبَقَائِكَ يَا مُحَمَّدُ. نزهة الناظرين كتاب فضل النبي صلى الله عليه وسلم ص ۳۰.

(۴) البلد آيت ۱.

زمانه تيره شوه خو د پيغمبر عليه السلام غوندې انسان يې رانه وست ، او كله چې نبي عليه السلام راغلو نو راتلونكې زمانه د هغوى د مثال او نظير نه عاجزه شوه .

نبي عليه السلام جامع د صفاتو كماليهٔو ؤ

((د علماؤ او طلباؤ د پاره يوه ضروري تنبيه : د ټولو نه مخكې په دې خبره ځان پُوهوَل په كار دي چې بغير د شک و شُبهې نه رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ته په نورو پيغمبرانو باندې ګُلي فضيلت حاصل دى . اوس كه چيرته يو جُزي فضيلت په يو بل پيغمبر كې موجود وي نو دا د نبي عليه السلام په ګلي فضيلت كې څه نقصان نه راولي ، ځكه كلي فضيلت بيا هم نبي عليه السلام ته حاصل دى .

لهذا بغير د څه دلائلو او نصوصو نه نبي كريم صلى الله عليه وسلم ته هر جزي فضيلت په داسې انداز كې ثابتول چې په هغې سره د نورو پيغمبرانو په شان كې بې آدبي او تَنقِيص راځي دا ښه كار نه دى كوم چې بعضې مُصنِّفين او واعِظان كوي چې د پيغمبر عليه السلام كمالات او صفات خو بيان كړي ، خو بَل طرف ته د نورو پيغمبرانو توهين او تنقيص وكړي ، او دا ښه خبره نه ده .

لهذا كه په صريحو نصوصو كې اوس يو پيغمبر ته څه جُزي فضيلت حاصل وي نو دا د نبي عليه السلام په كلي فضيلت كې څه كمې نه راولي . (١)))

قدرمنو ! هغه بهترين صفات او آخلاق كوم چې په مختلفو پيغمبرانو او انسانانو كې په مختلفو وختونو كې موجود شوي وو هغه ټول صفات د رسول الله صلى الله عليه وسلم په ذاتِ مباركه او د دوى په ژوند كې په عملي طريقې سره موجود وو .

د يو تعليم يافته هندو ځوان اِقرار

يو عالِم په خپل كتاب كې ليكلي چې زما يو هندو دوست ؤ ، تعليم يافته ؤ ، يوه ورځ مو څه خبرې كولې ، ما د هغه نه پوښتنه وكړه چې ته زمونږ د پيغمبر محمدٌ رَسولُ الله صلى الله عليه وسلم په باره كې څه نظريه لرې ؟

---

(١) اشرف الجواب لمولانا اشرف علي تهانوي رحمه الله حصه دوم ص ١٥٦ .

Scanned with CamScanner

نو هغه راته جواب راکړو : چې زما په نزد ستاسو پیغمبر د دُنیا په ټولو انسانانو کې کامل ترین انسان وُ ، ځکه چې ما کله د هغوی ژوند مطالعه کړو نو ماته په یو وخت کې د هغوی په ذاتِ مبارکه کې داسې مُتضاد او مختلفِ قِسمه صفات او اَخلاق په نظر راغله چې هغه په تاریخ کې تر اوسه پورې په یو انسان کې چیرته هم نه دي جَمع شوي . بیا هغه هندو ځوان ددې تفصیل داسې بیان کړو :

❁ ستاسو پیغمبر داسې بادشاه وُ چې ټول مُلک یې په پوره کنټرول او قبضه کې وُ ، خو بل طرف ته ځان یې هم داسې بې بَسه ګڼل چې خپل ځان یې ټول د الله رب العزت په قبضهٔ قدرت کې ګڼړل .

❁ داسې دولت مند وُ چې د مالِ غنیمت خزانې او مال و دولت دده دارُالحکومت ته په اُوښانو باندې راروان وُ ، خو بل طرف ته داسې فقیر وُ چې څو څو میاشتې به د دوی په کور کې اُور بل نه شو ، او وَلږه به یې برداشت کوله .

❁ داسې سِپه سالار وُ چې د یو څو صحابه کرامو په ملګرتیا یې په زرهاؤ مُسلح فوجونو ته شکست ورکړی ، خو بل طرف ته داسې صُلح خوښوونکي هم وُ چې د زرهاؤ جان نثاره صحابه کرامو په موجود ګۍ کې یې بیا هم د صُلحې په معاهده باندې دستخط کول .

❁ داسې زړه وَر او بهادر وُ چې د زَرهاؤ دشمنانو به یې ځان له مقابله کوله ، خو بل طرف ته داسې نرم دِل وُ چې هیڅ کله یې بې ځایه د یو چا یو قطره وینه هم په خپله نه ده تویه کړې .

❁ داسې بهترینو اَخلاقو واله وُ چې هیڅ کله یې د چا نه ذاتي بَدل نه دی اخیستی ، خو بل طرف ته یې د الله ﷻ د دین د شمنان هیڅ کله معاف کړي نه دي .

❁ داسې تعلق لرونکي وُ چې د عربو د هر یو غریب ، مسکین ، یتیم او کونډې فکر به ورسره وُ ، خو بل طرف ته د الله جل جلاله په یاد کې داسې ډوب وُ چې ګویا د هیچا سره یې تعلق نشته .

Scanned with CamScanner

﴿ که يو طرف ته ستاسو پيغمبر يو عظيم مجاهِد وُ نو بل طرف ته ټوله شپه عبادت کوونکي او زاهِد وُ .

﴿ که يو طرف ته د غونډ عربو بادشاه وُ خو بل طرف ته د قجورې اُوني د ځانګو نه په جوړه شوې تکيه او کمزورې دَرۍ باندې ناست په نظر راتلو .

﴿ که يو طرف ته د عربو د آطرافو نه دومره مالِ غنيمت راتلو چې د مسجدِ نبوي په صحن کې به د مال و دولت اَنبار لږيدلې وُ خو بل طرف ته په همدغه وخت کې به د دوی په کور کې فقر و فاقه او غُربت وُ .

﴿ که يو طرفته به په جهاد کې وينځې او غلامان راتله او نبي عليه السلام به د خدمت د پاره په مسلمانانو تقسيمول نو بل طرفته په همدغه وخت کې د دوی لور حضرت فاطمه رضي الله عنها داسې حالت کې وه چې په لاسونو او سينه باندې يې د ډيرو کارونو د وجې داغونه جوړ شوي وو .

﴿ که يو طرفته نيم عرب د دوی د اِختيار او حکومت لاندې وو خو بل طرف ته په همدغه وخت کې دوی په داسې يو سخت پُوزکي باندې آرام کوي چې د هغې نښې يې په وجود باندې هم جوړې شوې .

﴿ که يو طرفته يو عظيم حکومت ورسره وُ خو بل طرفته په همدغه وخت کې د دوی په کور کې صرف او صرف لږې وَربشې ، يو مشکيزه او معمولي اَسباب موجود وو .

غرض دا چې رسول الله صلى الله عليه وسلم داسې کامِل ، جامِع او عظيم صفاتو مالِک وُ چې د ژوند د هرې طبقې خلقو د پاره د هدايت يوه نمونه وه .

دې هندو ځوان وويل : چې کله ستاسو په پيغمبر کې داسې عظيم صفات جَمع دي نو ځکه زما په نزد ستاسو پيغمبر د دُنيا په ټولو انسانانو کې کامِل ترين انسان وُ .(١)

خلاصه دا چې د نبي کريم صلى الله عليه وسلم ژوند تر قيامته پورې د هر قوم ، هرې طبقې ، هر جَماعت او هر کس د پاره يوه بهترينه نمونه ده .

(١) خطبات مدارس لمولانا سيد سليمان ندوي رحمه الله ص ٧٥

الله رب العزت فرمايي: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ (۱).

ترجمه: (اې مسلمانانو!) بېشکه ستاسو د پاره د رسول الله صلی الله علیه وسلم په ذاتِ مبارکه کې ښائسته نمونه موجود ده.

د ټولو پیغمبرانو أخلاق او صفات په نبي علیه السلام کې جمع وو

که د حضرت نوح ﷺ ژوند او ګورو نو د کفر خِلاف غیض و غضب په کې په نظر راځي.

که د حضرت ابراهیم علیه السلام ژوند اوګورو نو د بُتانو ماتول او شجاعت په کې په نظر راځي.

که د حضرت موسی ﷺ ژوند اوګورو نو د کفارو سره جهاد، شاهانه نظم و نسق او اِجتماعي قوانین په کې په نظر راځي.

که د حضرت عیسی ﷺ ژوند اوګورو نو تواضع، عاجزي، د عفوې، دَرګزر او قناعت تعلیم په کې په نظر راځي.

که د حضرت سلیمان علیه السلام ژوند اوګورو نو شاهانه اَنداز او لوي همتونه په کې په نظر راځي.

که د حضرت ایوب ﷺ ژوند اوګورو نو صبر او شکر په کې په نظر راځي.

که د حضرت یونس ﷺ ژوند اوګورو نو ندامت او اِنابَت اِلی الله په کې په نظر راځي.

که د حضرت یوسف ﷺ ژوند اوګورو نو په قید او بَند کې د حق دعوت، او پُر جوش تبلیغ په کې په نظر راځي.

که د حضرت داؤد ﷺ ژوند اوګورو نو دُعاګانې، ژړا، زاري او د الله تعالی حَمد په کې په نظر راځي.

که د حضرت یعقوب ﷺ ژوند اوګورو نو د الله ﷻ نه اُمید او په الله ﷻ باندې توکّل او اعتماد په کې په نظر راځي.

---

(۱) الاحزاب آیت ۲۱.

او که د سردارِ دوجهان فخرُ الرّسُل مُحمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم ژوند مبارک اوګورو نو په دې کې د ټولو پیغمبرانو اَخلاق او صفات په عَملي طریقې سره په نظر راځي.(۱)

که چیرته په حضرت شعیب علیه السلام کې مَعرفت ؤ، په حضرت نوح علیه السلام کې شجاعت ؤ، په حضرت ابراهیم علیه السلام کې دوستي وه، د حضرت اسماعیل علیه السلام سره شِیرین کلامي وه، د حضرت اسحاق علیه السلام سره رضا وه، د حضرت صالح علیه السلام سره فصاحت ؤ، د حضرت لوط علیه السلام سره حِکمت ؤ، د حضرت موسی علیه السلام سره سختي وه، د حضرت ایوب علیه السلام سره صبر ؤ، د حضرت یونس علیه السلام سره طاعت ؤ، د حضرت یوشع علیه السلام سره دجهاد جذبه وه، د حضرت داوُد علیه السلام سره آواز ؤ، د حضرت دانیال علیه السلام سره محبت ؤ، د حضرت الیاس علیه السلام سره وقار ؤ، د حضرت یحیٰ علیه السلام سره پاکدامني وه، او د حضرت عیسی علیه السلام سره زُهد ؤ، نو زمونږ پیغمبر محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم سره دا ټول صفات په کاملې طریقې موجود وو.(۲)

ځکه الله رب العزت فرمایي:

﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾.(۳)

ترجمه: او بیشکه (اې پیغمبره!) ته د اَخلاقو په اُوچته مرتبه یې.

دغه رنګې د مخکینې پیغمبرانو معجزات هم زمونږ پیغمبر علیه السلام ته ورکړې شوي وو، یو شاعِر وایي:

حُسنِ یُوسف، دَمِ عیسیٰ یدِ بَیضاء داري ❁ آنچه خوباں همه دارند تو تنها داري

---

(۱) خطبات مدارس لمولانا سید سلیمان ندوي رحمه الله ص ۷۸. د مسلم شریف حدیث دی، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ، وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ. مسلم شریف حدیث ۲۲۷۸ باب التفضیل نبینا صلی الله علیه وسلم علی جمیع الخلائق.

(۲) ورالندېنی مرجع.

(۳) القلم آیت ۴.

❁ که یو طرف ته حضرت موسی ؑ په کوه طور باندې د الله ﷻ سره په راز و نیاز مشغول ؤ ، نو بل طرفته محمدٌ رسولُ الله صلی الله علیه وسلم په غارِ حراء کې د الله ﷻ په عبادت کې مشغول ؤ .

❁ که یو طرف ته حضرت موسی ؑ د مصر نه مدین ته هجرت کړی ، نو بل طرف ته محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم د مکې معظمې نه مدینې منورې طرف ته هجرت کړی.

❁ که یو طرفته حضرت عیسی ؑ په کوهِ زیتون باندې وعظ کوونکې ؤ ، نو بل طرفته محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم د صَفا په غَر باندې قریشو ته وعظ کوونکې ؤ .

❁ که یو طرف ته حضرت موسی ؑ فرعونیانو ته خېرې (بَد دُعا) کړی چې د بار بار معجزو په لیدو یې ایمان نه راوړو ، نو بل طرفته محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم د مکې اووه (۷) سردارانو په حق کې خېرې کړې .

❁ که یو طرفته حضرت عیسی ؑ خپلو دُشمنانو ته د هدایت دُعا کړی ، نو بل طرف ته په غزوه اُحد کې نبي علیه السلام د هدایت دُعا کړی .

❁ که یو طرفته د حضرت سلیمان ؑ سره فوجونه او حکومت ؤ ، نو بل طرفته د فتح مکې په وخت د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم سره فوجونه ، جَندې ، رُعب او حکومت ؤ .

❁ که یو طرف ته په مِصر کې حضرت یوسف ؑ په قید خانه کې ؤ ، نو بل طرفته محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم هم په شعب ابي طالب کې درې (۳) کاله داسې محصور ؤ چې د خوراک آشیاء به هلته نه رسیده .(۱)

(۱) خطبات مدارس لمولانا سید سلیمان ندوي رحمه الله ص ۷۹ .

د مخکيني پيغمبرانو د مُعجزو او کمالاتو سره د نبي عليه السلام د معجزو او کمالاتو موازنه

رسولُ الله صلی الله عليه وسلم ته الله رب العزت د نورو پيغمبرانو په نسبت ډير امتيازي شان ورکړی، امامَ الانبياء او متبوعَ الانبياء يې ګرځولی، جِسماني معراج يې ورته نصيبه کړی، رحمةٌ لِلعالمين يې ګرځولی، د ټولو انسانانو د پاره يې هادي ګرځولی، ظاهري باطني مخکيني او روستوني ټول علوم يې ورکړي، د ختمِ نبوت تاج يې دوی ته په سَر کړی، او د قيامت په ورځ د شفاعتِ کبریٰ حق يې صرف دوی ته ورکړی.

نبي عليه السلام ته عِلمي او عَمَلي دواړه قِسمه مُعجزې ورکړې شوې وې

نورو پيغمبرانو ته الله رب العزت صرف عَمَلي مُعجزې ورکړې وې: لکه حضرت موسی ﷺ ته د اَمسا او يدِ بيضاء معجزه ورکړې شوې وه.

حضرت صالح ﷺ ته اُوښه ملاؤ شوې وه.

حضرت عيسی ﷺ ته د مړو ژوندي کولو معجزه ملاؤ شوې وه.

د حضرت ابراهيم ﷺ په حق کې اُور يَخ شوې وُ. د دينه علاوه د نورو انبياؤ معجزې هم. او دا ټولې عَمَلي معجزې وې.

بل طرف ته زمونږ پيغمبر محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله عليه وسلم ته الله ﷻ عِلمي او عَملي دواړه قِسمه معجزې ورکړې وې:

د عَملي معجزې مثال لکه د شَقُّ القَمَر معجزه، کومه چې د سورة قمر په دې آيت کې ذکر ده: ﴿ اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ﴾. (۱)

او د عِلمي مُعجزې مثال په خپله قرآن کريم دی چې دا هم د پيغمبر عليه السلام لويه معجزه ده.

---

(۱) القمر آيت ۱.

Scanned with CamScanner

چونکه د مخکيني پيغمبرانو معجزې ختمې شوې خو قرآن کريم تر قيامته پورې نه ختميدونکې معجزه ده ، چې تر اوسه پورې هيچا نه ددې مقابله کړې ، او نه به يې آينده اوکړي .(۱)

او ددې د حفاظت ذمه واري هم الله ﷻ په خپله اخيستې ، الله تعالى فرمايي :

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾ .(۲)

ترجمه : بيشکه مونږ دا قرآن نازل کړی او بيشکه هم دا مونږ ددې حفاظت کوونکي يو .

دا خو اجمالي خبره وه ، اوس درته د يو څو خاصو پيغمبرانو د معجزو او کمالاتو موازنه د پيغمبر عليه السلام د معجزاتو او کمالاتو سره بيانوم ، ددې د پاره چې تاسو ته دا معلومه شي چې مخکيني پيغمبرانو ته الله ربّ العزت څومره معجزې او کمالات ورکړي وو د هغې نه بهترينې زمونږ خوږ پيغمبر محمّدٌ رّسولُ الله صلى الله عليه وسلم ته ورکړي دي .

۱. د حضرت آدم ﷺ د مُعجزاتو او کمالاتو سره موازنه :

۱. که يو طرف ته الله د حضرت آدم عليه السلام د تعظيم د پاره فرښتو ته حکم کړې وُ چې ﴿أَسْجُدُوا لِآدَمَ﴾(۳) . ترجمه : تاسو حضرت آدم عليه السلام ته سجده وکړئ ،

نو بل طرفته الله ﷻ د نبي عليه السلام د تعظيم د پاره عام حکم کړی :

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ .(۴)

ترجمه : بيشکه الله او دده فرښتې درود ليږي په نبي (عليه السلام) باندې ، اې ايمان والو ! تاسو هم په ده باندې درود وليږئ ، او (په ده باندې) سلام ووايئ په سلام ويلو سره .

---

(۱) الله تعالى فرمايي : ﴿قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا﴾ . الاسراء آيت ۸۸ .

(۲) الحجر آيت ۹ .

(۳) البقره آيت ۳۴ .

(۴) الأحزاب آيت ۵۶ .

Scanned with CamScanner

اوس د هر څه "صلاة" د هغه د شان مناسب وي ، نو په دې آيت کې د الله ﷻ د درود (يعنې د رحمتونو نازلولو) ، د فرښتو د درود ، او د انسانانو د درود تذکره ده . نو دا فضيلت د حضرت آدم عليه السلام د فضيلت نه زيات شو . (١)

---

(١) **د علامه اسماعيل حقي رحمه الله تحقيق** : صاحب د روح البيان (علامه اسماعيل حقي رحمه الله) دلته ليکلي دي چې د غه شرافت او اعزاز کوم چې الله تعالى زمونږ پيغمبر عليه السلام ته ورکړى ، دا د هغه شرافت او اعزاز نه زيات دى کوم چې الله ﷻ حضرت آدم ﷺ ته ورکړې ؤ "چې فرښتو ته يې حکم کړې ؤ چې تاسو حضرت آدم ﷺ ته سجده د تعظيم وکړئ" .

ځکه په هغه سجده کولو کې الله تعالى په خپله شريک نه ؤ ، او په نبي عليه السلام باندې "صلاة" ليږلو کې الله تعالى او د هغه فرښتې هم شريکې دي . لهذا دا شرافت او عزت زيات شو .

وَهٰذَا التَّشْرِيفُ الَّذِيْ شَرَّفَ اللّٰهُ بِهٖ نَبِيَّنَا عليه السلام أَتَمُّ مِنْ تَشْرِيفِ آدَمَ عليه السلام بِأَمْرِ الْمَلَائِكَةِ بِالسُّجُوْدِ لَه، لِأَنَّهٗ لَايَجُوْزُ أَنْ يَكُوْنَ اللّٰهُ تعالى مع الملائكة في هٰذَا التَّشْرِيفِ ، وَقَدْ أَخْبَرَ تعالى عن نَفْسِهٖ بِالصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ثُمَّ عَنِ الْمَلَائِكَةِ . (تفسير روح البيان ج٥ ص ٢٦٥ الاحزاب آيت ٥٦) .

د علامه آلوسي رحمه الله تحقيق : صاحب د رُوْحُ الْمَعَانِي علامه آلوسي رحمه الله ليکلي چې په دې آيت کې د نبي کريم صلى الله عليه وسلم د اسې تعظيم او شرافت بيان شوې دى چې د دې هيڅ نظير نشته . او بيا د دې نه تعبير په داسې انداز سره شوې چې که د آيت سَر (إِنَّ اللّٰهَ وَمَلَائِكَتَهٗ) ته اوګورو نو دا جمله اسميه ده ، دلالت کوي په "دَوَامْ او اِسْتِمْرَارْ" باندې . او که روستو (يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ) ته اوګورو نو دا جمله فعليه ده چې دلالت کوي په "حُدُوْث او تَجَدُّدْ" باندې . نو اوس يې مطلب دا شو چې :

الله ﷻ او د هغه فرښتې هميشه د پاره وَقْتًا فَوَقْتًا په نبي کريم صلى الله عليه وسلم باندې درود ليږي نو اې مؤمنانو ! تاسو هم پرې هر وخت درود ليږئ .

وَالتَّعْبِيْرُ بِالْجُمْلَةِ الْاِسْمِيَّةِ لِلدَّلَالَةِ عَلَى الدَّوَامِ وَالْاِسْتِمْرَارِ . وَذَكَرَ أَنَّ الْجُمْلَةَ تُفِيْدُ الدَّوَامَ نَظَرًا اِلٰى صَدْرِهَا مِنْ حَيْثُ أَنَّهَا جُمْلَةٌ اِسْمِيَّةٌ . وَتُفِيْدُ التَّجَدُّدَ نَظَرًا اِلٰى عَجُزِهَا مِنْ حَيْثُ أَنَّهَا جُمْلَةٌ فِعْلِيَّةٌ . فَيَكُوْنُ مَفَادُهَا اِسْتِمْرَارَ الصَّلَاةِ وَتَجَدُّدَهَا وَقْتًا فَوَقْتًا . وَتَاكِيْدُهَا بِاِنَّ لِلْاِعْتِنَاءِ بِشَانِ الْخَبَرِ . (روح المعاني ج ص ٣٤٢ الاحزاب آيت ٦٥) .

نوټ : د درود شريف متعلق تفصيلي بحث د دې کتاب په اول جلد "د درود شريف فضيلت او أهميت" د موضوع لاندې تير شوى . ابو الشمس عفي عنه

Scanned with CamScanner

٢ . که یو طرف ته الله ﷻ حضرت آدم علیه السلام ته حَجَرِ أَسْود (د جنت کانړی) ورکړې ؤ نو بل طرفته یې نبي علیه السلام ته رَوْضَةٌ مِّنْ رِيَاضِ الْجَنَّة (د جنت یوه ټکره) ورکړې ده .

٣ . که یو طرف ته شیطان حضرت آدم علیه السلام ته د دروغو قسمونه اوکړه . هغه یې د ممنوعه اونې میوه (یعنی د غنم دانه) اوخوړه نو بل طرف ته الله ﷻ د نبي علیه السلام شیطان مسلمان جوړ کړې ؤ .(١)

د حضرت موسی علیه السلام د مُعجزاتو او کمالاتو سره موازنه

١ . که یو طرفته الله ﷻ د حضرت موسی علیه السلام سره په کوهِ طور باندې خبرې کړې وې نو بل طرف ته الله ﷻ د محمّد رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په سِدرةُ المنتهٰی باندې خبرې کړې وې . ﴿ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ﴾ .(٢)

٢ . که یو طرف ته د حضرت موسی علیه السلام په آمسا باندې چې کانړې یې پرې ووهل نو د هغې نه د اوبو چینې روانې شوې نو بل طرفته د پیغمبر علیه السلام د ګوتو مبارکو نه د معجزې په طور د اوبو چینې روانې شوې وې .(٣)

٣ . کله چې په کوهِ طور باندې حضرت موسی علیه السلام د الله ﷻ د لیدلو خواهش ظاهر کړو نو الله ربّ العزت ورته وفرمایل :

﴿ لَن تَرَانِي ﴾ .(٤)

ترجمه : ته (په دُنیا کې) ما هرګز نشې لیدی .

---

(١) په حدیث کې راځي ، پیغمبر علیه الصلوة والسلام فرمایي : چې الله ﷻ زما شیطان مسلمان جوړ کړې دی .
(٢) النجم آیت ١٠ .
(٣) د نبي علیه السلام د ګوتو مبارکو نه د اوبو راوتلو معجزه په احادیثو کې په تفصیل سره ذکر ده .
(٤) پوره آیت داسې دی : ﴿ وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَن تَرَانِي ... ﴾ الاعراف آیت ١٤٣ .

Scanned with CamScanner

نو حضرت موسی علیه السلام ته د الله ﷻ سره صرف د هَمکلامی شرف حاصل شو، لیکن د معراج په شپه باندې الله ﷻ پیغمبر علیه السلام ته د هَمکلامی سره سره خپل دیدار هم ورنصیبه کړو.

حضرت ابن عباس رضي الله عنهما فرمايي:

رَأَى مُحَمَّدٌ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَرَّتَيْنِ: مَرَّةً بِبَصَرِهِ، وَمَرَّةً بِفُؤَادِهِ. (١)

نبي کریم صلی الله علیه وسلم خپل رب دوه کرتې لیدلې دی: یو پیره په سترګو سره، او دویمه پیره په زړه سره.

۴. حضرت موسی علیه السلام د الله ﷻ نه په خپله د ځان د پاره د اِنشراحِ صدر دُعا غوښتې وه: ﴿رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي﴾. (٢)

ترجمه: اې ربه! زما سینه پرانیزه (یعنی کلاؤ یې کړه).

او د پیغمبر علیه السلام شان ګوره چې الله رب العزت ورته فرمايي:

﴿أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ﴾. (٣)

ترجمه: آیا مونږ تا له سینه نده پرانیستې؟

۵. د حضرت موسی علیه السلام د معجزې (آمسا) په مقابله کې ساحرانو ظاهري او سَرسري طور باندې مقابله وکړه چې خپل پړې او رسۍ یې واچول او هغه خلقو ته ماران معلومیده، اګرچې په حقیقت کې د معجزې مقابله هیڅوک نشي کولی، خو ساحرانو بیا هم په مقابله کې ظاهري او سَرسري طور باندې څه پیش کړه.

خو د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم د معجزې (قرآن کریم) په مقابله کې تر اوسه پورې ظاهري طور باندې هم چا هیڅ شی د مقابلې د پاره پیش نه کړې شو کوم چې د قرآن کریم غوندې د فصاحت او بلاغت نه ډک کلام وي.

---

(١) المعجم الكبير للطبراني حديث ١٢٥٦٤.

(٢) سورة طه آيت ٢٥.

(٣) الانشراح آيت ١.

٦ . كله چې حضرت موسى عليه السلام د الله ﷻ سره د همكلامى د پاره كوهِ طور ته لاړ نو الله ﷻ د هغې بيان داسې كوي : ﴿ وَلَمَّا جَآءَ مُوسَىٰ لِمِيقَٰتِنَا ... ﴾.(۱)

ترجمه : او هر كله چې موسى (عليه السلام) زمونږ په مقرره نيټه راغى .

نو دلته د حضرت موسى عليه السلام د راتلو ذكر دى ، چې دى راغى .

خو كله چې نبي كريم صلى الله عليه وسلم د معراج په شپه د الله ﷻ د ديدار او همكلامى د پاره لاړ نو د هغې بيان الله ﷻ په دې انداز كوي .

﴿ سُبۡحَٰنَ ٱلَّذِيٓ أَسۡرَىٰ بِعَبۡدِهِۦ لَيۡلٗا مِّنَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِ إِلَى ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡأَقۡصَا ... ﴾.(۲)

ترجمه : پاكي ده هغه ذات لره چا چې خپل بنده (محمد صلى الله عليه وسلم) د شپې د مسجدِ حرام نه مسجدِ اقصى (بيت المقدس) ته بوتلو .

په دې آيت كې دا ذكر دي چې الله ﷻ نبي عليه السلام بوتلو .

پس معلومه چې حضرت موسى عليه السلام ته الله ﷻ كومې معجزې ، كمالات او فضيلتونه وركړي وو د هغې نه بهترې زمونږ خوږ پيغمبر محمدٌ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ته وركړي وو .

د حضرت عيسى السلام د معجزاتو او كمالاتو سره موازنه

۱ . كه يو طرف ته الله ﷻ حضرت عيسى عليه السلام ته د إحياءِ موتىٰ (يعنى د مړو ژوندي كولو) معجزه وركړې وه نو بل طرف ته الله ﷻ زمونږ پيغمبر ته د إحياءِ قُلوب يعنى د زړونو ژوندي كولو معجزه وركړې وه . ډير كرتې به چې د يو كافِر نظر څنګه په نبي كريم صلى الله عليه وسلم باندې اُولګيده نو الله ﷻ به د ده د زړه دُنيا بدله كړه ، او څملته به مسلمان شو .

(۱) الاعراف آيت ۱۴۳ .
(۲) الاسراء آيت ۱ .

۲. که یو طرف ته د حضرت عیسی علیه السلام محافظ روحُ القدس وُ نو بل طرفته د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم محافظ په خپله الله رب العزت وُ ، الله ﷻ فرمایي :

﴿ وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ﴾ . (۱)

ترجمه : (اې پیغمبره !) الله ﷻ به تا د خلقو (د شر) نه بچ ساتي .

د حضرت ابراهیم علیه السلام د معجزاتو او کمالاتو سره موازنه

۱. که یو طرف ته الله ﷻ حضرت ابراهیم علیه السلام ته مقامِ ابراهیم ورکړې وُ د کوم په باره کې چې رب کریم فرمایي : ﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ﴾ . (۲)

ترجمه : (مونږ ورته حکم وکړو چې) تاسو مقامِ ابراهیم د مونځ ځای جوړ کړئ .

نو بل طرف ته الله ﷻ به رسولُ الله صلی الله علیه وسلم ته مقامِ محمود ورکوي ، الله رب العزت فرمایي : ﴿عَسٰى أَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا ﴾ . (۳)

ترجمه : (اې پیغمبره !) قریب ده چې ستا رَب به تا په مقامِ محمود کې اُودروي (یعنی مقامِ محمود به درکړي) .

۲. که یو طرف ته الله ﷻ د حضرت ابراهیم علیه السلام د پاره اُور ګلِ ګلزار جوړ کړې وُ ، او نه یې سوَزول ، الله رب العزت فرمایي :

﴿ قُلْنَا يَا نَارُ كُوْنِيْ بَرْدًا وَّسَلَامًا عَلٰى إِبْرَاهِيمَ ﴾ . (۴)

ترجمه : مونږ (اُور ته) وویل : اې اُوره ! ته په حضرت ابراهیم علیه السلام باندې يَخ او سلامتیا واله شه .

---

(۱) المائدة آيت ۶۷ .

(۲) البقرة آيت ۱۲۵ .

(۳) الاسراء آيت ۷۹ .

(۴) الانبياء آيت ۶۹ .

نو بل طرفته الله ﷻ د رسول الله صلى الله عليه وسلم په صحابه او أمت کې هم داسې خلق پيدا کړي چې أور يې نه سوزوي . (١)

٣ . که يو طرف ته د قيامت په ورځ به الله ﷻ حضرت ابراهيم عليه السلام ته جنتي لباس واغوندي نو بل طرف ته محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم ته به هم جنتي لباس واغوندي ، او بيا به داسې مقام ورکړي چې مخکيني او روستوني ټول خلق به ورباندې غبطه (رشک) کوي .

د حضرت يوسف عليه السلام د معجزاتو او کمالاتو سره موازنه

١ . که يو طرف ته الله ﷻ حضرت يوسف عليه السلام ته حسن ورکړې ؤ چې ددې په ليدو د مصر ښځو د فروټو په ځای خپلې ګوتې کټ کړې نو بل طرفته الله ﷻ نبي عليه السلام داسې مليح جوړ کړې ؤ او داسې حسن يې ورکړې ؤ چې حضرت عائشه رضي الله عنها د هغې په باره کې فرمايي چې که د مصر ښځو د نبي عليه السلام د تندي نور ليدلې وی نو د ګوتو په ځای به يې زړونه ټوټې ټوټې شوي وی . (٢)

(١) د احاديثو په کتابونو کې د ابومسلم الخولاني رحمه الله واقعه ذکر ده ، دې تابعي دي ، کله چې عنسي (کوم چې د دروغو د نبوت دعوی کړې وه) اور ته أوغورځول نو أور ابومسلم الخولاني او نه سوزول :

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ : أَبُو مُسْلِمٍ الْخَوْلَانِيُّ اسْمُهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ ثُوَبٍ ، يَمَانِيٌّ ، تَابِعِيٌّ ، مِنْ أَفَاضِلِهِمْ وَأَخْيَارِهِمْ ، وَهُوَ الَّذِي قَالَ لَهُ الْعَنْسِيُّ : أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ ؟ قَالَ : لَا . قَالَ : أَتَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ ؟ قَالَ : نَعَمْ . فَأَمَرَ بِنَارٍ عَظِيمَةٍ ، فَأُجِّجَتْ وَخَوَّفَهُ أَنْ يَقْذِفَهُ فِيهَا إِنْ لَمْ يُوَاتِهِ عَلَى مُرَادِهِ . فَأَبَى عَلَيْهِ . فَقَذَفَهُ فِيهَا ، (فَلَمْ تَضُرَّهُ) فَاسْتَعْظَمَ ذَلِكَ ، وَأَمَرَ بِإِخْرَاجِهِ مِنَ الْيَمَنِ . فَأُخْرِجَ فَقَصَدَ الْمَدِينَةَ فَلَقِيَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَسَأَلَهُ مِنْ أَيْنَ أَقْبَلَ ؟ فَأَخْبَرَهُ . فَقَالَ لَهُ : مَا فَعَلَ الْفَتَى الَّذِي أُحْرِقَ ؟ فَقَالَ : لَمْ يَحْتَرِقْ . فَتَفَرَّسَ فِيهِ عُمَرُ أَنَّهُ هُوَ . فَقَالَ : أَقْسَمْتُ عَلَيْكَ بِاللهِ ، أَنْتَ أَبُو مُسْلِمٍ ؟ قَالَ : نَعَمْ . فَأَخَذَ بِيَدِهِ عُمَرُ حَتَّى ذَهَبَ بِهِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ . فَقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ . فَسُرَّا بِذَلِكَ . وَقَالَ : أَبُو بَكْرٍ : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَرَانَا فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ مَنْ أُحْرِقَ فَلَمْ يَحْتَرِقْ ، مِثْلَ إِبْرَاهِيمَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . صحيح ابن حبان . مخرجا . ذكر ايجاب محبة الله للمتناصحين والمتباذلين فيه حديث ٥٧٧ .

(٢) د دويم سبب " جمال " په تشريح کې به ددې پوره وضاحت راشي .

۲. کله يو طرفته د حضرت يوسف عليه السلام د برأت (پاکدامنی) گواهي يو ماشوم ورکړې وه نو بل طرفته د پيغمبر عليه السلام د بي بي (حضرت عائشې رضي الله عنها) د برأت گواهي الله رب العزت په خپله په قرآن مجيد کې ورکړې ده.

خلاصه : دا خو مې درته صرف د " مُشت نمونهٔ خَروار " په طور د يو څو پيغمبرانو تذکره وکړه . الغرض شان هر پيغمبر ته چې الله جل جلاله څومره معجزې ، کمالات او فضيلتونه ورکړي دي د هغې نه بهترې زمونږ پيغمبر محمّدٌ رّسول الله صلى الله عليه وسلم ته ورکړي دي . څکه خو يو شاعر وايي :

حُسنِ يُوسف ، دَمِ عيسٰی يدِ بَيضاء داري ۞ آنچه خُوبان همه دارند تو تنها داري

د چا سره د محبت کولو دويم سبب : جمال (يعنی ښائست او حُسن)

واپس خپلې خبرې ته راځم ، ما درته خبره دا شروع کړې وه چې د يو چا سره د محبت کولو عام طور باندې پنځه (۵) اسباب دي ، او هغه ټول په نبي کريم صلى الله عليه وسلم کې په کامِلې طريقې سره موجود وو . د اول سبب يعنی " کمال " بيان مې درته وکړو ، اوس درته د دويم سبب يعنی " جمال " په باره کې خبره کوم .

محترمو ! د يو چا سره د محبت کولو دويم سبب جَمال او ښائست هم دی ، پس په چا کې چې حُسن وي نو فِطري طور باندې هر کس دده سره محبت کوي .

رسول الله صلى الله عليه وسلم ته خو الله ﷻ د ټولې دُنيا انسانانو نه زيات ښائست ورکړې ؤ نو څکه هغه مستحق ددې دی چې محبت ورسره وکړې شي .

نبي عليه السلام د سپوږمۍ نه ډير حَسين ؤ

د احاديثو په کتابونو کې چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم کوم حُسن بيان شوی ، بيا خاصکر اِمام ترمذي رحمه الله چې په کوم أنداز بيان کړی نو په هغې کې ذکر دي چې پيغمبر عليه السلام د سپوږمۍ نه هم ډير ښائسته ؤ .

حضرت جابر بن سمرة رضي الله عنه فرمايي : يو ځل د څوارلسمې شپې سپوږمۍ ښه روښانه وه ، او نبي عليه السلام د سروکرخو واله جامې اغوستې وې ، نو ما د نبي عليه

السلام د ښائسته مخ مبارک او د سپوږمۍ د ښائست په مينځ کې جائزه اخيستل او غوښته چې په دې دواړو کې کوم يو ډير ښائسته دی ؟

نو ما به يو ځل نبي عليه السلام ته کتل ، بيا به مې سپوږمۍ ته کتل ، پس زه په دې نتيجه اورسيدم " فَإِذَا هُوَ عِنْدِي أَحْسَنُ مِنَ الْقَمَرِ " چې زما په نزد نبي کريم صلی الله عليه وسلم د سپوږمۍ نه هم ډير ښائسته دی . (۱)

يو شاعر وايي :

محبوبه ستا د حُسن تشبيه ورکړمه د چا سره ؟

د ګل سره آزغي دي د سپوږمۍ په مخ داغونه دي

د اُردو ژبې يو شاعر وايي :

چاند سے تشبيه دينا يه کهاں انصاف ہے

چاند پر هيں چائياں مَدَني کا چهره صاف ہے

حضرت ابو هريرة رضي الله عنه فرمايي :

مَا رَأَيْتُ شَيْئًا أَحْسَنَ مِنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّ الشَّمْسَ تَجْرِيْ فِيْ وَجْهِهِ . (۲)

ما د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه ډير ښائسته بل هيڅ شی نه دی ليدلی (ما د نبي اکرم صلی الله عليه وسلم مخ مبارک ته او کتل نو دومره ښائسته ؤ) ګويا چې نمر د دوی په مخ کې پرقيږي .

---

(۱) پوره حديث داسې دی : عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ . قَالَ رَأَيْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ لَيْلَةٍ إِضْحِيَانٍ . فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِلَى الْقَمَرِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ . فَإِذَا هُوَ عِنْدِي أَحْسَنُ مِنَ الْقَمَرِ . ترمذي حديث ۲۸۱۱ بابُ ما جاء في الرخصة في لبس الحمرة للرجال .

وَفِيْ رِوَايَةٍ : عَنِ الْبَرَاءِ . قَالَ مَا رَأَيْتُ مِنْ ذِيْ لِمَّةٍ فِيْ حُلَّةٍ حَمْرَاءَ أَحْسَنَ مِنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ شَعْرٌ يَضْرِبُ مَنْكِبَيْهِ . بَعِيْدُ مَا بَيْنَ الْمَنْكِبَيْنِ . لَمْ يَكُنْ بِالْقَصِيْرِ وَلَا بِالطَّوِيْلِ . هذا حديث حسن صحيح . ترمذي حديث ۳۶۳۵ باب ما جاء في صفة النبي صلى الله عليه وسلم .

وَفِيْ رِوَايَةٍ : عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهُ شَعْرٌ يَبْلُغُ شَحْمَةَ أُذُنَيْهِ . وَرَأَيْتُهُ فِيْ حُلَّةٍ حَمْرَاءَ لَمْ أَرَ شَيْئًا قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهُ . رواه ابوداؤد باب ۲۴۲ حديث ۶۷۲ كتاب اللباس .

(۲) ترمذي حديث ۳۶۳۸ بابٌ في صفة النبي صلى الله عليه وسلم .

د نبي عليه السلام د مخ په ليدلو د عبدالله بن سلام رضي الله عنه ايمان راوړل

١. د ابن ماجه او ترمذي شريف حديث دی، حضرت عبدالله بن سلام رضي الله عنه (کوم چې د يهودو لوي عالمِ وُ) فرمايي: کله چې رسولُ الله صلى الله عليه وسلم مديني منورې ته راغی، خلق ورته په منډه منډه راغله، او ويل يې چې رسولُ الله صلى الله عليه وسلم راغلې. نو زه هم راغلم چې د نبي عليه السلام ديدار وکړم. دې په خپله وايي چې کله ما د نبي کريم صلى الله عليه وسلم مخ مبارک ته اُوکتل (نو ماته په کې داسې حُسن او نُورانيت معلوم شو چې:)

عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ كَذَّابٍ. (١)

زه پوهه شوم چې د دوی دا نُوراني مخ د دروغجن سړي مخ نشي کيدی. (بيا دوی ايمان راوړو).

٢. مفسرينو نقل کړي چې کله عبدالله بن سلام رضي الله عنه نبي عليه السلام ته راغی، نو يو درې (٣) پوښتني يې ورنه وکړی، کله چې پيغمبر عليه السلام جوابونه ورکړه نو په هماغه ځای يې اسلام راوړو، دې چونکه د يهودو لوي عالمِ وُ، او هغوی به ده ته ډير د قدر په سترګه کتل، کله چې هغوی دده په اِيمان خبر شو نو دې يې ملامته کولو، خو ده چې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په مخ مبارک کې کوم حُسن او نورانيت ليدلې وُ هغه د دروغجن سړي په مخ کې نه شو موجوديدی نو ځکه دده اِيمان هم مضبوط او قوي وُ. (٢)

---

(١) عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَلَامٍ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ انْجَفَلَ النَّاسُ إِلَيْهِ، وَقِيلَ: قَدِمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجِئْتُ فِي النَّاسِ لِأَنْظُرَ إِلَيْهِ فَلَمَّا اسْتَبَنْتُ وَجْهَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ كَذَّابٍ. فَكَانَ أَوَّلُ شَيْءٍ تَكَلَّمَ بِهِ أَنْ قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ. ابن ماجه حديث ١٣٣٤ باب ما جاء في قيام الليل، وحديث ٣٢٥١ باب اطعام الطعام، ترمذي حديث ٢٤٨٥ ابواب صفة القيامة والرقائق باب ٤٢، المستدرک على الصحيحين للحاكم حديث ٤٢٨٣.

(٢) تفسير ابي السعود تحت قوله تعالى: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ...﴾. الاحقاف آيت ١٠

Scanned with CamScanner

بهر حال پیغمبر علیه الصلوة والسلام ته الله ﷻ داسې حُسن او نورانیت ورکړې وُ چې چا به هم د دوی مخ مبارک ته او کتہ هغه به پوهه شو چې دا د دروغجن سړي مخ نشي کیدی، بلکه دا بَرحق پیغمبر دی.

علامه قرطبي رحمه الله خو تر دې پورې لیکلي دي چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم پوره پوره جَمال نه وُ ظاهر شوی گني بیا به چا د دوی د مخ د لیدلو طاقت نه شو لرلی.

د حضرت یوسف ﷺ د حُسن او د نبي علیه السلام د جَمال په باره کې علمي تحقیق:

یو اعتراض او د هغې جواب:

اعتراض : که څوک دا اعتراض وکړي چې د حضرت یوسف علیه السلام حُسن خو داسې وُ چې د مِصر ښځو دا ولیده نو د ډیر حیرانتیا په وجه یې د فروټو په ځای خپل لاسونه غوڅ کړه، او د ډیر حُسن په وجه به حضرت یوسف علیه السلام په خپل مخ باندې کپړه اَچوله، ځکه چې بیا به پرې خلق مَیِّین کیدل.

بل دا چې د حضرت یوسف علیه السلام د ظاهري حُسن په باره کې خو په خپله پیغمبر علیه السلام فرمایلي:

قَدْ أُعْطِيَ شَطْرَ الْحُسْنِ. (۱) ده ته نیم حُسن ورکړې شوې وُ.

او د نبي کریم صلی الله علیه وسلم حُسن خو داسې نه وُ، نو بیا څنګه نبي علیه السلام ډیر حَسین وُ ؟

جواب : دا یقیني خبره ده چې حضرت یوسف علیه السلام ته الله جلّ جلاله ظاهري حُسن ورکړې وُ لکه د مسلم شریف په حدیث کې هم ددې بیان شته. خو حُسن په دوه (۲) قِسمه دی:

(۱) مسلم حدیث ۱۶۲ باب الاسراء برسول الله صلی الله علیه وسلم الی السماوات...

Scanned with CamScanner

يو قِسم هغه حُسن دی چې ناګهانه کتونکې حيران کړي ، او دده په زړه کې د هغه سره عِشق پيدا شي ، خو چې بيا څومره ورسره مُخَالطه ، مُجَالسه او مُکالَمه کيږي نو ددې حُسن اَثر کميږي ، او په ده کې ددې حُسن برداشت کولو قوت پيدا کيږي .

ځکه که ددې حُسن په دقائقو او باريکيو کې سوچ اوشي نو دا مُتناهي وي ، دېته "حُسنِ صَباحت" وايي .

او دويم قِسم هغه حُسن دی چې د څه عارِض د وجې دا فوراً ښکاره نه شي ، او کتونکې په اول قدَم کې حيران نه کړي خو چې بيا څومره ورسره مُخالَطه اومُجالسه کيږي ، او څومره ورته ډير ګوري نو دې د هغه په حُسن کې ډوبيږي ، او په ده باندې د هغه حُسن نور هم ښکاره کيږي . لکه يو شاعر وايي :

يزيدک وجهه حُسنًا ❁ إذا مَا زِدتَه نظرًا

څومره چې ته د هغه مخ ته ډير ګورې نو هماغومره به تا ته د هغه په مخ کې حُسن ډير معلوميږي .

او دېته "حُسنِ ملاحت" وايي .

اوس حضرت يوسف عليه السلام ته چې کوم حُسن ورکړې شوې وُ هغه دا اول قِسم وُ ، چې چا به اول اُوليده نو کتونکې به ډير حيران شو ، خو د وخت په تيريدلو سره به بيا په ده کې د هغه حُسن برداشت کولو قوت پيدا کيده .

دغه وجه ده چې د مِصر ښځو حضرت يوسف عليه السلام په اول ځل ناګهانه اوليده نو فروتو په ځای يې خپل لاسونه پريکړه ، خو ليکن زليخې يوه ورځ هم خپل لاس نه وُ پريکړی ځکه د وخت په تيريدلو سره په هغې کې ددې حُسن برداشت کولو قوت پيدا شوې وُ .

او نبي اکرم صلی الله عليه وسلم ته چې کوم حُسن ورکړې شوې وُ نو هغه دا دويم قِسم وُ چې په اول ځل به انسان ته دا نه ښکاره کيده ، او کتونکې به يې اچانک نه حيرانه کول ، ځکه د نبي عايه السلام د حُسن سره سره الله ربّ العزت دوی ته دا سې رُعب او عظمت هم ورکړی وُ چې نوي کس به نبي کريم صلی الله عليه وسلم په اول ځل اُوليده نو رعب به ورباندې راغی ، لکه حديث کې راځي :

مَنْ رَاٰهُ بَدِيْهَةً هَابَهٗ . (۱)

چا چې به دې ناګهانه وليده نو رُعب به پرې راغې .

د همدې د وجې نه چا به په اول ځل د پيغمبر عليه السلام مخ مبارک ته د ډير رُعب د وجې نه ډير نه شو کتلی چې ده ته په هغې کې حُسن په نظر راغلې وی ، نو ځکه به انسان ته د نبي عليه السلام حُسن په اول ځل نه ښکاره کيده .

خو د وخت په تيريدلو او د وی سره د مُجالسې او مُکالمې په وجه به چې څومره د ده په رُعب کې کمې راتلو نو هماغومره به په ده باندې د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم حُسن مُنکشَف کيده ، او ورځ په ورځ به يې بيا د نبي عليه السلام سره محبت پيدا کيده .

لکه حديث کې راځي .

مَنْ خَالَطَهٗ مَعْرِفَةً أَحَبَّهٗ . (۲)

دويم دا چې د حضرت يوسف ﷺ په حُسن باندې صرف ښځې عاشِقې شوې وی او دا في نفسه څه بعيده خبره نه ده ، بلکه يو فطري آمر دی کوم چې د عادت مطابق هم دی (اګر چې په څه نا څه درجه کې خارِقُ العادة هم دی) .

او په رسولُ الله صلی الله عليه وسلم باندې سړي عاشِقان وو په کوم کې چې د ځوانانو سره سره ماشومان او بوډاګان هم وو ، او د سړو عاشِق کيدل ډيره عجيبه ده .

دغه وجه ده چې د صحابه کرامو په زړونو کې د پيغمبر عليه الصلوة والسلام سره داسې عِشق او محبت وُ چې په غزوهٔ اُحد کې د نبي عليه السلام د دِفاع په خاطر يې خپل ځانونه هم قربان کړه ، د خپلو لاسونو او سينو نه يې ډالونه جوړ کړي وو او د کافرانو د تورو ګوزارونه او غشي يې پرې رامنع کول ، ددې د پاره چې نبي اکرم صلی الله عليه وسلم ته نقصان اونه رسي . دغه رنګې د نبي عليه السلام سره د محبت په وجه يې خپل کورونه ، خپل بال بچ ، او خپل خپلوان پريخوده خو د پيغمبر عليه السلام هر حکم ته يې لبّيک وويل .

(۱) اخرجه الترمذي في الشمائل حديث ۳۶۳۸ باب ماجاء في صفة النبي صلى الله عليه وسلم .

(۲) وراللغيي مرجع .

Scanned with CamScanner

دغه رنګې د صحابه کرامو د نبي عليه الصلوة والسلام سره د محبت او مينې داسې بې شماره واقعات دي کوم چې د احاديثو په کتابونو کې ذکر دي.

دا ټول په دې دلالت کوي چې صحابه کرامو ته د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم حُسن مُنکشَف شوې وُ نو ځکه يې ورسره کلک عِشق او محبت وُ.(۱)

د حُسن په باره کې د بُوعلي سينا تحقيق:

بُوعلي سينا ليکلي دي چې حُسن خالِصه سپين والي ته نه وايي، بلکه حُسن ديته وايي چې د انسان (د عُمر مطابق دده) ظاهري اَندامونه مکمل برابر وي، او په دې کې توازن وي.

بيا يې ليکلي دي چې په شمائلو کې د پيغمبر عليه الصلوة والسلام کومه حُليه او شکل و صورت بيان شوی نو د هغې نه دا معلوميږي چې د حضرت آدم عليه السلام نه راپه ديخوا څومره انسانان تير شوي دي په دې ټولو کې صرف نبي عليه السلام داسې واحِد شخصيت دی چې د دوی په اَندامونو کې برابري او حُسن موجود وُ.

پس معلومه شوه چې پيغمبر عليه السلام د ټولو انسانانو نه زيات حَسين و جميل وُ. ځکه خو يو شاعر وايي:

حُسنِ يُوسف، دَمِ عيسٰی يدِ بَيضاء داري ❁ آنچه خوباں همه دارند تو تنها داري

د نبي ﷺ د حُسن په باره کې د حضرت حسان بن ثابت ﷺ اَشعار

حضرت حسان بن ثابت رضي الله عنه هغه صحابي دی چې د نبي کريم صلی الله علیه وسلم په ژوند کې يې د دوی د وړاندې په مسجدِ نبوي کې اَشعار ويل، او د پيغمبر عليه السلام مَدحه به يې بيانوله.(۲)

---

(۱) اشرف الجواب لمولانا اشرف علي تهانوي رحمه الله څلورمه حصه ص ۵۳۸، وحصه دوم ص ۱۵۸، الرفع والوضع ص ۱۱، مقالات حکمت نمبر ۱۱، دعوات عبديت حصه اول.

(۲) عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، قَالَ أَنْشَدَ حَسَّانُ فِي الْمَسْجِدِ. قَالَ: فَمَرَّ بِهِ عُمَرُ فَلَحَظَهُ فَقَالَ: أَفِي الْمَسْجِدِ؟ قَالَ: "وَاللهِ لَقَدْ أَنْشَدْتُ فِيهِ مَعَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْكَ". قَالَ: فَخَشِيَ أَنْ يَرْمِيَهُ بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَجَازَهُ وَتَرَكَهُ. جامع معمر بن راشد حديث ۲۰۵۱۰ باب الشعر والرجز.

کله به چې کافرانو او مشرکینو په خپلو اشعارو کې د پیغمبر علیه الصلوة والسلام هجوه او مزمّت بیان کړو نو حضرت حسان بن ثابت ﷺ به د هغې جواب په اشعارو کې ورکول، او د نبي علیه السلام دِفاع به یې کوله. (۱)

حضرت حسان بن ثابت رضي الله عنه د نبي علیه السلام حُسن داسې بیان کړی:

۱. وَأَحْسَنَ مِنْكَ لَمْ تَرَ قَطُّ عَيْنِيْ ❁ وَأَجْمَلَ مِنْكَ لَمْ تَلِدِ النِّسَاءُ

۲. خُلِقْتَ مُبَرَّأً مِنْ كُلِّ عَيْبٍ ❁ كَأَنَّكَ قَدْ خُلِقْتَ كَمَا تَشَاءُ. (۲)

۱. اې پیغمبره! زما سترګو د تاسو نه زیات ښائسته کس هیڅ کله نه دې لیدلی، او د تاسو نه ډیر جَمیل او ښائسته کس ترا اوسه مور نه دې زیږولی.

۲. اې پیغمبره! تاسو د هر عیب او نقصان نه پاک پیدا شوي یی، ګویا تاسو داسې پیدا شوي یی څنګه چې تاسو غوښتل.

د نبي ﷺ د حُسن په باره کې د حضرت عائشې رضي الله عنها اَشعار

حضرت عائشه رضی الله عنها د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم د حُسن په باره کې فرمايي:

۱. لَنَا شَمْسٌ وَلِلْآفَاقِ شَمْسٌ ❁ وَشَمْسِيْ خَيْرٌ مِنْ شَمْسِ السَّمَآءِ

۲. فَشَمْسُ النَّاسِ تَطْلُعُ بَعْدَ فَجْرٍ ❁ وَشَمْسِيْ تَطْلُعُ بَعْدَ الْعِشَاءِ.

۱. یو زمونږ نَمر دی (یعنی نبي علیه السلام)، او یو د آسمان نمر دی، خو زما دا نمر (نبي علیه السلام) د آسمان د نمر نه ډیر بهتر دی.

۲. د خلقو نمر د صبا نه پس راخیجي، لیکن زما نمر (نبي علیه السلام) د ماسخوتن نه پس راخیجي.

---

(۱) عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ﷺ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَسَّانَ: أُهْجُ الْمُشْرِكِيْنَ فَإِنَّ جِبْرِيْلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَعَكَ. الادب لابن ابی شیبة ج۱ ص۳۵۹ حدیث ۳۸۵ باب استماع النبي صلی الله علیه وسلم الشعر وغیر ذلک.

(۲) الفحة العرب ص۲۴۳، فتاوی محمودیه ج۳ ص۲۱۹ حاشیه نمبر ۱.

Scanned with CamScanner

بيا حضرت عائشه رضي الله عنها فرمايي :

لَوَاحِيُّ زُلَيْخَا لَوْ رَأَيْنَ جَبِيْنَهُ ❁ لَآثَرْنَ بِقَطْعِ الْقُلُوْبِ عَلَى الْيَدِ.

(د نبي عليه السلام حُسن د انسان په زړه کې داسې ننوتو چې) د زليخې ملامت کوونکو ملګرو ښځو که چيرته (د حضرت يوسف ﷺ په ځای) زما د محبوب محمد رسول الله صلی الله عليه وسلم مخ مبارک ليدلې وی نو د لاسونو کټ کولو په ځای به يې خپل زړونه کټ کړي وی.

د نبي ﷺ د حُسن په باره کې د علامه بوصيري أشعار

علامه بوصيري رحمه الله د رسول الله صلی الله عليه وسلم د حُسن په باره کې فرمايي :

مُنَزَّهٌ عَنْ شَرِيْكٍ فِيْ مَحَاسِنِهِ ❁ فَجَوْهَرُ الْحُسْنِ فِيْهِ غَيْرُ مُنْقَسِمِ

نبي کريم صلی الله عليه وسلم په حُسن و جمال کې شريک او ثاني نه لري، ځکه چې په نبي عليه السلام کې د حُسن کوم جَوهر دی هغه قابلِ تقسيم نه دی.

د نبي عليه السلام د حُسن په باره کې د شيخ سعدي أشعار

شيخ سعدي شيرازي رحمه الله د پيغمبر عليه الصلوة والسلام د حُسن په باره کې فرمايي :

۱. بَلَغَ الْعُلٰى بِكَمَالِهِ ❁ كَشَفَ الدُّجٰى بِجَمَالِهِ

۲. حَسُنَتْ جَمِيْعُ خِصَالِهِ ❁ صَلُّوْا عَلَيْهِ وَآلِهِ.

۱. پيغمبر عليه السلام د خپل کمال په ذريعه لوړی (او أوچتو مرتبو) ته رسيدلې دی، او د خپل حُسن په وجه يې د کفر تيارې لرې کړي دي.

۲. د نبي عليه السلام ټول آخلاق ښه دي، (اې انسانانو !) تاسو په دوی او د دوی په اولاد باندې درود وايئ.

د چا سره د محبت کولو دریم سبب : " احسان "

د یو چا سره دمحبت کولو دریم سبب اِحسان دی ، د عربی مشهوره مقوله ده :

اَلْإِنْسَانُ عَبْدُالْإِحْسَانِ. انسان بنده د اِحسان دی .

که دده سره څوک اِحسان وکړي نو دې د هغه سره محبت کوي. مثلاً : انسان د خپل مور او پلار سره ځکه محبت کوي چې د هغوی په ده باندې اِحسانات دي . یا مثلاً : شاګرد د خپل أستاذ سره ځکه محبت کوي چې د هغه په ده باندې د تربیت اِحسان دی .

هم دغه شان د مُحسِن (اِحسان کوونکي) سره د انسان طَبعي محبت وي ، او دا یو فِطري خبره هم ده . د عربی مقوله ده :

جُبِلَتِ الْقُلُوْبُ اِلٰى حُبِّ مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهِ.

فطري طور باندې د انسان زړونه داسې جوړ شوي چې څوک دده سره اِحسان وکړي نو دې د هغه سره محبت کوي .

اوس راځو دې خبرې ته چې د سردارِ دوجهان محمّد رَسولُ اللہ صلی اللہ علیه وسلم په خپل اُمت باندې دومره ډیر اِحسانات دي چې د هغې شمار د انسان د وَس او طاقت نه بهر دی . لهذا ددې اِحساناتو په وجه هم نبي کریم صلی اللہ علیه وسلم ددې حق دار دی چې د دوی سره محبت وکړې شي .

په اُمت باندې د نبي علیه السلام یو څو اِحسانات :

اوس درته د رسولُ اللہ صلی اللہ علیه وسلم د یو څو اِحساناتو تذکره کوم :

۱ . د نبي علیه السلام د ښائسته تعلیماتو او هدایت په وجه د دُنیا مسلمانان د جَهالت او کفري تیارو نه راووت ، او د اسلام و ایمان په بهترینه رڼا باندې منوّر اوګرځیده .

۲ . د نبي علیه السلام د تعلیماتو په وجه مسلمان د جهنم د اُور ، او د اللہ ﷻ د عذاب نه نجات اوموندہ ، او د جنت تللو مستحِق جوړ شو .

۳ . د نبي علیه السلام د برکته ددې اُمت نه هغه سخت اَحکامات منسوخ کړې شو کوم چې په مخکیني اُمتونو باندې وو .

۴ . د نبي عليه السلام د بركته ددې اُمت نه هغه سختې سزاګانې ختمې كړې شوې كومې چې په مخكينيو اُمتونو باندې وې ، مثلاً : د ګناونو په وجه د ټول قوم مسخ كيدل ، بغير د قتل نه د قاتل توبه نه قبليدل ... وغيره .

۵ . د خپل اُمت د مغفرت او بخښې د پاره الله ﷻ ته ژړل :

نبي عليه السلام په خپل اُمت باندې دومره شفيق او مهربانه وُ چې هر وخت به يې د دوى د پاره دُعاګانې غوښتې ، او د دوى د مغفرت او بخښې دپاره يې د الله ﷻ د وړاندې ډيرې زارۍ او ژړاګانې كړې ، هر وخت به ورسره د خپل اُمت غم وُ .

امام مسلم رحمه الله په خپل كتاب كې مستقل باب قايم كړى " بَابُ دُعَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأُمَّتِهِ وَبُكَائِهِ شَفَقَةً عَلَيْهِمْ " او ددې د لاندې يې يو حديث رانقل كړى ، حضرت عبدالله بن عَمرو بن العاص رضي الله عنه فرمايي چې :

يوه ورځ نبي كريم صلى الله عليه وسلم (د سورة ابراهيم) هغه آيت تلاوت كړو په كوم كې چې د حضرت ابراهيم عليه السلام د دُعا او زارۍ ذكر دى ، حضرت ابراهيم عليه السلام د الله ﷻ نه د خپل اُمت د پاره داسې دُعا غوښتې وه :

﴿ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ فَمَن تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ .(١)

ترجمه : اې زما ربه ! بيشكه دې بتانو خو ډير خلق ګمراه كړي دي ، پس چا چې زما تابعداري وكړه نو بيشكه هغه زما (د تابعدارو) نه دى ، او چا چې زما نافرماني وكړه نو بيشكه ته بخونكې مهربانه يې (نو زما اُمت اُوبخه) .

بيا پيغمبر عليه السلام (د سورة مائدې) هغه آيت تلاوت كړو په كوم كې چې حضرت عيسى عليه السلام د خپل اُمت د پاره داسې دُعا غوښتې وه :

﴿ إِن تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ .(٢)

---

(١) سورة ابراهيم آيت ٣٦ .

(٢) المائده آيت ١١٨ .

ترجمه: اې الله ! که ته دوی ته عذاب ورکوی نو بیشکه دوی ستا بندګان دي، او که ته دوی ته بخنه کوی نو بیشکه ته غالب او د حکمت خاوند یې.

(کله چې رسولُ الله صلی الله علیه وسلم د حضرت ابراهیم علیه السلام او حضرت عیسی علیه السلام دُعا او زاري د خپل اُمت د پاره اوکته) نو دوی هم د خپل اُمت د بخښې د پاره دواړه لاسونه پورته کړه، او دا دُعایې اوغوښته:

اَللّٰهُمَّ أُمَّتِيْ أُمَّتِيْ. اې الله! زما اُمت اوبخه، زما اُمت اوبخه.

او رسولُ الله صلی الله علیه وسلم د خپل اُمت د پاره الله ﷻ ته اوژړل. الله ﷻ حضرت جبریل علیه السلام ته وفرمایل:

يَا جِبْرِيْلُ! إِذْهَبْ إِلَىٰ مُحَمَّدٍ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ فَسَلْهُ مَا يُبْكِيْكَ؟

اې جبریل! ته محمد (صلی الله علیه وسلم) ته ورشه، اګر چې الله ﷻ په دې ټول هر څه بنه عالِم دی، خو ته د هغه نه پوښتنه وکړه چې تا څه څیز ژړوي؟ (یعنی ولې ژاړې؟) جبریل علیه السلام راغی او د دوی نه یې پوښتنه وکړه (چې تاسو ولې ژاړئ؟)، نبي علیه السلام ورته خبر ورکړو چې زه د اُمت په غم کې ژاړم، د اُمت بخنه غواړم. الله ﷻ حضرت جبریل علیه السلام ته وفرمایل:

يَا جِبْرِيْلُ! إِذْهَبْ إِلَىٰ مُحَمَّدٍ، فَقُلْ: إِنَّا سَنُرْضِيْكَ فِيْ أُمَّتِكَ وَلَا نَسُوْءُكَ [1]

---

(۱) عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَا قَوْلَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فِيْ إِبْرَاهِيْمَ ﴿ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيْرًا مِّنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِيْ فَإِنَّهُ مِنِّيْ وَمَنْ عَصَانِيْ فَإِنَّكَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ. ابراهیم آیت ۳۶ ﴾. وَقَالَ عِيْسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ﴿ إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ. المائدة آیت ۱۱۸ ﴾، فَرَفَعَ يَدَيْهِ، وَقَالَ: اَللّٰهُمَّ أُمَّتِيْ أُمَّتِيْ. وَبَكَىٰ. فَقَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا جِبْرِيْلُ! إِذْهَبْ إِلَىٰ مُحَمَّدٍ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ فَسَلْهُ مَا يُبْكِيْكَ؟ فَأَتَاهُ جِبْرِيْلُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَسَأَلَهُ. فَأَخْبَرَهُ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا قَالَ. وَهُوَ أَعْلَمُ. فَقَالَ اللهُ: يَا جِبْرِيْلُ! إِذْهَبْ إِلَىٰ مُحَمَّدٍ فَقُلْ: إِنَّا سَنُرْضِيْكَ فِيْ أُمَّتِكَ وَلَا نَسُوْءُكَ. مسلم فی الایمان بَابُ دُعَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأُمَّتِهِ وَبُكَائِهِ شَفَقَةً عَلَيْهِمْ ۳۳۶ حدیث (۲۰۲).

إِنَّا سَنُرْضِيْكَ: هذا موافق لقول الله عز وجل: ﴿ وَلَسَوْفَ يُعْطِيْكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰى ﴾. شرح محمد عبدالباقی علی صحیح المسلم.

Scanned with CamScanner

اي جبريل ! ته محمد (صلی الله علیه وسلم) ته ورشه ، او ورته ووايه (چي الله ﷻ فرمايي) بيشكه زه به تاسو ستاسو د اُمت په باره کې راضي کړم ، او تاسو به نه خفه کوم .

اکثرو مفسرينو د سورة الضحى د آيت ﴿ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ ﴾ په تشريح کې د نبي عليه السلام دا حديث را نقل کړی ، چې کله دا آيت نازل شو نو رسولُ الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل :

إِذًا لَا أَرْضَىٰ وَوَاحِدٌ مِنْ أُمَّتِيْ فِي النَّارِ .(١)

چې کله خبره داسې ده نو زه به تر هغه وخته پورې نه راضي کيږم تر څو پورې چې زما يو اُمتي هم په جهنم کې وي (بلکه د ټولو مسلمانانو شفاعت به کوم) .

شيخ عبد الحق محدّث دهلوي رحمه الله ليکلي دي :

فَانْظُرُوْا الى شفقةِ النَّبِي صلى الله عليه وسلم على اُمّته واشتغل بدعاء الأُمّةِ وَشَفَاعَتِهَا ، فَهَلْ مِنْ أَحَدٍ غَيْرِ حسّاسٍ بحيث لَا يَعْشِقُ لِلنَّبِي صلى الله عليه وسلم بعد سماعِ هذه الشّفقة .

تاسو د نبي عليه السلام دا شفقت د خپل اُمت سره اوګورئ چې ټوله شپه يې د اُمت د بخښنې د پاره دُعاګانې اوغوښتې ، او د دوی سفارش يې وکړو ، نو آيا داسې بې حِسه (او بې پرواه) انسان به هم وي چې د نبي عليه السلام د خپل اُمت سره دا د شفقت خبرې واوري او دې بيا هم د نبي عليه السلام عاشِق جوړ نه شي ؟ (بلکه د هر انسان د پاره د نبي عليه السلام سره محبت په کار دی) .

قدرمنو ! پيغمبر عليه السلام په هره موقع باندې د خپل اُمت د مغفرت او بخښنې د پاره د الله ﷻ نه دُعاګانې غوښتې ، ژړاګانې او زاري ګانې يې کړې ، بلکه د وفات کيدو په وخت هم ورسره د خپل اُمت غم وُ ، تر دې پورې چې د قيامت په هغه سخته ورځ کې به هر سړی نَفْسِيْ نَفْسِيْ آواز کوي چې اې الله ! ماته نجات راکړه . خو په دې سخت وخت کې به بيا هم د نبي عليه السلام سره د خپل اُمت غم وي ، او الله ﷻ ته به عرض کوي : أُمَّتِيْ أُمَّتِيْ اې الله ! زما د اُمت به څه کيږي ؟ په دوی رحم وکړه ، او د دوی مغفرت وکړه .

(١) تفسير جلالين ، قرطبي ، معارف القرآن ، السراج المنير ، تفسير نفسي .

Scanned with CamScanner

لهذا د داسې مُشفِق او مُحسِن پیغمبر سره محبت کول په مسلمان باندې واجب او لازم دي.

د چا سره د محبت کولو څلورم سبب : " قُرب "

دیو چا سره د محبت کولو یو سبب قُرب او نزدیکت هم دی، یعنی د چا چې د بل سره څومره خپلولي، رِشته داري او قُرب زیات وي نو هماغومره به یې د هغه سره مینه او محبت هم زیات وي، او دا یو فطري خبره هم ده. مثلاً د سړي د خپلو بچو سره رِشته ډیره نزدې وي نو ځکه یې محبت هم ورسره زیات وي، دغه شان د انسان د خپل مور او پلار سره رِشته ډیره نزدې وي نو محبت یې هم ورسره ډیر وي.

اوس راځو دې خبرې ته چې د پیغمبر علیه السلام سره خو د هر مسلمان رِشته او قُرب ډیر زیات دی ځکه نبي علیه السلام د مسلمانانو د پاره رُوحاني پلار دی، او په دوی باندې د خپل ځان په نسبت د رسول الله صلی الله علیه وسلم حق زیات دی. الله رب العزت فرمایي:

﴿ اَلنَّبِيُّ أَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِيْنَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ﴾. (۱)

ترجمه: نبي (علیه السلام) په مؤمنانو باندې د دوی د ځانونو نه هم ډیر حق لري.

نبي علیه السلام د مؤمنانو د پاره رُوحاني پلار دی

تفسیر مدارک لیکلي چې د ابن مسعود ﷺ په قراءت کې ورسره دا هم شته:

وَهُوَ أَبٌ لَهُمْ. (۲) چې دا پیغمبر د مؤمنانو د پاره روحاني پلار دی.

مجاهد رحمه الله فرمایي:

---

(۱) الاحزاب آیت ٦.

(۲) تفسیر مدارک سورة احزاب آیت ٦. همدغه شان دا (وَهُوَ أَبٌ لَهُمْ) قراءت ډیرو مفسرینو رانقل کړی لکه: تفسیر طبري، معاني القرآن واعرابه للزجاج، تفسیر بغوي، تفسیر السراج المنیر، تفسیر ابي السعود. همدغه رنګې د احادیثو په کتابونو کې هم ددې تذکره شته، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ هٰذِهِ الْآيَةَ: ﴿ اَلنَّبِيُّ أَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِيْنَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَهُوَ أَبٌ لَهُمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ ﴾ هذا حديث صحيح الاسناد ولم يخرجاه. المستدرک علی الصحیحین للحاکم حدیث ۳۵۵٦ تفسیر سورة الاحزاب. وهكذا ذكر في السنن الكبرى للبيهقي حديث ۱۳۴۱۹.

كُلُّ نَبِيٍّ أَبُوْ أُمَّتِهٖ وَلِذٰلِكَ صَارَ الْمُؤْمِنُوْنَ إِخْوَةً . لِأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبُوْهُمْ فِي الدِّيْنِ . (۱)

هر نبي د خپل اُمت د پاره رُوحاني پلار وي ، د همدې د وجې نه مسلمانان په خپل مينځ کې سره ورونه دي ، ځکه نبي عليه السلام د دوی رُوحاني او ديني پلار دی .

د نسايي شريف حديث دی ، پيغمبر عليه الصلوة والسلام فرمايي :

إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ مِثْلُ الْوَالِدِ أُعَلِّمُكُمْ إِذَا ذَهَبَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْخَلَاءِ فَلَا يَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ . وَلَا يَسْتَدْبِرْهَا . وَلَا يَسْتَنْجِ بِيَمِيْنِهٖ .... (۲)

بيشکه زه ستاسو د پاره د پلار په شان يم ، زه تاسو ته دا تعليم او خودَنه کوم چې کله تاسو کې يو کس اودس ماتي ته لاړ شي نو دادې نه قبلې طرفته مخ کوي ، او نه دې ورته شا کوي ، او نه دې په ښي لاس اِستنجاء کوي .

فايده : لکه څرنګ چې يو پلار د خپل بچي تربيت کوي او د ژوند تيرولو طريقې ورته ښايي نو همدغه شان نبي اکرم صلی الله عليه وسلم هم د خپل اُمت صحيح طريقې سره تربيت کړی چې د اَودس ماتي کولو طريقه يې هم ورته خودلې . نو ځکه رسول الله ﷺ په مسلمانانو باندې د خپل پلار نه هم زيات حق لري .

حضرت ابن عباس رضي الله عنهما فرمايي چې مؤمنانو ته د خپلو ځانونو په نسبت نبي عليه السلام ځکه ډير نږدې او ډير حق دار دی چې کله چيرته رسولُ الله صلی الله عليه وسلم يو انسان ته د يو شي حکم وکړي ، او د ده نفس ده ته د بل شي حکم وکړي نو په ده باندې د پيغمبر عليه السلام حکم منل لازم دي .

---

(۱) تفسير مدارک سورة احزاب آيت ٦ .

(۲) د احاديثو په نورو کتابونو کې هم همدغه شان حديث ذکر دی . لکه په : ابن ماجه حديث ۳۱۳ باب الاستنجاء بالحجارة والنهي عن الرّوث والرّمة ، صحيح ابن خزيمة حديث ۸۰ باب النهي عن الاستطابة بدون ثلاثة احجار ، صحيح ابن حبان حديث ۱۴۳۱ ذکرُ الزّجر عن الاستطابة بالرّوث والعظم ، السنن الکبری للبيهقي حديث ۴۳۱ وغيره .

Scanned with CamScanner

ځکه دير کرتې نفس انسان ته د داسې شي حکم کوي چې په هغې کې د ده هلاکت وي ، او رسول الله ﷺ هميشه انسان ته د داسې شي حکم کوي چې په هغې کې د ده نجات وي.(١)

د بخاري شريف حديث دی ، سردارِ دوجهان محمدٌ رسول الله ﷺ فرمايي :

مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَأَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ. إِقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ : ﴿ اَلنَّبِيُّ أَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ﴾ .(٢)

هر يو مؤمن ته په دُنيا او آخرت دواړو کې زه د ټولو انسانانو نه زيات اولٰى او آقرب يم ، که غواړئ نو د دې تصديق د پاره دا قرآني آيت اولولئ . ﴿ اَلنَّبِيُّ أَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِينَ .. ﴾ ...

د يو چا سره د محبت کولو پنځم سبب : " سخاوَت "

د يو چا سره د محبت کولو پنځم سبب سخاوت دی ، يعنی کوم کس چې سخي وي نو هر کس د ده سره فطرةً محبت کوي .

او دا د سخاوَت صفت په حضور صلی الله عليه وسلم کې په کامِلې طريقې سره موجود ؤ .

١ . د بخاري او مسلم شريف حديث دی ، حضرت جابر رضی الله عنه فرمايي :

مَا سُئِلَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَطُّ فَقَالَ : لَا . (٣)

د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه چې کله هم سوال شوی نو ده نه دی رَد کړی (او هيچا ته يې د نامراده کولو د پاره " لا " نه ده ويلی) .

حضرت حسان بن ثابت رضي الله عنه د نبي کريم ﷺ په مَدحه کې فرمايي :

---

(١) قوله تعالى : ﴿ اَلنَّبِيُّ أَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ ﴾ اي أَحَقُّ ، فَلَهُ أَنْ يحكُمَ فيهم بما يَشاءُ ، قال ابنُ عباسٍ : إذا دَعاهُم إلى شيءٍ ، وَدَعَتْهُمْ أنفُسهم إلى شَيْءٍ ، كانَتْ طاعتُه أَوْلَى مِنْ طاعةِ أَنْفُسِهِمْ ، وهذا صحيحٌ ، فَإِنَّ أَنْفُسَهُمْ تدعوهم إِلَى ما فِيْهِ هَلَاكُهُمْ ، وَالرَّسولُ عليه السلام يدعوهم إلى مَا فِيْهِ نَجَاتُهُمْ . تفسير زاد المسير ج٣ ص٢٢٨ الاحزاب آيت ٦ .

(٢) بخاري باب النبي اولى بالمؤمنين من انفسهم حديث ٤٧٨١ .

(٣) البخاري ، الفتح ١٠ (٦٠٣٤) ، ومسلم (٢٣١١) واللفظ له ، احمد (٣ / ٣٠٧) ، نضرة النعيم ج٣ ص١٥٠٨ الجود .

مَا قَالَ " لَا " قَطُّ إِلَّا فِي تَشَهُّدِهِ ❁ لَوْلَا التَّشَهُّدُ لَمْ تُسْمَعْ لَهُ لَاءُ . (١)

نبي عليه السلام داسې سخي وُ چې د چا نه يې د څه شي د منع کولو د پاره کلمه د " لا " نه ده ويلې ، مګر صرف په تَشَهّد کې يې ويلې ده (يعنې په " أَشْهَدُ أَنْ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ " کې ، او هغه هم د چا نه د څه څيز منع کولو د پاره نه ده) ، که چيرته تَشَهُّد نه وی نو د پيغمبر عليه السلام نه به دغه " لا " هم وه آوريدل شوی .

۲ . د مسلم شريف حديث دی ، حضرت انس رضی الله عنه فرمايي :

مَا سُئِلَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْإِسْلَامِ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ ، وَلَقَدْ جَاءَهُ رَجُلٌ ، فَأَعْطَاهُ غَنَمًا بَيْنَ جَبَلَيْنِ . فَرَجَعَ إِلَى قَوْمِهِ . فَقَالَ : يَا قَوْمِ ! أَسْلِمُوْا فَإِنَّ مُحَمَّدًا يُعْطِيْ عَطَاءً مَنْ لَا يَخْشَى الْفَقْرَ . (٢)

د رسول الله ﷺ نه چې کله هم د اسلام په نوم (يعنې په اسلام کې د داخليدو او په دې باندې د مضبوط پاتې کيدو په نوم) څه سوال شوی نو هغه سائل ته به يې ورکړه کوله ، يو کس ورته راغلو نو نبي عليه السلام ورته د دوه غرونو په مينځ کې ګډې ورکړی (يعنې دومره ګډې او چيلۍ يې ورکړې چې د دوه غرونو په مينځ کې وادي يې ډکوله) ، کله چې دا کس خپل قوم ته واپس لاړ نو هغوی ته يې ووېل : اې زما قومه ! اِسلام راوړئ ، ځکه محمد صلی الله عليه وسلم دومره ورکړه کوي چې د غريبۍ نه نه ويريږي .

۳ . په رواياتو کې راځي : چې يو کرت رسول الله صلی الله عليه وسلم ته نوي زره (۹۰۰۰۰) درهم راوړې شو ، په پُوزکي (چټايي) باندې کيښودې شو ، رسول الله صلی الله عليه وسلم په فقيرانو باندې ددې تقسيمول شروع کړه ، هر سائل او محتاج ته يې ورکړه ، تر دې چې ټول يې په فقيرانو تقسيم کړه ، او ورنه فارغه شو . (۳)

---

(۱) تفسير ابي السعود ، ارشاد العقل السليم الى مزايا الكتاب الكريم ج۱ ص ۲۱ سورة البقرة الم . يو بل شاعر وايي :

مَا قَالَ " لَا " قَطُّ إِلَّا فِي تَشَهُّدِهِ ❁ لَوْلَا التَّشَهُّدُ لَكَانَ لَاءُهُ نَعَمْ .

(۲) رواه مسلم ، رياض الصالحين باب الكرم والجود والانفاق في وجوه الخير ... حديث ٥٥٠ .

(۳) و يروى أنه صلى الله عليه وسلم حملت إليه تسعون ألف درهم فوضعت على حصير ، ثم قام إليها يقسمها فما رد سائلا حتى فرغ منها ... نزهة الناظرين ص ۲۰۰ كتاب الصدقة .

۴. د سوال کوونکي د پاره قرض اخیستل : حضرت عمر رضی الله عنه فرمايي چې يو کس د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه سوال وکړو، دوی ورته وفرمايل:

په دې وخت کې خو د ما سره هيڅ شی نشته، ليکن ته زما په ذمه داری باندې څه شی واخله، کله چې ماسره وسعت اوشو (يعنی ما له څه کوتو ته راشي) نو زه به يې اداء کړم.

ددې جواب په آوريدو سره حضرت عمر رضی الله عنه وفرمايل:

اې د الله جل جلاله رسوله ﷺ! تاسو خو دې کس له موقع ورکړه، حالانکه تاسو خو الله جل جلاله د قدرت نه زيات نه يی مکلف کړي.

د حضرت عمر رضی الله عنه دا خبره نبي عليه السلام ته خوښه نه شوه. بيا يو انصاري کس حاضر شو او عرض يې وکړو: اې د الله رسوله! تاسو خرچ کوئ او د عرش د مالِک (الله جل جلاله) نه د کمي آنديښنه مه کوئ. د انصاري د خبرې په آوريدو نبي عليه السلام مُسکې شو او په مخ مبارک يې خوشحالي خوَره شوه، او وې وفرمايل:

ماته دهمدې حکم شوی. (۱)

۵. د حجة الوداع په موقع باندې حضور صلى الله عليه وسلم سل (۱۰۰) اُوښان د قربانۍ د پاره حلال کړه، چې د عبادت په لحاظ سره دا لويه قرباني او غټ سخاوت دی.

حضرت عائشې رضي الله عنها د نبي ﷺ د سخاوت تشبيه د تيزې هوا سره ورکړې ده.

خلاصه:

خلاصه دا چې کله د محبت دا پنځه (۵) واړه آسباب (يعنی کمال، جمال، اِحسان، قُرب او سخاوت) په رسولُ الله ﷺ کې په کاملې طريقې سره موجود دي نو بيا خو په مسلمان لازم او ضروري دي چې د نبي عليه السلام سره د خپل ځان، خپل اولاد، خپل مور و پلار، او د دُنيا د ټولو انسانانو نه زيات محبت وکړي، او د هغوی د سُنتو اِتباع او پيروي وکړي نو بيا به ددې انسان ايمان کامِل وي، او بيا به ده ته د اِيمان حلاوت نصيبه کيږي.

(۱) مکارم الاخلاق ص ۲۵۳.

Scanned with CamScanner

د نبي عليه السلام سره د محبت او عشق واقعات :

محترمو ! د هر مسلمان د پاره دا ضروري ده چې دده په زړه کې به د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د خپل مال، اولاد ، او ټولو انسانانو نه زيات محبت او مينه وي. ځکه بغير ددينه د مسلمان ايمان نه کامله کيږي ، او نه ده ته د ايمان حلاوت نصيبه کيږي .(۱)

د صحابه کرامو د محبت او عشق واقعات :

صحابه کرامو ته چې الله رب العزة دومره لوي مقام ورکړې ؤ چې په دُنيا کې يې ورته د جنت زيرې ورکړې ؤ ، او په دُنيا کې يې ورته د خپلې رَضا (رضي الله عنهم ورضوا عنه) اِعلان کړې ؤ ، همدغه رنګې که د ټولې دُنيا بزرګان ، او آولياءُ الله راجمع شي نو د يو آدمي صحابي درجې ته نشي رسيدی ، بلکه زه وايم چې د يو آدمي صحابي د خپو خاورو ته هم نشي رسيدی ، او که يو کس د اُحد غر هومره سَره زَر خيرات کړي خو ليکن دا د يو صحابي د يوې قجورې صدقې ته هم نشي رسيدی .

ددې ټولو فضيلتونو اصل وجه داده چې د هر صحابي په زړه کې د نبي عليه السلام سره د خپل مال ، اولاد ، او هر شي نه ډير محبت ؤ ، او په کامِلې طريقې سره يې د خپل پيغمبر اِتباع او اِطاعت کړې ؤ نو ځکه په هر ميدان کې الله رب العزت فتح او کاميابي ورکړې وه.

قدرمنو ! تاريخ په دې باندې ګواه دی چې څومره محبت او مينه صحابه کرامو د نبي اکرم صلى الله عليه وسلم سره کړې دومره محبت تر اوسه پورې نه خو يو اُمت د خپل پيغمبر سره کړې ، نه يو کارګر د خپل ليډر سره کړی ، نه يو مُريد د خپل پير سره کړی ، نه يو شاګرد د خپل اُستاذ سره کړی ، او نه يو اولاد د خپل مور او پلار سره کړی . ددې يو څو نمونې او واقعات به ستاسو د وړاندې ذکر کوم :

د صحيح واقعاتو بيانولو اهميت

د واقعاتو بيانولو نه مخکې دا خبره ضروري ګنړم چې تاسو ته دا خبره واضحه کړم چې د صحيح او مُستنَد واقعاتو بيانول ولې ضروري دي ؟

---

(۱) ددې خبرې تفصيل مخکې د احاديثو په رڼا کې اوشو .

Scanned with CamScanner

قدرمنو ! د أسلافو واقعات ، او بيا خاصكر د صحابه كرامو واقعات د انسان د اِصلاح د پاره ډير مؤثِر دي ، په دې سره زړونه روښانه كيږي ، د نبي عليه السلام د اِتباع او محبت ذريعه گرځي ، د واقعاتو په ذريعه يو مضمون زر او په ښه طريقې سره په ذهن كې كيني ، او ددې په ذريعه د وعظ او دعوت كار په ډيره مُؤثِره طريقې سره كيدې شي .

د امام اعظم ابوحنيفه رحمه الله وينا : امام اعظم ابوحنيفه رحمه الله فرمايي :

اَلْحِكَايَاتُ عَنِ الْعُلَمَاءِ وَمَحَاسِنُهُمْ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كَثِيرٍ مِنَ الْفِقْهِ . لِأَنَّهَا آدَابُ الْقَوْمِ وَأَخْلَاقُهُمْ . وَشَاهِدُهُ قَوْلُهُ تَعَالَى : ﴿ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللّٰهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ . (۱) ﴾ . وَقَوْلُهُ سُبْحَانَهُ : ﴿ لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ . (۲) ﴾ .

ماته د علماؤ واقعات ، او د دوی محاسِن د ډيرو فِقهي مسائلو نه ډير خوښ دي ، ځكه دا ددې علماؤ آداب او أخلاق دي (يعنى ددې نه د أخلاقو او آدابو په حقله مونږ ته معلومات حاصليږي چې په دې سره د عَمل كولو شوق پيدا كيږي) ، او ددې دليل د قرآن كريم دا آيتِ مباركه دی : «« دا (پيغمبران) هغه خلق دي كومو ته چې الله ﷻ هدايت كړې وُ نو (اې پيغمبره !) ته هم د دوی په لاره چليږه »» . او (دويم شاهِد ددې خبرې د پاره د قرآن كريم) دا آيت دی : «« يقينًا ددې پيغمبرانو په واقعاتو كې د عبرت خاوندانو د پاره لوي عبرت دی »» .

د جُنيد بغدادي رحمه الله وينا : حضرت جُنيد بغدادي رحمه الله فرمايلي دي :

اَلْحِكَايَاتُ جُنْدٌ مِنْ جُنُودِ اللّٰهِ تَعَالَى يُثَبِّتُ اللّٰهُ بِهَا قُلُوبَ أَوْلِيَاءِهٖ . .

واقعات د الله تعالى په لښكرو كې يو لښكر دی ، الله ﷻ ددې په ذريعه د خپلو دوستانو زړونه مضبوطوي .

چا ورنه پوښتنه وكړه : هَلْ لِهٰذَا مِنْ شَاهِدٍ ؟ آيا ددې خبرې څه دليل شته ؟

ده ورته وويل :

(۱) الانعام آيت ۹۰ .

(۲) سورة يوسف آيت ۱۱۱ .

شَاهِدُهُ قَوْلُهُ تَعَالَى : ﴿ وَكُلًّا نَّقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ ﴾ .(۱)

ددې خبرې دليل د الله تعالى دا فرمان دى :

ترجمه : (اې پيغمبره!) مونږ تاته د پيغمبرانو د خبرونو (او واقعاتو) نه هر يو خبر ځکه بيانوو چې په دې سره ستا زړه قوي (او مضبوط) کړو .

د سفيانِ بن عيينه رحمه الله وينا : حضرت سفيان بن عيينه رحمه الله فرمايي :

عِنْدَ ذِكْرِ الصَّالِحِيْنَ تَنْزِلُ الرَّحْمَةُ .

د نيکانو خلقو د يادولو په وخت کې رحمت نازليږي .

د محمد بن يونس رحمه الله وينا : محمد بن يونس رحمه الله فرمايي :

مَا رَأَيْتُ أَنْفَعَ لِلْقَلْبِ مِنْ ذِكْرِ الصَّالِحِيْنَ .

ما د نيکانو خلقو د تذکرې نه زيات نفع ورکونکې څيز د زړه د پاره بل څه شى نه دې ليدلى .(۲)

اوس ستاسو د وړاندې د صحابه کرامو د نبي عليه الصلوة والسلام سره د عِشق او محبت يو څو نمونې او واقعې بيانوم :

۱ . د ډير محبت او عِشق په وجه د نبي عليه السلام د اُودس اُوبه او لاړې په مخ او بَدن باندې مږل

د صحابه کرامو د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم سره دومره مينه وه چې کله به نبي عليه السلام اُودس کولو نو هر صحابي به دا د اُودس اُوبه په خپل مَخ او بدن باندې د تبرک د پاره مږلى ، تر دې پورې که پيغمبر عليه السلام به لاړې اُوتوکلى نو هغه به هم زمکې ته نه تللى ، بلکه د يو صحابي په لاس کې به پريوتى ، او هغه به يې په خپل مخ او بدن باندې مږلى او ددې خبرې اِقرار کافرانو هم کړې وُ چې صحابه کرام د خپل پيغمبر سره ډيره زياته مينه لري . په بخاري شريف کې ددې تذکره شته چې کله حضور صلى الله عليه وسلم د هجرت په

---

(۱) سورة هود آيت ۱۲۰ .

(۲) رسالة المسترشدين ص ۱۲ ، صُوَرٌ من حياة الصحابة ص ۳۰ .

Scanned with CamScanner

شپږم کال د صحابه کرامو سره عُمرې ته روان شو ، او د حُديبيې مقام ته اُورسيده ، نو مشرکانو پيغمبر عليه السلام ته د عُمرې کولو اِجازت ورنه کړو .....

بهر حال ، د کافرانو د طرفه څه مشران راغله چې د نبي عليه السلام سره خبرې او مذاکرات وکړي ، په دې مشرانو کې د قريشو يو سردار عروة بن مسعود الثقفي هم وُ ، دا ډير هوښيار کس وُ ، ده چې د نبي عليه السلام سره خبرې کولې نو د سترګو په ګُنج کې يې د صحابه کرامو هغه حرکاتو او اَعمالو طرف ته هم کتل کوم چې به صحابه وُ د پيغمبر عليه السلام د تعظيم د پاره کول.

رسولُ الله صلى الله عليه وسلم به چې څه لاړې اُوتوکلې نو زمکې ته د رسيدو نه مخکې به هغه يو صحابي په لاس کې اُونيوې ، او په خپل مخ او بدن به يې اُومږلې .

او که پيغمبر عليه الصلوة والسلام به اُودس کولو نو صحابه کرامو کې ددې اُوبو حاصلولو د پاره دومره حِرص وُ قريبه وه چې د يو بل سره يې پرې جګړه کړې وې ، بلکه هر کس به د اَدوس دا اُوبه په خپل مخ او بدن باندې مږلې ، (او که چاته به د اُوبو يو څاڅکې او نه رسيده نو د بل کس په لوند لاس به يې خپل لاس اُومږل او بيا به يې په خپل مخ رابنکوده)

او کله به چې نبي اکرم صلى الله عليه وسلم خبرې کولې نو هر کس به په ډير اَدب او اِحترام سره دا خبرې اُوريدې ، او د ډير تعظيم په وجه به يې نبي عليه السلام ته نيغ نيغ نه کتل .

کله چې دې عُروة بن مسعود الثقفي د صحابه کرامو دا مينه د نبي عليه الصلوة والسلام سره اُوليده ، او دې بيا خپل قوم ته واپس لاړو نو ده هغوی ته وويل :

أَيْ قَوْمِ ! وَاللهِ لَقَدْ وَفَدْتُ عَلَى الْمُلُوْكِ وَ وَفَدْتُ عَلَى قَيْصَرَ وَ كِسْرٰى وَالنَّجَاشِيِّ . وَاللهِ إِنْ رَأَيْتُ مَلِكًا قَطُّ يُعَظِّمُهُ أَصْحَابُهُ مَا يُعَظِّمُ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحَمَّدًا . وَاللهِ إِنْ تَنَخَّمَ نُخَامَةً إِلَّا وَقَعَتْ فِيْ كَفِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ فَدَلَكَ بِهِ وَجْهَهُ وَجِلْدَهُ . وَ إِذَا أَمَرَهُمْ اِبْتَدَرُوْا أَمْرَهُ، وَإِذَا تَوَضَّأَ كَادُوْا يَقْتَتِلُوْنَ عَلٰى وَضُوْءِهِ . وَإِذَا تَكَلَّمَ خَفَضُوْا أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَهُ، وَمَا يُحِدُّوْنَ إِلَيْهِ النَّظَرَ تَعْظِيْمًا لَهُ . وَإِنَّهُ قَدْ عَرَضَ عَلَيْكُمْ خُطَّةَ رُشْدٍ فَاقْبَلُوْهَا . (۱)

(۱) صحيح البخاري حديث ۲۷۳۱ باب الشروط في الجهاد والمُصالحة مع اهل الحرب وكتابة الشروط، المعجم الكبير للطبراني حديث ۱۳ عُروة ابن الزُبير عن المسور بن مخرمة ، السنن الكبرى للبيهقي حديث ۱۸۸۰۷ باب المهادنة على النظر للمسلمين

اې زما قومه! قسَم په الله، زه ډيرو بادشاهانو ته تللې يم، زه قيصر و قصرئ او نجاشي ته تللې يم، (د هغوی د دَربار آداب مې هم ليدلي خو) ما تر اوسه پورې يو بادشاه داسې نه دې ليدلی چې د هغه ملګري دده دومره تعظيم کوي څومره تعظيم چې د نبي عليه السلام صحابه د (خپل پيغمبر) محمد ﷺ کوي. قسَم په الله، که پيغمبر (ﷺ) خراشکې توکي نو هغه هم په زمکه نه غورځي بلکه د يو صحابي په لاس کې غورځي، او هغه دا په خپل مخ او بدن باندې د تبرک د پاره مږي. او کله چې محمد صلی الله عليه وسلم دوی ته د يو کار حکم وکړي نو هر کس ددې حکم د عمَلي کولو کوشش کوي، او چې کله دې اَودس کوي نو هر يو کس ددې اُوبو حاصلولو د پاره دومره حِرص او کوشش کوي قريبه ده چې بل سره پرې جنګ وکړي، او چې کله دې خبرې کوي نو دوی ورته ډير په اِحترام چپ ناست وي، او دوی يو کس هم نبي عليه السلام ته د تعظيم په وجه نيغ نه ګوري.

(بيا دې عروة بن مسعود الثقفي خپل قوم ته ووئيل: اې زما قومه!) بيشکه رسولُ الله صلی الله عليه وسلم تاسو ته ريښتوني او حق پيغام (اِسلام) راوړی، پس تاسو دا قبول کړئ.

۲. د نبي عليه السلام د قبر په ليدلو د يوې زَنانه وفات کيدل

د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم د وفات نه پس يوه زَنانه حضرت عائشې رضي الله عنها ته راغله (د کومې په زړه کې چې د نبي عليه السلام سره ډيره مينه وه) او ورته وې وئيل:

" په ما باندې د نبي اکرم صلی الله عليه وسلم د روضې مبارکې ملاقات وکړه "

حضرت عائشې رضي الله عنها ورته حُجره (هغه کوټګۍ شريفه په کومه کې چې دَفن وُ) کلاوُ کړه، هغې د قبر مبارک زيارت وکړو، او د زيارت کولو نه پس په ژړا شوه (او د محبت په وجه يې) دومره اُوژړل چې په ژړا ژړا کې وفات شوه.

سبحان الله. د خپل پيغبر سره يې داسې پوخ محبت وُ چې د قبر د زيارت پوره طاقت يې هم او نه لرلې شو او همّلته د قبر سره وفات شوه. (۱)

(۱) شفاء شريف، خميس، حکايات صحابه لمولانا زکريا صاحب.

Scanned with CamScanner

د حضرت ابوبکر صدیق رض د نبي ﷺ سره عشق او محبت

صحابه کرام ټول د هدایت ستوري دي خو د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه شان په کې ډیر اوچت دی، ځکه د دوی صَحابیت بې مثاله دی، او د دوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ډیره بې اندازې مینه وه.

۳. د نبي ﷺ د حفاظت د پاره اقدامات

امام بیهقي رحمه الله په " دلائل النبوّة " کې، او حافظ ابن حجر عسقلاني رحمه الله په " فتح الباري " کې نقل کړي چې د هجرت په موقع باندې کله چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم او حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه دواړه غارِ ثور طرف ته روان وو نو په لاره کې به حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه کله د نبي علیه السلام نه مخکې شو، کله به روستو شو، کله به ښي طرف ته شو، او کله به چَپ طرف ته. ټوله شپه حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه په دې بې قرارۍ او پریشانۍ کې تیره کړه، بالآخر نبي علیه السلام ورته پوښتنه وکړه:

مَاهٰذَا يَا اَبَابَكْرٍ ؟ مَا اَعْرِفُ هٰذَا مِنْ فِعْلِكَ؟

اې ابوبکر! دا ته څه کوې؟ چې کله مخې ته شې، کله روستو، کله ښي طرف او کله گس (چپ) طرف، زه خو ستا په دې کار پوهه نه شوم.

حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ورته (د مینې او محبت نه ډک) جواب ورکړو:

یا رسول الله اذکر الرصد فأکون أمامک، وأذکر الطلب فأکون من خلفک، ومرّة عن یمینک، ومرّة عن یسارک، لا آمن علیک.

اې د الله ﷺ رسوله! چې کله زه ستاسو شاته روان یم نو ماته خیال راشي چې هسې نه څوک کافر زمونږ مخې ته ناست وي او هغه په غشي یا توري گوزار وکړي هسې نه چې تاسو پرې اولړې، نو ځکه زه رامخې ته شم، ددې د پاره چې هغه گوزار په تاسو او نه لږي، بلکه خیر دی که زه پرې اولږم.

Scanned with CamScanner

بیا چې کله ستاسو مخې ته روان یم نو ذهن ته مې خبره راشي چې هسې نه څوک کافران د مونږ پسې شاته راروان وي او هغه ګوزار وکړي نو تاسو به پرې اولږي نو ځکه زه زر راشاته شم . بیا دغه شان کله مې خیال راشي چې که څوک زمونږ ښي طرف یا ګس طرف ناست وي او ګوزار وکړي نو هسې نه چې تاسو پرې اولږئ نو ځکه زه کله ښي طرف ته شم او کله ګس طرف ته شم .

نبي علیه السلام ورته وفرمایل : اې ابوبکره ! آیا ستا مقصد دادی چې تاسو قتل شئ او زه بچ شم ؟ حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه وفرمایل :

اې د الله ﷺ رسوله ! زما دې په هغه ذات قسم وي کوم ذات چې تاسو برحق پیغمبر رالیږلي یئ یقیني چې زما مقصد همدا دی چې خیر که زه قتل شم خو چې تاسو بچ شئ . (۱)

۴ . نبي علیه السلام په خپلو اوږدو ښیجول

پیغمبر علیه السلام چې د هجرت په شپه روان ؤ نو د خپو په ګوتو یې مزل کولو ددې د پاره چې کافرانو ته د قدمونو په وجه پته او نه لږي ، نو د خپو په ګوتو باندې د مزل کولو په وجه د نبي علیه السلام خپې مبارکې اوپړسیدې ، لهذا حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه نبي علیه السلام په خپلو اوږدو باندې غارِ ثور ته اورسول . (۲)

(۱) اخرج البيهقي في الدلائل النبوة ، وابن عساكر عن ضبة بن محصن العبري ، سيرة المصطفى لمولانا ادريس كاندهلوي ج۲ ص ۳۸۲ غارِ ثور . همدغه واقعه حافظ جلال الدين سيوطي رحمه الله په خپل تفسير الدرّ المنثور في التفسير بالمأثور څلورم جلد کې هم رانقل کړې : وأخرج البيهقي في الدلائل وابن عساكر عن ضبة بن محصن العبري قال : قلتُ لعمر بن الخطاب رضي الله عنه : أنت خيرٌ من أبي بكر . فبكى ، وقال : والله لليلة من أبي بكر و يوم خيرٌ من عمر . هل لك أن أحدّثك بليلته و يومه ؟ قال . قلتُ نعم يا أمير المؤمنين . قال : أمّا ليلته ، فلمّا خرج رسولُ الله صلى الله عليه وسلم هاربًا من أهل مكة خرج ليلاً فتبعه أبو بكر رضي الله عنه فجعل يمشي مرةً أمامَه و مرةً خلفه ، ومرةً عن يمينه ، ومرةً عن يساره . فقال رسول الله ﷺ : مَا هٰذَا يَا أَبَا بَكْرٍ مَا أَعْرِفُ هٰذَا مِنْ فِعْلِكَ ؟ قال : يا رسول الله اذكر الرصد فأكون أمامك ، وأذكر الطلب فأكون من خلفك ، ومرةً عن يمينك ، ومرةً عن يسارك . لا آمن عليك . الدرّ المنثور في التفسير بالمأثور ج۴ سورة توبة ايت ۴۰ ۱۸۱ .

(۲) فمشى رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ليلته على أطراف أصابعه حتى حفيت رجلاه . فلمّا رآه ابو بكر رضي الله عنه أنّها قد حفيت حمَلَهُ على كاهله وجعل يشد به حتى أتى فم الغار فأنزله . الدرّ المنثور في التفسير بالمأثور ج۴ سورة توبة آيت ۴۰ ص ۱۸۱ .

۵ . په غارِ ثور کې د محبت مظاهره

علامه جلال الدين سيوطي رحمه الله په خپل تفسير "الدُّرُّ المنثور في التفسير بالمأثور" کې د آيت ﴿ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ﴾ د لاندې د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه دا واقعه رانقل کړې:

حضرت انس ﷺ فرمايي چې د هجرت په شپه کله نبي کريم صلى الله عليه وسلم او ابوبکر صديق رضي الله عنه غارِ ثور ته د داخليدو اِراده وکړه نو حضرت ابوبکر صديق ﷺ نبي عليه السلام ته وفرمايل:

يَا رَسُوْلَ اللهِ! دَعْنِيْ فَلأَدْخُلْ قَبْلَكَ . فَإِنْ كَانَتْ حَيَّةٌ او شَيْءٌ كَانَتْ لِيْ قَبْلَكَ.

اې د الله ﷺ رسوله! تاسو لږ اِنتظار وکړئ او ما پرېږدئ چې دې غار ته زه مخکې داخل شم، ځکه که په دې کې څه مار يا بل خطرناک شی وي نو اول به ماته تک راکړي (تاسو به د تکليف نه بچ شئ)، پيغمبر عليه الصلوة والسلام ورته اِجازت ورکړو نو دې اول غار ته داخل شو.

حضرت ابوبکر صديق ﷺ په غار کې په خپل لاس باندې سوري لټولی، کله به يې چې سوره اُوليده نو خپل څادر به يې اُوشلول او هغه به يې پرې بنده کړه، تر دې پورې چې ټولې سورې يې په خپل څادر بندې کړې، صرف يوه سوره پاتې وه (د هغې بندولو د پاره څه کپړه پاتې نه شوه) نو حضرت ابوبکر صديق ﷺ په هغې باندې خپله پُونده کيښوده (د دې دپاره چې د دېنه چيرته زهريله شی را اُونه اُوځي، او پيغمبر عليه السلام ته تکليف ورنه کړي)، بيا يې نبي عليه السلام ته د داخليدو اِجازت ورکړو (نبي عليه السلام غار ته راننوت، دواړو شپه تيره کړه).

سهر کې رسول الله ﷺ د حضرت ابوبکر صديق ﷺ نه پوښتنه وکړه:

فَأَيْنَ ثَوْبُكَ؟ اې ابوبکر! هغه ستا څادر څه شو؟

حضرت ابوبکر صديق ﷺ ورته خبر ورکړو چې په هغې مې د غار سوړې بندې کړې دي، نو حضور صلی الله عليه وسلم د دُعا د پاره لاسونه پورته کړه، او دا دُعا يې اوغوښته:

اَللّٰهُمَّ اجۡعَلۡ أَبَابَكۡرٍ مَعِيَ فِيۡ دَرَجَتِيۡ يَوۡمَ الۡقِيَامَةِ.

اې الله! ابوبکر د ماسره په جنت کې په يوه درجه کې جَمع کړې.

نو الله رب العزت ورته وحي راوليږله چې:

إِنَّ اللهَ قَدِ اسۡتَجَابَ لَكَ. بيشکه الله ﷻ ستا دُعا قبوله کړه. (۱)

په بعضو کتابونو کې ورسره دا هم ذکر دي چې کله حضرت ابوبکر صديق ﷺ د غار ټولې سوړې بَندې کړې او يوه سوړه پاتې شوه نو د هغې د بندولو د پاره دوی په هغې باندې خپله پونده کيښوده، کله چې نبي عليه السلام غار ته داخل شو نو حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه ورته وفرمايل:

اې د الله ﷻ رسوله! تاسو ستړي شوي يئ نو آرام وکړئ، او زما په غيږ کې سَر کيږدئ

نبي کريم ﷺ آرام کولو او صديق اکبر ﷺ د دوی د مخ مبارک په ديدار باندې خپلې سترګې يَخولې. په دغه وخت کې په دې غار کې يو مار وُ چې هغه هم د رسولُ الله ﷺ ديدار کول غوښته، خو چې کله د راوتلو د پاره ورته بل هيڅ ځای ملاؤ نه شو نو د حضرت ابوبکر صديق ﷺ پوندې ته يې ټَک ورکړو. کله چې د مار زهر د دوی په جِسم کې خواره شو نو بې اِختياره يې د سترګو نه اُوخکې راغلې.

---

(۱) أخرج ابن مردويه عن انس بن مالک رضي الله عنه قال: لمّا كانت ليلة الغار قال أبوبكر الصديق رضي الله عنه: يارسولَ اللهِ! دَعۡنِيۡ فلأدخل الجنّة قبلك، فإن كانت حية او شيء كانت لي قبلك. قال: أدۡخُلۡ. فَدَخَلَ ابوبكر رضي الله عنه فَجَعَلَ يلمس بيديه، فكلّما رأى جحرًا قال بثوبه فشقّه ثمّ ألقمه الجحر حتى فعل ذلك بثوبه أجمع، وبقي جحر فَوَضَعَ عليه عقبه وقال: أدۡخُلۡ. فلمّا أصبح قال له النّبيّ صلى الله عليه وسلم: فأين ثوبك؟ فأخبره بالذي صَنَعَ، فَرَفَعَ النّبيُّ ﷺ يديه وقال: اَللّٰهُمَّ اجۡعَلۡ أَبَابَكۡرٍ مَعِيَ فِيۡ دَرَجَتِيۡ يَوۡمَ الۡقِيَامَةِ. فأوحى الله إليه: أنّ الله قَدِ اسۡتَجَابَ لَكَ. الدرّالمنثور في التفسير بالمأثور ج۳ سورة توبة آيت ۴۰ ص ۱۸۴، حلية الاولياء فضيلة ابي بكر رضي الله عنه الجزء الاول ص ۳۳.

Scanned with CamScanner

چونکه نبي علیه السلام د حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه په غیږ کې سَر ایښې ؤ نو دا اوښکې د پیغمبر علیه السلام په مخ مبارک باندې اوغورځیدې چې ددې په وجه دوی راویخ شو. پوښتنه یې وکړه:

مَا يُبْكِيكَ يَا أَبَابَكْرٍ؟ اې ابوبکر! ولې ژاړې؟

حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه ورته خبره وکړه چې د مار په چیچلو سره مې بې اختیاره د سترګو نه اوښکې راغلې.

٦. د نبي علیه السلام په شان صفات په ځان کې پیدا کول

د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه د پیغمبر علیه الصلوة والسلام سره دومره محبت ؤ چې د هغوی په شان صفات او اَخلاق یې په ځان کې پیدا کړي وو. ددې اَندازه به تاسو ته د بخاري شریف د دوه (۲) احادیثو نه اُولږي:

اول حدیث: امام بخاري رحمه الله ذکر کړي چې په غارِ حراء کې کله اوله وحي په نبي کریم صلی الله علیه وسلم نازله شوه نو په دوی باندې طَبعي یَره راغله، کله چې کورته راغی حضرت خدیجې رضي الله عنها ته یې وویل:

زَمِّلُوْنِيْ، زَمِّلُوْنِيْ. په ما باندې څادر واچوه (او ما په څادر کې پټ کړه).

کله چې د پیغمبر علیه السلام نه دا طبعي خَوف لاړ نو حضرت خدیجې رضي الله عنها ته (یې ټوله واقعه بیان کړه او ورته) فرمایي:

لَقَدْ خَشِيْتُ عَلَى نَفْسِيْ. زه خو په خپل ځان باندې اُویریدم (یعنی ماته د بیمارۍ یا مرګ خطره محسوسه شوه. (۱)).

حضرت خدیجې رضي الله عنها د رسول الله ﷺ بهترین صفات ذکر کړه، او په دې الفاظو یې ورته تسلي ورکړه:

(۱) نوټ: ددې حدیث پوره تشریح په " کشف الباري شرح صحیح البخاري ج۱ ص۳۹۱ " کې ذکر ده.

كَلَّا وَاللهِ مَا يُخْزِيكَ اللهُ أَبَدًا ، إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ ، وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ . (۱)

هرګز داسې نه ده ، قسم په الله ، الله رب العزت به تاسو هرګز ضائع (او رسوا) نه کړي ، ځکه تاسو صله رحمي کوی ، د کمزورو بوج اوچتوی ، د چا سره چې مال نه وي (او فقير وي) نو تاسو هغوی ته خپل مال ورکوی (او د هغوی مدد کوی) ، تاسو مهمان نوازي کوی ، او تاسو په نيکو (او حق بجانب) کارونو کې د مصيبت زده خلقو مدد کوی (يعنی د راپيښيدونکو حوادثو کې د حق ملګرتيا کوی).

(نو چې کله په تاسو کې داسې بهترين صفات موجود دي نو هرګز به الله ﷻ تاسو ضائع نه کړي).

دا هغه صفات وو چې په نبي اکرم ﷺ کې موجود وو ، او حضرت خديجې رضي الله عنها د يو څو صفاتو تذکره وکړه.

اوس راځو دې خبرې ته چې د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه د نبي عليه السلام سره دومره مينه وه چې د هغوی په شان صفات يې هم په ځان کې پيدا کړي وو.

دويم حديث : د بخاري شريف حديث دی چې کله په مکه معظمه کې د کافرانو د ظلم د وجې نه مسلمانانو ته په مکه کې اوسيدل ګران شو ، او تکليف ورته زيات شو (نو ځنې مسلمانانو د نبي کريم صلی الله عليه وسلم نه حبشې ته د هجرت کولو اجازت اوغوښتو ، او لاړ ، حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه هم د نبي عليه السلام نه اجازت اوغوښته ، دوی ورته اجازت ورکړو) نو حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه هم حبشې ته د هجرت کولو د پاره روان شو ، کله چې " برک غماد " مقام ته اورسيده نو يو کافر ابن الدّغِنَه ورسره ملاؤ شو کوم چې د هغې علاقې سردار ؤ ، ده د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه نه پوښتنه وکړه :

(۱) بخاري حديث ۳ باب بدء الوحي كيف كان بدء الوحي الى رسول الله صلى الله عليه وسلم .

اي ابوبکر ! چیرته روان یې ؟ ده ورته وویل : خپل قوم راوویستم ، او س هجرت کوم چې هلته د الله ﷻ عبادت وکړم ، ابن الدّغِنة ورته وویل :

ستا غوندې بهترین انسان به د مکې معظمې نه نه په خپله ځي ، او نه به یې بل څوک اُوباسي ځکه :

فَإِنَّكَ تَكْسِبُ الْمَعْدُومَ ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ . (۱)

بیشکه تاسو د فقیرانو سره اِمداد کوی ، صِله رحمي کوی ، د کمزورو خلقو بُوج اُوچتوی ، میلمستیا کوی ، او په نیکو کارونو کې د مصیبت زَده خلقو مدد کوئ .

سبحان الله : حضرت خدیجې رضی الله عنها چې د نبي کریم صلی الله علیه وسلم کوم صفات ذکر کړي وو همدغه صفات حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه هم په ځان کې پیدا کړي وو ، او یو کافر هم په حضرت ابوبکر صدیق ﷺ کې د دې صفاتو د موجودیدو اِقرار کوي . دیته کامِلې طریقې سره محبت وایي چې د محبوب ټول صفات په ځان کې پیدا کړي .

بلکه حضرت ابوبکر صدیق ﷺ ته د نبي اکرم صلی الله علیه وسلم سره ظاهري او باطني دواړه قِسمه مشابهت نصیبه شوې وُ .

دغه وجه ده چې مدینې منوّرې ته د هجرت کولو په وخت کله چې اِستقبال کوونکو خلقو دوی اُولیده نو هغوی حیران شو او په دې سوچ کې پریوتل چې په دې دواړو کې کوم یو محمدٌ رَسولُ الله صلی الله علیه وسلم دی ؟

---

(۱) ... فَلَمَّا ابْتُلِيَ الْمُسْلِمُونَ خَرَجَ أَبُو بَكْرٍ مُهَاجِرًا قِبَلَ الْحَبَشَةِ ، حَتَّى إِذَا بَلَغَ بَرْكَ الْغِمَادِ لَقِيَهُ ابْنُ الدَّغِنَةِ ، وَهُوَ سَيِّدُ الْقَارَةِ ، فَقَالَ : أَيْنَ تُرِيدُ يَا أَبَا بَكْرٍ ؟ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ : أَخْرَجَنِي قَوْمِي ، فَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَسِيحَ فِي الْأَرْضِ ، فَأَعْبُدَ رَبِّي . قَالَ ابْنُ الدَّغِنَةِ : إِنَّ مِثْلَكَ لَا يَخْرُجُ وَلَا يُخْرَجُ ، فَإِنَّكَ تَكْسِبُ الْمَعْدُومَ ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ ، وَأَنَا لَكَ جَارٌ ، فَارْجِعْ فَاعْبُدْ رَبَّكَ بِبِلَادِكَ ، فَارْتَحَلَ ابْنُ الدَّغِنَةِ ، فَرَجَعَ مَعَ أَبِي بَكْرٍ ، فَطَافَ فِي أَشْرَافِ كُفَّارِ قُرَيْشٍ ، فَقَالَ لَهُمْ : إِنَّ أَبَا بَكْرٍ لَا يَخْرُجُ مِثْلُهُ وَلَا يُخْرَجُ ، أَتُخْرِجُونَ رَجُلًا يَكْسِبُ الْمَعْدُومَ ، وَيَصِلُ الرَّحِمَ ، وَيَحْمِلُ الْكَلَّ ، وَيَقْرِي الضَّيْفَ ، وَيُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ ، فَأَنْفَذَتْ قُرَيْشٌ جِوَارَ ابْنِ الدَّغِنَةِ ، وَآمَنُوا أَبَا بَكْرٍ .... بخاري حدیث ۹۸ بابُ جِوَارِ أَبِي بَكْرٍ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَعَقْدِهِ .

Scanned with CamScanner

ځکه د دوارو رَفتار يو ؤ ، د دوارو لباس يو شان ؤ ، او د دوارو په مخ باندې نورانيت ؤ ، نو هغوی د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه سره مصافحه (ستړي مَشي) کول شروع کړه .

حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه فرمايي چې ما هم ددې خلقو سره په دې نيت مصافحه کوله چې نبي کريم صلى الله عليه وسلم ستړې دی نو که ټول خلق د دوی سره مصافحه وکړي نو دوی ته به تکليف ملاؤ شي . لهذا زه به ورته روستو ووايم چې رسول الله ﷺ دادی ، زه نه يم .

کله چې ټولو خلقو مصافحه وکړه ، او کيناسته . دا چونکه د نمر راختو نه مخکې وخت ؤ نو په دې وخت کې نمر راأوخت ، او په پيغمبر عليه السلام باندې نمر أولګيده نو حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه راپاڅيده او په رسول الله صلى الله عليه وسلم باندې سورې وکړو نو په دې وخت کې خلقو ته پته أولګيده چې پيغمبر خو دادی . (١)

فايده : دا د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه دخپل پيغمبر سره داسې مينه وه چې د دوی آخلاق او چال چلن هر څه يې په ځان کې پيدا کړي وو .

٧ . د کور ټول مال و أسباب د نبي عليه السلام په خدمت کې پيش کول

د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه په زړه کې د نبي اکرم صلى الله عليه وسلم د حکم داسې آهميت او محبت ؤ چې يو ځيره پيغمبر عليه السلام صحابه کرامو ته د صدقې حکم وکړو نو حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه د کور ټول مال و دولت هر څه راوړه او د پيغمبر عليه السلام په خدمت کې يې پيش کړه .

د ابوداؤد شريف حديث دی ، حضرت عمر رضي الله عنه فرمايي چې يو کرت نبي کريم صلى الله عليه وسلم مونږ ته د صدقې کولو حکم وکړو ، په دغه وخت کې د ما سره مال ډير ؤ ، ما د ځان سره وويل چې نن ورځ خو به زه د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه نه مخکې کيږم ، نو خپل ټول نيم مال مې راواخيست ، او د رسول الله ﷺ په خدمت کې مې پيش کړو ، نبي عليه السلام راته پوښتنه وکړه :

---

(١) خطبات فقير ج۱۳ ص۸۵ .

مَا أَبْقَيْتَ لِأَهْلِكَ؟ کور والا ته دې څومره مال پرېښود ؟
ما ورته وويل : نيم مال مې پرېښود .

ددې نه پس حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه خپل ټول مال د ځان سره راوړو . او د نبي عليه السلام په خدمت کې يې پيش کړو ، پيغمبر ﷺ د هغه نه پوښتنه وکړه :

مَا أَبْقَيْتَ لِأَهْلِكَ؟ کور والا ته دې څومره مال پرېښود ؟
هغه ورته وويل :

أَبْقَيْتُ لَهُمُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ . ما خپل کور والا د پاره صرف الله ﷻ او د هغه رسول پرېښود .

حضرت عمر رضي الله عنه فرمايي چې ما حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه ته وويل :
لَا أُسَابِقُكَ إِلَى شَيْءٍ أَبَدًا .
زه به اوس آينده د تا نه په هيڅ شي کې د مخکې کېدو مقابله اونه کړم . (۱)

۸ . د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه د مرګ اصلي سبب

امام سيوطي رحمه الله ليکلي دي چې د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه د وفات أصلي سبب د نبي کريم صلى الله عليه وسلم نه دجدايي غَم او صَدمه وه ، يعنې د پيغمبر عليه السلام د وفات نه پس دوی دغه د فِراق غَم ورځ په ورځ کمزوري کولو تر دې پورې چې وفات شو . (۲)

(۱) عَنْ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ ـ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ـ أَنَّهُ قَالَ : أَمَرَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمًا أَنْ نَتَصَدَّقَ ، فَوَافَقَ ذٰلِكَ مَالًا عِنْدِي . فَقُلْتُ : الْيَوْمَ أَسْبِقُ أَبَابَكْرٍ إِنْ سَبَقْتُهُ يَوْمًا ، فَجِئْتُ بِنِصْفِ مَالِي . فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : مَا أَبْقَيْتَ لِأَهْلِكَ ؟ فَقُلْتُ . مِثْلَهُ . قَالَ : وَأَتَى أَبُوبَكْرٍ ـ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ـ بِكُلِّ مَا عِنْدَهُ ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ : مَا أَبْقَيْتَ لِأَهْلِكَ ؟ قَالَ : أَبْقَيْتُ لَهُمُ اللهَ وَرَسُولَهُ . فَقُلْتُ : لَا أُسَابِقُكَ إِلَى شَيْءٍ أَبَدًا . اخرجه ابوداؤد (۱۶۷۸) ، وقال الالباني : حسن (۱ / ۳۱۵) ، والترمذي (۳۶۷۵) . نضرة النعيم ج۳ ص ۱۵۰۹ الجود .
(۲) ندائے منبر و محراب ج ۲ ص ۱۱۰ .

((نوټ : د حضرت ابوبكر صديق رضي الله عنه د رسول الله ﷺ سره د عشق او محبت نور تفصيلي واقعات روستو په بحث د " نبي عليه السلام سره د عشق او محبت نور زياتي واقعات " كې راروان دي)) .

د نورو صحابه كرامو د نبي ﷺ سره د محبت واقعات :

دغه رنګې د هر صحابي په زړه کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره : خپل ځان ، خپل مال ، اولاد او هر شي نه ډيره محبت ؤ .

۹ . د حضرت عثمان رضي الله عنه د نبي ﷺ سره د محبت واقعه

د هجرت په شپږم کال کله چې نبي عليه السلام د څوارلس سوه (۱۴۰۰) صحابه کرامو سره د عُمرې کولو د پاره روان شو ، او د حُديبيې مقام ته اورسيده نو د مکې مشرکانو دوی مکې ته د داخليدو نه منع کړه . پيغمبر عليه السلام حضرت عثمان رضي الله عنه مکې ته د خپل قاصد په حيثيت اوليږل ، ددې د پاره چې د مکې سردارانو سره خبرې وکړي چې مونږ جنګ د پاره نه يو راغلي ، بلکه د بيت الله شريف د زيارت او ددې د تعظيم د پاره راغلي يو (چې عُمره وکړو) ... نو حضرت عثمان رضي الله عنه د ابوسفيان او قريشو مشرانو سره اوکتل او پيغمبر عليه السلام هغه پيغام يې ورته اورسول .هغوی حضرت عثمان رضي الله عنه ته وويل : (ته خو هسې هم راغلې يې نو) که ستاخوښه وي نو ته د بيتُ الله طواف وکړه (خو مونږ حضرت محمد صلى الله عليه وسلم او د هغه ملګري سږ کال طواف کولو ته نه پريږدو) ، حضرت عثمان رضي الله عنه ورته وفرمايل : مَا كُنْتُ لِأَفْعَلَ حَتّٰى يَطُوْفَ بِهٖ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .(۱)

---

(۱) ... فَدَعَا رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُثْمَانَ فَبَعَثَهُ إِلَى أَبِي سُفْيَانَ وَأَشْرَافِ قُرَيْشٍ يُخْبِرُهُمْ أَنَّهُ لَمْ يَأْتِ لِحَرْبٍ وَإِنَّمَا جَاءَ زَائِرًا لِهٰذَا الْبَيْتِ مُعَظِّمًا لِحُرْمَتِهِ فَخَرَجَ عُثْمَانُ إِلَى مَكَّةَ ... حَتّٰى بَلَّغَ رِسَالَةَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عُظَمَاءُ قُرَيْشٍ لِعُثْمَانَ حِيْنَ فَرَغَ مِنْ رِسَالَةِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنْ شِئْتَ أَنْ تَطُوْفَ بِالْبَيْتِ فَطُفْ بِهٖ قَالَ : مَا كُنْتُ لِأَفْعَلَ حَتّٰى يَطُوْفَ بِهٖ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ... تفسير بغوي سورة الفتح آيت ۱۸ ، تفسير الطبري سورة الفتح آيت ۱۸ ، تفسير خازن سورة الفتح آيت ۱۸ ، مسند احمد حديث ۱۸۱۵۲ في اول مسند الكوفيين باب حديث مسورة بن مخرمة .

(اګر چې طواف کول زما ډیر خوښ دي ، او مونږ تول د همدې طواف او عمرې کولو د پاره راغلي یو خو) زه تر هغې وخته پورې طواف نه کوم ترڅو پورې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم طواف نه وي کړی .

د عبرت مقام : د مکې سردارانو اګر چې حضرت عثمان ﷺ ته د طواف کولو اجازت ورکړو ، او یقیني چې د دوی په زړه کې به هم د طواف کولو شوق وُ ځکه د شپږو کالو نه یې طواف نه وُ کړی ، لیکن د حضرت عثمان ﷺ د نبي اکرم صلی الله علیه وسلم سره دومره محبت وُ چې د دوی نه بغیر یې د طواف غوندې عظیم عبادت هم اونکړو .

۱۰. د حضرت ابو ایوب انصاري ﷺ د پیغمبر ﷺ سره د محبت واقعات

۱. د مسلم شریف حدیث دی چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې منورې ته هجرت وکړو ، او د حضرت ابوایوب انصاري ﷺ په کور کې دیره (مُقیم) شو ، دده کور دوه چَته وُ ، پیغمبر علیه السلام په لاندې چَت کې دیره شو ، او حضرت ابوایوب انصاري ﷺ په پاس چت کې دیره شو ، کله چې شپه شوه نو حضرت ابو ایوب انصاري ﷺ راپاځیده ، او وې ویل :

نَمْشِي فَوْقَ رَأْسِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَتَنَحَّوْا فَبَاتُوْا فِي جَانِبٍ .

مونږ د رسول الله ﷺ د پاسه (په دویم چَت) ګرځو (حالانکه دا خو بې آدبي ده ځکه هغه لاندې چَت کې دی ، او مونږ په پاس چَت کې یو ، د هغوی دپاسه راځو) نو دکوټې یو طرف ته شو او ټوله شپه یې په همدې فکر کې ویخه تیره کړه .

کله چې سهر شو نو ده نبي علیه السلام ته خبره وکړه ، هغوی ورته وویل :

اَلسُّفْلُ أَرْفَقُ . (خیر دی څه پروا نشته ځکه) ماته په لاندې چت کې اُوسیدل آسان دي .

ابوایوب انصاري ﷺ ورته وویل :

لَا أَعْلُوْ سَقِيْفَةً أَنْتَ تَحْتَهَا .

زه به په داسې چت کې نه اُوسیږم چې تاسو د هغې لاندې یئ .

نو نبي عليه السلام بيا په بره چت کې ديره شو ، او حضرت ابو ايوب انصاري ﷺ لاندې چت ته را ښکته شو .(۱)

فايده: ديته اعلی درجه محبت ، عِشق او آدب وايي چې ابو ايوب انصاري ﷺ ټوله شپه ويخه تيره کړه او د کوټې په يو ګټ (ګنج) کې ويخ ناست ؤ خو دايې نه شوه برداشت کولی چې زما محبوب محمّدٌ رّسولُ الله دې په لاندې چت کې وي او زه دې د هغه د پاسه چت کې ديره يم .

۲. په يو روايت کې راځي چې کله ابو ايوب انصاري ﷺ او دده بي بي په اوله ځل بره اُوختل ، او دروازه يې ټينګه بنده کړه نو په زړه کې يې خيال راغی ، او بي بي ته يې وويل :

وَيْحَكِ مَاذَا صَنَعْنَا ؟ أَيَكُوْنُ رَسُوْلُ اللهِ ﷺ أَسْفَلَ وَنَحْنُ أَعْلٰى مِنْهُ ؟ أَنَمْشِيْ فَوْقَ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ . أَنَصِيْرُ بَيْنَ النَّبِيِّ وَالْوَحْيِ ؟ إِنَّا إِذًا لَهَالِكُوْنَ .

بي بي ! خدای دې ښه کړه ، دا مو څه چل وکړو ؟ آيا دا مناسب ده چې رسول الله صلی الله عليه وسلم دې لاندې وي او مونږ دې بره يو ؟ آيا دا مناسب ده چې مونږ دې د رسول الله ﷺ د پاسه چت باندې ګرځو ؟ آيا دا مناسب ده چې مونږ دې د نبي عليه السلام او د وحي په مينځ کې يو ؟ (که داسې شي) نو مونږ خو به په دغه وخت کې هلاک شو .

ښځه او خاوند دواړه حيران پاتې شو ، چې اوس څه اوکړو ، ټوله شپه بې آرامه وو ، آخر دوی ته هلته سکون ملاؤ شو چې کله دواړه په داسې يو ګنج (ګټ) کې کيناسته کوم چې د نبي عليه السلام د پاسه نه ؤ ، او که ګرځيدل به نو د کوټې په غاړو غاړو به ګرځيده ، ددې د پاره چې به ... جت کې د نبي عليه السلام د پاسه ګرځيدل رانشي ، ځکه نبي عليه السلام په لاندې چت کې په مينځ حصه کې پروت ؤ .

(۱) عَنْ أَبِيْ أَيُّوْبَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ عَلَيْهِ . فَنَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي السُّفْلِ وَأَبُوْ أَيُّوْبَ فِي الْعلوِ . قَالَ : فَانْتَبَهَ أَبُوْ أَيُّوْبَ ... فَقَالَ : نَمْشِيْ فَوْقَ رَأْسِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَنَحَّوْا فَبَاتُوْا فِيْ جَانِبٍ . ثُمَّ قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ " اَلسُّفْلُ أَرْفَقُ " . فَقَالَ : لَا أَعْلُوْ سَقِيْفَةً أَنْتَ تَحْتَهَا . فَتَحَوَّلَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الْعُلُوِّ ، وَأَبُوْ أَيُّوْبَ فِي السُّفْلِ . مسلم شريف حديث ۲۰۵۳ باب إباحة اكل الثوم .

کله چې سهر شو نو حضرت ابو ايوب انصاري رضي الله عنه پيغمبر عليه السلام ته عرض وکړو :

والله ما أغمض لنا جفن في هذه الليلة لا أنا ولا أم ابو ايوب .

قسَم په الله ، بيګاه شپه نه خو ما خوب کړې ، او نه (زما بي بي) أم ايوب خوب کړې .

رسولُ الله ﷺ ورنه پوښتنه وکړه : ولې ؟ دوی ورته وويل :

اې د الله رسوله ! مونږ ټوله شپه د دې اِحساس په وجه بې آرامه وو چې مونږ : کوم کور په بَره منزل کې يو تاسو د هغې لاندې پاتې کيږئ ، کله چې مونږ ګرځو او حرکت کوو نو خاوره په تاسو را غورځي او ستاسو د تکليف سبب جوړيږي . او دويمه خبره دا چې مونږ ستاسو او د وَحي اِلٰهي په مينځ کې حائِل يو . حضور اکرم صلی الله عليه وسلم تسلّي ورکړه ، او ورته وې فرمايل :

هَوِّنْ عَلَيْكَ يَا أَبَا أَيُّوبَ . إِنَّهُ أَرْفَقُ بِنَا أَنْ نَكُوْنَ فِي السُّفْلِ لِكَثْرَةِ مَنْ يَغْشَانَا مِنَ النَّاسِ .

اې ابو ايوب ! د دې فکر مه کوه ، ځکه لاندې چت زما د پاره آسان او آرام دِه دی ، وجه دا ده چې زما ملاقات له خلق ډير راځي . (١)

٣. د اَغوستو په کمبل باندې اوبه اوچول

حضرت ابو ايوب انصاري رضي الله عنه فرمايي چې ما د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم حکم اُومنلو او په بَره منزل کې پاتې شوم ، تر دې چې په يوه يخه شپه کې زمونږ د اُوبو مَنګې مات شو ، او د هغې اُوبه د بَره منزل په کوټه کې خوَرې شوی ، مونږ دواړه ښځه او خاوند د دې اُوبو اُوچولو د پاره متوجه شو ، په دې وخت کې د مونږ سره د استعمال د پاره صرف يو کمبل وه ،

چونکه د مونږ سره دا يَره وه چې هسې نه دا اُوبه لاندې اُوڅاځي او د رسولُ الله ﷺ د پريشانی سبب جوړ شي ، نو مونږ په همدغه د اغوستو په کمبل باندې دا اُوبه اُوچې کړې (او په خپله مو يخه شپه تيره کړه) . بيا سهر زه د نبي کريم صلی الله عليه وعليه وسلم په خدمت کې حاضر شوم ، او عرض مې وکړو :

(١) صور من حياة الصحابة للعلامة الدكتور عبد الرحمن رافت الباشا .

بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي إِنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَكُونَ فَوْقَكَ وَأَنْ تَكُونَ أَسْفَلَ مِنِّي . ثُمَّ قَصَصْتُ عَلَيْهِ خَبَرَ الْجَرَّةِ . فَاسْتَجَابَ لِي . وَصَعِدَ إِلَى الْعِلِّيَّةِ ، وَنَزَلْتُ أَنَا وَأُمُّ أَيُّوبَ إِلَى السُّفْلِ .

اې د الله رسوله ! زما مور او پلار دې په تاسو قربان وي زه دا نه خوښوم چې زه دې بره چت کې یم او تاسو دې ښکته چت کې یی . بیا مې ورته د شپې د مَنگي ماتیدو واقعه بیان کړه ، او دوی ته مې بَره چت ته د تللو درخواست وکړو ، نو رسولُ الله ﷺ زما دا درخواست منظور کړو ، او بره چت ته اُوختو . زه او (زما بي بي) اُم ایوب لاندې چت ته راغلو .(۱)

۴ . د مسلم شریف د همدې حدیث په آخر کې د حضرت ابو ایوب انصاري رضي الله عنه د محبت یوه بله خبره هم ذکر ده چې حضرت ابو ایوب انصاري رضي الله عنه به د پیغمبر علیه السلام د پاره خوراک تیار کړو ، او وَر او به یې لیږل ، کله به چې لوخي واپس راغله نو ابو ایوب انصاري رضي الله عنه به پوښتنه وکړه چې رسولُ الله ﷺ د کوم ځای نه خوراک کړی ؟ کله به چې ده ته اُوخودې شو ، نو ده به هم په هماغه ځای ګوتې ګرځولی ، او د هماغه ځای نه به یې خوراک کولو .

یوه ورځ دوی نبي علیه السلام ته داسې خوراک تیار کړو چې په هغې کې اُوګه وه (دا یې ور اُولیږل) ، کله چې د خوراک لوخي واپس راغله ، ده پوښتنه وکړه چې نن نبي علیه السلام د لوخي د کوم ځای نه خوراک وکړو ؟ ده ته وویل شو چې نن خو هغوی خوراک اونه کړو ، دده سره یَره او خفګان پیدا شو (چې رسولُ الله ﷺ ولې خوراک اونه کړو ؟) دې بَره چَت ته وراوخت ، او پوښتنه یې ورنه وکړه :

أَحَرَامٌ هُوَ ؟ آیا دا اُوګه حرامه ده ؟

نبي اکرم صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل :

لَا وَلٰكِنِّي أَكْرَهُهُ . نه ، دا اُوګه حرامه نه ده خو زه یې نه خوښوم (ځکه فرښتې ماته وَحي راوړي ، زه د فرښتو سره خبرې کوم او فرښتو ته د بدبو دار شي نه تکلیف رسیږي نو ځکه یې نه خورم) .

---

(۱) صور من حياة الصحابة للعلامة الدكتور عبدالرحمن رافت الباشا .

حضرت ابو ايوب انصاري ﷺ ورته وفرمايل :

فَإِنِّيْ أَكْرَهُ مَا تَكْرَهُ. بيشکه زه به هم هاغه شی بدګنړم (او نه به يې خوښوم) کوم چې تاسو بد ګڼړئ (يعنې چې کله تاسو اُوګه نه خوښوی نو ستاسو د اِتباع او محبت په وجه به د نن نه پس زه هم اُوګه نه خورَم).(۱)

فائده : ديته اعلیٰ درجه محبت وايي چې محبوب کوم شی نه خوښوي د هغې نه هم پرهيز کوي.

۱۱. حضرت مالک بن سنان ﷺ او د نبي عليه السلام وينه څکل

په غزوه اُحد کې چې کله د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم په مخ مبارک کې د اُوسپنې دوه (۲) کړۍ ننوتې نو حضرت ابوبکر صديق په منډه وَر روان شو ، خو بل طرف ته حضرت ابوعبيده ﷺ تيزه ورمنډه کړه ، او د حضرت ابوبکر صديق ﷺ نه يې مخکې ځان ور اُورسول ، او هغه کړۍ يې په خپلو غاښونو باندې راويستل شروع کړه ، يوه کړۍ يې را اُوويسته ، چې په دې راويستو سره د حضرت ابوعبيده رضي الله عنه يو غاښ هم مات شو ، خو ده د دې پرواه اونکړه ، او دويمه کړۍ يې هم په خپلو غاښونو اُونيوه او راوې ويسته چې په دې سره د حضرت ابو عبيده ﷺ دويم غاښ هم مات شو.

په دې دوه (۲) کړو راويستلو سره د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم د مخ مبارک نه وينه راوتل شروع شو ، د حضرت ابوسعيد خدري ﷺ پلار مالک بن سِنان ﷺ هم په دې موقع

(۱) ... فَكَانَ يَصْنَعُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا فَإِذَا جِيءَ بِهِ إِلَيْهِ سَأَلَ عَنْ مَوْضِعِ أَصَابِعِهِ فَيَتَتَبَّعُ مَوْضِعَ أَصَابِعِهِ ، فَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا فِيهِ ثُومٌ . فَلَمَّا رُدَّ إِلَيْهِ سَأَلَ عَنْ مَوْضِعِ أَصَابِعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَقِيلَ لَهُ : لَمْ يَأْكُلْ . فَفَزِعَ وَصَعِدَ إِلَيْهِ . فَقَالَ : أَحَرَامٌ هُوَ ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا وَلَكِنِّي أَكْرَهُهُ . قَالَ : فَإِنِّي أَكْرَهُ مَا تَكْرَهُ _ أَوْ مَا كَرِهْتَ _ قَالَ : وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤْتَى . مسلم شريف حديث ۲۰۵۳ باب إباحة اكل الثوم . ﴿ يُؤْتَى ﴾ : معناه تأتيه الملائكة والوحي كما جاء في الحديث الآخر إني أناجي من لا تناجي وإن الملائكة تتأذى مما يتأذى منه بنو آدم . شرح محمد فؤاد عبدالباقي على صحيح مسلم .

موجود ؤ (دده په زړه کې د نبي عليه السلام سره دومره محبت ؤ چې) هغه زر په خپلو شونډو سره دغه وينه صفا کړه او تيره يې کړه .

پيغمبر عليه الصلوة والسلام وفرمايل : چې د چا په وينه کې زما وينه يو ځاى شي هغه د دوزخ اُور نشي مسح کولی . (۱)

۱۲. حضرت ابن الزبير ﷺ او د نبي عليه السلام وينه څکل

يو ځل پيغمبر عليه السلام ښکر اُولږول ، او کومه وينه چې را اُووته ، هغه يې حضرت عبدالله بن زبير ﷺ ته ورکړه چې دا چيرته خخه کړه ، هغه لاړ ، د ځان سره يې سوچ وکړو چې د نبي اکرم صلى الله عليه وسلم وينه په زمکه ښکه توی کړم ؟ نو هملته يې اُوڅکله ، واپس راغی ، او وې ويل چې خخه مې کړه .

نبي ﷺ ورنه پوښتنه وکړه ، کوم ځاى دې خخه کړه ؟ ده ورته وويل : هغه خو ما اُوڅکله . پيغمبر عليه السلام وفرمايل :

چې د چا بدن ته زما وينه لاړه شي هغه د دوزخ اُور نشي مسح کولی . (۲)

يوه ضروري مسئله : د نبي عليه السلام هر څه پاک ؤ

دا يوه شرعي مسئله ده او په دې کې هيڅ شک و شُبه نشته چې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ټول فُضلات (يعنی لوي يا وړوکې اُودس ماتې ، وينه وغيره) پاک دي ، نو ځکه دې صحابي وينه اُوڅکله . دغه شان د نبي عليه السلام لاړې او خراشکې ټول هر څه پاک دي ، ددې وجه دادهٔ چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د ټولو مخلوقاتو نه زيات طاهر او پاک ؤ ، د دوی هيڅ شی نجس نه ؤ ، د احاديثو په کتابونو کې هغه واقعات هم ذکر دي

---

(۱) إِنَّ مَالِكَ بْنَ سِنَانٍ مَصَّ الدَّمَ مِنْ وَجْنَتِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ إِزْدَرَدَهُ فَقَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ مَسَّ دَمِيْ دَمَهُ لَمْ تُصِبْهُ النَّارِ . عمدة القاري ج۹ ص ۱۵۵ جز ۱۷ كتاب المغازي باب ليس لک من الامر شيء . الشامي نعمانيه ج۱ ص ۲۱۲ كتاب الطهارة مطلب في طهارة بوله صلى الله عليه وسلم ، فتح الباري ج۷ ص ۳۶۳ كتاب المغازي باب ليس لک من الامر شيء ، فتاوی محموديه ج۷ ص ۳۲۸ حاشيه نمبر ۱ ما يتعلق بالحديث .

(۲) خميس ، فضايل اعمال لمولانا زكريا رحمه الله ص ۲۵۳ .

Scanned with CamScanner

چې په هغې کې يو صحابي او صحابيې د رسول الله ﷺ بول (تشې متيازې) څکلې دي .
البته نور انسانان به په دوی نشي قياس کولی ، ځکه دا د نبي عليه السلام د خصائصو نه وه
رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په خپله چاته ددې بَولو يا وينې وغيره د څکلو حکم نه دې
کړی ، او که چا د ډير محبت او عقيدت په وجه دا څکلي دي نو هغوی يې مُستحق د سزا نه
دي ګرځولي ، بلکه د دَرد نه يې د شِفاء زيرې پرې ورکړی . (١)

(**نوټ** : ددې مسئلې تفصيلي بيان به انشاء الله روستو په " فِقهي مسائِلو " کې
راشي . ابوالشمس)

١٣. د نبي عليه السلام د وفات په وخت د يو صحابي کيفيت

د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم سره د هر صحابي دومره محبت ؤ چې د دوی د وفات په
وخت په صحابه کرامو دومره غم او خفګان راغی چې د بَرداشت نه بهر ؤ .

حضرت عثمان ﷺ د خفګان د وجې دې اَندازې ته رسيدلې ؤ چې د سلام جواب
ورکولو طاقت يې نه لرلو .

يو صحابي " حضرت عبدالله بن زيد بن عبد ربّه " په خپل باغ کې کار کولو ، نو خپل
ځوي ده ته د نبي عليه السلام د وفات خبر ورکړو ، دې صحابي چې دا خبره واوريده نو د
پيغمبر عليه السلام سره د محبت په وجه په ده دومره خفګان راغی چې په هماغه ځای کې يې
په دواړو سترګو باندې لاس کيښود ، او دا دُعا يې وکړه :

اې الله ! ستا په دې کائناتو او په دې دُنيا کې به ما په دې سترګو باندې نبي عليه السلام
کتلو ، اوس چې کله حضور صلى الله عليه وسلم وفات شو نو ماته د سترګو د نظر هيڅ
ضرورت نشته ، نو اې الله ! زما د سترګو نظر واخله .

---

(١) النبي صلى الله عليه وسلم لم يكن منه شيء يكره ولا غير طيب . كتاب الشفاء ج١ ٥٨ الباب الثاني فصل في نظافة جسمه وطيب رائحته . / اي فان النجاسة للاستقذار وكراهة التلوث ولم يكن منه صلى الله عليه وسلم شيء مكروه عند الطباع السليمة . نسيم الرياض شرح شفاء المطبعة الازهرية مصر ج ١ ص ٣٥٥ . / تَنْبِيْهٌ : صَحَّحَ بَعْضُ أَئِمَّةِ الشَّافِعِيَّةِ طَهَارَةَ بَوْلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَائِرِ فَضَلَاتِهِ ، وَبِهِ قَالَ أَبُوْحَنِيْفَةَ رحمهُ الله. شامي نعمانيه ج١ ص ٢١٢ كتاب الطهارة مَطلبٌ في طهارة بوله صلى الله عليه وسلم . فتاوى محموديه ج ٧ ص ٣٢٧ .

Scanned with CamScanner

نو د دې صحابي په همدغه ځای کې د سترګو نظر ختم شو . (١)

فايده: دېته اعلی درجه عِشق او محبت وايي ، او همدې ته طَبعي مينه هم وايي چې د نبي عليه السلام د وفات نه پس چې په خپلو سترګو خپل پيغمبر نه ګوري نو د دې نظر ضرورت يې هم محسوس نه کړو .

د غونډ تقرير خلاصه

د مذکوره آيتونو ، احاديثو او واقعاتو نه دا خبره معلومه شوه چې د هر مسلمان د پاره دا ضروري ده چې دده په زړه کې به د رسول الله صلی الله عليه وسلم سره د خپل ځان ، مال ، اَولاد ، او هر شي نه ډير محبت وي ، او دده هر هر رګ به د نبي کريم صلی الله عليه وسلم د محبت او عِشق نه ډک وي نو بيا به دده اِيمان هم کامِل وي ، او بيا به دده ته د اِيمان حَلاوت او خوږوالي نصيبه کيږي .

او دا محبت هلته پيدا کيږي چې انسان د نبي اکرم صلی الله عليه وسلم په سُنتو باندې عمل وکړي ، د دوی د اَقوالو او اَفعالو تابعداري وکړي ، او د ژوند په هره مرحله کې د دوی په نقشِ قدَم باندې روان شي . ځکه د رسول الله صلی الله عليه وسلم اِقتداء کول د دوی سره د محبت د تپولو نه غټه نخه ده .

الله ﷻ دې زمونږ او ستاسو په زړونو کې هم د خپل پيغمبر محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله عليه وسلم سره ريښتيني محبت پيدا کړي ، او مونږ ته دې د هغوی په نقشِ قدم باندې د تللو توفيق را نصيبه کړي .

آمِيْن يَارَبَّ الْعَالَمِيْن .

وَاٰخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

---

(١) وذكر أَنّ عبدالله بن زيد بن عبد ربه صاحب الأذان كان يَعْمَلُ فِي جَنَّةٍ لَهُ . فَأَتَاهُ اِبْنُهُ . فَأَخْبَرَهُ أَنّ النبيَّ صلى الله عليه وسلم توفي . فقال: " اَللّٰهمّ أذهب بصري حتى لا أرى بعد حبيبي محمدٍ أحدًا " فكُفَّ بصره . . فتح الملهم بشرح صحيح المسلم ج١ ص٤٢٧

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د نبي عليه السلام سره د عشق او محبت کولو متعلق نور معتمد واقعات :

د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د عشق او محبت کولو په باره کې درته نور يو څو معتمد واقعات ذکر کوم ، مقررين حضرات د موقع مناسب ددې واقعاتو نه هم استفاده کولې شي :

د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه د نبي ﷺ سره د محبت کولو باره کې نور د عشق نه ډک واقعات :

(**نوټ** : د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه د محمدٌ رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د محبت او عشق څه واقعات وړاندې بيان شو ، يو څو نور هم ستاسو د وړاندې نقل کوم ددې د پاره چې تاسو ته معلومه شي چې په ټولو صحابه کرامو کې چې د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه شان دير اوچت دی نو دا ځکه چې د دوی صحابيت بې مثاله دی ، او د دوی د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره ديره بې اندازې مينه وه ، نو ځکه الله رب العزت ورته غټ مقام ورکړې وُ) .

په نبي کريم ﷺ باندې خپل مال خرچ کول

حضرت ابوهريرة رضى الله عنه فرمايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم يو کرت ارشاد اوفرمايه چې " د هيچا مال ماته دومره فايده نه ده رارسولې څومره چې د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه مال ماته نفع رارسولې ده " . ددې خبرې په اوريدو سره حضرت ابوبکر

صدیق ﷺ اوژړل ، او عرض یې وکړو : اې د الله ﷺ رسوله ﷺ . . . : ما مال خو صرف ستاسو د پاره دی.(۱)

د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ عظیمه قرباني

تفسیر عزیزي یوه عجیبه واقعه رانقل کړی : چې کله نبي کریم صلی الله علیه وسلم د غزوه تبوک په موقع باندې د چندې اعلان وکړو ، او د چندې دا اعلان حضرت ابوبکر صدیق ﷺ واوریده نو د کور ټول سامان یې راوړو ، او په چنده کې یې واچول.

نبي کریم صلی الله علیه وسلم د چندې آواز بیا وکړو . حضرت عائشه رضي الله عنها فرمایي : چې ما خپل پلار په کور کې ولیده چې د کور په دیوالونو یې لاس وهلو . ما ورته وویل : پلاره ! څه شی کوی ؟ او څه ګوری ؟ د کور ټول سامان خو تاسو په چنده کې ورکړو

هغوی راته وویل : لورې ! په دې دیوال کې ما یوه ستنه لیدلې وه ، هغه ګورم ، هسې نه چې د ابوبکر په کور کې هغه پاتې شي .

حضرت عائشه رضي الله عنها فرمایي : ما ورته وویل : په ستن څه کوی ؟ هغه راته وویل : هغه ستن هم د نبي علیه السلام په چنده کې اچوم ، ددې د پاره که چیرته یو مجاهد ته د جامو ګنډلو ضرورت راشي نو هغه به پرې جامې اوګنډي .

حضرت عائشه رضي الله عنها فرمایي چې پلار مې هغه ستن هم چندې ته وې وړه .

کله چې حضور صلی الله علیه وسلم د چندې د پاره آخري اعلان وکړو ، نو ابوبکر صدیق ﷺ خپلو جامو ته اوکته ، د ځان سره یې وویل :

ابوبکره ! ستا جامې ډیرې قیمتي دي ، ستا پیغمبر د چندې اعلان کوي ، هغوی ته د چندې ضرورت دی .

نو دې بازار ته لاړو ، کومې جامې چې یې اغوستې وې هغه یې په دوه دیرش (۳۲) درهمه خرڅې کړې ، او ځان له یې د ټاټ جامې واخیستې ، هغه یې واغوستې ، او کوم درهم چې پاتې شو هغه یې نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته په چنده کې ورکړه .

---

(۱) اسد الغابة ۳ / ۲۲۲ .

کله چې حضور صلی الله علیه وسلم حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ولیده چې د ټاټ جامې یې اغوستې دي ، نو پوښتنه یې ورنه وکړه :

ابوبکره ! تا خو دټاټ جامې اغوستي ، هغه نورې دې څه کړې ؟ دې چپ پاتې شو ، هیڅ جواب یې ورنه کړو .

په دې وخت کې حضرت جبریل علیه السلام راغی ، او د مسجد نبوي په دروازه کې اودریده ، نبي علیه السلام چې ورته اوکته ، نو وې لیده چې ده هم د ټاټ جامې اغوستې وې . پیغمبر علیه السلام ورنه پوښتنه وکړه :

جبریل ! دا تا خو نن د ټاټ لباس اغوستې دی ، داولې ؟ هغوی ورته وویل :

اې د الله رسوله ! تا ته پته نشته ، ابوبکر صدیق رضي الله عنه ستاسو په عِشق او محبت کې خپلې جامې خرڅې کړې دي ، او په خپله یې د ټاټ جامې اغوستې دي ، نن الله جل جلاله د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه په دې عمل دومره خوشحاله شوی ، او د الله جل جلاله رحمت دومره په جوش کې راغلی چې (د آسمان ټولو فرښتو ته یې حکم کړې چې تاسو د حضرت ابوبکر غوندې لباس واغوندئ ، او) ما ته یې حکم وکړو :

اې جبریل ! د ځان سره اویا زره (۷۰۰۰۰) فرښتې بوځه ، ټول د ټاټ لباس واغوندي ، د مدینې منورې په کوڅو کې اوګرځئ ، او د ابوبکر په سُنتو باندې عمل وکړئ ، او زما محبوب (محمد رسول الله ﷺ) ته مبارکي ورکړئ چې که چیرته ستا په اُمت کې د ابوبکر په شان کسان موجود وي نو د دُنیا یو طاقت به هم ستاسو مقابله اونه کړي ، او نه به تاسو ته شکست درکړي . (بل دا چې الله جل جلاله ابوبکر صدیق رضي الله عنه ته سلام هم رالیږلې دی) . (۱)

فایده : دیته کلک عِشق او محبت وایي چې د آسمان فرښتې هم د دوی په محبت باندې فخر کوي .

(۱) تفسیر عزیزي .

ابوبکر صدیق ﷺ نبي ﷺ ته معمولي تکلیف رسیدل نه برداشت کول

د هجرت په شپه چې کله پیغمبر علیه السلام د شپې ناوخته د خپل کور نه راأووت ، او د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ کورته لاړ ، نو دروازه یې أوټکوله ، او په قلاره یې سلام واچول.

حضرت ابوبکر صدیق ﷺ فوراً بهر راأووت ، حالانکه په دې وخت کې د شپې ډیره حصه تیره شوې وه ، نبي علیه السلام ورته وفرمایل :

اې ابوبکر ! دا وخت خو ټول خلق أوده دي ، آیا تاسو د مخکې نه ویخ وئ ؟

ابوبکر صدیق ﷺ ورته جواب ورکړو :

اې د الله ﷺ رسوله ! ماته د څو ورځو نه أندازه لږیدلې وه چې تاسو ته به دهجرت کولو حکم کیږي ، او په زړه کې مې دا خبره هم وه چې کله تاسو هجرت کوی نو ما به هم د ځان سره ملګرې کوی ، نو زما په زړه کې دا خیال راغلې وُ چې که چیرته تاسو ته د هجرت حکم د شپې اوشي ، او تاسو زما دروازې ته راشی او زه أوده یم نو زما تر راویخیدو پورې به تاسو ته په دې دروازه کې د أودریدو په وجه تکلیف ملاؤ شي .

لهذا د کومې ورځې نه چې زما دا خیال ذهن ته راغلی نو د هماغې ورځې نه ما د شپې خوب پریخې دی چې هسې نه زما محبوب صلی الله علیه وسلم زما دروازې ته راشي او زه أوده یم نو زما تر راویخیدو پورې به هغه ته په دروازه کې د أودریدو په وجه تکلیف ملاؤ شي ، نو ځکه زه په هره شپه ویخ یم .

سبحان الله . دیته اعلی درجه عِشق او محبت وایي چې مسلسل څو شپې تر د سهر پورې د ویخ پاتې کیدو تکلیف برداشت کوي خو د نبي کریم صلی الله علیه وسلم په دروازه کې معمولي د أودریدو تکلیف نه برداشت کوي . (١)

(١) خطبات فقیر ج٢ ص ١٢٣ ، وجلد ١٣ ص ٨١ .

۳ . د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه ژړا

یو کرَت حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه په خپل کور کښې ناست وُ ، ژړل یې ، او دا دُعا یې غوښته :

اې الله جل جلاله ! تا ماته مال راکړی ، اوس زه دا غواړم چې دا د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم په خدمت کښې پیش کړم ، مگر ورکوونکې لاس پورته (یعنی أفضل) وي ، او اخیستونکې لاس ښکته وي ، نو چې کله زه خپل مال نبي علیه السلام ته ورکوم نو په دې کښې یو قِسم بې آدبي راځي چې زه دا نه شم برداشت کولی . نو اې الله ! ته په خپله د رسولُ الله ﷺ په زړه کښې دا خبره واچوه چې هغوی د خپل مال غوندې زما مال هم استعمالوي .

په حدیث کښې راځي چې ددې نه پس به نبي کریم صلی الله علیه وسلم د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه مال د خپل مال غوندې استعمالول .(۱)

د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه محبوب شیان :

علامه ابن حجر عسقلاني رحمه الله په "منبهات" کښې دا حدیث رانقل کړی چې یو ځل رسولُ الله صلی الله علیه وسلم د صحابه کرامو سره ناست وُ ، نو دوی وفرمایل :

حُبِّبَ إِلَيَّ مِنْ دُنْيَاكُمْ ثَلَاثٌ : اَلطِّيْبُ ، وَالنِّسَاءُ ، وَجُعِلَتْ قُرَّةُ عَيْنِيْ فِي الصَّلٰوةِ .

ستاسو په دې دُنیا کښې ماته درې (۳) شیان محبوب کړې شوي (یعنی په دُنیا کښې زما درې شیان ډیر خوښ دي) : خُوشبویي ، نیکې بیبیانې ، او زما د سترګو یَخ والې په مانځه کښې ایخودل شوی .

د نبي اکرم صلی الله علیه وسلم سره چې کوم صحابه کرام ناست وو په هغوی کښې حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه هم وُ ، دوی وفرمایل :

صَدَقْتَ يَا رَسُوْلَ اللهِ ، وَحُبِّبَ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا ثَلَاثٌ : اَلنَّظَرُ إِلٰى وَجْهِ رَسُوْلِ اللهِ ﷺ ، وَإِنْفَاقُ مَالِيْ عَلٰى رَسُوْلِ اللهِ ﷺ ، وَأَنْ يَكُوْنَ إِبْنَتِيْ تَحْتَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

(۱) خطبات فقیر ج۲ ص ۱۲۵ ، وجلد ۱۲ ص ۸۲ .

اې د الله ﷺ رسوله ! تاسو ريښتيا وويل : او ماته هم په دُنيا کې درې شيان محبوب کړې شوي : اول د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم مخ مبارک ته کتل ۲. په رسول الله صلی الله عليه وسلم باندې خپل مال خرچ کول ۳. او دا چې زما لور (حضرت عائشه رضي الله عنها) د رسول الله ﷺ په نکاح کې ده. (يعني زما اولاد ستاسو خدمت کوي).

نوټ : دغه نورو صحابه کرامو هم خپل خپل محبوب شيان ذکر کړه. پوره حديث په "منبهات ابن حجر عسقلاني" کې په "باب الثلاثي" کې ذکر دی).

د نور صحابه کرامو او عامو مسلمانانو د نبي عليه السلام سره د محبت واقعات :

دغه رنګې د هر صحابي په زړه کې د سَرورِ کونَين، محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله عليه وسلم سره د خپل ځان، خپل اولاد، خپل مور او پلار او ټولو خلقو نه زيات محبت او مينه وه. د دې يو څو نمونې درته بيانوم:

د جنګ په ميدان کې نبي عليه السلام ته شا نه ګرځول

د صحابه کرامو په زړونو کې دومره عظمت او محبت وُ چې د جنګ په دوران کې يې هم دوی ته شا ورګرځول نه غوښته.

په غزوه د اُحد کې چې کله کافرانو په نبي عليه السلام باندې د هر طرف نه د غشو او تورو ګوزارونه کول شروع کړه، حضرت ابودجانه ﷺ چې دا اوليده چې په نبي عليه السلام باندې د هر طرف نه د غشو باران دی، نو ده اِراده وکړه چې د پيغبر عليه السلام مخې ته اودريږي، د دې د پاره چې دوی د غشو نه بچ شي.

اوس که غشو طرف ته خپله سينه مخامخ کوي نو نبي اکرم صلی الله عليه وسلم طرف ته يې شا کيږي، او دا يې هم بې اَدبي (او د عِشق خلاف) ګڼړله.

لهذا حضور صلی الله عليه وسلم طرف ته يې خپله سينه اوګرځوله، او خپله شا يې د غشو طرف ته اوګرځوله، نو غشي به راتله او د دوی په مَلا باندې به لګيده.

فايده : د حضرت ابودجانه ﷺ د خپل پيغمبر سره دومره محبت وُ چې د جنګ په دوران کې يې هم خپله شا نبي کريم صلی الله عليه وسلم طرف ته کړخول بې ادبي ګڼړله .

د نبي ﷺ سره د محبت په وجه په چَنده کې خپل وړوکې بچې پيش کول

د نبي کريم صلی الله عليه وسلم سره د صحابياتو هم ډير محبت وُ ، د پيغمبر عليه السلام هر حکم ته يې لَبّيک ويل .

يو پيره رسولُ الله صلی الله عليه وسلم صحابه کرامو ته وفرمايل : چې د جهاد د پاره تياري وکړئ ، او د جهاد د پاره يې د چَندې متعلق هم خبره وکړه .

د مدينې منوّرې په هر کور کې بنځو خپل سرې د جهاد د پاره تيارول . په يو کور کې يوه زَنانه وه ، د هغې سره په کور کې څوک مشر کس نه وُ ځکه خاوند يې ددينه مخکې په جهاد کې شهيد شوې وُ ، صرف وړوکې ځوي ورسره په غيږ کې وُ .

دې زَنانه دې خپل وړوکي بچي ته اُوکته او په ژړا شوه چې که چيرته زما په کور کې څوک غټ کس وى نو ما به هم تيار کړې وى ، او د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم خدمت ته به مې ليږلې وى چې په جهاد کې ورسره شريک شوې وى .

د ژړا نه پس يې خپل وړوکې بچې په غيږ کې راواخيست ، د خپلې سينې سره يې اُولږول ، او د نبي اکرم صلی الله عليه وسلم په خدمت کې حاضره شوه ، خپل وړوکې بچې يې د پيغمبر عليه السلام په غيږ کې واچول ، او ورته وې ويل :

اې د الله ﷺ رسوله ! تاسو دا زما بچې د جهاد د پاره قبول کړئ .

پيغمبر عليه السلام ورته وفرمايل : دا خو وړوکې دى ، جهاد خو نشي کولى .

دې ورته وويل : اې د الله ﷺ محبوبه ! د کوم مجاهِد سره چې ډال نه وي ، زما دا بچې هغه ته حواله کړه ، هغه چې جهاد کوي او کافران وريانډې د غشو ګوزارونه کوي نو دا مجاهد دې زما دا بچې د ډال په طور استعمال کړي . نو د دشمن د غشو نه به پرې بچ شي .(۱)

(۱) خطبات فقير ج ۱۴ ص ۸۸ .

فايده : ديته د پيغمبر عليه السلام سره کلک محبت وايي چې د نبي عليه السلام د حکم په اَوريدو يې خپل ورو کې بچې د دوی په خدمت کې پيش کړو .ځکه په کور کې يې څوک غټ کس نه وُ چې جهاد له تللې وی. اګر چې ماشوم جهاد نه شي کولې خو دې بيا هم د خپل عِشق ،محبت او اِخلاص مظاهره وکړه.

د حضرت بلال ﷺ د رسولُ الله ﷺ سره محبت

د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم د وفات نه پس کله چې حضرت بلال ﷺ ته په مدينه منوّره کې خپل پيغمبر په نظر نه راتلو نو په مدينه منوّره کې ورته ژوند تيرول ډير ګران معلوم شو نو ځکه شام ته لاړو.

څه ډيره موده پس يې رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په خوب کې وليده، ورته وې فرمايل اې بلال ! تا خو مونږ بالکل هير کړي يو ،چيرته د ملاقات د پاره هم نه راځی ؟

د خوب نه چې څنګه راپاڅيده نو په منډه منډه او ژړا ژړا مدينې منوّرې ته راغلو. کله چې مدينې منوّرې ته راورسيده نو صحابه کرامو ورته درخواست وکړو چې آذان وکړه. ده اِنکار وکړو ، خو د حسَنينو رضي الله عنهما په بار بار وينا سره د آذان د پاره اَودريده.

کله يې چې آذان شروع کړو نو صحابه کرامو ته د پيغمبر عليه السلام زمانه رايادہ شوه (ځکه د هغوی په ژوند کې به حضرت بلال رضي الله عنه آذانونه کول) ، ټول په ژړا شو ،او په مدينه منوّره کې يو جدا کيفيت پيدا شو.

کله چې حضرت بلال ﷺ د " أشهد أنّ محمدًا " لفظ وويلو نو د محمد صلى الله عليه وسلم د نوم اخيستو په وجه بې هوشه شو او په زمکه را اَوغورځيده خو آذان يې پوره نه کړې شو.

د حضرت ثوبان ﷺ د پيغمبر عليه السلام سره محبت

په رواياتو کې راځي چې حضرت ثوبان رضي الله عنه (کوم چې د نبي کريم صلى الله عليه وسلم غلام وُ ، ده) به د رسولُ الله ﷺ سره سخت محبت کولو ،او د دوی د ليدلو نه بغير به يې صبر نه کيده.

يوه ورځ پيغمبر عليه السلام ته په داسې حالت کې راغی چې رنګ يې مُتغيّر شوی ؤ ، (جسم يې کمزورې شوې ؤ) ، او په مخ يې د غم آثار ښکاره کيده . حضور صلی الله عليه وسلم ورنه پوښتنه وکړه :

مَا غَيَّرَ لَوْنَكَ ؟ دا ستا رنګ ولې بدل شوی ؟ (آيا په تا کې څه بيماري ده ؟ يا څه تکليف درته دی چې دومره کمزورې شوې يې او رنګ دې هم بدل شوی ؟)

هغه ورته ووېل : اې د الله ﷺ رسوله ! په ما کې نه څه مرض شته ، او نه راته څه دَردونه شته ، خو صرف دومره خبره ده چې (زما په زړه کې د تاسو سره دومره محبت دی چې) زه کله تاسو او نه ګورم نو (ددې نه ليدلو په وجه) زه په سخت وحشت او يَره کې پرېوځم ، تر دې پورې چې زه ستاسو ملاقات وکړم (نو بيا ماته اطمينان او سکون حاصل شي) ، بيا ماته آخرت رایاد شي نو د ما سره دا يَره پيدا شي چې زه به تاسو هلته او نه ګورم ، ځکه که چيرته زه جنت ته داخل هم شم نو تاسو خو به د انبياء کرامو په اُوچتو درجو کې يې ، او زما مرتبه خو ستاسو د مرتبې نه کمه ده (ځکه زه غلام يم او تاسو پيغمبر يې ، نو هلته به زه تاسو او نه ګورم) . او که جنت ته داخل نه شم نو بيا خو به تاسو هيڅ کله او نه ګورم . نو بيا به زما څه حال وي ؟

(اې د الله ﷺ رسوله ! کله چې زه د آخرت متعلق دغه سوچ وکړم چې هلته به راته ستاسو ملاقات نه نصيبه کيږي نو په ما باندې غم او خفګان زيات شي ، ځکه ماته خو ستاسو د ملاقات نه بغير اطمينان او سکون نه حاصليږي) .

پس الله ﷻ دا آيتونه نازل کړه :

﴿ وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴾ . (١)

(١) النساء آيت ٦٩ .

Scanned with CamScanner

ترجمه : او څوک چې د الله او د رسول حکم اُومني نو دوی به (په جنت کې) د هغه خلقو سره وي په چا باندې چې الله ﷻ انعام کړې دی چې هغه پیغمبران ، صدیقین ، شهداء او صالحین دي ، او دا خلق ډیر ښه دي په ملګرتیا کې (یعنی دا خلق ډیر ښه ملګري دي) .(۱)

حضرت امیر معاویة ﷺ او د نبي علیه السلام د وېښتانو تعظیم

حضرت امیر معاویة رضي الله عنه سره د رسولُ الله صلی الله علیه وسلم څه وېښتان او څه نُوکان موجود وو ، کله چې دې وفات کیده نو وَصیت یې وکړو چې دا شیان زما په خُله او سترګو کې کیدئ ، او نوره زما معامله أرحمُ الرّاحمین ذات ته اُوسپارئ .(۲)

د حضرت ابومحذوره ﷺ د نبي علیه السلام سره مینه

په احادیثو کې ذکر دي چې د حضرت ابومحذوره رضي الله عنه د تَندي وېښتان دومره غټ شوي وو چې کله به دې ناست وُ او دا به یې راپریخوده نو زمکې ته به رارسیده .
خلقو ورنه پوښتنه وکړه چې تا دا وېښتان ولې دومره غټ پریخي دي ؟ ولې یې نه کټ کوی ؟
ده ورته وویل : چې یو وخت د محمدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم لاس مبارک ددې وېښتانو سره لږېدلې وُ نو ځکه ما تبَرّکًا دا پریخي دي ، او نه یې کټ کوم .

(۱) قَوْلُهُ تَعَالَى : ﴿ وَمَن يُطِعِ اللهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْهِم مِّنَ النَّبِيِّينَ .... الاية ﴾ نَزَلَتْ فِي ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وَكَانَ شَدِيدَ الْحُبِّ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَلِيلَ الصَّبْرِ عَنْهُ . فَأَتَاهُ ذَاتَ يَوْمٍ وَقَدْ تَغَيَّرَ لَوْنُهُ يُعْرَفُ الْحُزْنُ فِي وَجْهِهِ . فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا غَيَّرَ لَوْنَكَ ؟ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللهِ ! مَا بِي مَرَضٌ وَلَا وَجَعٌ غَيْرَ أَنِّي إِنْ لَمْ أَرَكَ اسْتَوْحَشْتُ وَحْشَةً شَدِيدَةً حَتَّى أَلْقَاكَ . ثُمَّ ذَكَرْتُ الْآخِرَةَ فَأَخَافُ أَنْ لَا أَرَاكَ ، لِأَنَّكَ تُرْفَعُ مَعَ النَّبِيِّينَ . وَإِنِّي إِنْ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ كُنْتُ فِي مَنْزِلَةٍ أَدْنَى مِنْ مَنْزِلَتِكَ ، وَإِنْ لَمْ أَدْخُلِ الْجَنَّةَ لَا أَرَاكَ أَبَدًا . فَنَزَلَتْ هٰذِهِ الْآيَةُ . تفسير بغوي ج۱ ص ۲۵۹ حديث ۶۶۰ سورة النساء آيت ۶۹ . تفسير خازن سورة النساء آيت ۶۹ ، تفسير السراج المنير ج۱ ص ۳۱۲ تحت قوله تعالى ﴿ و إذا لآتيناهم من لدنا اجراً عظيما ﴾ . نزهة الناظرين في الاخبار والآثار المروية عن الانبياء والصالحين ص ۴۵ .

(۲) تاريخ الخلفاء للسيوطي رحمه الله ، ندائے ممبر ومحراب ج۲ ص ۷۲ .

د نبي عليه السلام د ليدلو شوق

د صحابه کرامو د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم سره دومره مينه او محبت وُ چې کله به دوی په خپلو کورونو کې وو ، د شپې به چې کله راپاڅيده او د نبي عليه ديدار ته به يې زړه اوشو ، نو د شپې به د کور نه راروان شو او د پيغمبر عليه السلام د دروازې سره نژدې به اودريده ، او په گِنتيو گِنتيو به يې د دوی اِنتظار کولو ، ددې د پاره چې کله سَهر پيغمبر عليه السلام بهر تشريف راوړي نو د ورځې اِبتداء به د دوی د مخ مبارک په ليدلو وکړي ، او خپلې سترگې به د دوی په دِيدار يخې کړي .

د ژوند په آخِري وخت کې د نبي عليه السلام د دِيدار شوق

يو صحابي د جهاد په ميدان کې زخمي شو ، تر دې چې بيهوشۍ ته نژدې شو ، په دې دَوران کې يو بل صحابي راغی او دده نه يې پوښتنه وکړه :

أَلَكَ حَاجَةٌ ؟ آيا ستا څه ضرورت شته ؟ (چې زه هغه پوره کړم) .

ده ورته ووېل : آو زما زړه دا غواړي چې په دې آخِري وخت کې د خپل محبوب محمّدٌ رّسولُ الله صلى الله عليه وسلم دِيدار وکړم .

لهذا دې روغ صحابي دا زخمي صحابي په خپلو اُوږو باندې کينول او راروان يې کړو ، په يو ځای کې رسول الله صلى الله عليه وسلم تشريف فرما وُ . ده دا صحابي د خپلو اُوږو نه رابنکته کړو ، او ورته وې وېل :

نبي کريم صلى الله عليه وسلم ستاسو مخې ته دی . دې زخمي صحابي چې څنگه د محمّدٌ رّسولُ الله ﷺ نوم مبارک واوريده نو خپلې سترگې يې را اُوغړولې ، او د پيغمبر عليه الصلوٰة والسلام په ديدار سره يې خپلې سترگې يخې کړې ، او بيا شهيد شو . (۱)

فايده : دا اعلىٰ درجه محبت دی چې د ژوند په آخِري وخت کې يې هم د خپل محبوب د ليدلو تمنّا لرله .

(۱) عشق الهي ص ۷۴ ، خطبات فقير ج۱۴ ص ۷۸ .

د رسول الله ﷺ سره د يو صحابي د محبت واقعه

يو پيره رسولُ الله صلی الله عليه وسلم د صحابه کرامو سره تشريف فرما ؤ، صحابه کرامو ته يې وفرمايل:

که چيرته ما د چا سره څه زياتې کړې وي نو هغه دې راشي او د ما نه دې خپله بَدله واخلي

کله چې پيغمبر عليه السلام دا خبره وکړه نو صحابه کرام خاموشه شو، ځکه يو خو نبي عليه السلام د هيچا سره څه زياتې نه ؤ کړی، او دويم دا چې هيچا د نبي عليه السلام نه د بَدلې اخيستلو جُرأت نه کولو. مګر يو کس پاڅيده او وې ويل:

اې د الله رسوله! زما په تاسو باندې يو حق دی لهذا زه د تاسو نه خپله بدله اخيستل غواړم. هغه حق دادی چې يو پيره تاسو په ميدانِ جهاد کې صفونه صحيح کول. او په هاغه وخت کې ستاسو په لاس کې يو تيره باريک لرګې ؤ، تاسو ماته وويل:

لږ روستو شه. کله چې تاسو هغه لرګې زما بدن سره اُولږول نو په هغې سره ماته تکليف راورسيده. لهذا زما په تاسو باندې هاغه حق پاتې دی.

پيغمبر عليه السلام ورته وفرمايل: تاسو هم تيره لرګې راواخلئ او چې څنګه ما کړي وو هماغه شان تاسو هم وکړئ. ده ورته وويل: اې د الله ﷺ رسوله! اوس خو ستاسو په بدن باندې ګرته ده، او هاغه وخت زما په بدن باندې هيڅ کپړه نه وه، نو زه څنګه بدله واخلم؟

پيغمبر صلی الله عليه وسلم د خپلې ملا مبارکې نه ګرته لرې کړه .... صحابه کرام حيران دي چې ده په لاس کې لرګې نيولی، او وايي چې زه د نبي عليه السلام نه خپله بَدله اخلم.

حضرت ابوبکر صديق ﷺ غوښته چې زه دې کس ته ووايم چې د نبي عليه السلام په ځاى باندې زما بدن حاضر دی هر څو ګوزاره يې چې وهی نو وې وهه.

دغه رنګې حضرت عمر ﷺ هم اُودريدل غوښته، مګر د آدب د وجې نه هيچا څه نه شو ويلی. او دا خبره هم د خلقو ذهن ته نه راتله چې دا صحابي څنګه د رسولُ الله ﷺ نه خپله بدله اخلي؟ او نبي عليه السلام هم ورته تيار دی.

پس کله چې محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم د خپلې مَلا نه کُرته لرې کړه نو دا صحابي ورنژدې شو، لرګې يې په زمکه اُوغورځول، د نبي عليه السلام مُهرِنبوّت يې ښُکل (چَپ) کړو، او د دوی د شا مبارکې سره يې خپله سينه اُولږوله، او وې ويل:

اې د الله ﷻ رسوله ﷺ! د ډيرې مودې نه زما دا تمنا وه چې ستاسو مُهرِنبوّت ښُکل کړم ليکن ماته به هيڅ موقع نه ملاويده. پس کله چې تاسو د بَدلې اخيستو خبره وکړه نو زما زړه ته خبره راغله چې نن زما بَخت راويخ شو، او ماته د نبي عليه السلام د مُهرِنبوّت د څکلولو موقع په لاس راغله. نو ځکه مې دا کار وکړو. ورنه زه دا جُرأت څنګه کولې شم چې د تاسو نه خپله بدله واخلم.

د اُويس قرني رحمه الله د نبي عليه السلام سره د محبت واقعات

۱. علامه فريد الدين عطّار رحمه الله په خپل کتاب " تذکرة الاولياء " کې د اُويس قَرني رحمه الله په حالاتو کې ليکلي چې اُويس قرني رحمه الله تابعي وُ، د خپل مور د خدمت په وجه د نبي کريم صلی الله عليه وسلم په صُحبت کې نه وُ شريک شوی.

کله چې په غزوه اُحد کې د پيغمبر عليه السلام دوه (۲) غاښونه مبارک شهيدان شو، او اُويس قرني رحمه الله ته دا خبر اُورسيده نو دده په زړه کې د خپل پيغمبر سره دومره محبت وُ چې ده دا برداشت نه کړې شوه چې زما د محبوب (رسولُ الله ﷺ) دا غاښونه دې نه وي او زما په خُله کې دې دا غاښونه موجود وي، او زه دې پرې خوَند اَخلم، نو خپل مخکيني غاښونه يې اُوويسته.

بيا ورته سوچ ورغی چې ما دا کوم خپل غاښونه ويسته کيدې شي د نبي عليه السلام دا غاښونه نه وي شهيدان شوي بلکه دا نور دوه يې شهيدان شوي وي نو ده دا نور دوه غاښونه اُوويسته.

همدغه شان په همدې سوچ به يې خپل دوه دوه غاښونه ويسته، تر دې پورې چې خپل ټول غاښونه يې د پيغمبر عليه السلام سره د محبت په وجه اُوويسته.

فایده : اګرچې غابښونه ویستل څه شرعي مسئله او ضروري خبره نه ده خو چونکه دا خبره د عِشق او محبت سره تعلق لري نو ځکه یې خپل ټول غابښونه اُوویستل . او دیته کمالِ عِشق او محبت وایي .(۱)

۲ . د اُویس قرني رحمه الله په حالاتو کې راځي چې د رسول الله ﷺ د وفات نه پس کله دې مدینې منوّرې ته د قبر د زیارت د پاره راروان شو ، کله چې مدینې منوّرې ته داخل شو ، په سوَرلۍ باندې سور وُ ، نو چې څنګه یې په ګُنبدِ خضراء باندې نظر اُولګیده فوراً د سورلۍ نه را اُوغورځیده او بې هوشه شو . کله چې په هوش کې راغی نو ورسره موجود کسانو ته یې وویل :

أَخْرِجُوْنِيْ أَخْرِجُوْنِيْ كَيْفَ يلذ بِيْ بَلَدٌ أَنَا فَوْقَهُ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَدْفُوْنٌ تَحْتَ تُرَابِهِ.

ما ددې ښار نه زر اُوباسئ ، ما ددې ښار نه زر اُوباسئ ، زه به په دې ښار کې څنګه خوشحاله شم چې زه ددې خاورو د پاسه ګرځم حالانکه زما محبوب نبي کریم صلی الله علیه وسلم ددې خاورو لاندې دفن دی .

فایده : دا هم څه شرعي مسئله نه ده خو د عِشق او محبت سره تعلق لري چې دا بې آدبي ګڼي چې زه خو دې د خاورو د پاسه ګرځم او زما محبوب د خاورو لاندې دی .

د نبي علیه السلام سره د محبت کوونکي کس مقام

د بخاري شریف حدیث دی ، حضرت عمر ﷺ فرمایي د نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په زمانه کې یو کس وُ ، خپل نوم یې عبدالله وُ خو خلقو به ورته (دده د بې وَقوفتیا په وجه) " حِمار " (یعنی خَر) ویل .

دهٔ به (په خپلو خبرو سره) نبي علیه السلام خندَولو . پیغمبر علیه السلام په ده باندې د شرابو څکلو په وجه حَد جاري کړې وُ .

(۱) تذكرة الاولياء لمولانا فريد الدين عطار رحمه الله حالات اُويس قرني رحمه الله .

Scanned with CamScanner

يوه ورځ بيا دې د شرابو څکلو په جُرم کې نبي عليه السلام ته راوستې شو . دوی
ورباندې د حَد جاري کولو حکم وکړو ، نو هغه په کوړو باندې اُووهلې شو . په حاضرينو کې
يو کس دده په باره کې ووېل :

اې الله ! په ده باندې لعنت راولېږې ، ځکه دې څو څو پېرې د شرابو څکلو په جُرم کې
راوستې شو . نبي عليه السلام وفرمايل :

لَاتَلْعَنُوْهُ فَوَاللهِ مَا عَلِمْتُ أَنَّهُ يُحِبُّ اللهَ وَرَسُوْلَهُ .(۱)

تاسو په ده باندې لعنت مه وايئ ، قسَم په الله ، ماته خو دده متعلق دا معلومه ده چې دې
د الله ﷻ او د هغه د رسول سره محبت کوي .

فائده : اګر چې څو پېرې په ده باندې د شرابو حَد جاري کړې شو خو ليکن نبي عليه
السلام بيا هم صحابه کرام په ده باندې د لعنت ويلو نه منع کړه ، ځکه چې دده په زړه کې د
الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ سره مينه وه .

د عبدالرحمن جامي رحمه الله د نبي عليه السلام سره محبت

مولانا زکريا رحمه الله په خپله رساله " فضائل درود شريف " کې ذکر کړي چې د
عبدالرحمن جامي رحمه الله په زړه کې د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم سره ډير زيات عِشق
او محبت ؤ ، او په فارسي کې يې د نبي عليه السلام په باره کې يوه بهترينه قصيده هم جوړه
کړې وه . د دوی واقعه ډيره مشهوره ده چې :

يو ځل دې حج ته لاړ ، د حج د آداء کولو نه روستو يې دا اِراده وکړه چې د نبي عليه السلام
د روضې مخامخ به دا قصيده وايم .

(۱) عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّ رَجُلًا عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ اِسْمُهُ عَبْدَ اللهِ ، وَكَانَ يُلَقَّبُ حِمَارًا ، وَكَانَ يُضْحِكُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ جَلَدَهُ فِي الشَّرَابِ ، فَأُتِيَ بِهِ يَوْمًا فَأَمَرَ بِهِ فَجُلِدَ ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ : اَللّٰهُمَّ الْعَنْهُ مَا أَكْثَرَ مَا يُؤْتَى بِهِ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَلْعَنُوْهُ فَوَاللهِ مَا عَلِمْتُ أَنَّهُ يُحِبُّ اللهَ وَرَسُوْلَهُ
بخاري كتاب الحدود باب ما يكره من لعن شارب الخمر وإنه ليس بخارج من الملة حديث ٦٧٨٠

امیرِ مکه په دغه شپه باندې خوب ولیده ، په خوب کښې ورته رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي : اې امیرِ مکه ! عبدالرحمن جامي مدینې منوّرې ته مه راپرېږده .

امیرِ مکه دې د مدینې د تګ نه منع کړو ، خو په ده باندې د حضور صلی الله علیه وسلم عِشق او محبت دومره غالِب وُ چې په پټه باندې مدینې منوّرې ته روان شو .

په دویمه شپه باندې بیا امیرِ مکه خوب ګوري ، په خوب کښې ورته رسول الله ﷺ فرمایي: اې امیرِ مکه ! عبدالرحمن جامي خو راروان دی ، هغه مدینې ته مه راپرېږده ، بلکه وې ګرځوه .

کله چې دې د خوب نه راببدار شو نو خلق یې په تیزۍ باندې ورپسې ورولیږل . عبدالرحمن جامي رحمه الله یې د لارې نه راواپس کړو ، سختي یې ورباندې وکړه ، او په جیل (بَندي خانه) کښې یې واچول .

په دریمه شپه بیا امیرِ مکه خوب اُولیده ، په خوب کښې ورته پیغمبر علیه السلام فرمایي: چې عبدالرحمن جامي خو څه مُجرم نه دی (چې دا دومره سختي دې ورسره وکړه) بلکه ده څه اَشعار جوړ کړي او دا اِراده یې کړې چې دا اَشعار زما د روضې سره ووایي . او که ده دا اَشعار دلته ووېل نو زه به ورته د قبر نه د مُصافحې د پاره لاس رااُوباسم ، چې دا بیا زما د اُمت د پاره فِتنه جوړېږي . لهذا مولانا جامي د قید خانې نه خوشې کړه .

امیرِ مکه چې د خُوب نه راپاڅیده نو عبدالرحمن جامي رحمه الله یې د جیل نه راوویست او ډېر عزت او احترام یې ده وکړو . (۱)

---

(۱) فضائل درود شریف ص ۱۱۲ ط کتب خانه فیضي لاهور .

نوټ : د مولانا جامي رحمه الله پوره قصیده مولانا زکریا رحمه الله په فضائل درود شریف کښې سره د ترجمې نقل کړې ده ، زه به درته صرف یو څلور کړۍ دلته ذکر کړم :

زمهجوری برآمد جانِ عالَم ❁ تَرَحَّمْ یَا نَبِيَّ الله تَرَحَّمْ .

تو آخر رحمةٌ لِلعالَمِیْنِي ❁ زمحرومان چرا غافل نشیني

زخاک اے لالهٔ سیراب برخیز ❁ چو نرگس خواب چند از خواب بَرخیز

برون آور سر از بُردِ یَماني ❁ که روئے تست صبحِ زندګاني .

نوټ : د پيغمبر عليه السلام د روضې مبارکې نه د مصافحې د پاره لاس رابهر کول څه مُستبعَده خبره نه ده ، ځکه علامه جلال الدين سيوطي رحمه الله په خپل کتاب " الحاوي " کې د مشهور بزرگ او صوفي سيد احمد رفاعي رحمه الله واقعه تفصيلي ذکر کړې ده چې کله دې په کال پنځه سوه او پنځه پنځوس (۵۵۵) هجري کې د نبي عليه السلام روضې مبارکې ته لاړ ، او دوه آشعار يې وويل نو د رسول الله صلى الله عليه وسلم د روضې مبارکې نه ورته لاس رابهر شو ، ده هغه ښکل (چَپ) کړو . دا واقعه مولانا زکريا رحمه الله په رساله د " فضائل حج " کې د زيارتِ مدينه په واقعاتو کې هم نقل کړې .

دغه رنګې علامه جلال الدين سيوطي رحمه الله په خپل کتاب " الحاوي " کې نور ډير داسې واقعات هم نقل کړي چې په هغې کې د روضه آقدس نه د سلام جواب ورکولو ذکر دی . (۱)

د سلطان محمود غزنوي رحمه الله د نبي عليه السلام سره محبت

سلطان محمود غزنوي رحمه الله د وخت بادشاه وُ خو په زړه کې يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره دومره محبت وُ چې بې آودسه به يې د هغوی نوم مبارک هم نه اخيستو . ده په خاصو ملګرو او خادمانو کې د يو کس نوم " محمد " وُ ، ده به هغه ته په همدې نوم (محمد) باندې آواز کولو .

يو ورځ ده هغه ته خلافِ عادت د " تاج الدين " په نوم آواز وکړو ، هغه راغې د حکم تعميل يې وکړو ، بيا کورته لاړ ، تر درې (۳) ورځو پورې د بادشاه دَربار ته حاضِر نه شو . بادشاه کورته ورپسې کس ور وليږل ، کله چې راغی نو د غير حاضرۍ سبب يې ورنه معلوم کړو چې : دا درې ورځې ولې دربار ته رانغلی ؟

هغه ورته وويل : بادشاه سلامت ! تاسو به هميشه ماته زما په خپل نوم (محمد) باندې آواز کولو ، خو درې ورځې مخکې تاسو ماته خلافِ عادت د تاج الدين په نوم آواز وکړو ، نو زه پوهه شوم چې ستاسو به زما متعلق څه بَدګماني پيدا شوې وي نو ځکه دا درې ورځې

(۱) فضائل درود شريف ص ۱۱۳ لمولانا زکريا رحمه الله ط کتب خانه فيضي لاهور .

ستاسو مخې ته راشغلم ، او په کور کې مې دا درې ورځې ډیر په خفګان تیرې کړې (چې آخر د مانه کومه غلطي شوې چې بادشاه راته خفه شوی ؟) .

سلطان محمود غزنوي رحمه الله ورته اطمینان ورکړو چې زما ستا متعلق بدګماني نه ده پیدا شوې ، خو په هاغه ورځ باندې چونکه زما اودس نه ؤ ، ماته حیاء راتله چې د محمد نوم بې اودسه واخلم (ځکه دا زمونږ د خوږ پیغمبر محمّدٌ رّسولُ الله صلى الله علیه وسلم نوم مبارک دی) نو تاته مې ځکه د تاج الدین په نوم آواز وکړو .(۱)

سبحان الله . د بادشاهِ وقت په زړه کې د خپل پیغمبر سردارِ دوجهان محمّدٌ رّسولُ الله صلى الله علیه وسلم سره دومره محبت او ادب ؤ چې بې اودسه یې د هغوی نوم مبارک هم اخیستل نه خوښول، حالانکه د نبي علیه السلام نوم اخیستلو دپاره اودس کول شرط نه دي ، خو لیکن د دوی د خپل پیغمبر سره دومره مینه وه چې بې اودسه یې د هغوی نوم اخیستل هم شرم او بې ادبي ګڼړله .

د انسانانو نه علاوه نورو مخلوقاتو هم د نبي علیه السلام سره محبت کولو

رسول الله صلى الله علیه وسلم داسې عظیم پیغمبر ؤ چې د انسانانو نه علاوه نورو مخلوقاتو (جِنّاتو ، حیواناتو ، اُونو او نورو جَماداتو) هم د دوی سره محبت کول ، او د دوی د نبوّت تصدیق یې کولو .

ددې یو څو نمونې ستاسو د وړاندې بیانوم :

د ممبر په جوړیدو د اُونې د ونې (حَنانې) ژړا

د بخاري شریف حدیث دی ، حضرت جابر رضي الله عنه فرمایي چې نبي کریم صلى الله علیه وسلم به کله د جُمعې خطبه ورکوله نو د اُونې یا قجورې یوې تنې، ته به یې دَدَه وهله ، او د اَنصارو یوې زَنانه یا یو کس وویل :

(۱) تاریخ فرشته ، ندائے ممبر و محراب ج۲ ص ۷۵ .

Scanned with CamScanner

اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! آيا مونږ تاسو له ممبر جوړ کړو ؟ نبي عليه السلام ورته وفرمايل : که ستاسو خوښه وي نو جوړ يې کړئ . نو دوی ممبر جوړ کړو . کله چې د راتلونکې جُمعې په ورځ رسولُ الله ﷺ ممبر ته اوخت نو دې د قجورې ذَد (د نبي عليه السلام د فِراق او د ذِکرُ الله نه د لرې والي په وجه) د ماشوم په شان ژړا شروع کړه .

بيا نبي کريم صلى الله عليه وسلم رابنکته شو او د خپلې سينې سره يې اُولږوله . دې داسې ژړا کوله لکه ماشوم چې سلګۍ وهي او ژاړي .(۱)

په نبي عليه السلام باندې د اُونو او کاڼو سلام اچول

د مسلم شريف حديث دی ، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

إِنِّي لَأَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُبْعَثَ إِنِّي لَأَعْرِفُهُ الْآنَ .(۲)

بيشکه زه د مکې هغه کاڼي پيژنم کوم به چې په ما باندې د نبوت نه مخکې سلام اچول (نبي عليه السلام دوباره تاکيدًا وفرمايل) بيشکه زه هم هاغه کاڼي پيژنم .

---

(۱) أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُومُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَى شَجَرَةٍ أَوْ نَخْلَةٍ . فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَوْ رَجُلٌ : يَا رَسُولَ اللهِ ! أَلَا نَجْعَلُ لَكَ مِنْبَرًا ؟ قَالَ : إِنْ شِئْتُمْ . فَجَعَلُوا لَهُ مِنْبَرًا . فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ دُفِعَ إِلَى الْمِنْبَرِ فَصَاحَتِ النَّخْلَةُ صِيَاحَ الصَّبِيِّ . ثُمَّ نَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَمَّهُ إِلَيْهِ . تَئِنُّ أَنِينَ الصَّبِيِّ الَّذِي يُسَكَّنُ ، قَالَ : كَانَتْ تَبْكِي عَلَى مَا كَانَتْ تَسْمَعُ مِنَ الذِّكْرِ عِنْدَهَا) . بخاري باب علامات النبوة في الاسلام حديث ۳۵۸۴ . / او په يو روايت کې راځي : حضرت جابر بن عبد الله رضي الله عنهما فرمايي :
كَانَ الْمَسْجِدُ مَسْقُوفًا عَلَى جُذُوعٍ مِنْ نَخْلٍ فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ يَقُومُ إِلَى جِذْعٍ مِنْهَا . فَلَمَّا صُنِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ وَكَانَ عَلَيْهِ فَسَمِعْنَا لِذَلِكَ الْجِذْعِ صَوْتًا كَصَوْتِ الْعِشَارِ . حَتَّى جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهَا فَسَكَنَتْ . بخاري حديث ۳۵۸۵
وفي رواية : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ إِسْتَنَدَ إِلَى جِذْعِ نَخْلَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ . فَلَمَّا صُنِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ . فَاسْتَوَى عَلَيْهِ . اِضْطَرَبَتْ تِلْكَ السَّارِيَةُ كَحَنِينِ النَّاقَةِ حَتَّى سَمِعَهَا أَهْلُ الْمَسْجِدِ حَتَّى نَزَلَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاعْتَنَقَهَا . فَسَكَنَتْ . هذا حديث صحيح . شرح السنة للبغوي، حديث ۳۷۲۲ .
(۲) مسلم شريف كتاب الفضائل باب فضل نسب النبي صلى الله عليه وسلم وتسليم الحجر عليه قبل النبوة حديث ۲۲۷۷ ، المعجم الكبير للطبراني حديث ۱۹۰۷ .

Scanned with CamScanner

حضرت علي رضي الله عنه فرمايي:

كُنَّا مَعَ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ فَخَرَجْنَا فِي نَوَاحِيْهَا خَارِجًا مِنْ مَكَّةَ بَيْنَ الْجِبَالِ وَالشَّجَرِ فَلَمْ يَمُرَّ بِشَجَرَةٍ وَلَا جَبَلٍ إِلَّا قَالَ: اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللهِ. (۱)

مونږ د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره په مکه کې وو نومونږ د مکې نه بهر اطرافو غرونو او ونو طرف ته اووتو، پس نبي عليه السلام به چې په هره ونه او هر غر باندې تيريده نو هغې به (په نبي عليه السلام باندې سلام اچول، او داسې به يې) ورته ويل:

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللهِ. سلام دې وي په تا باندې اې د الله رسوله.

د احد غر خوزيدل

د بخاري شريف حديث دی، حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې نبي اکرم صلى الله عليه وسلم د احد په غر باندې اوخت، او ورسره حضرت ابوبکر صديق، حضرت عمر، او حضرت عثمان رضي الله عنهم هم وو، نو د احد دا غر (د ډيرې خوشحالۍ، يا د بارِ نبوّت د درُوندوالي نه) اوخوزيده، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل:

اُثْبُتْ اُحُدُ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ نَبِيٌّ وَصِدِّيْقٌ وَشَهِيْدَانِ. (۲)

اې احده! اودريږه (خوځه مه)، ځکه په تا باندې يو پيغمبر ولاړ دی، يو صديق دی، او دوه شهيدان دي.

خَر د نبي عليه السلام فِراق برداشت نه کړې شو

په رواياتو کې راځي چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم يو خَر ؤ، کله چې نبي عليه السلام وفات شو نو دې خَر ځان د ډير غم او خفگان نه کوهي ته اوغورځول، او مړ شو. (۳)

---

(۱) شرح السنّة للبغوي حديث ۳۷۱۹ باب جامع صفاته صلى الله عليه وسلم.

(۲) بخاري حديث ۳۶۷۵، ابوداود حديث ۲۰۹۷، ترمذي حديث ۳۶۹۷ بابٌ في مناقب عثمان بن عفان رضي الله عنه. ﴿صِدِّيْقٌ﴾: المراد به ابوبكر رضي الله عنه. ﴿شَهِيْدَانِ﴾: هما عمر وعثمان رضي الله عنهما وقد ماتا شهيدان.

(۳) ... وَأَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم لَمَّا مَاتَ تردى (اى الحمار) فِي بِئْرٍ جَزَعًا وَحُزْنًا. فَمَاتَ. اخرجه الطبراني في الكبير ۱۱/۱۱، نزهة الناظرين كتاب فضل النبي صلى الله عليه وسلم ص ۵۲.

يو وَحشي ځناور او د نبي عليه السلام تعظيم کول

حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي چې د نبي کريم صلى الله عليه وسلم په کور کې يو ځنګلي ځناور وُ ، کله به چې رسول الله ﷺ بهر اُووته نو دې ځناور به اخوا ديخوا مَنډې رامنډې او ټوپونه وهل ، خو چې کله به ده د رسولُ الله ﷺ د واپس راتلو آواز واوريده نو فورًا به په يو ګُنج (ګُټ) کې پټ کيناسته ، هيڅ آواز به يې نه کولو ، ددې د پاره چې چيرته حضور صلى الله عليه وسلم ته تکليف او نه رسي . (١)

فايده : د بعضې رواياتو نه معلوميږي چې دا هُوسۍ وه . اګر چې هوسۍ عام طور باندې صحيح تربيت نه آخلي ، او که بيا يو ځناور په کور کې عادت شي نو بيا د خپل مالک په ليدلو خوشحالي کوي او ټوپونه وهي ، حالانکه دا ځناور به بَرعکس د نبي عليه السلام په راتلو خاموشه شو ، په يو ګُټ کې به کيناست او ټوپونه به يې نه وهل . دا ددې د پاره چې رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ته تکليف او نه رسي . (٢)

اونه د نبي عليه السلام د سلام د پاره راتلل

د مشکوة شريف حديث دی ، حضرت يعلى بن مُرة الثقفي رضي الله عنه فرمايي : چې يو کرَت مونږه د رسولُ الله ﷺ سره سفر کولو نو په يو ځای کې مو قيام وکړو ، نبي عليه السلام اُوده شو ، (ما اُوکته چې) يوه اُونه راروانه ده ، زمکه يې څيرې کوله ، تر دې پورې چې نبي کريم ﷺ ته راورسيده ، په دوی باندې بَره راخوَره شوه (يعنى دوی يې په څپلو پاڼو کې پټ کړو) ، بيا واپس خپل ځای ته لاړه .
کله چې نبي اکرم صلى الله عليه د خوب نه راويخ شو نو ما ورته د اُونې د راتلو خبره وکړه ، هغوی راته وفرمايل :

---

(١) مسند احمد ، ابويعلى ، البداية والنهاية ، ترجمان السنّة ج٣ ص ١٥٠ .

(٢) ترجمان السنّة ج٣ ص ١٥٠ .

هِيَ شَجَرَةٌ إِسْتَأْذَنَتْ رَبَّهَا فِيْ أَنْ تُسَلِّمَ عَلَىٰ رَسُوْلِ اللّٰهِ فَأَذِنَ لَهَا . (١)

دا يوه اُونه وه ، دې د خپل رب (الله جل جلاله) نه اِجازت غوښتې وُ چې د الله جل جلاله په رسول (يعنى ما باندې) سلام واچوي ، نو الله جل جلاله ورته اِجازت ورکړو (نو ځکه زما د سلام د پاره راغلې وه او واپس لاړه) .

د اُوښانو د نبي عليه السلام سره مينه

په رواياتو کې راځي چې د حجّة الوداع په موقع باندې کله چې رسولُ الله صلى الله عليه وسلم قرباني کوله ، او د قربانۍ د پاره اُوښان راوستې شو نو هر اُوښ به د بل نه د مخکې کيدلو کوشش کولو ، ددې د پاره چې رسول الله صلى الله عليه وسلم زما په څټ باندې اول چاړه راکاږي . (٢)

خلاصه :

ددې آحاديثو معجزاتو او واقعاتو نه معلومه شوه چې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د انسانانو نه علاوه نورو مخلوقاتو هم محبت کولو .

نو چې کله دې شيانو د نبي عليه السلام سره محبت کول نو په کار ده چې مسلمان خو په طريقِ اولى د خپل پيغمبر محمّدٌ رّسولُ الله صلى الله عليه وسلم سره محبت وکړي .

---

(١) قَالَ (يعلى بن مُرّة الثقفي) ... ثُمَّ سِرْنَا حَتّٰى نَزَلْنَا مَنْزِلًا فَنَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ شَجَرَةٌ تَشُقُّ الْأَرْضَ حَتّٰى غَشِيَتْهُ . ثُمَّ رَجَعَتْ إِلٰى مَكَانِهَا . فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ لَهُ فَقَالَ : هِيَ شَجَرَةٌ إِسْتَأْذَنَتْ رَبَّهَا فِيْ أَنْ تُسَلِّمَ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ فَأَذِنَ لَهَا ... مشکوة شريف ، شرح السنة للبغوي حديث ٣٧١٨ باب علامات النبوّة

(٢) عَنْ عبدِالله بن قُرْطٍ : قُرِّبَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدَنَاتٌ خَمْسٌ أَوْ سِتٌّ . فَطَفِقْنَ يَزْدَلِفْنَ إِلَيْهِ بِأَيَّتِهِنَّ يَبْدَأُ . ابوداؤد حديث ١٧٦٥ باب فى الهدى إذا عطب قبل ان يبلغ ، المستدرک على الصحيحين للحاکم حديث ٧٥٢٢ .

Scanned with CamScanner

د غربي مُفکّرينو په نظر کې د رسول الله ﷺ عظمت

کله چې غربي مُفکّرِينو او مُصنّفِينو د نبي کريم صلی الله عليه وسلم په ژوند ، حالاتو او کمالاتو باندې نظر واچول نو دوی په دې اِقرار باندې مَجبوره شو چې په خپلو کتابونو کې د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم په باره کې د عَظمت او آدب نه ډک مضمون وليکي .

اگر چې د اِسلام د حقانِيت او د پيغمبر عليه السلام د عَظمت د پاره د دې غربي مفکرينو د اِقرار او تائِيد هيڅ ضرورت نشته ، خو بيا هم د دوی د دې اِقرار نه دا معلوميږي چې د رسولُ الله ﷺ تعليمات او سُنت د ژوند تيرولو د پاره بهترين اُصول دي . او کمال هم دا دی چې ستا دُشمن هم د يو شي د حَقانيت اِقرار وکړي . مشهوره مَقوله ده : وَالْفَضْلُ مَاشَهِدَتْ بِهِ الْأَعْدَاءُ . اوس درته د يو څو غربي مُفکّرينو اَقوال نقل کوم :

د " مائکل هارټ " وينا :

يو عيسائي اَنگريز د اَمريکې اُوسيدونکي " مائکل هارټ " يو کتاب ليکلې دی ، د هغې نوم دی " دِيْ هَنْڈرِڈ مِنْ " يعنی سَل سړي .

په دې کتاب کې ده د هغه کسانو تذکره کړې کوم چې د ده په نزد بهترين شخصيات تير شوي ، او بهترينې کارنامې يې کړي دي .

په دې کتاب کې ده د يو سلو (۱۱) پيغمبرانو ، مشهورو بادشاهانو ، او نورو اِنقلابي لِيډرانو تذکره کړې . خو د ټولو نه اول يې زمونږ د پيغمبر محمّدٌرسولُ الله صلی الله عليه وسلم ذکر کړی .

د کتاب په ديباچه (مقدّمه) کې ده ليکلي چې : زما دا کتاب خو به اول عيسايان گوري (ځکه دې په خپله عيسائي ؤ) ، او په ما باندې به اول عيسايان دا اعتراض کوي چې :

تا خو اول د مسلمانانو د پيغمبر تذکره کړې ، او د حضرت عيسٰی عليه السلام ذکر دې روستو کړی ، دا ولې ؟

نو بيا ده په خپله د دې اِعتراض جواب ورکړی چې : دا يو حقيقت دی ، او دا زه پټولې نه شم چې د مسلمانانو په پيغمبر کې کومې خُوبيې دي هغه په حضرت عيسٰی عليه السلام

کې نشته . او بيا دې انګريز ددې تفصيل په خپله داسې ذکر کړی چې :

❁ د حضرت عيسىٰ عليه السلام يقيني تاريخ محفوظ نه دی ،(ځکه دا کوم عيسائي تاريخ چې د حضرت عيسىٰ ﷺ د پيدائش نه راپه ديخوا چليږي ، نو عيسايان مُحقّقين وايي چې په دې تاريخ کې هم د شپږو کالو فرق دی) ، حالانکه د مسلمانانو د پيغمبر ټول صحيح تاريخ محفوظ دی .

❁ بيا ليکي چې : د مسلمانانو پيغمبر بادشاه وُ ، لس لکه مُربع ميل زمکه يې فتح کړې وه ، د هغوی د وفات نه روستو د هغوی شاګردانو (يعنی خُلفائې راشدينو) د هغه نظام خور کړو ، خو حضرت عيسىٰ ﷺ بادشاهي نه ده کړې . دغه وجه ده چې عيسايان خپل نظام په خپله جوړوي .

❁ بيا ليکي چې : حضرت عيسىٰ ﷺ واده نه وُ کړی ، د دُنيا سره يې تعلق نه وُ ، دَفتري ژوند يې نه دې تير کړی . نو د کور واله سره ژوند ، د بچو سره ژوند ، او د ګاونډيانو سره سلوک به د چا نه معلوموو ؟ حالانکه د مسلمانانو پيغمبر وَدُونه کړي وو ، بچي يې پيدا شوي ، او ګاونډيتوب يې تير کړی ، د ټولو سره د ژوند تيرولو اصول يې پريښي .

❁ بيا ليکي چې : حضرت عيسىٰ ﷺ جِهاد نه وُ کړی ، حالانکه د مسلمانانو پيغمبر اووه ويشت (۲۷) غزاګانې کړي ، اُولس لکه مُربّع ميل زمکه يې فتح کړی ، او په هغه فتح شوې علاقو يې اِسلامي نِظام نافِذ کړې وُ .

❁ بيا دغه عيسائي انګريز ليکي چې : کله د مسلمانانو په پيغمبر کې دومره خوبۍ موجودې وې نو ما ځکه د هغه تذکره اول اوکړه .

مائکل هارټ چې د پيغمبر عليه السلام په باره کې د تعظيم کوم الفاظ ليکلي ، د هغې څه حصه درته په عربۍ کې رانقل کوم ، ده ليکلي :

إِنَّ مُحَمَّدًا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هُوَ الْإِنْسَانُ الْوَحِيْدُ فِي التَّارِيْخِ . اَلَّذِيْ نَجَحَ نَجَاحًا مُطْلَقًا فِي الْمَجَالِ الدِّيْنِيِّ وَالدُّنْيَوِيِّ ، فَهُوَ قَدْ دَعَا إِلَى الْإِسْلَامِ وَنَشَرَهُ كَوَاحِدٍ مِنْ أَعْظَمِ

الدِّيَانَاتِ، وَأَصْبَحَ قَائِدًا سِيَاسِيًّا وَعَسْكَرِيًّا وَدِينِيًّا، وَرَغْمَ مُرُورِ ثَلَاثَةَ عَشَرَ قَرْنًا عَلَى وَفَاتِهِ فَإِنَّ أَثَرَهُ لَا يَزَالُ مُتَجَدِّدًا. (١)

د نبي عليه السلام د ژوند هر اړخ محفوظ دی : او دا يقيني خبره ده چې د موجوده عيسايانو سره د حضرت عيسىٰ ﷺ تعليمات يقيني بَاسَنَده او بَاثبوته نشته، بلکه بې سَنَده او بې ثبوته فَرضي خبرې کوي، حالانکه زمونږ د پيغمبر تعليمات بَاسَنَده او بَاثبوته ټول يقيني محفوظ دي. دا ځکه چې دا آخري پيغمبر دی، څوک په کې دا کمې محسوس نه کړي چې گني بل پيغمبر په کار دی، دغه وجه ده چې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم د ژوند هر اَړخ محفوظ دی.

مثلاً د پيغمبر عليه السلام ټول آحاديث اووه لکه او درې پنځوس زره (٧٥٣٠٠٠) دي، ټول صحابه کرام د يو لک څوارلس زره (١١٤٠٠٠) ته نيولی تر د يو لک او څلويښت زرو (١٤٠٠٠٠) پورې دي.

بيا چې د کومو صحابه کرامو آحوال محفوظ دي هغه يوولس نيم زره (١١٥٠٠) دي: د هر صحابي نوم، د پلار نوم. د کوم ځای ؤ؟ د کومې قبيلې ؤ؟ کله مسلمان شوې ؤ؟ څومره آحاديث ورته ياد وو؟ د نبي عليه السلام سره يې صُحبت څومره وخت شوی؟ څومره احاديث ورنه رانقل شوي؟ کله وفات شوی؟ چيرته وفات شوی؟ او چيرته خَخ دی؟ د هر صحابي دا ټول آحوال په کاملې طريقې سره محفوظ دي. (٢)

---

(١) الدكتور محمد عبده يماني، علّموا أولادكم محبّة رسول الله صلى الله عليه وسلم دار القبلة للثقافة الاسلامية جده مؤسسه علوم القرآن دمشق ص ٦٣، ٧١

(٢) مثلاً حضرت ابوهريرة رضي الله عنه د يَمن نه راغلې ؤ، په يَمن کې د قبيله دوس [illegible] ونکې [illegible] چې راغلو نو پيغمبر عليه السلام د خيبر جهاد له تللې ؤ، په دې وخت کې د ده عمر ٢٩ [illegible] د جاهليت نوم عبدالشمس ؤ خو رسول الله ﷺ ورله نوم بدل کړو، د پلار نوم يې صخر ؤ، د مو[illegible] نوم يې اميمه وه، د نبي کريم ﷺ سره يې درې نيم کاله صُحبت شوی، په صُفه کې به اُوسيده، په نهه پنځوس (٥٩) هجري کې وفات شوی، په مدينه منوره کې خَخ دی، او پنځه زره درې سوه او څلور آويا (٥٣٧٤) آحاديث او روايات ورنه نقل دي. دغه رنگې د هر صحابي د ژوند پوره آحوال محفوظ دي. خطبات حضرت شيخ (شيخ الحديث حضرت مولانا حسن جان المدني شهيد رحمه الله) مع الاختصار.

Scanned with CamScanner

د "کارليل" وينا

په غربي مُفکرينو کې يو آنګريز " کارليل " هم دی ، ده يو کتاب ليکلي دی ، د " الابطال " په نوم باندې . ده په دې کتاب کې هغه شخصيات راجَمع کړي کومو چې په دُنيا کې عظيمې کارنامې کړي ، او هيرو کِرداريې آداء کړی . ده په دې کتاب کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په باره کې مُستقل باب قائم کړی ، چې په هغې کې يې د نبي کريم ﷺ صفتونه بيان کړي ، او خلقو ته يې دا تَنبيه او خبرداري ورکړی چې :

" د اِسلام په باره کې ، يا د رسولُ الله (ﷺ) په باره کې کومې د دروغو او غلطې خبرې چې خلقو خورې کړي نو تاسو د هغې تصديق مه کوئ ، او دا مه منئ ، ځکه اِسلام يو حَق دين دی ، او محمد صلى الله عليه وسلم بَرحق پيغمبر دٔ " .

ده په دې کتاب کې چې د نبي کريم صلى الله عليه وسلم د صفاتو په باره کې څه ليکلي ، زه به در ته هغه په عربۍ کې رانقل کړم ، دې وايي :

لَقَدْ أَحْبَبْتُ مُحَمَّدًا لِخُلُوِّ نَفْسِهِ مِنَ الرِّيَاءِ وَالنِّفَاقِ ، وَبَرَاءَتِهَا مِنَ التَّصَنُّعِ وَالطَّمَعِ وَحُبِّ الدُّنْيَا . لَقَدْ كَانَ مُنْفَرِدًا بِنَفْسِهِ الْعَظِيْمَةِ وَخَالِقِ الْكَوْنِ وَالْكَائِنَاتِ ، وَقَدْ رَأَى سِرَّ الْوُجُوْدِ يَسْطَعُ أَمَامَ عَيْنَيْهِ بِأَهْوَالِهِ وَمَحَاسِنِهِ . لَقَدْ كَانَ صَوْتُ مُحَمَّدٍ آتِيًا مِنْ قَلْبِ الطَّبِيْعَةِ الصَّحْرَاوِيَّةِ النَّقِيَّةِ الطَّاهِرَةِ . وَلِهٰذَا دَلَفَ مِنَ الْآذَانِ إِلَى الْقُلُوْبِ وَاسْتَقَرَّتْ كَلِمَاتُهُ فِيْهَا . (۱)

د رُوسي کاتِب "تولستوي" وينا

د رُوس يو ماهِر مُصنِّف تولستوي هم په خپل کتاب کې په دې خبره زور ورکړی چې : اِسلام او پيغمبر په باره کې چې خلق غلط نشريات او پروپيګنډې کوي ، دا ټول بې ځايه دي . بيا دې د محمّد صلى الله عليه وسلم په باره کې ليکي :

(۱) الدكتور محمد عبده يماني، علّموا أولادكم محبّة رسول الله صلى الله عليه وسلم دار القبلة للثقافة الاسلامية ، جدة ، مؤسسة علوم القرآن دمشق ص ٦٣، ٧١

لَا رَيْبَ أَنَّ هٰذَا النَّبِيَّ مِنْ كِبَارِ الْمُصْلِحِيْنَ الَّذِيْنَ خَدَمُوا الْإِنْسَانِيَّةَ خِدْمَاتٍ جَلِيْلَةً ، وَيَكْفِيْهِ فَخْرًا أَنَّهُ هَدٰى أُمَّتَهُ بِأَكْمَلِهَا إِلٰى نُوْرِ الْحَقِّ ، وَجَعَلَهَا تَجْنَحُ إِلَى السَّلَامِ ، وَتَكُفُّ عَنْ سَفْكِ الدِّمَاءِ ، كَمَا يَكْفِيْهِ فَخْرًا أَنَّهُ فَتَحَ الطَّرِيْقَ إِلَى الرُّقِيِّ وَالتَّقَدُّمِ . هٰذَا عَمَلٌ جَلِيْلٌ لَا يَقُوْمُ بِهِ إِلَّا شَخْصٌ أُوْتِيَ قُوَّةً وَحِكْمَةً وَعِلْمًا فَوْقَ إِمْكَانِيَّاتِ الْبَشَرِ . وَلِهٰذَا فَهُوَ جَدِيْرٌ بِالتَّقْدِيْرِ وَالْإِحْتِرَامِ وَالْإِجْلَالِ . (١)

د فرانس اديب " ليمرتائن " وينا

همدغه رنګې د فرانس مشهور اديب ليمر تائن هم د نبي کريم صلی الله عليه وسلم په باره کې بهترين مضمون ليکلی ، دې وايي :

تر اوسه پورې هيڅ انسان هم په شعوري يا غيرشعوري طريقې سره د خپل ځان د پاره هم دداسې بهترين مقصد انتخاب نه دی کړی د کوم مقصد انتخاب چې رسول الله ﷺ کړی دی ، ځکه چې دا مقصد د انسان د طاقت نه بهر وُ ، نبي ﷺ خلق د توهماتو او خرابو عقيدو نه راګرځول او د الله ﷻ او انسانانو په مينځ کې چې کوم لرې والې او پردې وې هغه يې ختمې کړې ، انسان يې الله رب العزت طرف ته متوجه کړو ، او د خلقو په زړونو کې يې د الله ﷻ سره مينه او محبت پيدا کړو .

رسول الله ﷺ چې په عربو کې په ډير کم وخت کې کوم انقلاب راوستې دی د هغې نه هيڅوک هم انکار نشي کولی ، ځکه تولې دښمنۍ يې په دوستۍ بدلې کړې ، ماديت يې په روحانيت بدل کړو ، د اسبابو د کموالي باوجود په لږ وخت کې دومره غټه کارنامه کول دا خاتله حيرانوونکې کاميابي او غټه معجزه ده . (٢)

---

(١) الدکتور محمد عبده يماني، علّموا أولادكم محبة رسول الله صلى الله عليه وسلم ، دار القبلة للثقافة الإسلامية ، جدة ، مؤسسة علوم القرآن دمشق ص ٦٣ - ٧١

(٢) انسانيت کا محسن اعظم اقرير مولانا ابو الحسن علي ندوي رحمه الله ص ١٦

يُورپيانو او نورو غير مُسلمو هم د نبي ﷺ په سيرت کتابونه ليکلي

همدغه رنګې هِندوانو ، سِيکهانو ، او برهمو هم د پيغمبر عليه السلام په سِيرت باندې ليکل کړي دي .

بلکه په يُورپ کې په " لائف آف محمّد " باندې ډير کتابونه ليکل شوي .

ډيره موده مخکې د دمشق نه يوه رساله چاپ کيده ، د المقتبس په نوم باندې . په هغې کې ليکلي ووچې : تر اوسه پورې په يُورپ کې په مختلفو ژبو کې د پيغمبر عليه السلام د سِيرت متعلق ديارلس سوه (۱۳۰۰) کتابونه ليکل شوي دي . نو اوس خو به د هغې تعداد ډير زيات شوې وي .

په کال ۱۸۷۰ ء کې جان ډيوډپورټ په انګريزۍ کې يو کتاب د نبي عليه السلام په سِيرت باندې وليکل ، د هغې نوم ؤ " اَپالُوجِيَ فَاز مُحَمَّدْ اينډ دِيْ قُرآن " ، ده خپل کتاب په دې الفاظو شروع کړی :

" په دې کې هيڅ شک و شُبه نشته چې تر اوسه څومره مُصنِّفين او فاتِحين تير شوي په دې کې د هيچا د ژوند دومره تفصيلي او يقيني اَحوال نه دي ذکر شوي څومره چې د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم د ژوند او سِيرت تفصيلي او رښتيني اَحوال ذکر دي " .

دغه رنګې يو بل انګريز په کال ۱۸۷۴ ء کې د پيغمبر عليه السلام په سِيرت باندې يو ټا اَشْنا کتاب وليکل ، چې نوم يې " مُحمّد اينډ محمّد ِنزَمْ " ، ده په دې کتاب کې د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم سِيرت او اَخلاق په ډير بهترين انداز کې ذکر کړي .(۱)

د قانون دانانو د فهرست په سَر کې د نبي ﷺ نوم

په بَرطانيه کې مشهوره يونيورسټي ده ، د " لنکن ان يونيورسټي " په نوم باندې . په هغې کې په يو دِيوال باندې د دُنيا د مشهورو مُقنِّنينو (قانون جوړوونکو شَخصياتو) نومونه ليکل شوي دي ، په هغې فهرست کې د ټولو نه اول نوم زمونږ د خوږ پيغمبر محمّدُ رَسولُ الله صلی الله عليه وسلم ليکلې شوې دی .

---

(۱) خطبات مدارس ص ۵۲ .

عبرت: د یورپ قانون دان هم دا اِعتراف کوي چې رسول الله ﷺ د دُنیا د ټولو نه اُوچت قانون دان تیر شوې دی، نو ځکه د فهرست په سَر کې یې د دوی نوم لیکلې دی.

خلاصه

خلاصه دا چې الله رب العزت زمونږ خوږ پیغمبر محمّدٌ رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ډیر اُوچت شان ورکړی دی، بهترین اَخلاق او بهترین صفات یې ورکړي وو. تر دې پورې چې غیر مذهبه مُستَشرِقین، یورپیان، عیسایان، هندوان او سیکهان هم په دې باندې اِقرار کوي.

او ما مخکې دا خبره وکړه چې د اِسلام د حقانیت او د نبي کریم صلی الله علیه وسلم د عَظمت د پاره ددې غَربي مُفکّرینو د اِقرار او تائید هیڅ ضرورت نشته، خو بیا هم د دوی ددې اِقرار نه هم دا معلومیږي چې د رسول الله ﷺ تعلیمات او سُنت د ژوند تیرولو د پاره بهترین اُصول دي. او کمال هم دا دی چې ستا دُشمن هم د یو شي د حَقانیت اِقرار وکړي

....

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

ضروري فقهي مسائل

نوټ : د دې موضوع متعلق درته يو څو ضروري فِقهي مسائل ذکر کوم ، که موقع وه نو د وخت او ځای مناسب دا مسائل هم بيانولې شي . ابوالشمس عفي عنه

په نبي عليه السلام کې هيڅ عيب نه ؤ

ټومره بهترين صفات چې الله ﷻ بندګانو ته ورکړي دي هغه ټول صفات په نبي کريم صلی الله عليه وسلم کې موجود وو ، او په دوی کې هيڅ عيب نه ؤ .(١)

حضرت حسان رضي الله عنه د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم په مَدحه کې فرمايي :

خُلِقْتَ مُبَرَّأً مِنْ كُلِّ عَيْبٍ ۞ كَأَنَّكَ قَدْ خُلِقْتَ كَمَا تَشَاءُ . (٢)

اې پيغمبره ! تاسو د هر عيب او نقصان نه پاک پيدا شوي يې ، ګويا تاسو داسې پيدا شوي يې څنګه چې تاسو غوښتل .

نبي عليه السلام سره په درجه او فضيلت کې هيڅوک برابر نشته

اګر چې رسولُ الله صلی الله عليه وسلم هم د الله ﷻ مخلوق او بَشر دی (٣) خو په فضيلت ، قُرب او درجه کې د دوی سره هيڅوک برابر نشته . نه يو ولي د دوی درجې ته رسيدې شي ، نه يوه فرښته د دوی درجې ته رسيدې شي ، او نه بل يو پيغمبر د دوی

---

(١) راجع كتاب الشفاء ج١ ص٥٣ ، شرح الشفاء ج١ ص ١٥٠ ، ، فتاوى محموديه ج٣ ص٢١٨ .

(٢) نفحة العرب ص٢٢٣ ، فتاوى محموديه ج٣ ص٢١٩ حاشيه نمبر ١ .

(٣) لکه د قرآن کريم دا الفاظ په دې باندې دلالت کوي : إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ . سورة كهف ايت ١١٠ .
ترجمه : بيشکه زه خو ستاسو په شان يو بشر يم . بيان القرآن .
او نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمايي : أَلَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ ....رواه مسلم ، مشكوة ، ص٥٦٨ باب مناقب اهل البيت ط ياسر نديم ديوبند ، فتاوى محموديه ج٣ ص٢٢١ .

Scanned with CamScanner

درجې ته رسيدې شي. (١)

په حديث شريف کې دي: أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ وَلَا فَخْرَ. (٢)

زه د حضرت آدم عليه السلام د اولاد سردار يم او ماته هيڅ فخر نشته.

د نبي عليه الصلاة و السلام هر څه پاک وو

رسول الله صلى الله عليه وسلم د ټولو مخلوقاتو نه ډير پاک وُ، د دوی هيڅ شی نجَس نه وُ، حتّی چې د پيغمبر عليه السلام وينه او د هغوی تش اودس ماتې هم پاک وُ. (٣)

نبي عليه السلام به په نورو انسانانو باندې نشي قياس کولی، ځکه پيغمبر عليه السلام طاهِر، اَطهر، مُزکّي او پاک وُ.

قاضي عياض په خپل تصنيف "کتاب الشفاء" کې هغه واقعه هم رانقل کړې چې نبي کريم صلى الله عليه وسلم په يو لوخي کې بَول يعنی تشې متيازې کړې وې او هغه يوې زنانه (حضرت اُم اَيمن رضي الله عنها) څکلې وې. (٤)

---

(١) لا يبلغ ولي درجة الأنبياء. (شرح عقائد ص ١٦٤ مكتبه تهانوي ديوبند) اى فى القُرب الى الله سبحانه تعالى. (نبراس ص ٣٣٥). وأفضلُ الأنبياء محمّدٌ عليه السلام (شرح عقائد ص ١٤٠) قوله عليه السلام: إنّ الله فضّلني على الأنبياء. (رواه الترمذي، النبراس ص ٢٨٦ مطبوعه امداديه ملتان) فتاوى محموديه ج٣ ص ٢٢١ حاشيه نمبر ٢.

و وطئه مَكَانًا مَا وطئه نَبِيٌّ مُرسَلٌ وَلَا مَلَكٌ مُقَرَّبٌ. الخصائص الكبرى ج٢ ص ١٨٥ باب اختصاص النبي صلى الله عليه وسلم بأنّه اوّل النّبيّين خلقا و تقدم نبوته. طبع دار الكتب العلمية بيروت.

(٢) كنز العمال ج١١ ص ٤٣٤.

(٣) اَلنّبِيُّ صلى الله عليه وسلم لم يكن منه شيءٌ يكره ولا غير طيب. كتاب الشفاء ج١ ٥٨ الباب الثاني فصل في نظافة جسمه وطيب رائحته. اي فانّ النّجاسةَ للاستقذار وكراهة التلوث ولم يكن منه صلى الله عليه وسلم شيءٌ مكروه عند الطباع السليمة. نسيم الرياض شرح شفاء المطبعة الازهرية مصر ج١ ص ٣٥٥. فتاوى محموديه ج ٧ ص ٣٢٧ مايتعلق بالحديث حاشيه نمبر ١.

(٤) وقد روي نحو من هذا عنه في إمرأة شربت بوله. فقال لها: "لَن تَشتَكِي وَجَعَ بَطنِكِ أَبَدًا". ولم يأمر واحدًا منهم بغَسلِ فَم ولا نهاه عن عودة. وحديث هذه المرأة التي شربت بوله صحيح الزم الدارقطني مسلمًا والبخاري اخرجه في الصحيح. واسمُ هذه المرأة بركة. واختلف في نسبها... كتاب الشفاء ج١ ص ٥٨ الباب الثاني فصل في نظافة جسمه وطيب رائحته طبعه بيروت. فتاوى محموديه ج ٧ ص ٣٢٧ مايتعلق بالحديث حاشيه نمبر ١.

Scanned with CamScanner

همدغه شان واقعه د علامه زرقاني رحمه الله په " شرح مواهب لدنيه " اردو شرح شفاء شريف " کې هم ذکر ده .(١)

اګرچې رسول الله صلى الله عليه وسلم په خپله چاته د دې بولو وغيره د څکلو حکم نه دې کړی ، او که چا د ډير شوق او محبت په وجه دا څکلي دي نو هغوی يې په دې رټلي نه دي او نه يې مُستحِق د سزا ګرځولي دي ، بلکه د دَرد ُونو نه يې د شِفاء زيرې پرې هم ورکړی .(٢)

البته نور انسانان به په دوی نشي قياس کولی ، ځکه دا د نبي عليه السلام د خصائصو نه وه ، چې صرف د دوی هرشی پاک وُ .

قاضي عياض په خپل تصنيف " کتاب الشفاء " کې د هغه صحابي واقعه هم ذکر کړې چې هغوی د نبي اکرم صلى الله عليه وسلم بَول (يعنی تشې مِتيازې) څکلې وی .

واقعه داسې وه چې : يو کرَت حضور اکرم صلى الله عليه وسلم په يو لوخي کې تَش بَول يعنی تشې مِتيازې وکړې ، او يو صحابي ته يې د غورځولو دپاره ورکړې ، دې چې بهر لاړ نو هلته يې اُوڅکلی . کله چې واپس راغی نبي عليه السلام ورنه پوښتنه وکړه چې اُودې غورځولی ؟ هغه ورته وويل : هغه ما اُوڅکلی ، زما په خيټه کې درد وُ هغه هم ددې څکلو په وجه ښه شو . نبي کريم ﷺ چې دا خبره واوريده نو مُسکې شو او وې ويل :

اوس به نور ستاسو دا دَرد هميشه د پاره بالکل نه وي .

د نبي عليه السلام د هرشي د پاک والي خبره علامه زرقاني رحمه الله ، علامه شامي رحمه الله ، امام اعظم ابوحنيفه رحمه الله او نورو ډيرو علماؤ نقل کړې ، او دا يې د پيغمبر عليه السلام د خصائِصو نه ګرځولې ده .(٣)

---

(١) په شرح مواهب اللدنيه کې دا عبارت هم ذکر دی : فَلَمَّا أَصْبَحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : يَا أُمَّ أَيْمَنَ قُومِي فَأَهْرِيقِي مَا فِي تِلْكَ الْفَخَّارَةِ . فَقُلْتُ : قَدْ وَاللهِ شَرِبْتُ مَا فِيهَا ... المواهب اللدنيه ج٤ ص ٢٣١ كتاب الشمائل النبوة المقصد الثالث الفصل الاول طبع دارالمعرفة بيروت .

(٢) فتاوى محموديه ج٧ ص٣٢٨ .

(٣) تَنْبِيهٌ : صَحَّحَ بَعْضُ أَئِمَّةِ الشَّافِعِيَّةِ طَهَارَةَ بَوْلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَائِرِ فَضَلَاتِهِ . وَبِهِ قَالَ أَبُو حَنِيفَةَ رحمه الله . شامي نعمانيه ج١ ص ٢١٢ كتاب الطهارة مَطلبٌ في طهارة بوله صلى الله عليه وسلم . فتاوى محموديه ج٧ ص ٣٢٧ .

Scanned with CamScanner

په غزوه أحد کې یو صحابي د نبي علیه الصلوة والسلام د مخ مبارک د زخم وينه اوچوسله ، او وې ځکله ، پیغمبر علیه السلام وفرمایل :

چې د چا په وینه کې زما وينه یو ځای شي هغه د دوزخ أور نشي مسح کولی . (۱)

(**نوټ** : ددې خبرې نور تفصیل په " آپ کے مسائل اور اُن کا حل " ج۱ ص۱۸۱ د عنوان د " انبیاء کرام کے فضلات کي پاکي کا مسئله " د لاندې ذکر دی) .

د رسول الله ﷺ په ذات او صفاتو باندې تنقید کول د اِیمان منافي خبره ده

د دواړو جهانو سردار ، اِمامُ المُرسلین ، سیّدُالأوّلین والآخِرین محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم د الله ﷻ په نزد د ټولو مخلوقاتو نه مُقرّب ، محبوب او بهتر دی . (۲)

حضرت آدم علیه السلام او د دوی نه علاوه نور ټول مخلوقات به د دوی د جَنډې د لاندې

---

(۱) إِنَّ مَالِكَ بْنَ سِنَانٍ مَصَّ الدَّمَ مِنْ وَجْنَتِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ ازْدَرَدَهُ فَقَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَنْ مَسَّ دَمِي دَمَهُ لَمْ تُصِبْهُ النَّارُ . عمدة القاري ج۹ ص۱۵۵ جز ۱۷ كتاب المغازي باب ليس لک من الامر شيء . الشامي نعمانيه ج۱ ص ۲۱۲ كتاب الطهارة مطلب في طهارة بوله صلى الله عليه وسلم ، فتح الباري ج۷ ص ۴۶۴ كتاب المغازي باب ليس لک من الامر شيء . فتاوی محموديه ج۷ ص۳۲۸ حاشيه نمبر ۱ ما يتعلق بالحديث .

قال النووي رحمه الله في شرح المهذب : وَاسْتَدَلَّ مَنْ قَالَ بطهارتها بِحَدِيثَيْنِ الْمَعْرُوفَيْنِ أَنَّ ابا طيبة الحجام حَجَمَهُ صلى الله عليه وسلم وَشَرِبَ ولم ينكر عليه ، وأَنَّ امْرَأَةً شَرِبَتْ بَوْلَهُ صلى الله عليه وسلم فلم ينكر عليها . زرقاني على مواهب اللدنية ج۴ ص ۲۳۳ مطبوعة دار المعرفة بيروت ، جمع الوسائل ج۲ ص۳ ، عمدة القاري ج۲ ص۳۵ جز ۳ كتاب الطهارة بيان طهارة شعر النبي وفضلاته ، مرقاة ج۲ ص۵۳ باب احكام المياه الفصل الاول فضلاته عليه الصلاة والسلام طاهرة فتاوی محموديه ج۷ ص ۳۲۹ حاشيه نمبر ۱ ما يتعلق بالحديث .

(**نوټ** : تفصيلي واقعه مخکې په تقرير کې د عنوان " حضرت مالک بن سِنان ﷺ او د نبي ﷺ وينه څکل " د لاندې تيره شوې ده) .

(۲) و وطئه مَكَانًا مَا وطئه نَبِيٌّ مُرْسَلٌ وَلَا مَلَكٌ مُقَرَّبٌ . الخصائص الكبرى ج۲ ص ۱۸۵ باب اختصاص النبي صلى الله عليه وسلم بانه اول النبيين خلقا و تقدم نبوته . طبع دار الكتب العلمية بيروت . فتاوی محموديه ج۳ ص ۲۴۱ حاشيه نمبر ۱ رسالت ، نبوت ، ختم نبوت وغيره .

وي ، او په لاس مبارک کې به ورسره " لِوَاءُ الْحَمْد " وي . (۱)

د معراج په شپه "مقام ادنى" او " قاب قوسين " د دوی سره خاص دی . (۲)

" الوسيلة " " شفاعتِ كُبرىٰ " د دوی حق دی . (۳)

ددې نه علاوه نور بې شماره صفتونه د نبي عليه السلام سره خاص دي .

لهذا د دوی په ذات او صفاتو کې عيبونه راويستل يا پرې تَنقيد کول د ايمان منافي خبره ده . (۴)

د نبي ﷺ په باره کې د توهين او سپکاوي کلمات ويل سبب د کفر او اِرتداد دی

د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په باره کې د توهين او سپکاوي کلمات ويل سبب د کُفر دی ، د داسې کس د پاره توبه ، تَجديد د اِيمان ، او تجديد د نکاح ضروري دی . (۵)

او که دې توبه نه اُوباسي او همداسې د توهين او سپکاوي کلمات وايي نو دا سړی مُرتد او کافر دی ، او د مُرتد سزا قتل ده . (۶)

---

(۱) بِيَدِي لِوَاءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ . آدمُ فَمَنْ دُوْنَهُ تَحْتَ لِوَائِي وَلَافَخْرَ . مسند احمد ج۱ ص ۲۸۱ مسند عبدالله بن عباس طبع دارالفكر بيروت ، الخصائص الكبرى ج۲ ص ۲۲۲ باب اختصاصه صلى الله عليه وسلم بالمقام المحمود طبع دارالكتب العلمية بيروت ، فتاوى محموديه ج۳ ص ۲۴۱ حاشيه نمبر ۲ .

(۲) اختصاصه صلى الله عليه وسلم بأنّه اوّلُ النّبيّين و بالاسراءِ والعلو الى قَابَ قَوْسَيْنِ . الخصائص الكبرى ج۲ ص ۱۸۵ باب اختصاصه صلى الله عليه وسلم بانه اول النبيين ، و راجع روح المعاني سورة النجم ص ۵۲ / ۲۷ .

(۳) إختِصَاصُهُ صلّى اللهُ عليه وسلم بِالْمَقَامِ الْمَحْمُوْدِ وبِالشَّفَاعَةِ الْعُظْمَىٰ في فصل القضاء . باب اختصاصه صلى الله عليه وسلم بالمقام المحمود طبع دارالكتب العلمية بيروت .

(۴) ، فتاوى محموديه ج۳ ص ۲۴۱ رسالت ، نبوت ، ختم نبوت وغيره .

(۵) قَالَ الحصكفي : والكافر بِسَبِّ نَبِيٍّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ .... لكن صرّح في آخر الشفاء بأنّ حُكْمَهُ كالمرتدّ ، وَمَفَادُه قبول التَّوبَة .... وَلفظ النتف : مَنْ سَبَّ الرّسولَ صلى الله عليه وسلم فإنّه مرتد ، وحكمه حكم المرتد ، ويفعل به ما يفعل بالمرتد . الدر المختار ج۳ ص ۳۱۷ ، ۳۱۹ مطلب مهم في حكم ساب الانبياء . فتاوى فريديه ج۱ ص ۹۶ فصل في كلمات الكفر .

(۶) پوره تفصيل په فتاوى حقانيه ج۱ کې د صفحه ۲۷۶ نه تر ۲۸۷ پورې ذکر دی ، هلته دې اوکتې شي .

Scanned with CamScanner

د نبي ﷺ د بدن مبارک سره لږېدلې خاوره د عرش او کعبې نه هم بهتره ده

د اهل السنّة والجماعة دا اِجماعي عقيده ده چې په قبرِ اطهر کې د پيغمبر عليه السلام د بدن مبارک سره لږېدلې خاوره د عرش او کعبې نه هم بهتره ده ، ځکه دا خو يقيني خبره ده چې نبي کريم صلی الله عليه وسلم په ټولو مخلوقاتو کې افضل دی ، د دوی نه بل هيڅ شی افضل نشته .

او په يو حديث کې دي چې انسان د کومې خاورې نه پيدا شوې وي هم هلته به دفن کيږي . (١)

لهذا ددې حديث په رڼا کې نبي عليه السلام چې اوس په کوم ځای او کومه خاوره کې دفن دی نو د همدې نه پيدا شوې هم دی . اوس چې کله رسولُ الله صلی الله عليه وسلم افضل د مخلوقاتو دی نو لازمي خبره ده چې د کومې خاورې نه پيدا شوی هغه به هم افضل د مخلوقاتو وي .

بل دا چې د قبر دغې خاورې ته چې د نبي عليه السلام د بدن مبارک سره د لږېدلو په وجه کوم سعادت حاصل دی دا سعادت عرش ، کرسي او کعبې ته نه دی حاصل .

علامه ابن تيميه رحمه الله هم فرمايي : چې د نبي کريم صلی الله عليه وسلم د روضې مبارکې ځای د بيت الله شريف نه هم افضل دی .

وَالْمَسْجُوْدُ هُوَاللهُ دون الكعبة ، والتَّوَجُّهُ اِلَيْهَا لَا يَقْتَضِي الْاَفْضَلِيَّةَ . فافهم . (٢)

---

(١) عن ابي سعيد الخدري قال : مَرَّ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بجنازة عند قبر . فقال : قبر مَنْ هذا ؟ فقالوا : فلان الحبشي يا رسولَ الله . فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ سِيْقَ مِنْ أَرْضِهٖ وَسَمَائِهٖ إِلَى تربته الَّتِيْ مِنْهَا خُلِقَ . مستدرک حاکم ج١ ص ٣٦٧ ، وفاء الوفاء ج١ ص ٣٢ طبع بيروت .

وفي رواية : عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ : خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَطُوْفُ بِبَعْضِ نَوَاحِي الْمَدِيْنَةِ وَإِذَا بِقَبْرٍ يُحْفَرُ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ : لِمَنْ هٰذَا ؟ فَقِيْلَ لِرَجُلٍ مِنَ الْحَبَشَةِ فَقَالَ : لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ سِيْقَ مِنْ أَرْضِهٖ وَسَمَائِهٖ حَتّٰى دُفِنَ فِي الْأَرْضِ الَّتِيْ خُلِقَ مِنْهَا ، روى الترمذي الحكيم في نوادر الاصول . نزهة الناظرين ... ص ٦١٧ .

(٢) فتاوى فريديه ج١ ص ٢٦٣ باب ما يتعلق بالنبي صلى الله عليه وسلم .

سوال : کہ د چا په ذهن کې دا سوال راځي چې د قبر ددې خاورې نسبت نبي علیه السلام طرف ته کيږي ، او د عرش ، کرسي او کعبې نسبت الله ﷻ طرف ته کيږي . نو بيا څنګه د قبر دا خاوره اَفضله شوه ؟

جواب :د قبر ددې خاورې د پيغمبر عليه السلام د بدن مبارک سره د مُلابست (يو ځای لږيدو) تعلق دی ، او د کعبې ، عرش او کرسي د الله ﷻ سره د ملابست تعلق نشته ، ځکه الله ﷻ د جسم نه پاک دی . لهذا د قبر دا خاوره افضله شوه .(۱)

ټول اَنبياء قبلَ النبوّة او بَعدالنبوّة معصوم دي

په " عِلمُ الكلام " او د احاديثو په شروحاتو کې دا خبره ذکر ده چې د اهلُ السنّة دا عقيده ده چې ټول انبياء معصوم دي ، د دوی نه هيڅ ګناه نه کيږي ، نه وړه ګناه او نه غټه ګناه ، نه قبلَ النبوّة او نه بعدَ النبوّة . (۲)

---

(۱) فلا شكّ أنّ مكّةَ لكونها من الحرم المحترم اجماعًا افضلُ من نفسِ المدينة . ما عدا التربة السكينة . فإنّها افضلُ من الكعبة . بل من العرش على ما قاله جماعة . شرح الشفاء ج۲ ص ۱۶۲ .
قال الراقم (المحدث البنوري) وإن شئتَ أن تستأنس ذلك بدليلٍ من السُّنّة فلاحظ إلى حديث رسول الله صلى الله عليه وسلم : " ان كلّ نفس تدفن فى التربة الّتي خلقت منها " . كما رواه الحاكم في مستدركه . معارف السنن ج۳ ص ۳۲۴ .

(۲) قال الملا علي قاري : والأنبياء عليهم الصلاة والسلام ... منزّهون ... عن الصغائر والكبائر . اى من جميع المعاصي والكفر ... والقبائح . وفي نسخة : والفواحش ... وقد كانت منهم اى من بعض الأنبياء قبل ظهور مراتب النبوّة او بعد مناقب الرّسالة زلّاتٌ اى تقصيرات وخطيئات ... كما وقع لآدم عليه السلام في أكله من الشجرة على وجه النسيان . او ترک العزيمة واختيار الرخصة ظنًّا منهُ أنّ المرادَ بالشجرة المنهيّة المشار اليها بقوله تعالى ﴿وَلَا تَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ﴾ هي الشخصيّة لا الجنسيّة . فأكل من الجنس لا من الشخص بناءً على الحكمة الالهية ليظهر ضعف قدرة البشريّة وقوّة اقتضاء مغفرة الرّبوبيّة . شرح الفقه الاكبر للقاري ص ۵۶ و ۵۷ الانبياء منزهون عن الصغائر والكبائر فتاوى فريديه ج۱ ص ۲۸۲ باب ما يتعلق بالانبياء عليهم السلام ./ امام اعظم ابو حنيفه رحمه الله فرمايي : الانبياء عليهم الصلاة والسلام كلّهم منزهون عن الصغائر والكبائر والكفر والقبائح . شرح فقه اكبر ص ۸۸ ، ۹۸ بحث ان الانبياء ...
(د همدې مسئلې باقي پاتې بحث په راتلونکې صفحه کې لاندې حاشيه کې اوګوره)

د حضرت آدم عليه السلام د ممنوعه اُونې خوراک ، او بيا د دوى ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا ...﴾ ويل. نو په دې ځاى کې د " ظلم " نه مراد ترکِ اولى او زَلّة (خوېيدل) دي.(۱)

نبي عليه السلام أوّلين او آخِرين پيغمبر دى

چونکه د رسول الله صلى الله عليه وسلم رُوح مبارک د ټولو روحونو نه اول پيدا شوى ، او جسم مبارک يې د ټولو انبياء کرامو نه روستو په آخِر کې پيدا شوى نو ځکه ورته أوّلين او آخِرين پيغمبر وايي.(۲)

د أمت أعمال نبي عليه السلام ته پيش کولې شي

د پير (سِه شنبې) ، او جُمعرات په ورځ د انسانانو أعمال د الله ﷻ په دربار کې پيش کولې شي ، او د جُمعې په ورځ د اُمت اعمال په پيغمبرانو ، آباؤ ، او اُمّهاتو باندې پيش کولې شي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيْسِ عَلَى اللهِ تَعَالَى ، وَتُعْرَضُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ وَعَلَى الْآبَاءِ وَالْأُمَّهَاتِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَيَفْرَحُوْنَ بِحَسَنَاتِهِمْ ، وَيَزْدَادُوْنَ وُجُوْهُهُمْ بَيْضًا وَ نُزْهَةً ، فَاتَّقُوا اللهَ وَلَا تُؤْذُوْا مَوْتَاكُمْ . (نوادر الاصول ص ۲۱۳ ، فتاوى فريديه ج۱ ص ۳۷۴)

علامه نسفي رحمه الله فرمايي : وفي عصمتهم عن سائر الذنوب تفصيلٌ وهو انهم معصومون من الكفر قبل الوحي وبعده بالاجماع ، وكذا عن تعمده الكبائر عند الجمهور . شرح عقائد النسفي ص ۹۸./

علامه ابن حزم ، امام ابو اسحاق اسفرائني ، ابن فورک ، ابن برهان ، امام نووي ، او قاضي خان رحمهم الله دوى ټول د اهل السنة والجماعة مسلک په دې الفاظو بيانوي : إنهم معصومون عن الصغائر والكبائر جميعاً . قال انه الذي ندين به وهو الصحيح . بحواله مکتوبات شيخ الاسلام ج۳ ص ۲۴۷ . فتاوى حقانيه ج۱ ص ۲۷۷ .

(۱) لِأَنَّ الظُّلْمَ وَضْعُ الشَّيْءِ فِيْ غَيْرِ مَحَلِّهِ ، وَهُوَ عَامٌّ للكفر ، والكبيرة ، والصغيرة ، وترک الاولى والزلّة . فيحمل على الآخرين . لئلا يقادم العقل . فتاوى فريديه ج۱ ص ۴۸۳ . .

(۲) عن ابي هريرة قال قالوا : يا رسول الله ! متى وَجَبَتْ لَكَ النُّبُوَّةُ؟ قال : وآدمُ بين الروح والجسد . رواه الترمذي . وعن العرباض بن سارية عن رسول الله صلى الله عليه وسلم انه قال : إني عند الله مكتوبٌ خاتم النبيين وان آدم لَمنجدلٌ في طينته ... مشكوة ج۲ ص ۵۱۳ باب فضائل سيد المرسلين ، فتاوى فريديه ج۱ ص ۴۵۴ .

د پير (سِه شنبې يعنى د ګُل) او جُمعرات (زيارت) په ورځ الله ﷻ ته د انسانانو اعمال پيش کولې شي . او د جُمعې په ورځ باندې (وفات شوي) انبياء کرامو ، پلارانو او مورانو ته دا اعمال پيش کولې شي ، دوی ددې خلقو په نيکيو کولو باندې خوشحاليږي ، او ددوی د مخونو نُور وړاندې زياتيږي . پس تاسو د الله ﷻ نه اُويريږئ ، او خپلو مړو ته (د خپلو بَد اَعماليو په ذريعه) ضرر مه رسوئ .(۱)

همدا خبره علامه جلال الدين سيوطي رحمه الله هم په شرح الصدور کې ذکر کړې .(۲)

د نبي عليه السلام د نوم مبارک سره صرف (ص) ، يا صرف (ع) ليکل مکروه دي

کله چې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم نوم مبارک ليکلې شي نود درود شريف پوره جمله يعنى " صلى الله عليه وسلم " " عليه الصلوة والسلام " او " عليه السلام " ليکل په کار دي . صرف " ص " ليکل ، يا صرف " ع " ليکل مکروهه دي .

---

(۱) همدغه شان خبره په نورو احاديثو مبارکه ؤ هم راغلې : عن انس رضي الله عنه قال : قال رسولُ الله صلى الله عليه وسلم : إنّ أعمالَ أُمّتِي تُعْرَضُ عَلَيَّ فِي كُلِّ يَوْمِ الْجُمُعَةِ ، وَاشْتَدَّ غضبُ اللهِ على الزُّنَاةِ . حلية الاولياء ج۲ ص ۱۷۹ طبع دار الكتب العلمية بيروت .

د مسند احمد الفاظ داسې دي : عن انس بن مالک رضي الله عنه يقول : قال النبيّ صلى الله عليه وسلم : إنّ أعمالَكُمْ تُعْرَضُ على اقاربِكم وعشائرِكم مِنَ الأموات ، فإنْ كان خيرًا إستبشروا به ، وإنْ كان غير ذلک قالوا : اللّهمّ لاتُمِتْهم حتّى تَهْدِيَهِمْ كما هَدَيْتَنَا . مسند احمد ج۳ ص ۱۶۵ طبع بيروت ، مجمع الزوائد ج۳ ص ۵۴ باب عرض اعمال الاحياء على الأموات . آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۱ ص ۳۲۳ تخريج شده ايډيشن .

(۲) شرح الصدور باب عرض اعمال الاحياء على الموتى ، فتاوى محموديه ج۷ ص ۳۷۵ طبع مصري .

نوټ : نبي عليه السلام ته د اُمت اعمالو پيش کيدو باره کې احاديث په كنز العمال ج۱۵ ص ۳۱۸ کې ، او حلية الاولياء ج۲ ص ۱۷۹ کې ذکر دي . بلکه په خپلو خپلوانو باندې د اعمالو پيش کولو احاديث هم په مسند احمد ج۳ ص ۱۶۵ ، او مجمع الزوائد ج۲ ص ۲۲۷ او ۲۲۸ کې ذکر دي . آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۱ ص ۳۲۲ .

صرح به في مقدمة ابن الصلاح وغيرها .(۱)

بلکه د تخفيف د پاره صرف " ص " يا صرف " ع " ليکل جاهلانه رسم دی .(۲)

همدا خبره اشرف علي تهانوي رحمه الله هم نقل کړی ، دی وايي :

کله چې د نبي کريم ﷺ نوم مبارک ليکلې شي نو د نوم نه وروستو د درود شريف پوره صيغې ليکل په کار دي ، بعضې خلک د " صلی الله عليه وسلم " په ځای صرف (ص) يا : (صلعم) ليکي نو دا صحيح نه دي ، ځکه په دې سره نه خو د درود حکم اداء کيږي ، نه ثواب حاصليږي او نه واجب ساقطيږي .(۳)

د نبي عليه السلام د روضې مبارکې نه د مصافحې د پاره لاس راويستل

د بعضې اولياءُ الله د پاره د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم د روضې مبارکې نه د مصافحې د پاره لاس راوتل شرعًا ممکن دي ، هيڅ محال نه دي .

علامه جلال الدين سيوطي رحمه الله په خپل کتاب " الحاوي للفتاوی " کې يوه واقعه رانقل کړی ، په هغې کې دا ذکر دي چې پيغمبر عليه السلام يو کس ته د مصافحې د پاره خپل لاس مبارک راويستې ؤ ، او دې کس هغه ښکل (چَپ) کړې ؤ .(۴)

---

(۱) فتاوی فريديه ج۱ ص ۴۷۱ .

(۲) فتاوی فريديه ج۱ ص ۴۶۷ .

(۳) زاد السعيد لمولانا اشرف علی تهانوي رحمه الله ص ۲۳ .

(۴) حج سيدي احمد الرفاعي ، فلمّا وقف تجاه الحجرة الشريفة أنشد :

في حالة البعد روحي كنت ارسلها ٭ تقبل الأرض عني وهي نائبتي
وهذه دولة الاشباح قد حضرت ٭ فامدد يمينك كي تحظى بها شفتي

فخرجت اليدُ الشريفة من القبر الشريف فقبّلها . الحاوي للفتاوی ج۲ ص ۳۳۷ متعلقه فتاوی صوفيه تنوير الحلک في امکان رؤية النبي صلی الله عليه وسلم والملک . طبع مصري ، فتاوی محموديه ج۳ ص ۳۰۷ حيات انبياء وسماع موتی - وفتاوی محموديه ج۷ ص ۳۵۰ ما يتعلق بالحديث .

Scanned with CamScanner

همدارنګې علامه تقي الدين سبکي ، علامه زرقاني او شيخ عبدالحق رحمهم الله په خپلو خپلو کتابونو کې دغسې واقعات رانقل کړي .[۱]

څکه په قبر کې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته حيات (يعنی ژوند) ثابت دی .[۲]

---

(۱) وقال التاج ابن عطاء الله عن شيخه الكامل العارف ابي العباس المرسي : صافحتُ بكفي هذه رسول الله صلى الله عليه وسلم ...... الى قوله ... والحكايات في ذلك عن اولياء الله كثيرة جدا . فتاوى حديثيه ص ۲۹۹ مطلب في حكاية غريبة، وان الانبياء اذن لهم في الخروج من قبورهم والتصرف في الملكوت . طبع دارالمعرفة بيروت لبنان ، فتاوى محموديه ج۷ ص ، ۳۵۰ ما يتعلق بالحديث .

(۲) راجع حديث اوس بن اوس ، وحديث ابي الدرداء مرفوعًا : إِنَّ اللهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ . فَنَبِيُّ اللهِ حَيٌّ يُرْزَقُ . ابن ماجه ص ۱۱۸ ابواب ما جاء في الجنائز باب ذكر وفاته ودفنه ص ۷٦ باب فضل الجمعة ، فتاوى محموديه ج۳ ص ۳۰۸ حيات انبياء وسماع موتى تخرج شده ايډيشن .

نوټ : د " حَيَاةُ النَّبِي " مسئله تفصيلي طريقې سره په فتاوى محموديه ج۳ ص ۲۹۲ کې ذکر ده ، په باب د " حيات انبياء وسماع موتى " کې ، هلته دې اوکتې شي .

د نبي ﷺ په سُنتو باندې د عمل کولو سائنسيي، طِبّي، او دُنيوي فوائد

تالیف:

اَبُو الشَّمْس مولانا نُورُالهُدٰی عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فیضُ القرآن اکاخیل کالونی مردان

د نبي ﷺ په سُنتو باندې د عمل کولو سائنسي، طِبّي، او دُنيوي فوائد

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَحْدَهُ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنْ لَّا نَبِيَّ بَعْدَهُ، وَلَا رَسُوْلَ بَعْدَهُ، وَهُوَ خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ، وَعَلٰى آلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ أَجْمَعِيْنَ، وَعَلٰى مَنْ تَبِعَهُ وَتَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلٰى يَوْمِ الدِّيْنِ.

أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ. قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيْدِ وَالْفُرْقَانِ الْحَمِيْدِ: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيْ رَسُوْلِ اللّٰهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾. (١)

وَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : مَا أَمَرْتُكُمْ بِهٖ فَخُذُوْهُ، وَمَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا. (٢)

صَدَقَ اللّٰهُ الْعَظِيْمُ.

تمهيدي خبره:

خوږو، قدرمنو مسلمانانو ورونو! په دې کې هيڅ شک و شبه نشته چې د سردارِ دوجهان، اِمامُ المُرسلين، سيّدُالأوّلين والآخِرين محمّدٌ رّسولُ الله صلى الله عليه وسلم په سُنتو باندې عمَل کولو سره انسان ته ډيرې أخروي فايدې، آجرونه او ثوابونه حاصليږي. (لکه ددې بيان په مخکينی موضوع '' د نبي عليه السلام اِتباع او اِطاعت '' کې په تفصيل سره تير شو).

دغه رنګې په شرعي آحکاماتو او خاصکر د نبي عليه السلام په سُنتو باندې عمل کولو سره انسان ته ډيرې طِبّي، ډاکټري، سائنسي او دُنيوي فائدې هم حاصليږي.

---

(١) الاحزاب آيت ٢١.

(٢) سنن ابن ماجه باب اتباع سنة رسول الله صلى الله عليه وسلم حديث ١.

وفي رواية: مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهٖ فَأْتُوْا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ. صحيح ابن حبان، ذكر البيان بان المناهي عن المصطفى صلى الله عليه وسلم والأوامر فرض على حسب الطاقة على امته لايسعهم التخلف عنه. حديث ١٨.

Scanned with CamScanner

لهذا نن به درته د اِسلامي احکاماتو او خاصکر د سُنتو ژوندي کولو او په دې باندې د عمل کولو سائنسي، طِبّي او دُنیوي فائدې بیانوم.

ضروري تنبیه:

مسلمان به بغیر د چُون و چِرا نه په شرعي اَحکاماتو باندې عمل کوي

خو د ټولو نه مخکې په دې خبره ځان پوهول په کار دي چې مونږ مسلمانان چې په شرعي اَحکاماتو او د نبي علیه السلام په سُنتو باندې عمل کوو نو دا ددې د وجې پرې عمل کوو چې دا مونږ ته د الله ﷻ او د هغه د رسول " محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم " د طرفه ددې د کولو حکم شوی، او ددې په عمَلي کولو یې زمونږ د پاره اَجرونه او ثوابونه مقرر کړي.

ددې د وجې په دې عمل نه کوو چې ګني داکټرانو او سائنس دانانو ددې اَعمالو طِبّي، سائنسي او دُنیوي فوائد بیان کړي، او ګني مونږ د هغې نه متأثِره شوي یو.

بلکه که مونږ ته په یو حکم کې د خپل قاصِرعقل مطابق څه سائنسي او طِبّي فائده یا مَصلحَت معلوم هم نه شي خو بیا به هم مونږ په دې باندې عمَل کوو.

ځکه د مسلمان د پاره مقصود او اَهم شی د شریعت او سُنتو اِتّباع ده، نه د سائنس او ډاکټري تحقیقاتو اِتباع.

وجه داده چې سائنسي، طِبّي او ډاکټري تجربات خو وخت په وخت بدلـ[illegible] نو اوس که چیرته یو شَرعي حکم او سُنت په یو سائنسي ا[illegible]ي دیده باندې [illegible] شي نو کله چې څه وخت پس دغه سائنسي تجربه او طِبّي تحقیق بدل یا [illegible] شي نو بیا به خلق اصلِ حکم (د شریعت او سُنت) هم پرېږدي، چې دا خان له یو نوي نقصان دی.

دغه وجه ده چې کله زمونږ اَسلافو او مشرانو په دغه شرعي اَحکاماتو او سُنتو باندې عمَل کولو نو هم ددې وجې یې پرې کولو چې دا یې اِلهي او نَبوي حکمونه ګڼل، او د دوارو جهانو سعادت او نیک بَختیا یې په کې لیده. په هاغه وخت کې خو دغه سائنسي او طِبي تحقیقات د سره موجود هم نه وو چې ګني دوی ددې د وجې په دې احکاماتو عمَل کولو.

بل دا چې دا د مسلمان د شان سره هم لائق او مناسب نه دي چې دې په يو شرعي حکم او سُنت باندې هله عمل کوي چې کله دې په کې ډاکټري ، سائنسي او دُنيوي فائده يا څه بل مَصلحَت اوګوري ، او کله دا په کې او نه ګوري نو بيا پرې عمَل نه کوي .

بلکه مسلمان به دا تصوّر کوي چې زه د نبي کريم صلى الله عليه وسلم په دې سُنتو باندې عمَل کوم نو دا ددې د وجې نه چې دا راته د الله ﷻ او د رسولُ الله ﷺ د طرفه ددې د عمَلي کولو حکم شوی ، او په دې کې به يقيني زما د پاره د دواړو جهانو فايدې هم وي .

بل دا چې نبي عليه السلام کوم کار په کومه طريقه کړی ، او کوم صورت يې د کولو بيان کړی نو ددې کار د پاره بله بهترينه طريقه او د بل بهترين صورت تصوّر هم نه شي کيدی .

بل دا چې اِسلام يو کامِل او فِطري دين دی ، ددې په اَحکاماتو باندې د عمَل کولو د پاره دا دِين د سائنسي تحقيقاتو ، طِبّي او دُنيوي فايدو بيانولو هيڅ محتاج نه دی ، او نه ددې د اَحکامو د اَهميت او اِفادِيَت د پاره د مَغربي او يورپي ډاکټرانو او سائنسدانانو د تصديق ضرورت شته .

انسان طبعًا حريص دی

البته دا خبره ضرور شته چې انسان طبعًا حريص دی ، که چيرته د يو حکم او په سُنت باندې د عمَل کولو د پاره د اُخرَوي فوائدو بيانولو سره سره ددې حکم مَصالِح ، اَسرار ، طِبّي ، سائنسي او دُنيوي فايدې هم بيان کړې شي نو انسان فِطرةً خوشحاله او مُطمئِن شي ، هغې طرف ته متوجِّه شي ، او په هغې باندې بيا په شوق سره عمَل کوي .

دغه وجه ده چې د اُمت اکابرو علماؤ (لکه امام غزالي ، خطابي ، او ابن عبدالسلام رحمهم الله) په خپلو کتابونو کې د شرعي اَحکامو مَصالح او اَسرار ذکر کړي دي . (۱)

(۱) دغه رنګې حکيمُ الامت مولانا اشرف علي تهانوي رحمه الله هم په خپل کتاب " احکامِ اسلام عقل کي نظر ميں " اردو ترجمه د " المصالحُ العقلية للاحكام الشرعية " کې هم د شرعي احکامو اَسرار ، رموز ، او فوائد بيان کړي . دغه رنګې په دې موضوع باندې ماهِره ډاکټرانو او سائنسدانانو هم څه کتابونه ليکلي ، لکه : " طب نبوي اور جديد سائنس " " سُنتِ نبوي اور جديد سائنس " " قرآن اور سائنس " وغيره وغيره ، ابوالشمس عفي عنه

Scanned with CamScanner

بل دا چې نن صبا هر کس دا کوشش کوي چې د يو عمَل فوائد د طِبّي او ډاکټري تحقيقاتو په رڼا کې، او سائنسي نُکته نظر سره هم معلوم کړي.

لهذا په نن موضوع کې به زه تاسو ته د شرعي أحکاماتو او بيا خاصکر د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په سُنتو باندې د عمَل کولو سائنسي، طِبّي، ډاکټري او دُنيوي فوائد بيانوم

اګر چې د نبي عليه السلام سُنت هم زيات دي، او بيا د هر سُنت بې شماره فايدې دي خو زه به درته صرف د " مُشت نمونهٔ خَروار " په طور د يو سُنتو او شرعي أحکامو څه مشهور فوائد بيان کړم.

نوټ : اول به درته د رسولُ الله ﷺ سُنت او شرعي حکم د احاديثو نه ثابتوم، بيا به درته د سائنسدانانو، ډاکټرانو، طبيبانو او مُحقِقينو تحقيقات نقل کوم، کومو چې د دې أحکاماتو سائنسي او طِبّي فايدې بيان کړي.

د خوراک نه مخکې لاسونه وينځل: د احاديثو په رڼا کې

د خوراک نه مخکې لاسونه وينځل سُنت دي، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُكْثِرَ اللهُ خَيْرَ بَيْتِهِ فَلْيَتَوَضَّأْ إِذَا حَضَرَ غَدَاؤُهُ، وَإِذَا رُفِعَ. (۱)

څوک چې دا غواړي چې دده په کور کې دې خَير زيات وي نو ده له په کار دي چې کله خوراک راشي نو لاسونه دې أووينځي، او چې کله (د خوراک نه) فارغ شي نو هم لاسونه دې أووينځي.

او دا د نبي اکرم صلى الله عليه وسلم عادتِ مبارکه هم وُ چې د خوراک نه مخکې او روستو به يې لاسونه وينځل.

عالمګيري خو تر دې پورې ليکلي چې د لاسونو وينځلو په وخت صرف يو لاس يا يوه ګوته وينځل کافي نه دي، بلکه د مَروَندونو پورې دواړه لاسونه وينځل سُنت دي. (۲)

---

(۱) سنن ابن ماجه ج۲ ص ۱۰۸۵ بابُ الوُضوء عند الطعام حديث ۳۲۶۰. په يو بل حديث کې داسې ذکر دي: بَرَكَةُ الطَّعَامِ الْوُضُوءُ قَبْلَهُ وَالْوُضُوءُ بَعْدَهُ. شرح السنّة للبغوي باب الوضوء عند الطعام ج۱۱ ص ۲۸۲ حديث ۲۸۳۳.

نوټ: دا دواړه احاديث اګر چې ضعيف دي خو په فضائلو کې معتبر دي. ابو الشمس عفي عنه

(۲) عالمګيري، سنتِ حبيب ص ۱۱۷.

Scanned with CamScanner

بلکه فقهاؤ خو تر دې پورې ليکلي چې که يو کس غُسل وکړي ، يا اُودس وکړي ، يا مونځ وکړي او بيا د خوراک وخت راشي نو مُستقل لاسونه وينځل سُنت دي .(١)

د خوراک نه مخکې د لاسونو وينځلو سائنسي او طِبي فوائد

اوس دا خبره تسليم شوې چې د خوراک نه مخکې لاسونه وينځل ضروري دي ، ځکه په روزمره ژوند کې د انسان لاس د مختلف شيانو سره لږي نو ممکنه ده چې جراثيم (Germs) ، يا نور زهريله او کِيميکل شيان دده د لاس سره نښتي وي .

اوس چې کله دې بغير د لاس وينځلو نه خوراک شروع کړي نو يقيني خبره ده چې دغه جراثيم به د خوراک سره يو ځاى دده معدې ته ځي ، چې دا د انسان د بيمارۍ سبب ګرځي ، بلکه ډير کرته د انسان د هلاکت سبب هم ګرځي .

واقعه : د خوراک نه مخکې د لاسونو نه وينځلو نقصان

علماؤ يوه واقعه رانقل کړې چې د ټرک يو ډريوَر ؤ ، هغه د خوراک کولو د پاره يو هوټل ته خپل ټرک اُودرول ، کله چې د ټرک نه راکوز شو نو د ټائرونو د هوا چيک کولو د پاره يې په ټائرونو باندې لاس ووهل (او دا د ډرائيورانو عادت وي چې اکثر د هوا معلومولو د پاره د ګاډي په ټائرونو باندې لاس وهي) .

ددې نه پس دا ډريوَر هوټل ته ورغى ، هلته يې خوراک راأوغوښت ، او بغير د لاسونو وينځلو نه يې خوراک شروع کړو . چې کله يې خوراک وکړو نو ناڅاپه را اُوغورځيد ، او څه لږ وخت پس وفات شو .

خلق حيران شو چې دا څه اوشو ؟ دې خو روغ جوړ ؤ ، او دا په ده څه چل اوشو ؟

چا ويل چې : د زړه دَوره يعني هارټ اَټيک ورباندې راغى ، چا ويل چې د هوټل په خوراک کې زَهر وو ، خو بيا خلقو وويل چې که په خوراک کې زَهر وى نو بيا خو دې نورو

---

(١) وغسل اليدين قبله وبعده . شامي زکريا ج٩ ص ٤٩٠ کتاب الحظر والاباحة قبيل فصل فى اللبس ، مجمع الانهر ج٤ ص ١٨١ کتاب الکراهية فصل فى الاکل .

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : بَرَكَةُ الطَّعَامِ اَلْوُضُوءُ قَبْلَهُ (اي تکريمًا له) وَالْوُضُوءُ بَعْدَهُ . مرقاة ج٤ ص ٣٧٨ کتاب الاطعمة الفصل الثاني ، فتاوى محموديه ج ٢٧ ص ٣٠ کھانے کھلانے کے آداب اور اس کے مکروہات .

خلقو هم خوراک وکړو په دې نورو يې ولې اثر او نه کړو ؟

د ډير تحقيق نه پس معلومه شوه چې چيرته په لاره کې ترک په مار باندې ختلې وُ ، او د ټائر لاندې مار چيخړې شوې وُ . کله چې دې دريور د هوا چيک کولو دپاره په ټائر باندې لاس ووهل نو چونکه په ټائر باندې د مار تازه زهر موجود وو هغه دده د لاس سره اولګيده ، اوس کله چې ده بغير د لاسونو وينځلو نه خوراک شروع کړو نو هغه زهر د خوراک سره يو ځاى دده معدې ته لاړه ، او دده د هلاکت سبب اوګرځيده .

پس معلومه شوه چې د نبي عليه السلام په سُنتو باندې عمل کولو کې ډيرې اُخروي او دُنيوي فائدې دي ، او په پريخودو کې يې ډير نقصانات دي .

د خوراک نه روستو د لاسونو وينځلو اهميت

دغه رنګې د خوراک نه روستو هم لاسونه وينځل سُنت دي ، په دې کې د اُخروي ګټو سره سره دُنيوي ګټې هم شته : يوه په کې داده چې کله د خوراک نه روستو لاسونه اونه وينځلې شي نو د خوراک اَجزاء يعني غوَړ والې ، او خوږ والې دده په ګوتو پورې نختې وي نو د خطره شته چې حشَراتُ الأرض او زَهريله شيان ددې غوَړ والي او خوږ والي په وجه دده ګوتې اُوچيچي ، او ده ته تکليف اورسوي .

د ابو داوُد شريف حديث دی ، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

مَنْ نَامَ وَفِيْ يَدِهٖ غَمَرٌ وَلَمْ يَغْسِلْهُ فَأَصَابَهُ شَيْءٌ فَلَا يَلُوْمَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ .(١)

څوک چې په داسې حالت کې اُوده شي چې دده په لاس کې د خوراک څه اَثر او د هغې بُوي وي ، او دې يې او نه وينځي ، بيا ده ته ددې په وجه څه ضرر اُورسي نو دادې خپل ځان ملامته کړي (او دا ضرر دې د خپلې غلطۍ او غفلت نتيجه اوګڼړي ، چې لاسونه يې د خوراک نه پس نه دي وينځلي) .

بل دا چې که دا غوَړ لاسونه دده د جامو (کپړو) ، يا سترګو سره اُولږي نو دا هم نقصاني خبره ده . لهذا د خوراک نه روستو په لاسونو وينځلو کې هم ډيرې فايدې دي .

(١) رواه ابوداود باب في غسل اليد من الطعام باب نمبر ١٨٠ حديث ٣٥٢ ، والترمذي وحسنه ، وابن ماجه ، وابن حبان في صحيحه ، الترغيب والترهيب ١/١٨٥٦ .

په ګوتو خوراک کول ، او د ګوتو څټل : د احاديثو په رڼا کې

په ګوتو خوراک کول او بيا ګوتې څټل سُنت دي ، د مسلم شريف حديث دی ، د نبي کريم صلی الله عليه وسلم په باره کې راځي :

أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْكُلُ بِثَلَاثِ أَصَابِعَ . فَإِذَا فَرَغَ لَعِقَهَا . (١)

بيشکه رسولُ الله صلی الله عليه وسلم به په درې (٣) ګوتو خوراک کولو ، او چې کله به د خوراک نه فارِغه شو نو ګوتې به يې څټلې . (٢)

بل دا چې په ګوتو څټلو کې د خوراک برکت هم وي ، د مسلم شريف حديث دی ، حضرت جابر رضي الله عنه فرمايي :

أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِلَعْقِ الْأَصَابِعِ وَالصَّحْفَةِ . وَقَالَ : إِنَّكُمْ لَا تَدْرُوْنَ فِيْ أَيِّهِ الْبَرَكَةُ . (٣)

رسول الله صلی الله عليه وسلم د ګوتو او لوښي (يعنی د خوراک پليټ يا کاسه وغيره) د څټلو حکم کړی ، او فرمايلي يې دي چې : تاسو ته پته نشته چې ستاسو په کوم خوراک (او کومه نوړه) کې برکت دی .

---

(١) مسلم شريف ج٢ ص ١٦٠٥ حديث ٢٠٣٢ باب استحباب لعق الاصابع ... په يو روايت کې راځي : كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ بِثَلَاثِ أَصَابِعَ وَيَلْعَقُ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يَمْسَحَهَا . مسلم ج٣ ص ١٦٠٥ حديث ٢٠٣٢ .

د ابن ماجه په روايت کې ذکر دي : نبي عليه السلام فرمايي : لَا يَمْسَحْ أَحَدُكُمْ يَدَهُ حَتَّى يَلْعَقَهَا ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِيْ فِيْ أَيِّ طَعَامِهِ الْبَرَكَةُ . سنن ابن ماجه ج٢ ص ١٠٨٨ حديث ٣٢٧٠ باب لعق الاصابع ...

(٢) **نوټ** : نبي عليه السلام په پنځو (٥) ګوتو هم خوراک کړی . فتح الباري ص ٥٧٨ . / د ګوتو څټلو سُنت طريقه داده چې پيغمبر عليه السلام به اول د مينځ ګوته څټله ، بيا د شهادت ګوته ، او بيا به يې دا غټه ګوته څټله . حاشيه جمع الوسائل ص ١٨٩ .

(٣) مسلم حديث ١٢٣ (٢٠٣٣) باب استحباب لعق الاصابع والقصعة وأكل اللقمة الساقطة ...

﴿ لَا تَدْرُوْنَ فِيْ أَيِّهِ الْبَرَكَةُ ﴾ : معناه (والله اعلم) أَنَّ الطَّعَامَ الَّذِي يحضره الانسانُ فيه بَرَكَةٌ ، ولايدري أَنَّ تلك البركة فِيْمَا أَكَلَهُ ، أَوْ فيما بَقِيَ على أصابعه ، او فيما بَقِيَ في أسفل القصعة ، اوفي اللُّقمة الساقطة ، فينبغي أَنْ يحافظ على هذا كله لِتحصل البركةُ . شرح محمد فؤاد عبدالباقي على الصحيح المسلم ./ وفي روايةٍ : عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَلْعَقْ أَصَابِعَهُ ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِيْ فِيْ أَيَّتِهِنَّ الْبَرَكَةُ . مسلم حديث ١٣٧ (٢٠٣٥) .

په ګوتو د خوراک کولو، او د ګوتو څټلو سائنسي او طبي فايدې

اوسنۍ طِبّي او ډاکټري تحقيق هم دا دی چې په چمچه باندې د خوراک کولو په نسبت په ګوتو باندې خوراک ډير فايده مَند دی، ځکه چې کله په ګوتو باندې خوراک کولې شي نو د ګوتو د مسَاماتو (يعنی د هغه باريکو سورو نه په کومو چې خولَه را اُوځي، ددې) نه د خوراک کولو په دَوران کې فايده مَند مَواد راوُوځي، يعنی خوراک هضمونکې رطوبت (Digestive Secrilion) ورنه راووځي، کوم چې صرف په مائکروسکوپ Micros cope باندې ليدلې شي، او دا فايده مَند مواد د نورې سره شامليږي.

اوس چې دا کله د نورې سره يو ځای، يا دګوتو څټَلو په وخت معدې ته لاړ شي نو دا د معدې او هضم د پاره ډير فايده مند مواد دي.

تر دې پورې ډاکټرانو ليکلي چې که چيرته د خوراک نه روستو ګوتې اُوڅټلې شي نو ددې ښه اَثر په سترګو، دِماغو، زړه، او معده باندې هم غورځي.

يو فزيشن ډاکټر ليکلي چې: ما په دې باندې ډيره تجربه کړې ده يقيني چې ډير فايده مَند او يو علاج دی.

اوس که چيرته د چَمَچ په ذريعه خوراک وکړې شي، يا د خوراک نه روستو ګوتې او نه څټلې شي نو بيا دغه فوائد نه حاصليږي.

په ښي لاس خوراک کول

په ښي لاس باندې خوراک کول سُنت دي، د ابوداؤد شريف حديث دی، رسولُ الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ. (١)

په تاسو کې چې څوک خوراک کوي نو هغه دې په ښي لاس خوراک کوي.

---

(١) پوره حديث دا سې دی: إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَأْكُلْ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ فَلْيَشْرَبْ بِيَمِينِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ. ابوداؤد ٣/٣٤٩ (٣٧٧٦) باب الاکل باليمين / د بخاري شريف حديث دی، نبي عليه السلام عُمَر بن ابي سَلَمَة ته فرمايلي وو: يَا غُلَامُ! سَمِّ اللهَ، وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ. بخاري باب التسمية على الطعام والاكل باليمين ٧/٦٨ (٥٣٧٦).

د جديد سائنس تحقيق : اوس جديد سائنس هم داثابته کړې ده چې د خوراک په وخت د انسان د ښي لاس او چپ لاس دواړو نه داسې شُعاع (پلوشې) راوُځي چې هغه په سترګو نه ښکاري. (يعنى Invisible Rays).

بيا د ښي لاس او چَپ لاس په شعاوُ کې دا فرق دى چې د ښي لاس شعاع مُثبت (Positive) دي او په دې کې شِفاء ده، او د چپ لاس شعاع منفي (Negative) دي، او په دې کې شِفاء نشته.

اوس چې څوک په ښي لاس باندې خوراک کوي نو يقيني خبره ده چې دغه فايده مَند شعاع به د خوراک سره يو ځاى د ده معدې ته ځي، چې دا د ده دپاره شِفاء ده.

بل دا چې چَپ لاس خو د اِستِنجاء د پاره هم استعماليږي، اِمکان شته چې په دې کې څه جراثيم پاتې وي، نو په دې لاس خوراک کول صحيح نه دي.

په احاديثو کې د مسواک استعمالولو تاکيد

مسواک اِستعمالول د نبي کريم صلى الله عليه وسلم سُنت دي، او په احاديثو کې د دې ډير آهميت بيان شوې دى. علماء ليکي چې دمسواک د فضيلت په باره کې څلوينښت (۴۰) حديثونه وارِد شوي دي.

د بخاري شريف حديث دى، رسولُ الله ﷺ فرمايي:

لَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِيْ لَأَمَرْتُهُمْ بِتَاخِيْرِ الْعِشَآءِ ،وَبِالسِّوَاکِ عِنْدَ کُلِّ صَلٰوةٍ. (۱)

که ما په خپل اُمت باندې دا خبره مُشکِله نه ګنړلی نو ما به دوى ته حکم کړې وى چې د ماسخوتن مونځ روستو کوئ، او د هر مانځه (د آودس) سره مسواک استعمالوئ.

يعنى که دما سره دا يَره نه وى چې زما اُمت به په تکليف کې مبتلاء شي نو ما به په دوى دا فرض ګرځولې وى چې د ماسخوتن مونځ روستو کوئ، او د هر مانځه د آودس سره مسواک استعمالوئ، خو چونکه په فرض کيدو کې به مسلمانان په تکليف کې مبتلاء شي نو ځکه مې فرض نه کړو، بلکه سُنت مې او ګرځول.

---

(۱) متفق عليه، مشکوة باب السواک الفصل الاول حديث ۱. دا حديث په دې الفاظو هم نقل دى: لَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِيْ لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاکِ عِنْدَ کُلِّ صَلٰوةٍ. سنن ابن ماجه ج۱ ص ۱۰۵ حديث ۲۸۷ باب السّواک.

د مسلم شريف حديث دی ، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

مَاجَآءَنِيْ جِبْرِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَطُّ إِلَّا أَمَرَنِيْ بِالسِّوَاكِ .لَقَدْ خَشِيْتُ أَنْ أُحْفِيَ مُقَدَّمَ فِيَّ (۱)

حضرت جبرائيل عليه السلام چې کله هم ماته راغلی نو ماته يې د مسواک استعمالولو حکم کړی ، تر دې چې د ما سره دا يَره شوه چې د ډير مسواک استعمالولو په وجه چيرته زه د خپلې خُلې مخکينۍ حصه او نه څيرم .

د مسواک د فضيلت اَندازه ددې نه هم لږيدی شي چې علامه ابن عابدين شامي رحمه الله ذکر کړي چې د مسواک د اويا (۷۰) نه زياتې فائدې دي ، يوه په کې داده چې مسواک استعمالونکي ته به د مرګ په وخت کلمه شهادت نصيبه کيږي ، چې ددې په وجه به دده آخِره خاتِمه يقيناً په خَيروي .(۲)

د مسواک استعمالولو په وجه د مانځه اَجر هم زياتيږي ، د مشکوة شريف حديث دی ، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

تَفْضُلُ الصَّلٰوةُ الَّتِيْ يُسْتَاكُ لَهَا عَلَى الصَّلٰوةِ الَّتِيْ لَا يُسْتَاكُ لَهَا سَبْعِيْنَ ضِعْفًا .(۳)

هغه مونځ چې د هغې د پاره (د اَودس په وخت) مسواک استعمال کړې شي دا په فضيلت کې په هاغه مانځه باندې اويا (۷۰) درجې زيات فضيلت لري د کوم مانځه د پاره چې مسواک نه وي استعمال شوی .

نبي کريم صلی الله عليه وسلم د مسواک په فوايدو کې دا هم ذکر کړي چې په دې سره خُوله صفا کيږي او الله ﷻ پرې راضي کيږي .(۴)

حضرت ابن عباس رضي الله عنهما هم دصحت په حوالې سره د مسواک څه فوائد ذکر کړي ، چې په هغې کې څه دادي : د وريو مضبوطوالی ، د خُولې صفاوالی ، د پيپړو او مرۍ نه بَلغم راويستل ، او د غابښونو حفاظت .

(۱) رواه مسلم ، مشکوة باب السواک الفصل الثالث حديث ۹ .

(۲) مظاهر حق ج۱ باب السواک .

(۳) رواه البيهقي في شعب الايمان ، مشکوة ج۱ باب السواک الفصل الثالث حديث ۱۳ .

(۴) د بخاري شريف حديث دی : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اَلسِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ ، مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ . رواه الشافعي واحمد والدارمي والنسائي ، وروى البخاري بلا اسناد ، مشکوة ج۱ باب السواک الفصل الثاني حديث ۵ .

Scanned with CamScanner

د مسواک د فضیلت او اهمیت اندازه ددینه هم لږېدی شي چې امام بخاري رحمه الله، صاحب د مشکوة، او نورو محدثینو ددې د پاره مستقل باب یعنی "بَابُ السِّوَاک" وضع کړی.

د مسواک استعمالولو طِبّي او سائنسي فایدې

مسواک استعمالول لکه څرنګې چې یو سُنت عمل دی، دغه رنګې ددې سره سره په دې کې جسماني طور باندې هم ډیرې فائدې شته.

جدید تحقیق هم دا ثابته کړی چې د مسواک په استعمالولو سره انسان د خُولې، غاښونو، معدې او نورو ډیرو بیماریانو نه محفوظه کیږي.

ځکه چې کله د غاښونو په مینځ کې د خوراک اَجزاء پاتې شي، او مسواک استعمال نه کړې شي نو څه وخت پس دغه اَجزاء بَدبُویي پیدا کړي، او ددینه خطرناک جراثیم پیدا شي چې د انسان د غاښونو، وریّو، او معدې د پاره سخت نقصاني دي.

اوس که یو سړې مسواک استعمالوي نو په مسواک کې جراثیم کُش (*Anti Bacterial*) خواص موجود دي چې ددې په وجه د غاښونو موجوده جراثیم ختمیږي.

بل دا چې په بازار کې خرڅیدونکو ټوتهٔ پیسټو کې اَهم جُز فلورائیډ (*Fluoride*) دی، چې دا دغاښونو جراثیمو ختمولو کې اَهم کِردار اَداء کوي، خو عام طور په بازاري ټوتهٔ پیسټو کې مصنوعي فلورائیډ شاملولې شي، حالانکه دا فلورائیډ په مسواک کې قدرتي طور باندې په کامِلې طریقې سره موجود دي، چې ددې استعمال د غاښونو د پاره ډیر فایده مَند دی.

بل دا چې په هر مسواک کې یوه تیزابي ماده (Tannic Acid) موجود ده چې دا خاصکر د غاښونو چینجي او جراثیم وژني.

تر دې پورې چې په مسواک کې داسې دافِع تَعَفّن (Anti Septic) مَواد موجود دي چې بعضې جراثیم خو صرف او صرف په همدغه د مسواک په اِستعمالولو سره ختمیږي، په بل هیڅ قِسمه دوایانو سره نه ختمیږي.

Scanned with CamScanner

او ټول ډاكټران هم په دې متّفق دي چې د غابښونو د پاره فايده مَند شي "كيلشم" او "فاسفورس" هم دي، چې غابښونو ته قوت وركوي، او د غابښونو جراثيم ختموي. او دغه آجزاء په مسواک كې په كامِلې طريقې سره موجود دي.

ځكه د تازه مسواک د استعمال په وخت چې كوم ترېخوالې او تيزابي ماده د مسواک نه راوُځي دا همدغه "كيلشَم" او "فاسفورس" دي چې غابښونه د هر قِسم مرضونو نه بچ كوي.

واقعه : د مسواک په وجه د يو غير مُسلِمه اسلام قبول

د آمريكې يو كس دخپل اسلام راوړلو واقعه داسې بيانوي چې : ماته د غابښونو او وَرێو داسې لاعلاجه بيماري پيدا شوې وه چې د هغه ځاى ماهِر (او سَپيشَلِسټ) ډاكټران ددې د علاج نه عاجزه شوي وو.

آخِر دا چې د امريكې د غټو او تكړه ډاكټرانو يوه كميټي (بُورډ) په دې باندې كيناسته، او دما سره د انساني همدردۍ په بُنياد يې ماته څه دوائي تجويز كړه، او راله رايې كړه، چې ته دا استعمال كړه په دې سره به ستا په مرض كې څه نا څه تَخفيف راشي.

كله چې ما دا دوايي راواخيسته او كورته رារوان شوم، نو په لاره كې مې د يو مسلمان دوست سره ملاقات اوشو، هغه رانه پوښتنه وكړه چې چيرته تللې وې؟ ما ورته ټوله واقعه او دا مرض بيان كړو، نو هغه زه نورو مسلمانانو ته بوتلم، كوم چې دغه وخت امريكې ته د اسلام خوَرولو د پاره راغلي وو.

مونږ د هغوى سره ناست وو، څه وخت پس دوى ټول د آودس كولو د پاره پاڅيده، د ټولو سره مسواكونه وو، خپل غابښونه يې پرې صفا كول، ما چې د دوى سره دا مسواكونه وليدل نو زه ډير حيران شوم، پوښتنه مې ورنه وكړه : چې دا لرګي د څه شي دي؟ او د څه د پاره يې استعمالوئ؟

هغوى راته وويل : دا يو سُنّت عمَل دى، په دې سره د مانځه آجر زياتيږي، او نورې ډيرې اُخرَوي او دُنيوي ګټې دي په كې، او ورسره ورسره د غابښونو او ورێو د پاره هم ډير فائده مَند دى. هغوى ماله هم يو مسواک راكړو، ما هم استعمال كړو.

زه د دوی سره یو څو ورځې پاتې شوم، او دا مسواک به مې استعمالول. اته (٨) ورځې پس زما د غاښونو او وریو بیماري تر ډیره حده ښه شوې وه.

چونکه دې ډاکټرانو راته ویلي وو چې اته (٨) ورځې پس به د معائنې د پاره دوباره راځې، نو زه هلته ورغلم، هغوی چې زما معائنه وکړه نو ډیر خوشحاله شو چې زمونږ په دوائي سره د ډیر خطرناک مرض نه درته شِفاء حاصله شوه.

ما چونکه د دوی دوايي د سره استعمال کړې نه وه نو هغه ټوله دوايي مې ورته په میز کیښوده، هغوی چې دوايي هماغه شان سالِمه ولیده نو حیران شو، پوښتنه یې وکړه چې: کله تا دا دوائي استعمال کړې نه ده نو بیا دا شِفاء درته په څه شي حاصله شوه؟ ما د ځان سره مسواک وړې وُ هغه مې ورته اُوخوده، او ورته مې وویل چې ما دا څو ورځې صرف او صرف همدا مسواک استعمال کړی چې ددې په وجه راته شِفاء حاصله شوه.

هغوی چې دا مسواک ولیده نو نور هم ډیر حیران شو، ددې تصویران یې واخیست، او په دې باندې یې سائنسي او طِبّي تحقیق شروع کړو: چې په دې مسواک کې کوم اَهم مواد دي چې د غاښونو او وریو لا علاجه بیماري ورسره ښه کیږي.

دغه کس وایي چې کله ما د اسلام دا پاکیزه مذهب ولیده، او ددې په هر حکم کې مې دُنیوي او اُخروي فایدې ولیدی نو ما هم اسلام قبول کړو. (١)

---

(١) ستاسو په عِلم کې د اِضافې په خاطر درته هغه یو څو اَجزاء اِجمالاً ذکر کوم، کوم چې په مسواک کې موجود دي، دا هر جُزء بې شماره فائدې لري او د غاښونو او وریو په مختلفو مرضونو کې کار کوي، بیا د هر جُزء تفصیل ډیر اُوږد دی، خو زه به درته صرف اجمالاً نومونه ذکر کړم:

١. ټرائي میتهائل ایمین (Trimethylamine Amine).

٢. الکلائد چې سلوادورین (Salvadorine) ورته وایي. ٣. کلورائیډز (Chlorides)

٤. فلورائیډ (Fluoride) او سلیکا (Silica). ٥. ګندک (sulphero)

٦. حیاتین "ج" (Vitamin c). ٧. ټینن (Tanins)، سیپونین (Saponins)، فلیوونائډ (Flavonoids)، ستیرول (Sterols)، وغیره.

ددې هر جُزء بې شماره فائدې دي، که ددې فایدې بیانول شروع کړم نو بیا خبره ډیره اُوږدیږي، او اصلي موضوع بیا پاتې کیږي. ابوالشمس عفي عنه

مسواک استعمالوونکې به د زړه ، معدې او غابښونو د مرضونو نه محفوظ وي

قدرمنو ! دا يوه مُسلّمه خبره ده چې کوم "بيکټيريَا" (*Streptococcus*) د زړه په "والونو" (Valve) باندې حمله کوي ، او دا ختموي نو دا هغه بيکټيريَا دي چې د مسواک د نه استعمالولو په وجه د غابښونو په مينځ کې پيدا کيږي ، او بيا دخُلې د لارې نه لاندې وجود ته ځي او د زړه په والونو حمله کوي .

اوس که يو سړې مسواک استعمالوي نو يقيني خبره ده چې دې به د زړه د ډيرو مرضونو نه هم محفوظ وي .

بل دا چې د موجوده ډاکټرانو تحقيق هم دادې چې په سلو کې آتيا فيصده مرضونه انسان ته د معدې او غابښونو د خراب والي په وجه پيدا کيږي . ځکه چې کله د مسواک نه استعمالولو په وجه د غابښونو په مينځ کې د خوراک اجزاء بَدبُويي پيدا کړي ، او په وريّو کې ددې په وجه زخم پيدا شي ، بيا دخوراک کولو يا د لاړو تيرولو سره دغه د زخم پيپ او نَوُونه معدې ته لاړ شي ، چې ددې په وجه انسان ته د معدې مختلف بيمارياني پيدا کيږي . او ورسره ورسره دِماغي او نفسياتي مرضونه ، او د سترګو مختلف مرضونه هم پيدا کيږي .

دغه وجه ده چې کوم کس مسواک نه استعمالوي نو هغه به خامخا د معدې په څه نا څه بيمارۍ کې ضرور مُبتلاء وي .

او چې څوک مسواک په پابندۍ سره استعمالوي نو هغه خو به يو د غابښونو ، معدې ، او نورو ډيرو مرضونو نه محفوظ وي .

بل دا چې د مسواک په استعمال سره بَلغم هم راخارجيږي چې دا د دِماغو د سپکوالي او آرامۍ سبب ګرځي . او ورسره ورسره انسان د دائمي نَزلې او مَرۍ دمرضونو نه هم محفوظ وي .

د اُوده کيدو په وخت مسواک استعمالول : د احاديثو په رڼا کې

که د احاديثو په ذخيره باندې نظر واچوو نو د پيغمبر عليه الصلوة والسلام په معمولاتو کې دا هم ذکر دي چې دوی به د شپې د اُوده کيدو په وخت مسواک استعمالول . (۱)

---

(۱) سيرة الشامي ۷/ ۵۲۵ .

او تر هاغه وخته پورې به نه اوده کیده تر څو پورې چې به یې مسواک نه وو استعمال کړی (۱)

ځکه رسولُ الله صلی الله علیه وسلم به په آدوس کې اوده کیده، او د آودس سره به دوی مسواک هم استعمالول. (۲)

د اوده کیدو په وخت د مسواک استعمالولو سائنسي او طِبي فواید

د ډاکټرانو اوسني تحقیق هم دادی چې د اوده کیدو په وخت د مسواک استعمالول ډیر ضروري دي.

ځکه دانسان غاښونه اکثره د شپې اوده کیدو په وخت ډیر خرابیږي، وجه داده چې د ورځې انسان کله خوراک کوي، کله څکاک کوي، کله خبرې کوي، یعنی خُوله یې خوځي نو د غاښونو بِیکټیریا جراثیم خپل کار پوره نشي کولی.

او کله چې انسان اوده شي نو دده خُوله بنده شي، اوس چې ده مسواک نه وي استعمال کړی نو د غاښونو جراثیم خپل کار په اطمینان سره شروع کړي، او د غاښونو په مینځ کې چې د خوراک کوم اجزاء پاتې شوي وي د هغې نه په زَرګونو بِیکټیریَا جراثیم جوړیږي.

لهذا د اوده کیدو په وخت مسواک استعمالول لکه څرنګ چې د نبي علیه السلام سُنت دی دغه شان د غاښونو او صحت د پاره هم ډیر فائده مند دی.

---

(۱) شرح مواهب ۵ / ۳۲۹، سُنت حبیب ص ۱۵۶.

حضرت ابن عباس رضي الله عنهما د پیغمبر علیه السلام معمول دا بیانوي: قَالَ ابن عباس: بِتُّ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَنَّ. بخاري ج۱ ص ۵۸ باب السواک. ﴿فَاسْتَنَّ﴾ اَلإِسْتِنَانُ: إِسْتِعْمَالُ السِّوَاكِ.

(۲) نبي کریم صلی الله علیه وسلم چې څنګه په خپله په آودس کې اوده کیده نو همدغه شان یې امت ته هم په آودس کې د اوده کیدو حکم کړی، د بخاري شریف حدیث دی، پیغمبر علیه السلام فرمایي:

إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ.

کله چې ته دخوب د پاره ځې نو د مانځه د پاره چې څنګه آودس کوی هماغه شان آودس وکړه، بیا په ښي اړخ باندې اوده شه. بخاري ج۱ ص ۵۸ حدیث ۲۴۷ باب فضل من بات على الوضوء، سنن ابوداؤد ج۴ ص ۳۱۱ حدیث ۵۰۴۶ باب ما يقال عند النوم، وهكذا في صحيح مسلم حديث ۲۷۱۰ باب ما يقول عند النوم وأخذ المضجع.

نوټ: د اوده کیدو نه مخکې آودس کولو کې د وجود ډیرې فائدې دي لکه په دې سره یې خوابي او بې سکوني ختمیږي، په اندامونو کې اعتدال پیداکیږي، خفګان او ډیپریشن (*Depression*) یعنی پریشاني ورسره ختمیږي.

د سپي جوټه کړې لوخې په اوبو او خاوره صفا کول : د احاديثو په رڼا کې

کله چې سپې په يو لوخي کې خوله اووهي نو په احاديثو کې ددې لوخي د وينځلو حکم راغلې دی ، او ورسره په خاوره باندې هم ددې لوخي د وينځلو او مږلو حکم راغلې دی .

د مسلم شريف حديث دی ، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

إِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ فِي الْإِنَاءِ فَاغْسِلُوْهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ وَعَفِّرُوْهُ الثَّامِنَةَ فِي التُّرَابِ . (۱)

کله چې سپې په يو لوخي کې خوله اووهي نو تاسو دا لوخې په اوبو باندې اووه (۷) پيرې اووينځئ ، او په اتمه (۸) پيره يې په خاورو اومږئ (او وې وينځئ) . (۲)

لهذا په خاوره باندې ددې لوخي وينځل هم مستحب دي ، اګر چې لازم نه دي . (۳)

---

(۱) مسلم ج۱ ص ۱۳۰ حديث ۲۳۵ بابُ حکم وُلوغ الکلب ، ابن ماجه ج۱ ص ۱۳۰ حديث ۳۶۵ باب غسل الاناء من ولوغ الکلب ، ابوداؤد ج۱ ص ۱۹ حديث ۷۳ .

(۲) د ابوداؤد شريف په حديث کې اول په خاوره د مږلو او وينځلو حکم راغلی دی ، نبي عليه السلام فرمايي :
طُهُوْرُ إِنَاءِ أَحَدِكُمْ إِذَا وَلَغَ فِيْهِ الْكَلْبُ أَنْ يُغْسَلَ سَبْعَ مِرَارٍ ، أُوْلَاهُنَّ بِتُرَابٍ . ابوداؤد ج۱ ص ۱۹ حديث ۷۱ .
د ترمذي شريف په حديث کې په اول يا آخر کې په خاوره د مږلو حکم راغلې دی ، نبي عليه السلام فرمايي :
يُغْسَلُ الْإِنَاءُ إِذَا وَلَغَ فِيْهِ الْكَلْبُ سَبْعَ مَرَّاتٍ أُوْلَاهُنَّ أَوْ أُخْرَاهُنَّ بِالتُّرَابِ . ترمذي ج۱ ص ۱۵ حديث ۹۱ باب ما جاء في سؤر الکلب .

فقهي مسئله : سپې چې په کوم لوخي کې خوله اووهي نو زمونږ د احنافو په نزد ددې لوخي درې (۳) پيرې وينځل واجب دي ، يعنی درې پيرې وينځلو سره دا لوخې پاکيږي ، نبي عليه الصلوة والسلام فرمايي :
يُغْسَلُ الْإِنَاءُ مِنْ وُلُوْغِ الْكَلْبِ ثَلَاثًا . دارقطني کتاب الطهارة باب ولوغ الکلب في الاناء حديث رقم ۱۹۳ فصل في الآسار وغيره . د سپي د جوټه کولو په وجه به لوخې درې (۳) پيرې وينځلې شي .
وجه دا ده چې د سپي تشې متيازې د کوم شي سره اولږي نو هغه په درې ځله وينځلو سره پاکيږي نو جوټه خو به يې په درې پيرې وينځلو سره په طريقِ اولی پاکيږي .
او په احاديثو کې چې کوم اووه (۷) کرتې د وينځلو حکم راغلې دی نو دا په ابتداء د اسلام کې ؤ ، بيا روستو تخفيف وکړې شو او دا حکم منسوخ شو ، صرف درې کرتې وينځل لازمي شو . او په خاوره باندې وينځل اوس هم مستحب دي ، اګر چې لازمي نه دي . عنايه شرح هدايه فصل في الآسار وغيرها .

(۳) ويندب عندنا السّبع وکونُ إحداهنّ بالتّراب . طحطاوي حاشيه مراقي الفلاح ص ۲۳ فصل في بيان احکام السور ، فتاوی حقانيه ج۲ ص ۵۷۴ .

سائنسي او طبي وجه

اوس ډاکټران او سائنسدانان هم دا وايي چې په کوم لوخي کې سپي خوله أووهي نو د أوبو سره سره که په خاوره أووينځلې شي نو هم بهتره ده ځکه په خاوره کې يو جُزء " نوشادر" دی ، چې دا د سپي د خولې جراثيمو ختمولو کې ډير مؤثر دي .

واقعه : د يو جرمني ډاکټر اِقرار

د جرمن يو مشهور ډاکټر کرخ خپله واقعه داسې بيانوي چې : کله ما د پيغمبر عليه السلام هغه حديث أوکته په کوم کې چې دوی خپل اُمت ته حکم کړی چې " سپي کله په يو لوخي کې خوله أووهي نو تاسو هغه په أوبو أووينځئ ، او په آخره کې يې په خاوره هم أومږئ (او وې وينځئ) " .

دا ډاکټر وايي چې ما د ځان سره سوچ کولو چې نبي کريم صلی الله عليه وسلم چې د دغې لوخي په خاوره باندې د مږلو حکم کړی نو په دې کې به خامخا څه راز او فائده وي ، ځکه پيغمبر عليه السلام هيڅ کله د بې فايدې کار کولو حکم نه دې کړی .

نو ما د دې خبرې تحقيق شروع کړو ، او د خاورې ټول اَجزاء مې کِيميايي طريقې سره جدا جدا کړه ، او هر يو جُزء مې د سپي د خولې په جراثيمو باندې استعمالول شروع کړه ، صرف دا مې معلومول چې په کوم جُزء سره د سپي د خُلې جراثيم ختميږي .

کله چې د خاورې د يو جُزء " نَوشادَر " استعمالولو نمبر راغی نو په نوشادرو سره د سپي د خُولې جراثيم مکمل ختم شو ، پس ماته معلومه شوه چې رسولُ الله صلی الله عليه وسلم چې خپل اُمت ته په خاوره باندې د دغه لوخي د وينځلو حکم کړی نو دا ځکه چې په دې خاوره کې نَوشادَر دي ، او دا د سپي د خُولې جراثيمو ختمولو کې اَهم کِردار آداء کوي .

دا ډاکټر وايي چې ما بيا د ځان سره دا سوچ کولو چې پيغمبر عليه السلام خپل اُمت ته ولې دا حکم نه کولو چې تاسو دغه لوخې په نَوشادرو أووينځئ ؟ بلکه د أوبو نه روستو يې په خاوره د مږلو او وينځلو حکم کړی ، په دې کې حکمت څه دی ؟

د څه سوچ کولو نه روستو مې خبره ذِهن ته راغله چې که نبي عليه السلام خپ اُمت ته دا حکم کړې وی چې دغه لوخې د اُوبو د اِستعمال نه روستو په نَوشادرو باندې اُوينځي نو بيا به چا نَوشادَر پيژنده ، او چا به نه پيژنده . يا په بعضو علاقو کې به پيدا کيده ، او په بعضو کې به نه پيدا کيده .

او خاوره چونکه په هر ځای کې موجوده وي ، او نوشادر هميشه په خاوره کې شامِل وي. نو ځکه نبي اکرم صلی الله عليه وسلم اُمت ته د اُوبو سره سره په خاوره باندې ددې لوخي د وينځلو حکم کړی .

د جَرمن دا ډاکټر وايي چې کله ما دا تجربه په خپله باندې وکړه نو د هاغه وخت نه را په ديخوا زما په زړه کې د پيغمبر عليه السلام سره ډيره زياته مينه پيدا شوی ، او دا مې عقيده ده چې د حضرت آدم عليه السلام نه را په ديخوا د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم په شان دومره هوښيار طبيب او حکيم په دُنيا کې نه دې تير شوی .

ځکه چې د سپي دخُولې جراثيمو ختمولو کې د نَوشادرو مؤثِر او علاج کيدل راته د پيغمبر عليه السلام د دغه حديثِ مبارکه نه معلوم شو . نو ځکه مې ورسره ډيره مينه او محبت پيدا شوی .

مولانا اشرف علي تهانوي رحمه الله په خپل کتاب " المصالح العقلية للاحکام الشرعية " کې هم دا خبره ليکلي : په حديث کې چې د دغه سپي جُوته کړې لوخې د اُوبو د استعمال نه روستو په آخر کې په خاوره باندې د وينځلو حکم راغلی نو دا ځکه چې د سپي د خُولې جراثيم ډير تيز او زهريله دي ، نو پيغمبر عليه السلام په تاکيد سره ددې د وينځلو حکم وکړو ، او په آخر کې يې په خاوره د وينځلو حکم وکړو ، ددې د پاره چې په خاوره کې نَمکينه ماده دغه زهريله جراثيم ختم کړي .(١)

په خي طرف اوده کيدل سُنت دي

د نبي کريم صلی الله عليه وسلم طريقه دا وه چې په خي طرف به اُوده کيده ، او اُمت ته يې هم په خي طرف د اُوده کيدو حکم کړی .

(١) احکامِ اسلام عقل کي نظر ميں (أردو ترجمه د : المصالح العقلية للاحکام الشرعية) ص ٦٤ باب المياه .

امام بخاري رحمه الله مُستقِل باب قائم کړی " بَابُ الضَّجْعِ عَلَى الشِّقِّ الأَيْمَنِ "

بيا يې ددې لاندې حديث رانقل کړی ، حضرت عائشه رضي الله عنها د نبي کريم ﷺ د شپې معمول بيانوي ، د حديث په آخر کې فرمايي :

ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الأَيْمَنِ . (۱)

بيا نبي عليه السلام په ښي طرف باندې اُوده شو .

د بخاري شريف حديث دی ، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الأَيْمَنِ . (۲)

کله چې ته د خُوب د پاره ځې نو د مانځه د پاره چې څنګه اَودس کوی هماغه شان اَودس وکړه ، بيا په ښي اَړخ باندې اُوده شه .

په ښي طرف د اُوده کيدلو سائنسي او طِبّي فوايد

په دې کې هيڅ شک و شُبه نشته چې رسول الله ﷺ کوم کار په کومه طريقه کړی نو ددې کار د پاره په دُنيا کې بل بهترين صورت د سره ممکن نه دی .

کله چې د احاديثو نه دا خبره ثابته شوه چې د نبي اکرم ﷺ عادتِ مبارکه دا ؤ چې په ښي طرف به څملاستو ، او اُمت ته يې هم ددې حکم کړی ، نو اوس سائنس او طِب هم د دير تحقيق نه پس دا خبره ثابته کړې چې : د اُوده کيدو د پاره په ټولو کې بهترين صورت همدا دی چې انسان په ښي طرف څملي . ځکه په ښي طرف څملاستلو کې ډيرې سائنسي او طِبّي فائدې دي .

---

(۱) بخاري باب الضجع على الشق الأيمن حديث ۶۳۱۰ .

په موطا مالک کې ذکر دي : فَإِذَا فَرَغَ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الأَيْمَنِ . موطا مالک ج۱ ص ۱۲۰ حديث ۸ باب صلاة النبي صلى الله عليه وسلم في الوتر ، وحديث ۲۹۲ ص ۱۱۳ .

(۲) بخاري ج۱ ص۵۸ حديث ۲۴۷ باب فضل من بات على الوضوء ، سنن ابوداؤد ج۴ ص ۳۱۱ حديث ۵۰۴۶ باب ما يقال عند النوم ، وهكذا في صحيح مسلم حديث ۲۷۱۰ باب ما يقول عند النوم وأخذ المضجع .

Scanned with CamScanner

يو څو مشهورې فائدې ستاسو دوړاندې ذکر کوم

۱ . انسان د زړه د بيماريو نه محفوظ وي

ځکه د انسان زړه چَپ (گس) طرف ته دی ، نو چې دې په ښي طرف څملي نو په زړه باندې هيڅ بوج او پريشر نه وي ، بلکه په آسانه طريقې سره زړه ټول وجود ته وينه پمپ کوي .

اوس که دې په چَپ طرف څملي نو په زړه باندې د معدې بوج راځي ، چې په دې سره د وينې گردش (Blood Circulation) ، او د زړه په حرکاتو کې کمي راځي ، چې داد زړه او معدې د ډيرو بيمارو سبب گرځي .

ددې داسې مثال دی لکه په دوه (۲) چَته بِلډنگ کې د اُوبو راخيجولو موټر (واټر پمپ) لاندې چَت کې لږيدلې وي ، نو يقيني خبره ده چې دا موټر کله بره دويم چَت ته اُوبه خيجوي نو په موټر باندې به ډير پريشر (زور) وي . او که د دويم چَت نه اُوبه ښکته راځي نو په دې کې هيڅ پريشر نه وي ، بلکه په خپله دا اُوبه په ښکته رارواني وي .

دغه شان انسان چې په چَپ (گس) طرف ملاست وي نو په زړه باندې د معدې بوج وي ، اوس چې دا زړه نور وجود ته وينه پمپ کوي نو په زړه باندې ډير زور راځي . او که دې په ښي طرف باندې څملي نو زړه پورته وي ، د معدې هيڅ بوجورباندې نه وي نو په آسانی سره وينه پمپ کوي ، چې په دې سره د انسان زړه د ډيرو بيماريو نه محفوظ وي .

۲ . انسان ډير ډُوب او د غفلت په خُوب اُوده نه وي

صاحب د مدارج النبوة په ښي طرف څملاستو کې دا حِکمت ذکر کړی چې کله انسان په ښي طرف اُوده وي نو دده په زړه باندې هيڅ بوج او پريشر نه وي ، ځکه د انسان زړه مُعَلّق (زُوړَند) وي ، ډير ډوب او د غفلت په خوب اُوده نه وي ، بلکه په معمولي حرکت باندې انسان د خوب نه راپاځي ، او همداسې خوب محمود او ښه هم دی ، ځکه انسان د خپل ځان ، آولاد او کور حفاظت په ښه طريقې سره کولې شي ، او د سهر لمانځه ته هم په آسانه راپاڅيدې شي .

او که دې په چَپ طرف څملي نو په زړه باندې بوج زیات وي ، انسان په ډیر ډوب او د غفلت په خوب اُوده وي ، په معمولي درَزار او حرکت سره نه راپاڅي ، داسې خوب کول ښه نه دي ، ځکه په دومره ډوب خوب کې انسان د غَل غدو نه د خپل ځان او کور حفاظت په آسانه طریقې سره نشي کولی ، همدارنګې د سهر مانځه ته هم انسان په آسانه نشي راپاڅیدی .

۳. خطرناک او یرووُنکي خُوبونه نه ګوري

کله چې انسان په ښي طرف اُوده وي نو دې ویرووُنکي او خطرناک خوبونه نه ګوري ، ځکه په زړه هیڅ بوج نه وي ، او که دې په چَپ طرف څملي نو په زړه باندې چونکه د معدې بوج وي نو ځکه خطرناک او یرووُنکي خوبونه ګوري .

٤ . دخوب کولو نه روستو انسان مُطمئِن او تازه وي

په ښي طرف څملاستلو کې یوه دا فایده هم ده چې انسان د لږ خوب کولو نه پس هم مطمئِن او تازه وي ، داسې محسوسوي لکه چې ډیر خوب یې کړې وي .

او که دې چَپ طرف اُوده شي نو اګر چې ډیر خوب وکړي خو بیا به هم دې مطمئِن او تازه نه وي ، بلکه د راپاڅیدو نه روستو د څه وخته پورې به یې دِماغ صحیح کار نه کوي .

پس معلومه شوه چې په سُنت طریقې سره خوب کولو کې ډیرې فایدې دي .

ډاکټران او سائنسدانان اوس ددې حکمتونه او فائدې بیانوي حالانکه زمونږ پیغمبر محمّدُ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم څه د پاسه څوارلس سوه کاله مخکې خپل اُمت ته په ښي طرف د څملاستلو حکم کړی .

مَچ په خوراک کې غورځیدل ، او بیا غوپه ورکول

کله چې د خوراک یا څکاک په څه شي کې مَچ اُوغورځیږي نو په کار ده چې انسان دې مَچ ته په دې کې غوپه ورکړي (یعني ټول مچ دې په کې یو پیره ډُوب کړي) بیا دې یې ورنه اُوغورځوي ، نو په دې سره به دا د خوراک یا څکاک واله شی قابل د استعمال اوګرځي ، زهریله آثرات به ورنه ختم شي . رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل اُمت ته ددې حکم کړی :

امام بخاري رحمه الله مستقل باب وضع کړی " بَابُ إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي الْإِنَاءِ " . او ددې دلاندې يې د نبي کريم ﷺ دا حديث رانقل کړی ، رسول الله ﷺ فرمايي :

إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْمِسْهُ كُلَّهُ ، ثُمَّ لِيَطْرَحْهُ ، فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ شِفَاءً وَفِي الْآخَرِ دَاءً . (۱)

کله چې ستاسو ديو کس (دخوراک يا څکاک) په لوخي کې مچ او غورځيږي نو په کار ده چې دا کس دا مچ ټول په دې لوخي کې ور ډُوب کړي (او غوپه ورله په کې ورکړي) ، بيا دې يې اوغورځوي ، (دا غوپه ورکول ضروري دي) ځکه د مچ په يو وزر کې شِفاء ده ، او په بل کې بيماري ده .

سائنسي او طِبي وجه

اوس سائنسدانانو او ډاکټرانو هم دا خبره منلې ده چې د مَچ په يو وزر کې خطرناک وائرس (يعنی جراثيم) وي ، پس کله چې دا په څه خوراک کې غورځيږي نو دغه د زَهرو واله وزَر مخکې کوي ، چې په دې سره دغه وائرس په دې خوراک کې فوراً خواره شي .

خو دده په دې بل وزَر کې "دافعِ وائرس" يا "اِنټي وائرس" (Anti virus) اجزاء هم موجود دي . اوس که چيرته دا مَچ غوټه په دې خوراک يا اُوبو کې غوپه کړې شي نودغه "دافعِ وائرس" او فايده مَند اجزاء هم په دې خوراک کې شامل شي ، چې دا هغه مخکيني زهريله جراثيم ختم کړي ، چې په دې سره دا خوراک د استعمال قابل وګرځي ، او زهريله آثرات ورنه ختم شي .

(۱) صحيح البخاري باب اذا وقع الذباب في الإناء حديث ۵۷۸۲ ، وحديث ۳۳۲۰ باب إذا وقع الذباب في شراب أحدكم فليغمسه .

په سنن ابن ماجه کې دا حديث په دې الفاظو ذکر دی ، نبي عليه السلام فرمايي :

فِي أَحَدِ جَنَاحَيِ الذُّبَابِ سُمٌّ ، وَفِي الْآخَرِ شِفَاءٌ ، فَإِذَا وَقَعَ فِي الطَّعَامِ فَامْقُلُوهُ فِيهِ ، فَإِنَّهُ يُقَدِّمُ السُّمَّ وَيُؤَخِّرُ الشِّفَاءَ . سنن ابن ماجه ج۲ ص ۱۱۵۹ حديث ۳۵۰۴ باب يقع الذباب في الإناء .

د مچ په يو وزر کې زهر وي ، او په بل کې شِفاء وي ، کله چې دا په خوراک کې اوغورځيږي نو تاسو ورته په کې غوپه ورکړئ ځکه دې د زهر واله وزَر مخکې کوي ، او شِفاء واله وزَر روستو کوي .

خو سائنسدانانو او ډاکټرانو ددې خبرې اِنکشاف اوس وکړو حالانکه رسولُ الله صلی الله علیه وسلم څه د پاسه څوارلس سوه کاله مخکښې خپل اُمت ته ددې خبر ورکړی چې :

کله مچ په خوراک کښې اُوغورځيږي نو تاسو ورله غوپه ورکوئ ، ځکه دده په يو وزر کښې زهر دي او په بل کښې شِفاء ده ، او دې دغه زهريله وزَر مخکښې کوي ، او د شِفاء واله روستو کوي ، نو تاسو يې په خوراک کښې غونډ ډُوب کړئ چې د شِفاء واله وزَر هم په خوراک کښې ښکته شي ، او خوراک د نقصان نه اُووځي .

د پرَنجې (اَنکرِيشې) کولو نه روستو " اَلحَمدُلله " ويل

د بخاري شريف حديث دی ، نبي کريم صلی الله علیه وسلم فرمايي :

إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ : " اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ " وَلْيَقُلْ لَهُ أَخُوهُ أَوْ صَاحِبُهُ : " يَرْحَمُكَ اللهُ " .

فَإِذَا قَالَ لَهُ : " يَرْحَمُكَ اللهُ " فَلْيَقُلْ : " يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ " . (١)

په تاسو کښې چې څوک پرَنجې (اَنکرِيشې) وکړي نو دا دې " اَلحَمدُلِلّٰهِ " ووايي ، يا دده سره موجود دده ورور يا دده ملګرې دې " يَرْحَمُكَ اللهُ " ووايي ، کله چې هغه " يَرْحَمُكَ اللهُ " ، ووايي نو دا دې هغه ته " يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ " اُووايي .

د پرَنجې کولو نه روستو د " اَلحَمدُلله " او نورو دُعاګانو ويلو حِکمتونه :

رسولُ الله صلی الله علیه وسلم خپل اُمت ته حکم کړی چې څوک اَنکرِيشې وکړي نو هغه دې د الله تعالی حمد او شکريه اداء کړي ، او " الحمد لله " دې اُووايي .

---

(١) بخاري شريف حديث ٦٢٢٣ بابُ إذا عطس كيف يُشَمَّتُ .

په يو روايت کښې راځي چې الله تعالی پرنجې خوښوي ، او اَسويلې (يعنی په واړه خُله ساه راښکل او اَسويلې کول) نه خوښوي ، پوره حديث دا سې دی :

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْعُطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ ، فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ وَحَمِدَ اللهَ كَانَ حَقًّا عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ لَهُ : " يَرْحَمُكَ اللهُ " . وَأَمَّا التَّثَاؤُبُ : فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ ، فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَثَاءَبَ ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ . بخاري حديث ٦٢٢٦ بابُ إذا تثاءب فليضع يده على فيه .

اګر چې په ظاهره به ده ته په دې " الحمد لله " ويلو کې څه فايده په نظر نه راځي ، خو که انسان ديته د بصيرت په سترګو اوګوري او ددې حقيقت ته سوچ وکړي نو ده ته به په دې کې ډير حِکمتونه ، رازونه او فوائد په نظر راشي .

ځکه د ډاکټرانو تحقيق دادی : چې د پرَنجي کولو په وخت د انسان زړه او دِماغ دواړه په يو ځل کار پريږدي (دغه وجه ده چې که يو کس څه خبره شروع کړې وي او دې په دې دَوران کې پرَنجې وکړي نو اکثر د پرَنجي کولو نه روستو ورنه هغه خبره هيره شي ، بيا د خلقو نه پوښتنه کوي چې : " ما څه خبره شروع کړې وه ؟ " پس معلومه شوه چې د پرَنجي کولو نه روستو زړه او دِماغ دواړه په يو ځل کار پريږدي) .

او دا دواړه اَندامونه خو په وجود کې اَهم او بُنيادي اندامونه دي ، که چيرته انسان په همدې حالت باندې پاتې شي نو بيا خو ژوندې نه پاتې کيږي .

بل دا چې د پرَنجي کولو په وخت د انسان د مخ شکل و شبَاهت ډير زيات خراب او بَد صورته شي .

اوس چې کله د پرَنجي کولو نه پس الله ﷻ دې بيا خپل اَصلي حالت ته راوَست ، او زړه او دِماغو يې روغ کار شروع کړو نو ده ته په دې باندې اوس د الله تعالی حمد او شکريه په کار ده ، چې : يا الله ! زه ستا حمد بيانوم چې تا ماته دوباره روغ صحت او ښکلي شکل راکړو . نو ځکه دې " اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ " ووايي .

بيا چې څوک موجود کس دا واوري نو هغه دې ده ته دُعا وکړي ، او " يَرْحَمُكَ اللّٰهُ " دې ورته ووايي ، يعنی الله تعالی دې په تا باندې رحم وکړي (او د نيک عمَل د پاره دې درته نور هم اوږد عُمر درکړي) .

پرَنجي کوونکې به هغه ته هم دُعا وکړي چې " يَهْدِيْكُمُ اللّٰهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ " الله تعالی دې تاسو ته هم هدايت (او اِستقامت) نصيبه کړي ، او ستاسو حالت دې هم ښه کړي .

واقعه : د يو اَنګريز ډاکټر اِقرار

يو انګريز ډاکټر وايي چې ما کله د پيغمبر عليه السلام دا حديث مبارک واوريده (په کوم کې چې دوی پرَنجي کوونکي ته د " الحمد لله " ويلو ، اَوريدونکي ته د " يرحمک الله "

ويلو ، او بيا پرَنجي كوونكي ته د " يهديكم الله ... " ويلو حكم كړى) نو ما د ځان سره سوچ وكړو چې په دې دومره وړوكي كار (پرَنجي) باندې نبي عليه السلام ولې د دومره ډيرو دُعاګانو كولو حكم كړى ؟ آخر په دې كې حِكمت څه دى ؟

دا انګريز ډاكټر وايي چې ما ددې پرَنجي حقيقت معلومولو په باره كې تحقيق شروع كړو ، نو ماته د ډير تحقيق نه روستو دا خبره معلومه شوه چې :

كله د انسان د دِماغو په رګونو كې هوا بَنده شي نو الله ﷻ ددې هوا راويستلو د پاره دا انتظام كړى چې دا كس پرَنجې وكړي نو په ډير پريشَر سره دغه هوا د پوزې په لاره د دِماغو د رګونو نه راأووځي . ځكه كه چيرته دغه هوا په دې دِماغي رګونو كې د څه وخت د پاره پاتې شي نو په دې سره د فالج راتلو خطره وي .

نو اوس چې انسان پرَنجې وكړي ، او د دومره خطرناكې بيمارۍ نه محفوظ شي نو ددې نِعمت په شكريه كې ده ته دا حكم شوى چې د الله تعالى حمد اداء كړه ، او " اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ " ووايه .

بل دا چې كله انسان په دُنيا كې ژوند تيروي نو بعضې ځايونه داسې وي چې هلته ګرد و غبار ، او جراثيم زيات وي ، نو كله چې دې هوا په پوزه باندې آخلي نو دغه جراثيم او ګردونه هم دَننه وجود ته د ننَوتو كوشش كوي . خو بل طرف ته د الله ﷻ دې عظيم قدرتونو ته ګوره چې د انسان د پوزې په ويښتانو كې يې دا صلاحيت پيدا كړى چې دا دغه جراثيم او ګردونه رامنع كوي ، او دَننَه وجود ته ننَوتلو ته يې نه پريږدي ، بلكه د پوزې په ويښتانو كې پاتې كيږي .

بيا چې كله انسان پرَنجې وكړي نو ددې پرَنجي دا هوا دومره تيزه او زُور داره وي چې د پوزې دغه ګردونه او جراثيم بهر راأوغورځوي ، چې په دې سره دده پوزه هم د ګردونو او جراثيمو نه صفا شي .

ځكه كه دا ګردونه او جراثيم همدلته پاتې شي ، يا دَننه لاړ شي نو دا د ډيرو بيماريو سبب ګرځي .

پس معلومه شوه چې پرنجې (يعنى أنګريشي) کول لکه څرنګه چې د انسان د دماغو د صحت علامه ده، دغه شان په دې سره انسان د ډيرو بيماريانو نه هم محفوظ کيږي، نو ځکه رسولُ الله صلى الله عليه وسلم پرنجي کوونکي ته د الله تعالى د حمد اداء کولو حکم کړی.

د ختنې (يعنى ماشوم سُنتولو) اهميت

ختنه يعنى د ماشوم سُنتول سُنتِ مؤکد (يعنى واجب) دي، او د اسلام په شعائرو کې داخل دي. (۱)

د ختنې په باره کې بې شماره احاديث راغلي:

د بخاري او مسلم شريف حديث دی، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: اَلْخِتَانُ، وَالْإِسْتِحْدَادُ، وَتَقْلِيْمُ الْأَظْفَارِ، وَنَتْفُ الْإِبِطِ، وَقَصُّ الشَّارِبِ. (۲)

پنځه شيان د فِطرت نه دي (يعنى دا سُنتِ قديمه او د پيغمبر عليه السلام سُنت دي، ګويا دا يو اَمرِ جِبِلّي او فِطري دی) اول ختنه کول، دويم د نامه نه لاندې وېښتان خريل، دريم نوکونه کټ کول، څلورم د تخرګونو وېښتان وېستل، او پنځم بريتونه لنډول.

اول ختنه حضرت ابراهيم عليه السلام کړې، د حضرت سعيد بن المُسيّب نه روايت دی:

اِنَّ إِبْرَاهِيْمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَوَّلُ مَنِ اخْتَتَنَ. (۳)

---

(۱) قَالَ الْإِمَامُ رَحِمَهُ اللهُ: وَأَمَّا الْخِتَانُ وَإِنْ كَانَ مَذْكُوْرًا فِيْ جُمْلَةِ السُّنَنِ فَإِنَّهُ وَاجِبٌ عِنْدَ كَثِيْرٍ مِنَ الْعُلَمَاءِ، وَذٰلِكَ أَنَّهُ مِنْ شِعَارِ الدِّيْنِ، وَبِهٖ يُعْرَفُ الْمُسْلِمُ مِنَ الْكَافِرِ. شرح السنة للبغوي ج۱ ص ۴۰۰ باب السواک.

(۲) په يو روايت کې لس (۱۰) شيان د فِطرت ذکر شوي: د مسلم شريف حديث دی، نبي عليه السلام فرمايي: "عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ، وَالسِّوَاكُ، وَإِسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَنَتْفُ الْإِبِطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَإِنْتِقَاصُ الْمَاءِ". قَالَ زَكَرِيَّا: قَالَ مُصْعَبٌ: وَنَسِيْتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُوْنَ الْمَضْمَضَةَ.
مسلم شريف ج۱ ص ۲۲۳ حديث ۲۶۱ باب خصال الفطرة، سنن ابن ماجه ج۱ ص ۱۰۷ حديث ۲۹۳ باب الفطرة.
لس شيان د فِطرت نه دي: ۱. بريتونه کټ کول، ۲. ګيره پريښودل، ۳. مسواک استعمالول ۴. پوزې ته اوبه اچول او صفا کول، ۵. نوکونه پريکول، ۶. هغه ځايونه وينځل په کوم ځای کې چې خيرې جمع کيږي لکه د لاسونو د ګوتو د بندونو مينځ وينځل، ۷. د تخرګ وېښتان وېستل، ۸. زيرِناف وېښتان خريل، ۹. استنجاء کول، مُصعب راوي وايي چې د مانه لسم څيز هير شوی، خو هغه شی به مَضمضه يعنى خولې ته اوبه اچول او صفا کول وي.

(۳) شرح السنة للبغوي ج۱۲ ص ۹۶ حديث ۳۱۸۲، جامع معمر بن راشد ج۱۱ ص ۱۷۵ حديث ۲۰۲۴۵.

Scanned with CamScanner

ابراهيم عليه السلام اول هغه کس دی چا چې ختنه وکړه .

او ابراهيم عليه السلام دا ختنه د تبرګي په ذريعه کړې وه ، چې په دې وخت کې د دوی عمر اتيا (٨٠) کاله ؤ . د بخاري شريف حديث دی رسول الله ﷺ فرمايي :

إِخْتَتَنَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَهُوَ ابْنُ ثَمَانِينَ سَنَةً بِالْقَدُّومِ .(١)

ابراهيم عليه السلام د اتيا (٨٠) کالو په عمر کې د تبرګي په ذريعه ختنه وکړه .

پس معلومه شوه چې اول ختنه حضرت ابراهيم عليه السلام کړی ، او بيا د هغې نه پس ټولو رسولانو او د هغوی متبعينو کړی ، او دا د انبياء کرامو سنت او د شعائرو د دين نه ده ، په دې کې به خامخا ډيرې فايدې او حکمتونه وي .

د ختنې کولو سائنسي او طبي فوائد

محترمو ! په دې کې هيڅ شک و شبه نشته چې په هر شرعي حکم ، او په سنتو باندې عمل کولو کې به خامخا بې شماره مصلحتونه ، رازونه او فايدې وي ، او د انسان د دنيا او آخرت کاميابي هم په همدې کې ده .

ختنه (يعنی د ماشومانو سنت) کول لکه څرنګ چې د ټولو انبياء کرامو سنت او فطري شی دی ، د اُخروي فائدو سره سره په دې کې ډيرې دنيوي فائدې هم شته ، چې انسان په دې سره د مختلف مرضونو نه نجات مومي .

او په دې باندې اوس غير مسلمو هم اقرار کړی ، او د ډير تحقيق او ريسرچ نه روستو يې دا خبره منلې ده چې ختنه کول د ماشومانو د پاره ډيره ضروري ده ، او د ماشوم د صحت ضامنه ده .

(١) بخاري شريف حديث ٣٣٥٦ باب قول الله تعالى وَاتَّخَذَ اللهُ إبراهيمَ خليلا . د مسلم شريف په حديث کې داسې الفاظ ذکر دي : إِخْتَتَنَ إِبْرَاهِيمُ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَهُوَ ابْنُ ثَمَانِينَ سَنَةً بِالْقَدُّومِ . مسلم شريف حديث ٢٣٧٠ باب من فضائل إبراهيم الخليل صلى الله عليه وسلم .

نوټ : قَدُّوم : په تشديد د دال ، او تخفيف د دال يعنی قَدُوم دواړه مستعمل دی ، شارحين د دې دا معنی کوي آلَةٌ يَسْتَعْمِلُهَا النَّجَّارُوْنَ . دا يو آله ده چې ترکانان يې استعمالوي ./ او په بعضې رواياتو د ختنې په وخت د حضرت ابراهيم عليه السلام عمر يوسل او شل (١٢٠) کاله هم ذکر شوی .

دغه وجه ده چې کوم عیسائي او يُورپي غير مُسلمه ډاکټران او ماهرين د ختنې کولو قائل نه وو هغوی تولو اوس په ډير شرمندګۍ سره دا خبره منلې ، او په دې يې ډير تاکيد کړی چې د هر ماشوم د پاره ختنه ډيره ضروري ده ، ځکه د ختنې په نه کولو سره دا خطره زياته ده چې ماشوم په لاعلاجه مرضونو کې اَخته شي .

اوس درته د ختنې کولو ، يعنی ماشوم سنتولو ، يو څو سائنسي ، طبي او ډاکټري فوائد بيانوم

١ . د ختنې په وجه ماشوم د تشو مِتيازو نالۍ سوزيدو بيمارۍ نه محفوظه کيږي ، دغه وجه ده چې په کومو ملکونو کې د ماشومانو سُنتولو طريقه نشته نو هلته دا بيماري په ماشومانو کې زياته ده .

٢ . د ختنې کولو په وجه ماشوم د عضوهٔ تناسُل د کينسر او نورو ډيرو بيماريو نه محفوظه کيږي ، ځکه چې کله ماشوم سُنت نه کړې شي نو د عضوهٔ تناسُل د سَر د پوستکي لاندې ډير جراثيم او ګند جمعه کيږي ، چې دا د کينسر او نورو بيماريو سبب ګرځي .

٣ . د سُنت ګيرۍ (ختنې) په وجه دغه ماشوم آينده د ايډز د بيمارۍ نه محفوظه کيږي ، ځکه کوم ماشوم چې سُنت نه کړې شي نو ډير خطر ددې شته چې دا کس آينده د ايډز او آتشک په بيمارۍ کې اَخته شي .

دا پاس کوم درې (٣) فوائد چې ما ذکر کړه دا هغه فوائد دي کوم چې د امريکې ، برطانيې او انګلينډ مشهورو ماهرينو ډاکټرانو او سائنسدانانو په خپلو خپلو مقالو او کتابونو کې ذکر کړي .

سبحان الله . دا هم د اسلام د حقانيت واضحه دليل دی چې اسلام يو فِطري دين دی . (١) رسولُ الله صلی الله عليه وسلم خپل اُمت ته د ماشومانو د سُنتولو حکم څه د پاسه څوارلس سوه کاله مخکې ورکړی ، او دا ډاکټران او سائنسدانان اوس ددې په حقيقت باندې پوهه شو ، او اوس ددې فائدې ذکر کوي .

---

(١) الله ﷻ فرمايي : فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا... سورة الروم آيت ٣٠ .

د خنګرو (يعنی ګيټو) نه لاندې د پرتوګ او کپړو زوړندولو مذمت

کله چې څوک خپل پرتوګ يا کپړې د خپو د خنګرو نه لاندې ساتي، او په زمکه يې د تکبّر د وجې راکاږي نو په احاديثو کې ددې سخت مذمت راغلی، د بخاري شريف حديث دی، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

١. مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. (١)

کوم کس چې د تکبّر د وجې خپلې کپړې (دومره اوږدې کړي چې) په زمکه يې راکاږي نو داسې کس ته به الله ﷻ د قيامت په ورځ د رحمت په نظر او نه ګوري.

٢. د ابوداوٗد شريف په روايت کې داسې الفاظ راغلي، نبي اکرم ﷺ فرمايي:

إِزْرَةُ الْمُسْلِمِ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ، وَلَاحَرَجَ - أَوْلَا جُنَاحَ - فِيْمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ. مَاكَانَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ فَهُوَ فِي النَّارِ. مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا لَمْ يَنْظُرِ اللهُ إِلَيْهِ. (٢)

د مسلمان لنګ به د نيمايي پنډۍ پورې وي، او څه حرَج (يا څه ګناه) نشته که دا لنګ دده د پنډۍ او د دواړو ګيټو ترمينځه وي، او کوم لنګ چې د ګيټو نه ښکته وي نو هغه به په اور کې وي، او چا چې د تکبّر د وجې خپل لنګ راښکوده نو الله تعالی به ورته د رحمت په نظر او نه ګوري.

خلاصه دا چې کپړې، پرتوګ، او لنګ د ګيټو نه پورته ساتل په کار دي، د تکبّر د وجې پرتوګ يا لنګ دومره ښکته کول چې په زمکه راښکودلې شي ددې ډير مذمت بيان شوې دی.

---

(١) بخاري شريف حديث ٣٦٦٥. په يو بل حديث کې داسې الفاظ ذکر دي: لَايَنْظُرُ اللهُ إِلَى مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلَاءَ. بخاري حديث نمبر ٥٧٨٣ کتاب اللباس، وهذا الحديث اخرجه مسلم في اللباس والزينة باب تحريم جر الثوب خيلاء رقم ٢٠٨٥، ٣٤٦٥.

(٢) ابوداؤد شريف حديث ٤٠٩٣ باب في قدر موضع الازار، وهكذا في سنن ابن ماجه حديث ٣٥٧٣ باب موضع الازار اين هو ٢، موطا امام مالک حديث ١٢ باب ما جاء في اسبال الرّجل ثوبه.

د ابوداؤد شريف حديث دی، نبي عليه السلام فرمايي: أَلْإِسْبَالُ فِي الْإِزَارِ وَالْقَمِيْصِ وَالْعِمَامَةِ، مَنْ جَرَّ مِنْهَا شَيْئًا خُيَلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. ابوداؤد شريف حديث ٤٠٩٤ باب في قدر موضع الازار.

Scanned with CamScanner

د ښنګرو نه لاندې د لباس زوړندولو سائنسي او طبي نقصانات :

د اوسني ماهرينو ډاکټرانو او طبيبانو تحقيق هم دادی چې پرتوګ وغيره د ښنګرو نه ښکته ساتل ډير نقصاني دي، ځکه په دې سره انسان ته د ښنګرو پړسوب (وَرم)، د ځيګر داخلي پړسوب، او ليوَنتوب پيدا کيږي.

وجه داده چې د ښنګرو نه لاندې آهم رګونه او شريانونه (Arteries) دي چې هغې ته هر وخت د تازه هوا ضرورت وي، نو که چيرته هغه هروخت په پينڅه او کپړه کې پټ وي نو په وجود کې مذکوره بيمارياني پيدا کيږي.

واقعه : د عيسائي ډاکټرانو اقرار

يو کس خپله واقعه بيانوي چې يو ځل زه آمريکې ته لاړم، هلته د عيسايانو د صحت په باره کې يوه غټه تحقيقي اداره وه (يعني يو غټ هليته سنټر *Health center* ؤ)، زه د يو بل ملګري سره په هغې کې ګرځيدم، کله چې شعبهٔ لباس ته اورسيدم نو هلته په انګريزی کې ليکلي وو (د هغې ترجمه داده :)

" لباس د ښنګرو نه پورته ساتئ، ځکه څوک چې لباس د ښنګرو نه پورته ساتي هغه به د ځيګر او ښنګرو د پړسوب نه په آمن وي، دغه شان هغه به د ليوَنتوب نه هم محفوظ وي ".

دا کس وايي چې کله ما دا اوليده نو ما اول دا ګمان وکړو چې ګني دا د مسلمانانو د صحت مرکز دی، خو هغه بل ملګري راته ووېل چې دا د عيسايانو د صحت د تحقيق اداره ده. (١)

عبرت : د فکر مقام دی چې عيسائي ډاکټرانو ته د ډير تحقيق نه پس معلومه شوه چې د ښنګرو نه لاندې پرتوګ يا کپړې ساتل نقصاني دي، حالانکه زمونږ پيغمبر سردارِ دوجهان محمدٌ رسول الله صلی الله عليه وسلم څه د پاسه څوارلس سوه کاله مخکې خپل اُمت ته حکم کړی چې د ښنګرو نه ښکته لباس مه ساتئ.

---

(١) سنت نبوي اور جديد سائنس ج١ ص١٥٤.

پته اولږيده چې اسلام يو فطري دين دی ، ددې په هر يو حکم باندې عمَل کولو سره د انسان دُنيا او آخرت دواړه روښانه کيږي .

په سترګو کې د رَانجو کولو اهميت : د احاديثو په رڼا کې

د اُوده کيدو نه مخکې رانجه کول سُنت دي . (۱)

رسولُ الله صلی الله عليه وسلم به د اُوده کيدو په وخت د " اِثمِد رانجه " کول ، يعنی په هره سترګه کې به يې درې درې سَلايَان کول . (۲)

حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې د نبي کريم صلی الله عليه وسلم سره تور رانجه وو . (۳)

رسولُ الله ﷺ د رَانجو کولو فائده هم بيان کړی چې په دې سره د سترګو نظر تيزيږي ، د ابن ماجه حديث دی ، پيغمبر عليه السلام فرمايي :

عَلَيْكُمْ بِالْإِثْمِدِ عِنْدَ النَّوْمِ ، فَإِنَّهُ يَجْلُوا الْبَصَرَ ، وَيُنْبِتُ الشَّعْرَ . (۴)

د اُوده کيدو په وخت تاسو د اِثمد رانجه خامخا کوئ ځکه دا د سترګو نظر تيزوي ، او ويښتان رازرغونوي .

په يو حديث کې رسولُ الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

---

(۱) شمائل ترمذي ص ۵ .

(۲) شمائل ترمذي ص ۵ . حضرت ابن عباس رضي الله عنهما فرمايي : أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ لَهُ مُكْحَلَةٌ يَكْتَحِلُ مِنْهَا كُلَّ لَيْلَةٍ ثَلَاثًا فِيْ هٰذِهٖ ، وَثَلَاثًا فِيْ هٰذِهٖ . الآداب للبيهقي ج۱ ص ۲۵۱ حديث ۶۱۳ بابٌ في الكحل .

(۳) سيرة الشامي ۷/ ۵۴۸ ، سنت حبيب ص ۱۷۳ .

(۴) ابن ماجه ج۲ ص ۱۱۵۶ حديث ۳۴۹۶ بابُ الكحل بالإثمد .

《 اثمد 》: في المصباح : الكحل الاسود ، ويقال انه معرب قال ابن البيطار في المنهاج : هو الكحل الاصفهاني ، يؤيده قول بعضهم ومعادنه بالشرق . / وفي القاموس : حجر الكحل . شرح محمد فؤاد عبدالباقي على سنن ابن ماجه .

《 الاثمد 》: حجر يدق ويتخذ كحلا . تعليق مصطفى البغا على صحيح البخاري .

نوټ : ښه اثمد رانجه په مدينه منوره کې پيدا کيږي . ابوالشمس عفي عنه .

إِنَّ خَيْرَ أَكْحَالِكُمُ الإِثْمِدُ فَإِنَّهُ يَجْلُوا الْبَصَرَ ، وَيُنْبِتُ الشَّعْرَ . (۵)

بیشکه ستاسو په رَنجو کې بهترین رانجه د اِثمد دي ، ځکه دا د سترګو نظر تیزوي او ویښتان رازرغونوي .

په سترګو کې د رَانجو کولو طِبي او ډاکټري فَوَائد

رانجه کول لکه څرنګې چې سُنت دي ، دغه شان د سترګو د ماهرینو ډاکټرانو او طبیبانو تحقیق هم دادی چې په دې کې بې شماره فائدې دي ، اوپه دې سره اِنسان د سترګو د ډیرو تکلیفونو او مرضونو نه هم په اَمان وي .

یو څو غټ فواید درته بیانوم

۱ . رانجه کول د سترګو د زخم ، خارَښ او سوَزیدو د پاره ډیر مفید دي ، ځکه په دې سره د سترګو هر قِسمه متعدي جراثیم (Contgidus Germs) ختمیږي .

۲ . په رانجو کولو سره انسان د سترګو د ګکرو ، اوپه سترګو کې د دانو (Lead infection) نه هم محفوظه کیږي .

۳ . په رانجو کولو سره انسان د آشوبِ چشم ، او د سترګو د دَردونو نه همیشه د پاره محفوظه کیږي .

۴ . رانجه اعلی درجه دافعِ تَعَفُن (Anti septic) دي ، چې سترګې د هر قِسم خرابیدو او ګنده ګیری نه محفوظ ساتي .

۵ . جدید سائنسي تحقیق هم دادی چې کله انسان رانجه کړي وي نو د نمر تیزې شعاوې (الټراوَئلټ ریز) دده سترګو او د سترګو تورو کسو (Retina) ته نقصان نه رسوي .

او چا چې رانجه نه وي کړي نو د نمر تیزې شعاوې دده د سترګو کسو ته سخت نقصان رسوي .

۶ . د سترګو ماهِرین ډاکټران وایي چې په رَنجو کولو سره انسان د سترګو د ډېرو بیماریانو نه محفوظه کیږي د کومو بیمارِیو علاج چې په جدید سائنس او جدید ډاکټرۍ کې نشته .

(۵) هذا حدیث صحیح ، المستدرک علی الصحیحین للحاکم حدیث ۸۲۴۸ ، ابوداؤد حدیث ۳۸۷۷ بابٌ في الأمر بالکحل .

پس معلومه شوه چې نن سائنس او ډاکټران د کوم شي فوائد بيانوي زمونږ خوږ پيغمبر محمد رَسولُ الله صلى الله عليه وسلم څه د پاسه څوارلس سوه کاله مخکې خپل اُمت ته ددې ترغيب ورکړی ، او ددې فائدې يې بيان کړي .

د نوکانو پريکولو اهميت : د احاديثو په رڼا کې

نُوکان پرېکول د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم سُنت دي ، ځکه د پيغمبر عليه السلام په معمولاتو کې دا هم راځي چې دوی به د جُمعې په ورځ نوکان پرېکول .(۱)

امام بخاري رحمه الله مُستقل باب قائم کړی " بَابُ تَقْلِيْمِ الْأَظْفَارِ " او په دې کې يې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم حديث رانقل کړی چې :

مِنَ الْفِطْرَةِ حَلْقُ الْعَانَةِ ، وَتَقْلِيْمُ الْأَظْفَارِ ، وَقَصُّ الشَّارِبِ .(۲)

د نامه نه لاندې ويښتان خريل ، د نوکانو کټ کول ، او د بريتونه لنډول د فطرت نه دي (يعنى دا سُنتِ قديمه او د پيغمبر عليه السلام سُنت دي ، ګويا دا يو اَمرِ جِبلّي او فِطري دی) .

مسئله : د څلويښتو ورځو نه زيات نوکان نه کټ کول ناجائز او مکروهه دي ، بلکه ددې نه مخکې مخکې نوکان پرېکول په کار دي .

امام ترمذي رحمه الله مستقل باب قائم کړی : "بَابٌ فِي التَّوْقِيْتِ فِيْ تَقْلِيْمِ الْأَظْفَارِ وَأَخْذِ الشَّارِبِ"(۳) .

(۱) قَالَ الزَّرْقَانِي : أَخْرَجَ الْبَيْهَقِيُّ مِنْ مُسْنَدِ أَبِي جَعْفَرِ الْبَاقِرِ ، قَالَ : كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْخُذُ مِنْ أَظْفَارِهِ وَشَارِبِهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ . رد المحتار .

(۲) بخاري شريف باب تقليم الأظفار حديث ۵۸۹۰ .

(۳) او ددې باب د لاندې يې د حضرت انس رضي الله عنه دا حديث رانقل کړی ، دې فرمايي : وَقَّتَ لَنَا رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَصَّ الشَّارِبِ ، وَتَقْلِيْمَ الْأَظْفَارِ ، وَحَلْقَ الْعَانَةِ ، وَنَتْفَ الْإِبِطِ ، لَا يُتْرَكُ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِيْنَ يَوْمًا .
ترمذي باب في التوقيت في تقليم الاظفار و أخذ الشارب حديث ۲۷۵۹ .

د مسلم شريف حديث دی ،حضرت انس رضي الله عنه فرمايي :

وُقِّتَ لَنَا فِيْ قَصِّ الشَّارِبِ ، وَتَقْلِيْمِ الْأَظْفَارِ ، وَنَتْفِ الْإِبِطِ ، وَحَلْقِ الْعَانَةِ أَنْ لَا نَتْرُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً . (۱)

زمونږ د پاره د بريتونو په کټ کولو ، نوکانو پريکولو ، د تخرګونو ويښتانو ويستلو ، او د نامه نه لاندې ويښتانو خريلو د پاره وخت مقرر کړې شوی ، هغه دا چې مونږ به دا د څلويښتو (۴۰) شپو نه زيات نه پرېږدو ، (بلکه مخکې مخکې به يې لرې کوو) .

په "درمختار" کې ذکر دي :

وَكُرِهَ تَرْكُهُ وَرَاءَ الْأَرْبَعِيْنَ ....

د څلويښتو ورځو نه زيات د مذکوره شيانو پريخودل (او نه لرې کول) مکروهه ګرځول شوي .

علامه شامي رحمه الله د دې په تشريح کې فرمايي :

قوله : (وَكُرِهَ تَرْكُهُ) اي تَحْرِيْمًا . يَقُوْلُ الْمُجْتَبٰى : وَلَا عُذْرَ فِيْمَا وَرَاءَ الْأَرْبَعِيْنَ . (۲)

د څلويښتو ورځو نه زيات مذکوره شيان پريخودل مکروه تحريمي دي ، مجتبی وايي چې د څلويښتو ورځو نه په زياتو کې عُذر هم مقبول نه دی .

بل دا چې د چا نوکان غټ وي او نه يې پريکوي نو علماء ليکلي چې د داسې سړي رزق به تنګ وي . درمختار واله ليکي :

لِأَنَّ مَنْ كَانَ ظُفْرُهُ طَوِيْلًا كَانَ رِزْقُهُ ضَيِّقًا . (۳)

ځکه چې د چا نوکان اوږده وي نو د ده رِزق به تنګ وي .

بلکه بهتره دا ده چې په جُمعه کې يو ځل نوکان پريکړې شي ، په دُرمختار کې ذکر دي :

وَيُسْتَحَبُّ قَلْمُ أَظَافِيْرِهِ .... يَوْمَ الْجُمُعَةِ .

د جُمعې په ورځ د نوکانو کټ کول مستحب دي .

---

(۱) مسلم حديث ۵۱ (۲۵۸) باب خصال الفطرة .

(۲) الدر المختار و حاشيه ابن عابدين ج۶ ص۴۰۷ .

(۳) الدر المختار و حاشيه ابن عابدين ج۶ ص۴۰۵ .

د نوکانو کټ کولو طبي او ډاکټري فائدې

نوکان کټ کول لکه څرنګه چې د نبي علیه السلام سُنت دي ، او علماؤ ددې ډیرې فائدې ذکر کړي (چې انسان به الله ﷻ د بلاګانو ، غمونو او ډیرو بیماریانو نه محفوظ ساتي ، او دده ګناهونه به معاف کولې شي) .

دغه رنګې د سائنس او ډاکټري اصولو مطابق نوکان پریکول هم ډیر ضروري دي ، او اوږده پریخودل يې نقصاني دي .

ځکه د انسان په معده کې چې کوم مختلف قِسمه چینجي پیدا کیږي ددې سبب دادی چې ددې چینجو خاص قِسمه هګۍ (آنډې) وي ، او د چا چې نوکان غټ وي نو دا هګۍ او نور قِسمه خطرناک جراثیم په دې غټو نوکانو کې پټیږي . بیا چې کله انسان خوراک کوي نو د خوراک په وخت دا هګۍ او جراثیم دَننَه معدې ته لاړې شي ، او هلته ددې نه د چینجو پیدا کیدلو سلسله شروع شي .

اوس څوک چې په جُمعه کې یو ځل نوکان پریکوي نو دې به ددغې خطرناک مرض نه محفوظ وي .

بیا خاصکر د ډاکټرانو تحقیق دادی : کومې زَنانه چې نوکان غټ ساتي نو ددې په وجه دغو زَنانه وُ ته د وِینې د کم والي ناروغي پیداکیږي ، او په نفسیاتي مرض کې مبتلاء کیږي .

بلکه ماهرینو خو تر دې پورې لیکلي چې د نوکانو غټولو په وجه انسان په داسې خطرناک نفسیاتي مرض کې مبتلاء کیږي چې ډیر کرتې انسان خُودکشي طرف ته مائله کوي .(۱)

(۱) سنت نبوي اور جديد سائنس ج۱ ص ۲۵۰ .

په اسلام کې د اَودس اَهميت

په اسلام کې د اَودس ډير اَهميت بيان شوی دی :

۱ . اَودس د مانځه دپاره شرط او فرض دی ، ځکه بغير د اَودس نه مونځ نه کيږي ، نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمايي :

مِفْتَاحُ الصَّلٰوةِ الطُّهُوْرُ . (۱) د مانځه چابي اَودس دی .

يعنی لکه څرنگ چې قُلف شوې دَروازه بغير د چابی نه نه خلاصيږي ، نو دغه شان مونځ هم بغير د اَودس نه نه کيږي .

۲ . بل دا چې د اَودس حفاظت د مومِن خاصه گرځولې شوې ده ، رسولُ الله ﷺ فرمايي :

وَلَا يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوْءِ إِلَّا مُؤْمِنٌ . (۲)

د اَودس حفاظت صرف مؤمِن کوي .

۳ . دغه رنگې په اَودس کولو سره د انسان جِسم د گناهونو نه هم صفا کيږي . د بخاري او مسلم شريف حديث دی ، نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمايي :

مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوْءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهٖ حَتّٰى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهٖ . (۳)

څوک چې اَودس وکړي ، او په ښه شان يې وکړي (يعنی د هغې د فرائضو ، سُنتو او مستحباتو لحاظ اوساتي) نو د هغه (صغيره) گناهونه دده د بَدن نه اُوځي ، تر دې پورې چې د نوکانو نه لاندې گناهونه هم دده نه اُووځي (يعنی د صغيره گناهونو نه پوره طريقې سره صفا کيږي) .

۴ . بل دا چې په اَودس کولو سره پاکوالې او صفايي راځي ، او دې پاکيزگۍ ته نيم اِيمان ويل شوې دی ، پيغمبر عليه السلام فرمايي :

---

(۱) رواه احمد ، مشكوة ج۱ كتاب الطهارة الفصل الثالث حديث ۱۳ .

(۲) رواه مالک و احمد و ابن ماجه والدارمي ، مشكوة كتاب الطهارة الفصل الثاني حديث ۱۱ .

(۳) بخاري شريف ، ومسلم ج۱ ص ۲۱۶ حديث ۲۴۵ بابُ خروج الخطايا مع ماء الوضوء مشكوة كتاب الطهارة الفصل الاول حديث ۳ .

Scanned with CamScanner

اَلطُّهُوْرُ نِصْفُ الْإِيْمَانِ . (١) پاک اُوسيدل نيم اِيمان دی .

وجه داده چې په اِيمان سره صغيره او کبيره ټول گناهونه معاف کيږي ، او په اَودس سره صرف صغيره (واړه) گناهونه معاف کيږي . نو ځکه طهارت ته د اِيمان نيمه درجه حاصله ده . (٢)

د اَودس کولو سائنسي او طِبّي فوايد

لکه څرنگ چې اَودس د مانځه د پاره شرط او فرض دی ، او په ډيرو اُخروي فوائدو مشتمل دی ، نو دغه رنگې په اَودس کې ډير دُنيوي ، سائنسي او طِبّي فوائد هم شته .

اوس په اَودس کې لکه څرنگ چې څلور فرائض دي نو دغه رنگې په دې کې سُنت ، او مستحبات هم شته .

بيا لکه څرنگه چې په سُنتو باندې عمل کولو سره په دې کې اُخروي ، دُنيوي ، سائنسي او طِبّي فوائد شته نو دغه رنگې په فرضو باندې عمَل کولو سره خو به دغه فوائد په طريقِ اولیٰ حاصليږي .

اوس راځم چې ستاسو د وړاندې د اَودس يو څو هغه اَسرار ، رموز او فوائد ذکر کړم کوم چې زمونږ اَسلافو علماؤ په خپلو کتابونو کې ذکر کړي ، يا جديد سائنس ، او ډاکټرانو ذکر کړي .

د مولانا اَشرف علي تهانوي رحمه الله تحقيق

حکيمُ الامت مولانا اشرف علي تهانوي رحمه الله په خپل کتاب " المصَالح العقلية للاحکام الشرعيه " کې د اَودس لس (١٠) حِکمتونه په تفصيل سره ذکر کړي ، زه به درته صرف يو څو اِجمالا ذکر کړم :

---

(١) رواه الترمذي ، وقال : هذا حديث حسن ، مشکوة کتاب الطهارة الفصل الثالث حديث ١٥ .

په يو روايت کې " اَلطُّهُوْرُ شَطْرُ الْإِيْمَانِ " هم راغلی . مشکوة کتاب الطهارة الفصل الاول حديث ١ .

(٢) مظاهر حق شرح مشکوة ج١ کتاب الطهارة ص ٣٢٢ .

Scanned with CamScanner

۱. په اَودس سره انسان د الله تعالی محبوب جوړيږي، ځکه په اَودس کولو سره د انسان پاکوالي راځي، او الله تعالی پاکي حاصلوونکي خلق خوښوي. (۱)

۲. په اَودس کولو سره انسان د غفلت نه راپيداريږي.

۳. په اَودس سره عقل زياتيږي، ځکه په پاکي حاصلولو سره په طبعيت کې د عقل ماده زياتيږي.

۴. په اَودس سره په اَندامونو کې روحاني نورانيت او خوشحالي پيدا کيږي.

۵. په اَودس سره انسان ته د فرښتو قُرب او نزديکت حاصليږي، ځکه په طهارت سره انسان د شيطانانو لرې کيږي، او د فرښتو مقرب کرځي.

٦. په اَودس سره د انسان په اَندامونو کې تقوِيَت او بيداري راځي، د غفلت او بيهوشۍ اَثرات دده د وجود نه ختميږي. د غه وجه ده چې ماهِر طبيبان د بې هوشۍ ختمولو د پاره د انسان په مخ او خپو باندې اُوبه اَچوي، چې په دې سره بې هوشي ختميږي. (۲)

د اَودس متعلق د ډاکټرانو او سائنسدانانو تحقيق:

اوس ډاکټرانو او سائنسدانانو هم دا منلې ده چې د انسان وجود ته په کومه لاره، او د کومو اندامونو په ذريعه مرضونه داخليږي نو په اَودس کې د دغه اَندامونو صفائي راځي، چې په دې سره دا انسان د مختلفو مرضونو او جراثيمو نه محفوظه کيږي. گويا اَودس د انسان د وجود د پاره بهترين محافِظ دی.

بل دا چې د اَودس دا اَندامونه (يعنی مخ، لاس، خپې وغيره) عام طور باندې ښکاره وي، اوس په فِضاء کې چې کوم پلازما او جراثيم وي نو دا د انسان ددې ښکاره اَندامونو سره پيوست شي، د الله ﷻ شان گوره چې د اَودس کولو په وخت دغه اَندامونه هم صفا شي، او انسان د بيماريو نه محفوظ شي.

(۱) الله تعالی فرمايي: ﴿ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴾. البقرة آيت ۲۲۲.

(۲) " احکام اسلام عقل کي نظر ميں " اردو ترجمه د " المصالح العقلية للاحكام الشرعية " ص ۱۷ باب الوضوء، أسرار وضوء.

اَودس سره د " بلډپریشر " (یعنی فشار) علاج

ډاکټران وایي چې کله د یو چا بلډ پریشر (فشار) پورته شي ، یا د زړه د مریض بلډپریشر پورته شي نو که دې اَودس وکړي نو مُتصِل په دې سره دده بلډپریشر راښکته کیږي . بلکه د زړه یو سپیشلسټ ډاکټر وایي چې ما څو څو پیرې په دې باندې تجربه وکړه چې ډیره کامیابه وه ، او مریض ته پرې ډیر زر صِحت ملاؤ شوی .

په اَودس سره د مایوسۍ او پریشانۍ علاج

په مغربي ملکونو کې د مایوسۍ او ډِپرِیشن (Depression) مرض ډیر عام دی ، اکثره خلق په نفسیاتي بیماریو او پریشانیو کې مُبتلاء دي ، دغه وجه ده چې هلته پاګل خانې ډیرې دی ، او د نفسیاتي مرضونو ډاکټران په کې ډیر زیات دي . ډاکټرانو ډیر کوشش وکړو چې دا مرض په څه طریقه کنټرول کړي خو هیڅ زوریې پرې او نه رسیده .

په مغربي جرمن کې یو سیمینار منعقد کیدل

په همدې مناسبت په مغربي جَرمن کې یو سیمِینار (یعنی مجلس) منعقد شو ، د هغې موضوع دا وه چې :

" د مایوسۍ (یا ډِپریشن) علاج د دوایانو نه بغیر په بله کومه طریقه ممکن دی ؟ "

نو هر یو ډاکټر به خپله تجرَبه بیانوله .

یو ډاکټر خپله تجربه دا بیان کړه چې ما د ډِپریشن (مایوسۍ) څه مریضانو ته دا حکم کړې وُ چې : " تاسو د ورځې څو کرَته خپل مخونه وینځئ " . نو هغوی چې مخ وینځل شروع کړه نو څه لږ وخت پس د دوی په مرض کې څه نا څه کمې راغی .

دا ډاکټر وایي چې ما ددې ډِپریشن مریضانو یو بل ګروپ جوړ کړو ، هغوی ته مې دا حکم وکړو چې : " تاسو به د ورځې پنځه پیرې خپل لاسونه ، مخونه او خپې وینځئ " هغوی چې دا عمل شروع کړو نو په دې سره هغوی ته ډیره فایده حاصله شوه ، او مرض یې کنټرول شو .

Scanned with CamScanner

دا ډاکټر په خپله ددې اِقرار کوي : په مسلمانانو کې چې د ډپريشن او مايوسۍ دا مرض کم دی نو دا ځکه چې دوی د ورځې پنځه پيرې د مانځه دپاره اَودس کوي ، او په اَودس کې خو خامخا ددې اَندامونو وينځل راځي .(١)

د اَودس د اَندامونو وينځلو فوايد :

اَودس چونکه په فرائضو ، سُنتو او مُستحبو باندې مشتمل دی ، لهذا د " مُشت نمونهٔ خَروار " په طور درته د يو څو اَندامونو وينځلو سائنسي او طِبي فوائد بيانوم :

د لاسونو تر مَرْوَندونو پورې وينځلو سائنسي او طِبي فوائد

نن صبا خو مَشيني دَور دی ، هر انسان په څه نا څه کار کولو مصروف دې ، نو اکثر د لاس سره څه کِيميکل يا خطرناک مواد اَولږي .

اوس که يو انسان ټوله ورځ لاس او نه وينځي نو دا دده د صِحت د پاره ډيره نقصاني ده ، ځکه په دې سره ده ته د پوستکي د سوزَش او نورې ډيرې خطرناکې بيمارياني پيدا کيږي .

او کله چې انسان د اَودس په وخت خپل لاسونه اَووينځي نو هغه جراثيم او خطرناک مواد ورنه لرې شي کوم چې دده د صِحت د پاره خطرناک وو .

بل دا چې د لاس وينځلو په وخت د انسان د ګوتو نه داسې شعاع (Rays) اَووځي چې په دې سره د انسان په وجود کې بَرقي نظام ته ډيره فايده رسي ، او د لاس د حُسن او تازګۍ سبب جوړيږي .

د خلې وينځلو سائنسي او طِبي فايده

کله چې انسان خوراک کوي نو د غِذا څه اَجزاء دده د غاښونو په مينځ کې پاتې کيږي ، اوس که دې خُله صفا نه کړي نو دغه د خوراک اَجزاء بَدبُويي پيدا کوي ، او په ورځو کې ددې په وجه زَخم جوړيږي .

بيا د خوراک کولو يا لاړو تيرولو په وخت دغه د زخم پيپ او نَوونه معدې ته ځي ، چې په دې سره انسان ته د معدې ، غاښونو ، مرۍ او خُلې مختلف قِسمه بيمارياني پيدا کيږي .

---

(١) سنت نبوي اور جديد سائنس ج١ ص ٣٧ .

Scanned with CamScanner

اوس چې كله انسان د آودس په وخت خله او وينځي او مسواک استعمال كړي نو په دې سره دا انسان د خُلې او مرې د مختلفو بيماريو نه محفوظه كيږي.

د پوزې وينځلو سائنسي او طِبي فايدې

پوزه د انسان په وجود كې يوه اَهمه عضوه ده، ځكه د هر انسان د پاره د تازه، صفا او مُعتدلې هوا ضرورت وي. بيا په هوا كې مختلف قِسمه جراثيم، مرضونه او گرد و غبار وي، نو انسان چې كله د پوزې په ذريعه هوا اَخلي نو پوزه يو خو دغه هوا مُعتدِله جوړه كړي. دويم دا چې دغه هوا د جراثيمو او گرد و غبار نه صفا كړي، ځكه د پوزې په وېښتانو كې الله رب العزت دا صلاحيت پيدا كړې چې د انسان پېپهړو (پېپوس) ته كومه هوا ځي او په هغې كې خطرناک جراثيم وي نو دغه وېښتان دا جراثيم رامنع كړي، او هلاک يې كړي.

اوس كوم انسان چې د ورځې پنځه پيرې په آودس كې پوزه وينځي نو دده پوزه هم د جراثيمو او گرد و غبار نه پوره صفا شي، چې دا دده د صِحت د پاره ډيره اَهمه ده.

بل دا چې د پوزې په وينځلو سره انسان د دائمي نزلې، د پوزې د زخم، او نورو ډيرو خطرناكو بيماريو نه محفوظه كيږي.

د مَخ وينځلو سائنسي او طِبي فائدې

د مخ وينځل په آودس كې فرض دي، د أخروي فايدو سره سره په دې كې ډيرې سائنسي او طِبي فايدې هم شته، چې يو څو په كې دا دي:

۱. مَخ چونكه هر وخت ښكاره وي نو په هوا او گردو غبار كې چې كوم كِيميكل او خطرناک مواد موجود وي هغه د انسان په مخ باندې جَمع كيږي، كه چيرته دې دا مخ او نه وينځي نو په دې سره ده ته د څرمنې مختلف قِسمه بيمارياني پيدا كيږي.

اوس چې كله انسان د ورځې پنځه (۵) وخته په آودس كې مخ وينځي نو په دې سره به دې د دغه خطرناكو بيماريو نه محفوظه وي.

دغه وجه ده چې جديد سائنس، او ډاكټرانو هم ددې خبرې اِنكشاف كړى، او دا خبره يې تسليمه كړې چې مسلمانانو ته چې په مخونو باندې د كِيمياوي لوشنو د اِستعمال ضرورت

نشته، او د مَخ د ډيرو بيماريانو نه محفوظ دي نو ددې أصل وجه هم داده چې دوی د ورځې څو کرته په آودس کې خپل مخونه وينځي، نو ځکه د ډيرو بيماريانو نه محفوظ دي.

۲. ډاکټران په دې مُتّفِق دي چې کوم کس د ورځې څو پيرې خپل مخ وينځي نو دې به د مَخ د اِلرجي مرض نه محفوظ وي. دغه رنګې که يو کس ته د مخ د اِلرجي مرض لېيدلې وي نو که هغه خپل مخ زر زر وينځي نو په دې سره هم د هغه مرض کميږي.

او په آودس کې خو د مخ وينځل فرضي رُکن دی نو کوم کس چې آودس کوي نو هغه به ددې مرض نه محفوظ وي.

۳. د مَخ په وينځلو سره د انسان په مخ کې قدرتي حُسن او ښائست پيدا کيږي، ځکه چې کله دې د مخ وينځلو په وخت لاسونه په مخ باندې راکاږي نو په دې سره د وِينې دَورانيه د مَخ په طرف شروع شي، چې په دې سره دده په مخ کې حُسن پيدا کيږي، او مخ يې د دانو او نورو ډيرو مرضونو نه محفوظه کيږي.

۴. د مخ په وينځلو سره انسان د سترګو د ډيرو مرضونو نه هم محفوظه کيږي، ځکه د ګردونو او لوګي په وجه د انسان سترګې هم خرابيږي، نو د مخ وينځلو په وخت انسان د سترګو د ډيرو بيماريو نه هم محفوظه کيږي.

يو يُورپي ډاکټر مُستقِل په دې موضوع باندې ليکل کړي او ددې خبرې تاکيد يې کړی چې کوم کس دا غواړي چې زه دې دسترګو د هر قِسمه خطرناکو بيماريانو نه محفوظه شم نو هغه دې خپلې سترګې د ورځې څو پيرې په تازه اوبو باندې وينځي.

اوس چې کله يو مسلمان د ورځې پنځه وخته آودس کوي نو په اودس کولو کې د مخ وينځلو په وخت سترګې په خپله وينځلې شي. لهٰذا دې به د سترګو د مختلفو مرضونو نه محفوظه وي.

تر څنګلو پورې د لاسونو وينځلو طِبّي فوائد

په آودس کې تر څنګلو پورې د لاسونو وينځل فرض، په دې کې لکه څرنګ چې بې شماره اُخروي فائدې دي، دغه رنګې ددې په وينځلو کې ډيرې طِبّي او سائنسي فايدې هم شته:

يوه فايده په کې داده چې ددې په وينځلو سره انسان د دِماغو او أعصابو د ډيرو خطرناکو بيماريانو نه محفوظه کيږي، ځکه په دې لاس کې درې (۳) غټې رګونه (Veins) دي چې ددې تعلق بالواسطه د زړه، دِماغو، او ځيګر سره دی.

اوس چې کله يو انسان د ورځې پنځه پيرې په اَودس کې لاسونه تر مَروَندونو پورې وينځي نو په دې سره دده زړه، دِماغو او ځيګر ته طاقت حاصليږي، او دا د مختلفِ قِسمه مرضونو نه بچ کيږي.

همدغه رنګې ددې لاسونو په وينځلو سره دده د لاسونو عضلات نور هم قوي کيږي او مضبوطيږي.

د ځټ مَسحِ کولو سائنسي او طِبّي فائدې

په اَودس کې د سَر د څلورمې حصې مَسح کول فرض ده، خو د ځټ مَسح کول مُستحَب ده، زه به درته صرف د ځټ د مَسح کولو څه طِبّي او ډاکټري فوائد ذکر کړم، چې په دې سره به تاسو ته دا آندازه هم اُولږي چې کله په يو مُستحب عمَل باندې د عمَل کولو دومره ډيرې فائدې دي نو بيا په فرض، واجب يا سُنت باندې د عمل کولو سره خو به يقيني بې شماره فائدې حاصليږي.

محترمو ! ډاکټرانو او سائنسدانانو چې اوس کومه خبره د ډير تحقيق او تجربو نه پس ثابته کړې، نبي کريم صلى الله عليه وسلم څه د پاسه څوارلس سوه کاله مخکې دغه خبره خپل اُمت ته خودلې، او دهغې د کولو حکم يې ورته کړی:

مثلا د دِماغي اَمراضو چې کوم ماهِرين او سَرجَن ډاکټران دي د هغوی تحقيق دادی چې د انسان د دِماغو نه باريکه نرې نرې ډير رګونه راښکته شوي، او د ځټ د لارې نه لاندې ټول وجود ته خواره شوي، لهذا د ځټ دغه شاته حصه ډيره آهمه او حَساسه ده.

اوس که چيرته د ځټ دغه حصه (په کومه کې چې د دِماغو دا نرې رګونه لاندې تللي) اُوچه او خُشکه اُوساتلې شي نو په دې سره په دې رګونو او پټو کې هم خُشکي پيدا کيږي، چې دا په دِماغو او پټو باندې ډير غلط آثر غورځوي، بلکه ډير کرته ددې په وجه بيا د انسان دِماغ هم کار پريږدي.

ددې د وجې د ډاکټرانو د تحقيق مطابق د څټ دغه شاته حصه د ورځې يو څو کرته په اوبو باندې لمدوَل په کار دي چې په دې سره به انسان د دِماغو او پټو د مختلف قسمه بيمارئيانو نه محفوظه وي .

سبحان الله . ډاکټرانو ته اوس ددې خبرې انکشاف اوشو حالانکه زمونږ پيغمبر محمد رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ډير مخکې خپل اُمت ته د اَودس طريقه ښودلې ، او په اَودس کې د نورو اَنداموتو وينځلو سرهٔ سره د څټ مَسح هم شته ، چې په دې سره د ورځې پنځه پيرې د څټ دغه شاته حصه هم لمديږي .

واقعه : د څټ په مسحې سره انسان د ليوَنتوب او دِماغي بيماريو نه محفوظه کيږي

يو عالِم په خپل کتاب کې د خپل يو ملګري واقعه رانقل کړې ، دده دغه ملګرې وايي چې زه يو ځل فرانس ته لاړم ، هلته د مانځه وخت شو نو ما اَودس کولو ، ماته مخامخ يو کس ولاړ وُ چې په ډير غَور سره يې ماته راکتل ، کله چې زه د اَودس نه فارغه شوم ، هغه راته پوښتنه وکړه : ته څوک يې ؟ او دا تا اوس څه عمل کولو ؟

ما ورته ووېل : زه مسلمان يم ، او دا مې اَودس کولو .

هغه راته بيا پوښتنه وکړه چې : ستاسو د مسلمانانو په ملک کې پاګل خانې (د ليوَنيانو هسپتالونه) موجود دي ؟ ما ورته ووېل : ډير کم دي .

هغه راته ووېل : زه دلته په فرانس کې د دِماغي اَمراضو په هسپتال کې سَرجَن يم ، او د ډيرې زمانې نه را په ديخوا ددې خبرې تحقيق کوم چې : دا خلق ولې دومره ډير ليوَنيان کيږي ؟ او په دِماغي بيماريو کې ولې دومره ډير اَخته کيږي ؟

خو د ډير تحقيق نه روستو زه په دې نتيجه اُورسيدم چې د انسان د دِماغو نه چې کوم باريکه رګونه لاندې وجود ته راخواره شوي نو هغه د څټ شاته حصې په لاره باندې راښکته شوي . اوس که چيرته د څټ دغه حصه اُوچه وي ، او ډير وخته پورې په اُوبو لمده نه شي نو ددې په وجه د دِماغو په دغه رګونو کې څُشکي پيداکيږي ، او په پټو کې هم

کشیدګي پیدا کیږي ، چې په دې سره انسان ته د دماغو مختلف قِسمه بیماریانې او حتّی چې لیوَنتوب هم پیدا کیږي .

دې ډاکټر وویل چې ماته اصلِ سبب ددې لیوَنتوب او دِماغي بیماریانو همدا معلوم شو چې " خلق د څټ دغه حصه اُوچه او خُشکه ساتي " . لهذا که یو انسان د څټ دغه حصه د ورځې څو ځله په اوبو لمده اوساتي نو د دغه مرضونو نه به محفوظ وي .

او همدارنګې د " ګردن تور بُخار " (سختې تبې او سَرسام بیمارۍ) نه به هم محفوظ وي .

بیا دې ډاکټر وویل : د مسلمانانو په ملکونو کې چې دا لیوَنتوب او دِماغي بیماریانې کمې دي نو ددې وجه هم داده چې دوی د ورځې پنځه (۵) پیرې په اَودس کې د څټ دغه حصه لمدوي (یعنی د څټ مَسح کوي) .

د عبرت مقام : محترمو مسلمانانو ! انسان ته دا سوچ په کار دی چې د دِماغو یو ټکره سَرجَن ډاکټر خپل ټول عُمر په تحقیق او تلاش کې تیر کړو خو صرف د یو مستحب عمل فائده یې معلومه کړه ، حالانکه نبي اکرم صلی الله علیه وسلم خپل اُمت ته چې کوم اَودس خودلی په هغې کې د څټ مَسح هم شته ، چې په خپله د څټ د دغه حصې لمدَول په کې راځي .

نو چې کله په یو مُستحب عمَل کې دومره لویه فایده ده نو بیا په یو فرض او سُنت باندې عمَل کولو سره خو به ډیرې زیاتې فائدې وي .

د خپو وینځلو طِبّي او ډاکټري فایدې

خپې وینځل په اَودس کې فرض دي چې د اُخروي فایدو سره سره په دې کې ډیرې دُنیوي او طِبّي فایدې هم شته .

اوس غیر مُسلمه ډاکټرانو او سائنسدانانو هم دا منلې ده چې کوم کس د ورځې څو کرّتې خپې وینځي ، او په خپو باندې لاس راکاږي (یعنی مالِش کوي یې) نو دا به د شُوګر د بیمارۍ نه محفوظه وي ، او که د شوګر بیماري یې وي نو په خپو وینځلو سره به ده ته ددې بیمارۍ نه صحت نصیبه کیږي .

Scanned with CamScanner

ځکه د انسان په خپو کې چې د وينې کوم رګونه دي هغه د شوګر په وجه تنګيږي ، وينه په کې په آسانۍ سره نه ځي ، چې د دې په وجه د ده خپې بې حِسه کيږي .

دغه وجه ده چې ډاکټران اکثر د شوګر مريضانو ته د خپو د مالِش کولو او وينځلو حکم کوي ، او ورته وايي چې تاسو به په خصوصي طور باندې د خپو لحاظ ډير ساتئ .

اوس چې کله يو مسلمان د مانځه د پاره د ورځې پنځه کرتې اَودس کوي نو په اَودس کې په خپله باندې د خپو وينځل او مالِش راځي .

بل دا چې د خپو په وينځلو سره انسان د بې اِطمينانۍ ، مايوسۍ (ډپريشن Depression) ، د دِماغو د خُشکۍ ، او د خوب د کمي بيماريو نه هم محفوظه کيږي .

فايده : يقيني خبره ده چې کله يو مسلمان په اسلامي تعليماتو ، او د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په مُبارکو سُنتو باندې عمل کوي نو په خپله به دې د هر قِسمه بيماريانو او تکليفونو نه محفوظه وي .

همدغه وجه ده چې نن صبا کفري دُنيا هم د پيغمبر عليه السلام په سُنتو کې ډيرې دُنياوي فايدې ګوري ، او د دې د خپلولو کوشش کوي ، حالانکه يو مسلمان خو په شرعي آحکاماتو او د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په سُنتو باندې عمل د دې وجې کوي چې دا د دالله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ حکم دی ، او مونږ ته د دې عمَلي کولو لازمي دي .

بلکه که مونږ ته په يو شَرعي حکم کې څه دُنياوي فايده په نظر نه راځي خو مونږ به بيا هم په هغې باندې عمل کوو. ځکه دا زمونږ يقين دی چې په دې به خامخا زمونږ د پاره د اُخروي فايدو سره سره دُنياوي فايدې هم وي خو زمونږ قاصِر ذهن ورته رسيدګي نه کوي

د اَودس نه پاتې شوې اَوبه څکل سُنت دي

د احاديثو په کتابونو کې ذکر دي چې د اَودس نه پاتې شوې اَوبه په ولاړه څکل سُنت دي، او په دې کې شِفاء هم ده .

يو کرَت حضرت علي ﷺ اَودس اوکړو ، هر آندام يې درې درې پيرې ووينځل ، او بيا يې د اَودس باقي مانده اَوبه په ولاړه اَوڅکلې ، او وې ويل :

Scanned with CamScanner

صَنَعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا صَنَعْتُ .(۱)

رسول الله صلی الله علیه وسلم هم همدا سې کړي وو لکه څرنګه چې ما اوکړه .

د اَودس نه د پاتې شوې اوبو څکلو سائنسي او طِبي فائدې

اوس داکټرانو هم دا خبره منلې ده ، او د ډیر تحقیق نه روستو یې دا خبره ثابته کړې ده چې د اَودس کولو نه پس کومې اُوبه پاتې شي او انسان دا اُوڅکي نو په دې کې ډیرې فائدې دي ، یو څو مشهورې په کې دادي :

۱ . انسان ته د ګُردو د بیمارۍ نه صِحت نصیبه کیږي ، او تَشې مِتیازې یې بغیر د څه رُکاوَټ او تکلیف نه کیږي .

۲ . د تشو مِتیازو نه روستو چې کوم قطرات دانسان نه ځي ، د دې بیمارۍ نه به هم په اَمان وي .

۳ . د ځیګر ، معدې ، او مَثانې ګرمائش او خُشکي به یې ختمه شي .

۴ . ناجائز شَهوتونه به یې ختم شي ، او دا تجربه شوې هم ده .

د حیوان ذبح کولو سائنسي او طِبي فائدې

د حلالو حیواناتو د غوښې قابلِ خوراک جوړولو ، او د دوی د غوښې اِستعمالولو د پاره په مختلفو وختونو کې مختلف طریقې اِیجاد شوي ، خو په آسماني شریعت او خاصکر په اِسلام کې چې د حیوان د ذبح کولو کوم صورت راغلی دا ډیر بهترین او اعلیٰ صورت دی .

ځکه د حلال حیوان په ذبح کولو کې حیوان ته هم ډیر تکلیف او اَذِیت نه وي ، او د ذبح شوي حیوان غوښه هم خوَندوره ، مزیداره ، او د صِحت د پاره فائده مَنده وي ، دغه رنګې دا غوښه تر ډیره وخته پورې نه خرابیږي ، او نه بَدبُویه کیږي .

---

(۱) پوره حدیث داسې دی : ..... عَنْ أَبِي حَيَّةَ قَالَ : رَأَيْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ تَوَضَّأَ ثَلَاثًا ثَلَاثًا . ثُمَّ قَامَ فَشَرِبَ فَضْلَ وَضُوئِهِ . وَقَالَ : صَنَعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا صَنَعْتُ . نسائي ج۱ ص ۸۷ حدیث ۱۳۶ باب الانتفاع بفضل الوضوء . قال الالباني : هذا حدیث صحیح .

او كوم حيوان چې د ذبح نه علاوه په بله طريقه مړ كړې شوې وي نو د هغې غوښه بې مزې، بدبويه، او د صحت د پاره ضررناكه وي، او تر ډيره وخته پاتې كيږي هم نه، بلكه ډيره زر خرابيږي، او بدبويه كيږي.

د ذبحې نه علاوه نور صورتونه:

اوس ستاسو د وړاندې د ذبح نه علاوه يو څو نور صورتونه او د هغې نقصانات ذكر كوم، كوم چې غير مسلمه د حيواناتو مړه كولو د پاره استعمالوي، او په آخر كې به درته د حيوان په اسلامي طريقې سره د ذبح كولو فوائد هم بيان كړم، چې دا درته معلومه شي چې د اسلام په هر حكم كې بې شماره فائدې او حكمتونه دي:

۱. **د ژوندي څاروي نه غوښه پريكول**: د اسلام نه مخكې به بعضې خلقو د ژوندي څاروي (لكه د چيلۍ او اوښ) نه څه حصه راپريكړه، او هغه به يې بيا پخوله او خوړله.

نبي كريم صلى الله عليه وسلم چې كله دا طريقه اوليده نو ددې نه يې منع اوكړه، او دا غوښه يې مرداره اوبلله.

ځكه د ژوندي څاروي نه څه حصه پريكولو سره به حيوان ته هم سخت تكليف رسيده، او دا به د حيواناتو سره د بې رحمۍ معامله وه.

بل دا چې بيا به د حيوان باقي مانده زخم نه جوړيده، او حيوان به مكمل معذوره شو، نو ځكه پيغمبر عليه السلام ورنه منع وكړه، او دا غوښه يې مرداره اوګرځوله. لكه په احاديثو كې ددې تذكره شته.

۲. **حيوان مسلسل په كانړو ويشتل**: بعضې خلقو به د حيواناتو مړه كولو او ددې غوښې استعمالولو د پاره دا طريقه استعمالوله چې دا حيوان به يې مسلسل په كانړو ويشتلو، چې كله به مړ شو نو بيا به يې د هغې غوښه استعمالوله.

نو دا طريقه هم صحيح نه وه، ځكه په دې طريقې سره حيوان ته سخت تكليف رسيده، بيا خاصكر غټ حيوان خو به زر نه مړ كيده، نو د هغه د پاره به دا طريقه ډيره سخته نقصاني وه.

بل دا چې طبي او ډاكټري لحاظ سره هم ددې حيوان غوښه د انسان د صحت د پاره ضررناكه وه، ځكه د حيوان په زخمي كولو او ويشتلو سره ددې په بدن كې هستامين پيدا

کیږي ، او د ډیر دَهشَت او یَرې په وجه د داسې حیوان د بدن نه پوره وینه او نه وُوځي ، چې په دې سره ددې حیوان غوښه بې مَزې ، بَدبویه ، او زر خرابیدونکې وي ، او د انسان د صِحت د پاره نقصاني وي .

۲ . **د څټ د طرفه په تُوره وهل** : په بَرِ صغیر کې به سِیکهانو دا طریقه کوله چې حیوان به یې اُودرول ، او د بَره (څټ د) طرف نه به یې پرې د تُورې تیز ګوزار وکړو چې په دې سره به ورنه څټ جدا شو ، او حیوان به رااُوغورځیده . دې طریقې ته دوی په خپله ژبه کې جَټکا ویله .

دا طریقه هم نقصاني وه ، ځکه په دې طریقې سره به د حیوان څټ ده د بدن نه جدا شو ، دده عضلات به بې حرکته شو ، د دِماغو به د باقي جِسم سره تعلق ختم شو . ځکه د دِماغو تعلق چې د جِسم سره جوړ وي نو هغه د مَلا د تِیر او حرام مَغز په ذریعه جوړ وي . او س چې د څټ شاته حصه کټ شي نو د دِماغو تعلق د جسم سره ختم شي .

دا طریقه ځکه نقصاني ده چې په دې صورت کې د حیوان عضلات بې حرکته شي ، خپې او آندامونه ډیر نه خوَزوي نو په بدن کې وِینه هماغه شان پاتې شي ، صرف هغه وِینه رااُووځي کومه چې خواږ شا نزدې وي ، او اکثره وِینه په بدن کې پاتې شي ، چې په دې سره ددې حیوان غوښه بې مَزې ، بې رَنګه او بې خوَنده وي ، او د پخولو په وخت ورنه بَدبویي راخیجي ، او اکثر ډیر زر دا غوښه خرابه شي .

په یُورپې ملکونو کې هم ډیره موده دغه طریقه روانه وه ، خو دوی به د حیوان دا څټ د یو غټ مشین په ذریعه وهلو ، چې هغې ته Guillotion (مشینِ ګردن زَنی) وایي .

دوی به څاروې د مشین مخې ته اُودرول ، او د بَره نه به یې پرې ناڅاپه په تیزۍ سره غټه تیره چاړه رابښکته کړه ، چې په دې سره به ددې حیوان نه سَر جدا شو .

خو د دوی دا طریقه هم ناکامه شوه ځکه دوی وریاندې تجربه وکړه چې په دې طریقې سره د څاروې غوښه ډیره زر خرابیږي او بَدبویه کیږي . وجه داده چې په دې طریقه کې هم د حیوان نه ډیره وِینه نه راوُوځي ، بلکه صرف خواږ شا نزدې وِینه ورنه راوُوځي ، او اکثره په کې پاتې شي .

٤ . په سر وهل ، یا د بجلۍ تيز کرنټ ورکول : په یُورپي ملکونو کې د څاروي ذبح کولو د پاره يوه نوې طريقه او نوې مشين ايجاد شوی ، دې مشين ته دوی B botaire وايي ، په دې طريقه کې دوی څاروی مشين ته دننه کړي ، هلته د څاروي په سَر باندې د بَره نه درُوند وزَن دار څټک (یا غټه اُوسپنه) رااُوغورځوي ، یا د څاروي دِماغو ته د بجلۍ تيز کرَنټ (يعنی شاټ) ورکړي ، چې په دې دواړو صورتونو کې دا څاروی بې هوشي شي ، بیا دوی دا څاروې اَلته د خپو نه رازوَړند کړي ، بیا د مشين په ذريعه په تيزه چاړه باندې د ده مرۍ تر نيمايي پورې کټ کړي .

دا طريقه هم صحيح نه ده ، ځکه په دې طريقې سره ددې څاروي غوښه حراميږي ، وجه داده چې په سَر باندې وهلو سره ، یا په سَر د بجلۍ کرَنټ ورکولو سره دا حيوان د حرامو شيانو په فهرست کې داخليږي ، کوم چې الله ربّ العزت د سورة مائدې په دريم نمبر آيت کې ذکر کړي . (١)

يعنی دا څاروې د "مَوقوذې" (يعنی هغه څاروې چې د گوزار خوړلو ، او ويشتلو په ذريعه مړ شوې وي) ، او "نَطِيحې" (يعنی هغه څاروې چې د ښکر وهلو ، او په ډَغره خوړلو سره مړ شوې وي) په فهرست کې داخليږي .

او په دې دوه طريقو سره چې څاروې مړ شي نو د هغې غوښه حرامه او ناجائز ده . لهذا ددې نوي مشين (B botaire) په ذريعه د مړ شوي څاروي غوښه هم حرامه او ناجائز ده .

دويم دا چې په دې طريقې سره د حيوان په مړ کولو کې اگر چې د ده نه وِينه رااُوځي خو بیا هم ددې غوښه بې مَزې ، بې خوَنده او بې لِذته وي .

دريم دا چې په اسلامي طريقې سره د حيوان ذبح کولو په نسبت په دې نوې مشيني طريقې باندې وخت هم دير لږې ، چې دا ځان له نقصاني خبره ده .

---

(١) آيت داسې دی : حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ۚ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ ... المائدة آيت ٣ .

په اِسلامي طريقې د حيوان ذبح کولو فايدې

په اِسلامي طريقې سره چې حيوان په کومه طريقه ذبح کولې شي نو دا طريقه د حيوان د پاره هم ډيره آرام ده، او آسانه ده، او غوښه يې هم بې نقصانه او فائده مَنه ده.

ځکه په اسلامي طريقې سره ذبح کولو کې بُنيادي شرط دادی چې د حيوان د بدن ټوله وِينه بهر راووځي، او د ټولې وينې راوتلو د پاره همدا اسلامي طريقه د ذبحې ډيره موزون ده ځکه د ذبح په وخت چې کله د ځاروي د مرۍ، څلور غټې رګونه او شه رګ ټول يو ځاى کټ شي نو په دې سره حيوان بې هوشه شي، بيا اګر چې زُوروونه کوي خو په دَردونو نور نه پوهيږي. په دې طريقه کې اوس هم د جسم د دِماغو سره د حرام مغز او د مَلا د هډوکي په واسطه تعلق پاتې وي، چې په دې سره دا حيوان په تيزۍ سره خپې او لاسونه وهي او زُوروونه کوي، نو دده په بدن کې چې په هر ځاى کې وينه موجود وي هغه ټوله راووځي.

ځکه د زړه نه چې دِماغو ته د وِينې کوم غټ دوه رګونه تللي وي هغه د ذبحې په وخت کټ شي، نو د ټول وجود وينه په دې زور کولو او لاس خپې وهلو سره په دې رګونو باندې راووځي.

لهذا په دې طريقې سره د حيوان په ذبحه کولو کې په حيوان باندې تکليف هم کم وي، او د وجود ټوله وِينه ورنه هم بهر راووځي، چې په نتيجه کې يې غوښه د هر قِسم ضَرر، نقصان او جراثيمو نه پاکه شي. رنګ او خوَند يې هم ښه شي، د پخَولو په وخت بَدبويي هم نه پيدا کوي، زر خرابيږي هم نه، او د انسان د جِسم د پاره هم فائده مَنه اوګرځي.

اوس خو ډاکټرانو او سائنسدانانو د ليبارټرۍ د ټِسټونو او تجربو په ذريعه هم معلومه کړې چې کوم حيوان ذبحه نه شي نو د هغې غوښه د انسان د صِحت د پاره سخته نقصاني ده، چې د ډيرو بيماريو او مرضونو سبب ګرځي.

پس معلومه شوه چې د اسلام په هر حکم کې بې شماره مصلحتونه او فائدې دي، او د اسلامي طريقې نه علاوه چې نورې کومې طريقې دي په هغې کې خامخا ډير نقصانونه شته، چې د انسان د دُنيا او آخرت دواړو د پاره ضَرري دي.

Scanned with CamScanner

خلاصه :

خلاصه دا چې د مسلمان شان دادی چې دې به د شريعت هر حکم بغير د چُون و چرا نه په سَر سترګو مني ، او دا به يې عقيده وي چې د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم په هر سُنت او د شريعت په هر حکم کې خامخا دير حِکمتونه ، رازونه ، او د دُنيا او آخرت بې شماره فائدې دي . بلکه اوس خو سائنسدانانو ، ډاکټرانو او حتٰی چې غير مُسلمو او د اسلام دُشمنانو هم دا اِقرار کړی ، او دا يې تَسلميه کړی چې د نبي کريم صلی الله عليه وسلم سُنت ، او د شريعت په هر حکم کې بې شماره فائدې او مصلحتونه دي ، او د ژوند تيرولو د پاره بهترين معيَار دی . وَالْفَضْلُ مَا شَهِدَتْ بِهِ الْأَعْدَاءُ .

لهذا مونږ ته په کار دي چې د ژوند په هره مَرحله کې د خپل خوږ پيغمبر ، د دواړو جهانو سردار ، اِمامُ المُرسلين ، سيّدُالأوّلين والآخِرين محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله عليه وسلم په نَقشِ قدَم باندې روان شو ، او د هغوی ښائسته تعليمات د خپل ځان د پاره مَشعلِ راه اوګرځوو .

دُعا

الله رب العزت دې زمونږ په زړونو کې د اِسلامي اَحکاماتو او د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم د هر سُنت قُدر و عَظمت پيدا کړي ، او په دې باندې دې راته د عمَل کولو توفيق هم رانصيبه کړي .

آمِيْن يَا رَبَّ الْعَالَمِيْن .

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

وَصَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى خَيْرِ خَلْقِهٖ مُحَمَّدٍ وَّآلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ أَجْمَعِيْن

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِيْنَ يُخَالِفُوْنَ عَنْ اَمْرِهٖ اَنْ تُصِيْبَهُمْ فِتْنَةٌ اَوْ يُصِيْبَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ﴾

النور آیت ۶۳

د ګیرۍ پرېښودلو اهمیت، او د خرېلو یا قبضې نه د کمولو سزاګانې

تالیف:

اَبُوالشَّمْس مولانا نُوْرُالْهُدٰی عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فیض القرآن اکاخیل کالونی مردان

ګيره خرېل يا د موټې نه کمول ولې عام شو؟

بعضې علماء د شخصي ګټو په خاطر، يا د خلقو نه د ډېرې په وجه، يا د خلقو د نه خفه کولو په وجه، يا د بعضې نورو وجوهاتو په بناء باندې د ګيرې خرېلو، يا د موټې نه د کمولو مذمّت، ګناه والې او سزاګانې نه بيانوي، چې د دې په وجه په معاشره کې خلقو ته ګيره خرېل يا د قبضې نه کمول د سره ګناه نه معلومېږي، بلکه دا يې د ګناهونو د فهرست نه مکمل ايستې ده، چې په نتيجه کې ډېر خلق په دې عظيمه ګناه کې مبتلاء دي، او بنه په فخر سره ښکاره ګيره خرايي.

او بعضې خلقو ته د دې مسئلې پوره معلومات نه وي چې ګڼي ګيره پرېښودل واجب او ضروري دي، بلکه هغوی يې صرف د ثواب کار ګڼرې، او دا يې نظريه وي چې: که انسان ګيره پرېږدي نو الله ﷻ به ثواب ورکړي، او که آو يې خرَي نو صرف د ثواب نه به محرومه شي. حالانکه داسې نه ده، بلکه ګيره پرېښودل واجب دي، او خرېل يا د موټې نه کمول يې حرام او ګناهِ کبيره ده.

چونکه دې خلقو د ګيرې متعلق پوره مسائل نه وي آورېدلي، نو چې کله يو چاته د يوې مسئلې آهميت پوره معلوم نه وي نو هغه به پرې عمل څنګه وکړي؟

لهذا په دې خاطر مې د ګيرې دا موضوع ډېره په تفصيل سره بيان کړه، چې خلقو ته د ګيرې پرېښودو آهميت، حيثيت، فضيلت او فوائد هم معلوم شي، او ورسره ورسره د خرېلو حُکم، نقصانات او سزاګانې هم معلومې شي.

اګر چې په بعضې ځای کې لهجه لږه سخته او تېزه استعمال شوې خو مقصد مې صرف او صرف د الله ﷻ رَضا، د مخلوقِ خدا خيرخواهي او اِصلاح ده، د هيچا سپکاوې او اِهانت مې مقصود نه دی.

په آخر کې مې د ګيرې متعلق څه شُبهات او د هغې تفصيلي جوابات، او ورسره د ګيرې متعلق ضروري مسائل د مختلفو فتاوٰ او معتمدو کتابونو نه هم رانقل کړي.

ابوالشمس عفي عنه

'' د کيرې پريخودلو اهميت ، او د خريلو يا قبضې نه دکمولو سزاګانې '' دا موضوع مې په څلورو (۴) غټو عنواناتو تقسيم کړې :

ابوالشمس عفي عنه

د ګيرۍ پريښودلو اهميت . او د خريلو يا قبضې نه د کمولو نقصانات

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى خَاتَمِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَشْرَفِ الْمُرْسَلِيْنَ ، وَعَلٰى آلِهٖ وَأَصْحَابِهٖ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلٰى يَوْمِ الدِّيْنِ .

أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ . قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيْدِ وَالْفُرْقَانِ الْحَمِيْدِ :

﴿ فَلْيَحْذَرِ الَّذِيْنَ يُخَالِفُوْنَ عَنْ أَمْرِهٖ أَنْ تُصِيْبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيْبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيْمٌ ﴾ . (١)

وَقَالَ تَعَالٰى : ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا أَطِيْعُوا اللّٰهَ وَأَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ ﴾ . (٢)

وَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : خَالِفُوا الْمُشْرِكِيْنَ : وَفِّرُوا اللُّحٰى وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ . (٣)

صَدَقَ اللّٰهُ الْعَظِيْمُ .

مسلمان به د شريعت په هر حکم باندې عمل کوي

زما خوږو قدرمنو او عزت مندو مسلمانانو ورونو! د مسلمان د پاره دا ضروري ده چې دې به د شريعت په هر حکم باندې عمل کوي ، که هغه د قرآن کريم احکامات دي ، يا چې رسول الله صلى الله عليه وسلم خپل اُمت ته کوم احکامات بيان کړي دي ، دا ټول به انسان به په کلکه عملي کوي .

(١) النور آيت ٦٣ .

(٢) النساء آيت ٥٩ .

(٣) بخاري كتاب اللباس باب تقليم الأظفار حديث ٥٨٩٢ ، مشكوة ج٢ ص ٣٨٠ باب الترجل .
وفي رواية : قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنْهِكُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللُّحٰى . بخاري كتاب اللباس باب إعفاء اللحى حديث ٥٨٩٣ ، وفي رواية : عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ : جُزُّوا الشَّوَارِبَ وَأَرْخُوا اللُّحٰى . خَالِفُوا الْمَجُوْسَ . مسلم باب خصال الفطرة حديث ٥٥ (٢٦٠) .

اسلام داسې يو جامع دين دی چې په دې کې د انسان د اِجتماعي او اِنفرادي ژوند د ټولو اعمالو او احوالو په باره کې تفصيلي احکامات او راهنمايي موجود ده .

داسې نه ده چې ګڼي اسلام صرف د عباداتو مجموعه ده ، بلکه په دې کې د عباداتو سره سره د اِعتقاداتو ، معاملاتو ، اَخلاقو او آدابو په باره کې هم واضح احکامات موجود دي .

تر دې پورې چې نبي اکرم صلی الله عليه وسلم د خپل اُمت د باطن اِصلاح سره سره د ظاهر اِصلاح هم کړې ، او د مسلمان د ظاهري لباس ، وضع قطع ، او شکل و صورت په باره کې يې واضحه اِرشادات بيان کړي .

د ګيرې پريښوده اهميت او فوائد

د ګيرې پريښودو حکم : د شريعت په احکاماتو کې يو حکم " د ګيرې پريښودو او بريتونو کټ کولو هم دی " چې مسلمان به خپله ګيره پرېږدي ، او د يو موټي نه به يې نه کموي او نه به يې خرابي .

ځکه ګيره پريښودل واجب دي ، او خرېل يا د موټي نه کمول يې په اِتفاق سره ګناهِ کبيره ، حرام او نا جائز دي . (١)

ددې په باره کې درته يو څو احاديثِ مبارکه ذکر کوم :

١ . د بخاري شريف حديث دی ، رسولُ الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

خَالِفُوا الْمُشْرِكِيْنَ : وَفِّرُوا اللُّحٰى وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ . (٢)

تاسو د مشرکينو مخالفت وکړئ : ګيرې اُوږدې کړئ ، او بريتونه کټ کړئ .

٢ . په يو روايت کې دي ، نبي عليه السلام فرمايي :

أَنْهِكُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللُّحٰى . (٣)

تاسو د بريتونو په کټ کولو کې مبالغه وکړئ (يعنی ښه يې کم کړئ) ، او ګيرې اُوږدې کړئ .

---

(١) نوټ : ددې مسئلې پوره تفصيل او تشريح به روستو په بحث د " فقهي مسائلو " کې راشي . ابوالشمس

(٢) بخاري کتاب اللباس باب تقليم الأظفار حديث ٥٨٩٢ .

(٣) بخاري کتاب اللباس باب إعفاء اللّحى حديث ٥٨٩٣ .

۳ . د مسلم شريف حديث دی ، پيغمبر عليه السلام فرمايي :

خَالِفُوا الْمُشْرِكِيْنَ أَحْفُوا الشَّوَارِبَ ، وَأَوْفُوا اللِّحَى . (۱)

تاسو د مشرکينو مخالفت وکړئ ، بريتونه کم کړئ ، او ګيرې پوره پرېږدئ .

۴ . د مسلم شريف په يو بل روايت کې داسې الفاظ نقل دي ، نبي کريم ﷺ فرمايي :

جُزُّوا الشَّوَارِبَ وَأَرْخُوا اللِّحَى ، خَالِفُوا الْمَجُوْسَ . (۲)

تاسو بريتونه کټ کړئ ، او ګيرې غټې کړئ ، د مجوسو مخالفت وکړئ .

دا خو ما درته صرف يو څو احاديث ذکر کړه ، که د احاديثو په ذخيره باندې نظر واچولې شي نو د ګيرې د پرېښودو او بريتونو د کټ کولو په باره کې دومره ډير احاديث راغلي دي چې د شُهرت درجې ته رسيدلي دي ، بلکه د تواترِ معنوي درجې ته رسيدلي دي .

لهذا ګيره پرېښودل د دين په فرائضو او د اسلام په شعائرو کې داخله ده ، او د هر مسلمان د پاره ګيره پرېښودل واجب دي .

د ګيرې په باره کې د راغلي الفاظو تحقيق :

د ګيرې په باره کې چې څومره الفاظ راغلي دي د هغې ټولو مطلب د ګيرې پرېښودل او اوږدول دي .

علامه نووي رحمه الله د دې ټولو الفاظو په باره کې ليکي :

وَمَعْنَاهَا كُلِّهَا تَرْكُهَا عَلَى حَالِهَا .

د دې ټولو معنى دا ده چې ګيره په خپل حالت باندې پرېښودې شي .

حافظ ابن حجر رحمه الله د " وَفِّرُوا اللِّحَى " مطلب دا بيان کړی چې :

" أُتْرُكُوْهَا وَافِرَةً " ګيره پرېږدئ ، په داسې حالت کې چې دا وافره يعنى پوره وي . (۳)

(۱) مسلم باب خصال الفطرة حديث ۲۵۹ .

(۲) مسلم باب خصال الفطرة حديث ۵۵ (۲۶۰) .

(۳) فتح الباري ج ۱ . وَفِّرُوْا : اى أُتْرُكُوْهَا مَوْفُوْرَةً . يعنى پوره يې پرېږدئ . تعليق مصطفى البغا على البخاري .

عرب وايي : وفر عليه حقه توفيرًا . يعنى هغه ته خپل حق پوره ورکړه .

Scanned with CamScanner

د " أَعْفُوا اللُّحَى " مطلب يې دا بيان کړی چې : ګيرې اوږدې او زياتې کړئ . (۱)

د " أَوْفُوا اللُّحَى " مطلب يې دا بيان کړی چې أَتْرُكُوهَا وَافِيَةً . ګيرې پرېږدئ ، په داسې حال کې چې پوره وي .

او د " أَرْخُوا اللُّحَى " مطلب يې دا بيان کړی : أَطِيلُوهَا . ګيرې اوږدې کړئ . (۲)

امر حقيقتًا د " وجوب " د پاره راځي

د ګيرې په باره کې چې دا څومره الفاظ راغلي دي دا ټول د امر صيغې دي ، او د امر حقيقي معنی وجوب ده ، يعنی امر حقيقتًا د وجوب د پاره راځي .

لهذا ګيره پرېښودل واجب دي ، ځکه دلته داسې څه قرينه نشته چې هغه په دې دلالت وکړي چې ګني دلته د امر نه وجوب مراد نه دی .

د مسلم شريف حديث دی ، حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما فرمايي :

إِنَّهُ أَمَرَ بِإِحْفَاءِ الشَّوَارِبِ وَإِعْفَاءِ اللِّحْيَةِ . (۳)

نبي عليه السلام د برېتونو د کمولو او د ګيرې د اوږدولو حکم کړی .

فائده : په دې حديث کې د أَمَرَ د لفظ نه هم د ګيرې وجوب ثابت شو .

---

(۱) امام بخاري رحمه الله د إِعْفَاء ترجمه په کثرت او ډېروالي سره کوي ، هغه فرمايي : عَفَوْا (النساء آيت ۴۳) كَثُرُوا وَكَثُرَتْ أَمْوَالُهُمْ . بخاري باب اعفاء اللحية .

(وَأَعْفُوا اللُّحَى) : إعفاء اللحى معناها توفيرها ، وهو معنى " أَوْفُوا اللُّحَى " في الرواية الاخرى . شرح محمد فؤاد عبدالباقي على صحيح المسلم .

عرب هم وايي : عَفَا الشَّعْرُ . د هغه ويښتان زيات شو . علامه ابن دقيق العيد وايي : تَفْسِيرُ الْإِعْفَاءِ بِالتَّكْثِيرِ مِنْ إِقَامَةِ السَّبَبِ مَقَامَ الْمُسَبَّبِ . لِأَنَّ حَقِيقَةَ الْإِعْفَاءِ : التَّرْكُ . وَتَرْكُ التَّعَرُّضِ لِلِّحْيَةِ يَسْتَلْزِمُ تَكْثِيرَهَا . فتح الباري ج ۱ ، اختلاف أمت اور صراط مستقيم ص ۲۵۴ .

(۲) فتح الباري ج ۱ ، اختلاف أمت اور صراط مستقيم ص ۲۵۴ .

(۳) مسلم باب خصال الفطرة ۵۳ (۲۵۹) ، علامه نووي رحمه الله په شرحه د مسلم کې ټول هغه الفاظ راجمع کړي کوم چې د ګيرې د غټولو په باره کې په احاديثو کې راغلي دي .

ګيره پرېښودل يو "فطري شی" او د ټولو پيغمبرانو طريقه ده

ګيره پرېښودل او بريتونه کټ کول فِطري شی دی ، يعنی طبيعتِ سَلِيمه دا خوښوي ، او دا د يو لک او څلير يشت زره (کم و زيات) پيغمبرانو مُتفقه طريقه هم ده ، يعنی په ټولو شريعتونو کې د ګيرې د پرېښودو او بريتونو د کټ کولو حکم راغلې دی ، يو پيغمبر هم چيرته ګيره نه ده خرَولې ، او نه يې د قَبضې نه کمه کړې ده .

د مسلم شريف حديث دی ، نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمايي :

عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ : قَصُّ الشَّارِبِ ، وَ إِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ ، وَالسِّوَاکُ ، وَ إِسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ ، وَنَتْفُ الْإِبِطِ ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ ، وَ إِنْتِقَاصُ الْمَاءِ " . قَالَ زَکَرِيَّا : قَالَ مُصعبٌ : وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَکُونَ الْمَضْمَضَةَ . (۱)

لس شيان د فِطرت نه دي : ۱. بريتونه کټ کول. ۲. ګيره پرېښودل. ۳. مسواک استعمالول ۴. پوزې ته اُوبه اَچول او صفا کول. ۵. نوکونه پرېکول. ۶. هغه ځايونه وينځل په کوم ځای کې چې خِيرې جَمعه کيږي لکه د لاسونو د ګوتو د بندونو مينځ وينځل. ۷. د تخرګ ويښتان ويستل. ۸. زيرِناف ويښتان خرېل. ۹. اِستنجاء کول.

مُصعب راوي وايي چې د مانه لسم څيز هير شوی ، خو هغه شی به مَضمضه يعنی خُولې ته اُوبه اَچول او صفا کول وي. (چا لسم شی اِستنجاء خودلی).

د فِطرت تشريح : اِمام نووي رحمه الله په شرح د مسلم کې فرمايي چې : د فِطرت نه مراد د ټولو اَنبياء کرامو سُنّت او طريقه ده . (۲)

---

(۱) مسلم شريف ج۱ ص۲۲۳ حديث ۲۶۱ باب خصال الفطرة ، سنن ابن ماجه ج۱ ص۱۰۷ حديث ۲۹۳ باب الفطرة .

(۲) قَالَ النَّوَوِي : وَأَمَّا الفطرةُ . فقد اختلف في المراد بها ههنا .... قالوا : ومعناه : أَنَّها مِنْ سُنَنِ الْأَنْبِيَاءِ صلواتُ الله وسلامُه عليهم . شرح مسلم للنووي ج۱ ص۱۲۸ .

وفي المرقات : اَلْفِطْرَةُ أي فطرة الإسلام خمس . قال القاضي وغيره فسرت الفطرة بالسنة القديمة التي اختارها الأنبياء واتفقت الشرائع وكأنها أمرٌ جبليٌّ فطروا عليه . قال السيوطي : وهذا أحسن ما قيل في تفسيرها وأجمعه . مرقات شرح مشكوة ج۴ ص۴۵۵ باب الترجل طبع بمبی .

همدارنګې صاحب د " مجمع البحار " هم ددې حديث په تشريح کې فرمايي چې :
فطرت نه مراد د ټولو أنبياؤ سُنت او طريقه ده .
ملا علي قاري رحمه الله فرمايي چې د فِطرت نه مراد د أنبياء کرامو هغه خَصلتونه دي د
کومو د اِتباع چې رسول الله ﷺ (او مونږ) ته حُکم شوی . الله تعالى فرمايي :
﴿ أُولَـٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ ﴾ .(١)
ترجمه : دا (مذکوره پيغمبران) هغه خلق وو کومو ته چې الله هدايت کړې ؤ ، نو (اې
پيغمبره !) ته هم د دوی په لاره باندې چليږه .
بعضې علماء وايي چې د فِطرت نه مراد د حضرت ابراهيم عليه السلام هغه سُنت دي ، په
کومو باندې چې هغوی عمَل کولو ، او انسان فِطرةً په هغې باندې پيدا شوې دی .
يا د حضرت ابراهيم عليه السلام هغه سُنت مراد دي د کومو چې نبي کريم صلى الله عليه
وسلم ته د اِتباع حکم شوې ؤ . الله تعالى فرمايي :
﴿ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ﴾ .(٢)
ترجمه : (اې پيغمبره !) بيا مونږ تا ته دا وحي وکړه چې ته د ابراهيم (عليه السلام) د دين
پيروي وکړه ، کوم چې يو مَخيزې ؤ .
کله چې حضور صلى الله عليه وسلم د ګيرې پريخودو او بريتونو کټ کولو ته فِطرت
وويل نو ددې نه دا معلومه شوه چې ګيره خريل او بريتونه غټ پريخودل خلافِ فطرت عمَل
دی . او د يو مسلمان د پاره د فِطرتِ صحيحه مطابق عمَل په کار دی ، د خلاف فطرت کار نه
پرهيز په کار دی . (٣)
ګيرې پريخودو ته " سُنَّةُ الْمُرْسَلِين " يعنی د ټولو پيغمبرانو سُنت او طريقه ويل شوی ،
دا صرف د شريعتِ محمّدي سره خاص نه ده ، بلکه ټولو پيغمبرانو ګيرې پريخې وی ، په يو

---

(١) الانعام آيت ٩٠ .
(٢) النحل آيت ١٢٣ .
(٣) آپ کے مسائل اور ان کا حل ج٨ ص ٣٠٨ داڑھی .

Scanned with CamScanner

آسماني کتاب او صحيفې کې چيرته هم د ګيرې خريلو يا لنډولو ذکر نشته ، نو ځکه ګيره خريل حرام او ګناه ده .

ګيره د انسان د پاره زينت دی

ګيره د هر انسان دپاره زِينَت دی ، رسولُ الله صلی الله عليه وسلم فرمايي چې : په آسمان کې د فرښتو يوه ډله داسې ده چې هغوی هر وخت دا تسبيح وايي :

سُبْحَانَ مَنْ زَيَّنَ الرِّجَالَ بِاللُّحٰى ، وَالنِّسَاءَ بِالزَّوَائِبِ .(۱)

پاکي ده هغه ذات لره چاچې سړي په ګيرو ښائسته کړي ، او ښځې يې د سَر په ويښتانو (يعنی کمځو) باندې ښائسته کړي .

معلومه شوه چې ګيره د انسان د پاره ښائست دی ، خو ډير خلق د الله ﷻ په دې ښائست باندې راضي نه دي او ګيرې خرَيه يا يې د موټې نه کموي .

ګيره د نارينه کيدو غټه نخه ده

ګيره لکه څرنګې چې د سړي دپاره زِينَت دی نو همدغه شان د نارينه کيدو غټه نخه هم ده، چې په دې سره د نارينه او زَنانه په مينځ کې فرق کيږي .

او اِنساني عقل هم دا غواړي چې د سړي شکل دې بارُعبه او باوَقاره وي ، د هيجړاګانو په شان شکل دې يې نه وي ، او دا ښکاره خبره ده چې د ګيرې سره انسان بارُعبه ، شُجاع او بهادر معلوميږي .

او څوک چې ګيره خرَيې نو هغه بِعينه د هِيجړاګانو او ښځو په شان معلوميږي .

د ګيرې په مکمل ختمولو سره پوره دِيَت لازميدل

د ګيرې د اَهميت آندازه ددينه هم معلوميږي چې فقهاؤ دا مسئله بيان کړی : که يو کس د بل چا ګيره په داسې څه طريقې سره کټ کړه چې هغه بيا را او نه خته ، مثلاً څه خطرناکه دوايي يې ورله ورپورې اُومږله ، يا يې ورنه اُوويسته او بيا دوباره را اُو نه خته ، نو دې

---

(۱) کنوز الحقائق عند المستدرک .

ګيره کټ کوونکي چونکه ددې کس زينَت مکمل ختم کړو ، نو لهذا په ده باندې اوس پوره دِيت يعني سل (۱۰۰) اوښان لازم دي .

ځکه ده د مسلمان شکل مَسخه کړو ، د هغه زِينَت يې ختم کړو ، د هغه د نارينه کيدو نخه يې ختمه کړه ، ګويا ده هغه قتل کړو نو ځکه وربانديې پوره دِيت لازم دی .

حضرت زيد بن ثابت رضي الله عنه فرمايي :

فِي الشَّعْرِ دِيَةٌ إِذَا لَمْ يَنْبُتْ . (۱)

په ويښتانو کې پوره دِيت دی کله چې هغه دوباره را اونه خيجي .

فقهاؤ د همدې روايت نه اِستدلال کړی چې که يو کس د بل د سَر يا ګيرې ويښتان په داسې څه طريقې سره اُوخريل يا يې ورنه کټ کړه چې دوباره را او نه خَت نو په ده باندې پوره دِيَت دی .

خو که څوک د چا سترګه ړَنده کړي ، يا غوږ يا لاس خپې ترې کټ کړي نو په دې کټ کوونکي باندې نيم دِيَت دی ، خو که ګيره يې ورنه کټ کړه او بيا را او نه خته نو په ده باندې پوره دِيَت دی .

جادُو ګرو ته د حضرت موسی عليه السلام د مشابهت په وجه اِيمان نصيب شو

کله چې د حضرت موسی عليه السلام او جادُوګرو مقابله مقرر شوه نو فرعون هم ددې مقابلې کتلو اِراده وکړه ، هغه وخت دا دَستور ؤ چې د مقابله کوونکو دواړو ډلو لباس به يو شان و ، حکومتي خلقو په حضرت موسی عليه السلام باندې زور راوست چې د جادو ګرو غوندې لباس جوړ کړي ، خو حضرت موسی عليه السلام اِنکار وکړو .

آخِر حکومتي خلق مجبور شو ، او د مجبوريت نه جادوګرو د حضرت موسی عليه السلام غوندې لباس جوړ کړو .

کله چې مقابله شروع شوه نو جادو ګرو حضرت موسی عليه السلام ته اول د آمسا غورځولو پيش کش وکړو ، خو حضرت موسی عليه السلام ورته ووېل : اول تاسو شروع وکړئ . نو

---

(۱) المحلى للحافظ ابي محمد علي بن حزم الاندلسي الظاهري ۷/۵۲۵ باب الشعر المسئلة ۲۰۳۳ .

جادوګرو چې د ځان سره کومې رسۍ او ډنډې راوړي وو هغه يې چې څنګه په ځمکه اوغورځول نو د دوی د سِحر په وجه خلقو ته دا داسې معلومیده لکه چې دا ماران دي او منډې وهي. (١)

خو چې کله حضرت موسی عليه السلام خپله اَمسا په ځمکه اوغورځوله نو د هغې نه یوه لویه اژدها جوړه شوه، او د جادوګرو ټول ماران يې تیر کړه.

په دې معجزې لیدلو سره ټول جادوګر مسلمانان شو. او داسې پاخه مسلمانان شو چې فرعون ورته دَهمکي ورکړه چې زه به ستاسو لاس، خپې غوڅ کړم، او په سولۍ به مو کړم، خو دوی ورته په واضحه الفاظو کې وویل:

ددې واضحه دلیلونو او د الله جل جلاله په مقابله کې مونږ تاته هیڅ ترجیح نه ورکوو، پس ته چې څه فیصله کوی هغه وکړه (خو مونږ ایمان نه پریږدو). (٢)

د سوچ او عبرت خبره: بهر حال جادوګرو ایمان راوړو، او ډیر پوخ ایمان يې راوړو، خو دلته د سوچ او عِبرت خبره داده چې آخِر دا څه وجه وه چې جادوګرو ته الله جل جلاله د مضبوط ایمان راوړلو توفیق ورکړو، لیکن فرعون ایمان رانه وړو؟

حالانکه حضرت موسی علیه السلام د فرعون په تربیت کې غټ شوي و، ډیر وخت يې ورسره تیر کړي و، او مُستقِل الله جل جلاله د فرعون د پاره ور ولیږل. الله رب العزت حضرت موسی علیه السلام ته فرمایي:

---

(١) په قرآن کریم کې هم ددې تذکره شته، الله تعالی ددې بیان داسې کوي: قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَن تُلْقِيَ وَإِمَّا أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ. قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ. سورة طه ایت ٦٥، ٦٦.

(٢) د سورة طه په دې آیتونو کې ددې بیان شته: وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ. فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَىٰ. قَالَ آمَنتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَافٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَىٰ. قَالُوا لَن نُّؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَٰذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا. إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ. سورة طه ایت ٦٩ تر ٧٣.

﴿ اِذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴾ .(١)

ترجمه: اې موسی! ته فرعون ته ورشه، ځکه هغه (ډېر) سرکشه شوی دی.

الله ﷻ حضرت موسی ﷺ ته د فرعون نوم واخيست چې ده ته ورشه، او دَعوت ورته ورکړه، ليکن بيا هم فرعون اِيمان را نه وړو، او جادوګرو اِيمان راوړو، دا څه وجه ده؟

جواب: انسان ته هدايت خو د الله ﷻ په توفيق سره نصيبه کېږي، ليکن مفسرينو د جادوګرو د ايمان راوړو د پاره ظاهري سبب يو دا بيان کړی چې يو خو جادوګرو د مقابلې په شروع کې د اَدب مظاهَره وکړه چې حضرت موسی ﷺ ته يې اول د آمسا غورځولو پيش کش وکړو.

دويم دا چې دې جادو ګرو چونکه د حضرت موسی ﷺ په شان لباس اچولې و، نو د حضرت موسی عليه السلام سره ددې ظاهري مُشابهت په وجه د الله ﷻ رحمت په جوش کې راغی او دوی ته يې هدايت نصيبه کړو.

فايده: قدرمنو! تاسو ديته سوچ وکړئ چې دې جادوګرو د مجبوريت په وجه د حضرت موسی ﷺ په شان لباس جوړ کړې و، نو الله ﷻ ورته صرف ددې ظاهري مُشابهت په وجه مضبوط ايمان نصيبه کړو.

نو اوس چې د نبي کريم صلی الله عليه وسلم يو اُمّتي د دوی د محبت په وجه د خپل پيغمبر شکل و صورت جوړ کړې وي، ګيره يې په سُنّت طريقې سره پرېخې وي، او د هغوي په نقشِ قدم باندې روان وي نو الله رب العزت به په ده باندې څومره ډېر اِنعامات کوي؟ او ده ته به څومره د ايمان حلاوَت او خوږوالې نصيبه کوي؟

يقيني چې رب کريم به په ده باندې ډېر انعامات کوي، او ده ته به د ايمان داسې حلاوت نصيبه کوي چې دې به د هغې آثرات په خپله محسوسوي.

---

(١) سورة طه آيت ٢٤.

Scanned with CamScanner

د محبوب سره مُشابهت لرونکي کس سره هم محبت کول

د يوې بوډۍ واقعه : علماؤ د يو بزرګ واقعه رانقل کړې ، دې وايي چې کله زه ورو کې ووم ، او مدرسې ته به کومه لاره تللم ، نو په دې لاره کې د يوې د يوې بوډۍ کور و .

زه يوه ورځ مدرسې ته روان ووم ، دا بوډۍ په دروازه کې ناسته وه ، کله يې چې زه وليدم نو ماته يې آواز وکړو : اې بچيه ! دلته راشه . زه چې ورغلم نو زما يې ډير عزت او اِحترام وکړو : خوراک او څکاک يې راباندې وکړو ، او نور ډير نعمتونه يې راباندې اُوخواړه ، بيا يې راته وويل :

بچيه ! کله چې ته په دې لاره باندې تيرېږې ، نو لږ وخت د ماسره کينه ، زه به درباندې خوراک او څکاک کوم ، نو زما زړه ته به سکون حاصليږي .

دا بزرګ وايي چې زه به هم په هره ورځ چې مدرسې ته تلم نو دا بوډۍ به تياره په دروازه کې ناسته وه ، څه لږ وخت به ورسره کيناستم ، دې به راباندې ښه ښه خوراکونه اُوخواړه ، بيا به يې ډير په عزت سره رُخصت کړم .

آخِر يوه ورځ ما ورنه پوښتنه وکړه چې : آبۍ ! زما او ستا خو په مينځ کې هيڅ تعلق ، رِشته او پيژندګلو نشته ، نو ته زما دومره قدر و عزت ولې کوې ؟

نو دې بوډۍ په سترګو کې اُوښکې راغلې ، او راته وې ويل : بچيه ! څه ډيره موده شي چې زما يو ځوي ورک شوې دی ، زه د هغه د ليدلو پسې سَمه رَنده شوم . خو چې کله مې ته اُوکتې نو چونکه ستا شکل د هغه په شان معمولي معمولي يو شان دی ، نو ماته ستا په ليدلو خپل ځوي راياد شي ، او ستا په ليدلو مې زړه ته سکون او قرار راشي ، نو ځکه د تاسره محبت کوم ، او په تا باندې ښه ښه خوراکونه کوم .

فايده : ډيره د عِبرت خبره ده چې کله يوه بوډۍ د پردي هلک سره صرف ددې په وجه محبت کوي چې ددې هلک شکل و صورت څه نا څه ددې د بچي په شان دی ، نو اوس چې څوک د الله ﷻ د محبوب محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله عليه وسلم په شان شکل و صورت جوړ کړي ، ګيره پرېږدي ، او د هغوی په شان أعمال کوي ، نو آيا الله ﷻ به د داسې کس سره څومره محبت کوي ؟ يقيني چې ډير محبت به کوي .

د ږيرې پريښودو فوائد او حکمتونه

که انسان ديو شرعي حکم په فوائدو او حِکمتونو باندې پوهه شي او که پوهه نه شي خو دې به پرې عمل کوي . ځکه په هر شرعي حکم کې خامخا ډيرې فائدې او حِکمتونه دي ،خو بعضې وخت انساني عقل دغې فوائدو ته رسيدګي نشي کولی . په ږيره پريښودو کې هم ډيرې فائدې او حِکمتونه دي ، يو څو يې دادي :

په دې سره د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ د حکم منل راځي .

د آنبياؤ او صالحينو سره مشابهت راځي .

د مُشرکينو، مجوسو، يهودو ، او نصاریٰ وُ مخالفت راځي.

انسان د ښځو او هِيجړاګانو د مُشابهت نه بچ کيږي.

د الله او د رسول د لعنت نه بچ کيږي .

د تَغْيِيْر فِي خَلْقِ الله نه بچ کيږي .

د انسان زِينَت او مَردانګي بَرقرار پاتې کيږي .

د مسلمان شَخصيت او اِمتياز محفوظ پاتې کيږي .

مال او وخت يې نه ضائع کيږي .

او د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم د خوشحالی سبب ګرځي .

بل داچې د سرو د ږيرو په ويښتانو کې او د ښځو د سَر په ويښتانو کې الله ﷻ دا صلاحيت پيدا کړی چې دا د خُلې زياتې رُطوبتونه جذب کوي ، دغه وجه ده چې دچا ږيره ګڼه وي نو دده غاښونه او وريَه به د هغه چا په نسبت ډيرې مضبوطې وي د چاچې ږيره کمزورې وي. همدغه وجه ده چې په مغربي ملکونو چونکه ډير خلق ږيرې خري، نو ددې په وجه دوی د وريَه او غاښونو په مرضونو کې هم ډير آخته دي ، اګر چې ښه ښه ټوتهٔ پيسټ استعمالوي خو بيا يې هم دا مرضونه او د خُلې بَدبُويي نه ختميږي .

ددې نه علاوه د ږيرې په پريښودو کې نورې هم ډيرې فايدې شته .

د ګیرې خرېلو یا قبضې نه د کمولو نقصانات

د ټول اُمت فُقهاء په دې مُتفِق دي چې د قرآن کریم د آیتونو ، او د احادیثو په رڼا کې د ګیرې پرېښودل واجب دي ، او دا د اِسلام په شعائرو کې داخله ده . او ګیره خرېل یا د موټې نه کمول حرام او ګناهِ کبیره ده چې په احادیثو کې ددې د پاره سخت وعیدونه او سختې سزاګانې ذکر شوي .

خو زه به درته صرف یو څو مشهورې سزاګانې او نقصانات ذکر کړم :

ګیره خرېل یا د موټې نه کمول د الله ﷻ او د رسول ﷺ نافرماني ده

په هر مسلمان باندې د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ حکم منل لازم دي ، الله تعالی فرمايي :

﴿ يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوٓا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ ﴾ .(۱)

ترجمه : اې د ایمان خاوندانو ! تاسو حکم اومنئ د الله ، او حکم اومنئ (د هغه) د رسول .

بل ځای الله رب العزت فرمايي :

﴿ وَمَآ ءَاتَٰكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا ﴾ . (۲)

ترجمه : او رسول (صلی الله علیه وسلم) چې تاسو ته څه درکوي هغه واخلئ ، او د څه شي نه چې تاسو منع کړي د هغې نه منع شئ .

فایده : په دې آیتونو کې الله ﷻ د رسول الله ﷺ د اِتباع او اِطاعت حکم کړی . همدغه شان د وراندې ذکر شوي احادیثو نه هم ثابته شوه چې نبي اکرم صلی الله علیه وسلم خپل اُمت ته د ګیرې پرېښودو او برېتونو د کمولو حکم کړی ، او د خرېلو یا قبضې نه د کمولو نه یې مَنع کړی .

(۱) النساء آیت ۵۹ .

(۲) الحشر آیت ۷ .

Scanned with CamScanner

لهذا اوس چې څوک ګيره خرايي ، يا يې د قبضې نه کموي نو دا سړي په حقيقت کې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم مُخالفت او نافرماني کوي ، او د دوی مخالفت کول ګناه او حرام دي ، او د انسان د جهنم د تللو سبب ګرځي . ربِّ کريم فرمايي :

﴿ وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَإِنَّ لَهٗ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِيْنَ فِيْهَا أَبَدًا ﴾ . (١)

ترجمه : او څوک چې د الله او د هغه د رسول نافرماني وکړي نو بيشکه د دوی د پاره د جهنم اور دی ، دوی به په هغې کې تل تر تله هميشه وي .

همدغه رنګې د نبي اکرم ﷺ مخالفت کول د مصيبت او دَرد ناک عذاب سبب ګرځي . خالقِ کائنات فرمايي :

﴿ فَلْيَحْذَرِ الَّذِيْنَ يُخَالِفُوْنَ عَنْ أَمْرِهٖ أَنْ تُصِيْبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيْبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيْمٌ ﴾ . (٢)

ترجمه : پس څوک چې د الله د حکم (يا د پيغمبر عليه السلام د حکم (٣)) مخالفت کوي نو دوی له په کار دي چې دوی اوېرېږي ددېنه چې (په دُنيا کې) دوی ته مصيبت اورسيږي ، يا (په آخرت کې) ورته درد ناک عذاب اورسيږي .

ګيره خرېل " تَغْيِيْرٌ فِيْ خَلْقِ اللّٰه " دی

د قرآن کريم په " سورة النساء " کې ددې بيان شته چې شيطان لعين ډير په تاکيد سره الله رب العزت ته وويل :

﴿ وَلَاٰمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِ ﴾ . (٤)

(١) الجن آيت ٢٣ . په يو بل آيت کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په مخالفت ، او په غيرو لارو باندې د تللو سزا جهنم ته داخليدل خودل شوي ، الله تعالى فرمايي : ﴿ وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُوْلَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدٰى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيْلِ الْمُؤْمِنِيْنَ نُوَلِّهٖ مَا تَوَلّٰى وَنُصْلِهٖ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيْرًا ﴾ . النساء آيت ١١٥

(٢) النور آيت ٦٣ .

(٣) (يُخَالِفُوْنَ عَنْ أَمْرِهٖ) : في هاء الكناية قولان : احدهما : انها ترجع الى الله عز وجل . قاله مجاهد . والثاني : الى رسول الله صلى الله عليه وسلم . قاله قتادة . تفسير زاد المسير ج٣ ص ٣١٠ سورة النور آيت ٦٣ .

(٤) النساء آيت ١١٩ .

ترجمه: او زه به خامخا دوی ته حکم (او تعلیم) ورکړم نو دوی به د الله تعالی پیدا کړې صورت (کوم چې الله دوی ته ورکړی) بدَل کړي (او په دې کې به ناجائز بدلون راولي).

تفسیر: مولانا أشرف علي تهانوي رحمه الله په بیان القرآن کې د دې آیت په تفسیر کې لیکلي چې په تَغۡيِيرِ خَلۡقِ اللّٰه کې ګیره خرېل هم داخل دي، او دا د شیطان طریقه ده.(۱)

همدغه رنګې په "تفسیرِحقاني" او نورو تفسیرونو کې هم د تَغۡيِيرِ خَلۡقِ اللّٰه په صورتونو کې د ګیرې خرېل یا د قبضې نه کمول هم ذکر شوي.(۲)

پس ګیره د سړي د مَخ د پاره فِطرتًا زِینت دی. او س څوک چې ګیره خرَي یا یې د قبضې نه کموي نو دا سړی د شیطاني وسوسې او ګمراهۍ په وجه د خپل مَخ حُسن او فِطرت مَسخ کوي.(۳)

او د شیطان تابعداري کول ځان له غټه ګمراهي او نقصان دی، چې دا د انسان د جهنم د تللو سبب ګرځي.

ګیره خرېل یا د قبضې نه کمول د مُشرکینو او مجوسو طریقه ده

ګیره خرېل او بریتونه غټې پرېښودل چونکه د مشرکینو او مجوسه طریقه ده، نو ځکه نبي کریم صلی الله علیه وسلم خپل اُمت د دوی د مُشابهت نه مَنع کړو، او ورته وې وفرمایل:

خَالِفُوا الۡمُشۡرِكِيۡنَ: وَفِّرُوا اللِّحَى وَأَحۡفُوا الشَّوَارِبَ.(۴)

تاسو د مشرکینو مخالفت وکړئ: ګیرې اُوږدې کړئ، او بریتونه کټ کړئ.

په یوه بله موقع یې وفرمایل:

(۱) بیان القرآن ج۱ ص ۴۱۰ النساء آیت ۱۱۹.

(۲) تفسیر حقاني ج۳ ص ۲۸۲ النساء آیت ۱۱۹.

(۳) فقهاؤ په ډیرو واضحو الفاظو کې لیکلي: حَلۡقُ اللِّحۡيَةِ مُثۡلَةٌ فِيۡ حَقِّ الرِّجَالِ، وَالۡمُثۡلَةُ حَرَامٌ. فَحَلۡقُ اللِّحۡيَةِ حَرَامٌ. هدایة بحواله نورالضحی في ما یتعلق باللحی ص ۲۵، وفي الهدایة: أَنَّ حَلۡقَ الشَّعۡرِ فِيۡ حَقِّهَا مُثۡلَةٌ كَحَلۡقِ اللِّحۡيَةِ فِيۡ حَقِّ الرِّجَالِ. هدایة ۱ / ۲۵۵ باب الاحرام کتاب الحج، فتاوی محمودیه ج۲۷ ص ۲۹۳، ۲۸۴.

(۴) بخاري کتاب اللباس باب تقلیم الأظفار حدیث ۵۸۹۲.

Scanned with CamScanner

جُزُّوا الشَّوَارِبَ وَأَرْخُوا اللُّحَى ، خَالِفُوا الْمَجُوسَ . (١)

تاسو بريتونه کټ کړئ ، او ګيرې غټې کړئ ، د مجوسو مخالفت وکړئ .

دا احاديث صراحتًا په دې دلالت کوي چې ګيره خريل او بريتونه غټ پريښودل د مُشرکينو او مجوسو طريقه ده ، پيغمبر عليه السلام خپل اُمت ته حکم وکړو چې تاسو د دوی مخالفت وکړئ : ګيرې پرېږدئ ، او بريتونه کټ کړئ . ددې د پاره چې د دوی مخالفت راشي ، او د انبياء کرامو سره مو مُشابهت پيدا شي .

د ملا علي قاري رحمه الله وينا : ملا علي قاري رحمه الله ليکلي :

قَصُّ اللِّحْيَةِ كَانَ مِنْ صَنِيعِ الْأَعَاجِمِ ، وَهُوَ الْيَوْمَ شِعَارُ كَثِيرٍ مِنْ أَهْلِ الشِّرْكِ وَعَبَدَةِ الْأَوْثَانِ كَالْأَفْرِنْجِ ، وَالْهُنُودِ ، وَمَنْ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الدِّيْنِ مِنَ الْفِرْقَةِ الْمَوْسُومَةِ بِالْقَلَنْدَرِيَّةِ فِي زَمَانِنَا . (٢)

ګيره خريل د عجمو طريقه وه ، او نن صبا دا د مشرکينو ، فرنګيانو ، هندوانو او هغو خلقو طريقه ده د کومو خلقو چې په دين کې هيڅ حصه نشته لکه نن صبا زمونږ په دې زمانه کې داد قليندريه په نوم ډلې غټه نخه ګرځيدلې ده .

د مولانا خليل احمد سهارنپوري رحمه الله وينا : مولانا خليل احمد سهارنپوري رحمه الله د ابوداؤد شريف په شرح " بَذلُ المجهود " کې همدا خبره ليکلې : چې ګيره دموټي نه کمول يا خريل د عجمو طريقه ده ، او نن صبا دا د مشرکينو ، انګريزانو او هندوانو غټه نخه ګرځيدلې . (٣)

د امام نووي رحمه الله وينا : امام نووي رحمه الله ليکلي دي :

وَكَانَ مِنْ عَادَةِ الْفُرْسِ قَصُّ اللِّحْيَةِ ، فَنَهَى الشَّرْعُ عَنْ ذٰلِكَ . (٤)

---

(١) مسلم باب خصال الفطرة حديث ٥٥ (٢٦٠) .

(٢) مرقاة ج١ ص ٣٠٢ کتاب الطهارة باب السواک الفصل الاول ، درمختار على الشامي ٣٩٨/٣ کتاب الصوم مطلب في الأخذ من اللحية ، فتح القدير ٣٤٧/٢ کتاب الصوم باب ما يوجب القضاء والكفارة ، فتاوى محمودية ج٢٧ ص ٣٨٥ .

(٣) بذل المجهود شرح ابوداؤد ١٣٠/١ .

(٤) شرح مسلم ص ١٢٩ .

Scanned with CamScanner

د فارسيانو (مجوسيانو) دا عادت و چې دوى به ګيرې د موټي نه کمې کټ کولې، نو شريعت ددې نه مَنع وکړه.

علماؤ ليکلي چې ځنې مجوسيانو به ګيرې کمولې، او ځنو به خرېلې. علامه عيني رحمه الله هم ليکلي:

لِأَنَّهُمْ كَانُوا يُقَصِّرُوْنَ لِحَاهُمْ. وَمِنْهُمْ مَنْ كَانَ يُحَلِّقُهَا. (١)

ځکه دې مجوسيانو به ګيرې د موټي نه کمولې، او بعضې په کې داسې وو چې هغوى به ګيرې خرېلې.

ګيره د يو موټي نه کمول د مغربي خلقو او مُخَنَّثو طريقه ده

لکه څرنګې چې ګيره خريل حرام دي نو همدغه شان د قبضې نه کمول يې هم حرام دي، فقهاء کِرامو ليکلي چې ګيره د يو موټي نه کمول د مغربي خلقو (يعنى د اِسلام دُشمنانو آنګريزانو)، او مُخَنَّثو (يعنى ځان په زوره هِيجرا جوړوونکو خلقو) کار دى.

په "فتحُ القدير" او "درمختار" کې ذکر دي:

وَأَمَّا الْأَخْذُ مِنْهَا وَهِيَ دُوْنَ ذٰلِكَ كَمَا يَفْعَلُهُ بَعْضُ الْمَغَارِبَةِ وَ مُخَنَّثَةُ الرِّجَالِ فَلَمْ يُبِحْهُ أَحَدٌ. وَأَخْذُ كُلِّهَا فِعْلُ يَهُوْدِ الْهِنْدِ وَمَجُوْسِ الْأَعَاجِمِ. (٢)

ګيره د يو موټي نه کمول ددې جواز هيچا نه دې ورکړى (يعنى په يو مذهب کې هم ددې جواز نشته)، او دا کار د مغربي خلقو (آنګريزانو)، او مُخَنَّثو سړو (يعنى هِيجراګانو) دى. او ټوله ګيره خريل د هندوستان د يهوديانو، او د عجمو مجوسيانو کار دى.

د مفتي رشيد احمد صاحب تحقيق: مفتي رشيد احمد صاحب په دې ځاى کې ډيره عجيبه خبره ليکلې چې فقهاء کرامو د موټي نه ګيره کمول د دوه قِسمه خلقو کار ګرځولې دى

يو د مغربي خلقو، کوم چې د اسلام سخت ترين دُشمنان دي، يعنى آنګريزان.

او دويم د مُخَنَّثو، کوم چې په زوره د ځان نه هِيجرا جوړ کړې وي.

---

(١) اختلاف اُمت اور صراط مستقيم ص ٢٥٣.

(٢) فتح القدير ج٢ ص ٧٧ کتاب الصوم باب ما يوجب القضاء والکفارة طبع مصر، شامي طبع جديد ج٢ ص ٤١٨، اختلاف امت اور صراط مستقيم ص ٢٣٨، ٢٦٥، بحرالرائق ج٢ ص ٣٠٢.

Scanned with CamScanner

مفتي صاحب ليکي چې په عربي کې دوه (٢) الفاظ دي، او د دواړو معنی جدا جدا ده :

يو " خُنثٰی " ، او بل " مُخَنَّث " .

خُنثٰی هغه چاته وايي چې نه نَر وي او نه ښځه . بلکه د نَر او ښځې دواړو علامات په کې موجود وي ، کوم ته چې خلق هيجړا وايي ، د هيجړا په خپل خِلقت کې هيڅ قصور نه وي . ځکه الله تعالی دې پيدا ئشي همداسې پيدا کړې وي ، نو دده خو هيڅ قصور او جُرم نشته .

او مُخَنَّث هغه چاته وايي چې دې خو الله تعالی نَر پيدا کړې وي ، خو دا د الله ﷻ په دې فيصله راضي نه وي ، بلکه تمنا يې دا وي چې " کاش ، زه الله ﷻ ښځه پيدا کړې وی " نو ځکه بيا د ښځو په شان شکل و شباهت جوړوي ، خپله ګيره خرَی ، پرتوګ د ګيټو نه ښکته ساتي ، سُرخي او پُوډَر استعمالوي ، او چال چَلن د ښځو په شان کوي ، ددې د پاره چې د ښځو په شان ښکاره شم .

ګيره خريل د ښځو سره مُشابهت کول دي

الله تعالی نارينه او زَنانه دواړه په جدا جدا آنداز ، او جدا جدا شکل پيدا کړي ، په دواړو کې يې په مختلفو طريقو سره اِمتياز پيدا کړی ، د دواړو په آوازونو کې يې فرق پيدا کړی ، سړي يې قوي او ذِمه دار جوړ کړی ، او ښځه يې ضعيفه او نازکه ګرځولی ، او د ټولو نه غټ فرق يې دا مقرر کړی چې د سړي د پاره يې ګيره زِينَت او د نارينه کيدو نخه ګرځولی ، او د ښځو د پاره يې د سَر ويښتان ښائست ګرځولي .

اوس چې څوک ګيره خرَی يا يې د قبضې نه کموي نو په حقيقت کې دې د ښځو سره مُشابهت کوي ، حالانکه د ښځو سره په مُشابهت کوونکي باندې په احاديثو کې لعنت راغلې دی ، د بخاري شريف حديث دی ، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما فرمايي:

لَعَنَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُتَشَبِّهِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ ، وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ .(١)

(١) بخاري بَابُ اَلْمُتَشَبِّهِيْنَ بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ بِالرِّجَالِ . حديث ٥٨٨٥ / (اَلْمُتَشَبِّهِيْنَ) في اللباس الخاص ، والزينة ، والاخلاق ، والافعال ونحو ذلک . تعليق مصطفی البغا علی البخاري .

Scanned with CamScanner

رسول الله صلى الله عليه وسلم لعنت ليږلې دی په هغه سړو باندې چې د ښځو سره ځان مُشابِه کوي ، او په هغه ښځو باندې چې د سړو سره ځان مُشابه کوي .

په مذکوره حديث کې په هغه خلقو د نبي کريم صلى الله عليه وسلم لعنت ذکر شوی کوم چې د ښځو سره ځان مُشابه کوي ، او په يو روايت کې په داسې خلقو باندې د الله لعنت هم راغلې دی .

لَعَنَ اللهُ الْمُتَشَبِّهِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ ، وَلَعَنَ الْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ . (١)

الله ﷻ لعنت ليږلې دی (يا دا مطلب چې : د الله ﷻ لعنت دې وي (٢)) په هغه سړو باندې چې د ښځو سره ځان مُشابِه کوي ، او الله لعنت ليږلې په هغه ښځو باندې چې د سړو سره ځان مُشابِه کوي .

علامه ذهبي رحمه الله په خپل کتاب الکبائر کې " د سړو مشابهت د ښځو سره يا د ښځو مشابهت د سړو سره " په ګناهِ کبيره کې شمار کړی .(٣)

عبرت : که چيرته د يو مسلمان په زړه کې څه نا څه ايمان او غيرت موجود وي ، او هغه د نبي اکرم صلى الله عليه وسلم په دې حديث باندې سوچ وکړي په کوم کې چې هيجړاګانو او ښځو سره ځان مُشابِه کوونکو خلقو باندې لعنت راغلی نو هغه به هيڅ کله د کيرې خريلو دا عظيمه ګناه او نه کړي ، په کومې سره چې انسان په دُنيا او آخرت دواړو کې د الله او د رسول د لعنت مُستحِق ګرځي .

نبي عليه السلام هيجړا د مدينې منورې نه اوويسته

د " شامي " او " فتح القدير " واله عبارت تير شو چې ګيره کمول يا خريل د مُخَنَّثو (يعنى ځان په زوره هِيجړا کوونکو خلقو) کار دی ، کوم چې په زوره ځان د ښځو سره مُشابِه کوي .

(١) المعجم الکبير للطبراني حديث ١١٦٢٧ .

(٢) " لَعَنَ اللهُ " يَحتَمِلُ الإخبار والدُّعاء . مرقاة شرح مشکوة ج٨ ص ٢٦٠ باب الترجل . آپ کے مسائل اور ان کا حل ٨ ص ٢٩٧ . ملاعلي قاري رحمه الله ليکلي چې دا " لَعَنَ اللهُ " خبري (بَد دُعا) هم کيدې شي ، يعني په داسې خلقو دې د الله ﷻ لعنت وي ، او دا جمله خبريه هم کيدې شي ، يعني په داسې خلقو الله ﷻ لعنت ليږي .

(٣) کتاب الکبائر للذهبي کبيره نمبر ٣٣ ص ١٣٩ .

Scanned with CamScanner

او هيجړا توب هغه قبيح كار دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د مديني منوّري نه هيجړا ويستې و.

د ابوداؤد شريف حديث دى چې: رسول الله ﷺ ته يو هيجړا راوستې شو، کوم چې په لاسونو او خپو باندې (بِلا ضرورته) نکريزې ايښې وى، نبي اكرم ﷺ وفرمايل:

مَا بَالُ هٰذَا؟ په ده څه شوي؟ (چې په لاس او خپو يې نکريزې ايښې دي).

چا ورته وويل:

يَا رَسُوْلَ اللهِ! يَتَشَبَّهُ بِالنِّسَاءِ. اې دالله رسوله! دې ځان د ښځو سره مُشابِه کوي.

نبي عليه السلام دده په باره کې د مديني منوّري نه د ويستلو، او نقيع مقام ته د شړلو حکم وکړو. (نقيع: د مديني منوري په اطرافو کې يو ځاى وُ چې هلته به څاروي څرَولې شو).

صحابه كرامو عرض وکړو:

يَا رَسُوْلَ اللهِ! أَلَا نَقْتُلُهُ؟ اې د الله رسوله! آيا مونږ دې او نه وژنو؟ (يعنى اِجازت راکړئ چې د ښځو سره د مُشابهت په وجه مونږ دې قتل کړو).

نبي كريم صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل:

إِنِّيْ نُهِيْتُ عَنْ قَتْلِ الْمُصَلِّيْنَ. (١)

(دا اِيجړا چونکه مونځ هم کوي او) بيشکه زه د مونځ ګزارو د قتل نه منع شوې يم.

په يو روايت کې دي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه كرامو ته د هيجړاګانو په باره کې حکم وکړو:

أَخْرِجُوْهُمْ مِنْ بُيُوْتِكُمْ. (٢)

تاسو دا مُخَنّثين (يعنى ځان په زوره هِيجړا کوونکي) د خپلو کورونو نه اُوباسئ.

---

(١) ابوداؤد كتاب الادب باب في الحكم في المخنثين حديث ٤٩٢٨.

(٢) ابوداؤد كتاب الادب باب في الحكم في المخنثين حديث ٤٩٣٠، ٤٩٢٩.

Scanned with CamScanner

دعبرت مقام : قدرمنو ! تاسو ديته سوچ وکړئ چې دا هيجړا باوجود ددينه چې مونځ ګزار هم وُ خو چونکه صرف د ښځو سره يې مُشابهت کولو ، په لاس او خپو يې نکريزې بلا ضرورته ايښې وې نوځکه نبي عليه السلام د مدينې منورې نه اُوشړل ، او بيا صحابه کرامو دده د قتل کولو اجازت اوغوښتو .

نو چې کله د يو مونځ ګزار هيجړا دومره سخت حکم دی ، نو اوس چې کوم سړي ګيره خرَابي ، د يهودو عيسايانو مشرکينو مجوسو او د ښځو سره مُشابهت کوي نو دده به څومره لويه ګناه وي ؟ الله ﷻ هر انسان ته ددې نه پناه ورکړي . (۱)

د کفارو سره د مُشابهت حکم :

اسلام چونکه داسې يو جامع دين دی چې مسلمانانو ته يې د عقائدو او عباداتو سره سره د يو ځان له مُمتاز شکل و صورت جوړولو حکم هم کړې دی ، داسې نه ده چې ګني مسلمان په خپل شکل و صورت جوړولو کې آزاد دی ، بلکه حضور صلی الله عليه وسلم په سختۍ سره مسلمانان د غير مُسلمو (يعني مشرکينو ، يهودو ، عيسايانو ، مجوسيانو او هندوانو) د شکل ، او دهغوی سره د مُشابهت نه مَنع کړي دي (لکه په مخکيني حديثونو کې چې تير شو : خَالِفُوا الْمُشْرِكِيْنَ .... خَالِفُوا الْمَجُوْسَ ... وغيره)

نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمايي :

لَيْسَ مِنَّا مَنْ عَمِلَ بِسُنَّةِ غَيْرِنَا . (۲)

هغه کس دمونږ نه ندې کوم چې (زمونږ طريقې پريږدي او) د نورو قومونو په طريقو باندې عمل کوي .

د ترمذي شريف حديث دی ، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي :

لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا . (۳)

---

(۱) مکانة اللحية في الاسلام .

(۲) المعجم الکبير للطبراني حدث ١١٣٣٥ .

(۳) ترمذي کتاب الإستيذان باب ماجاء في کراهية إشارة اليد بالسلام حديث ٢٦٩٥ .

هغه کس زموږ په ډله کې نه دی چا چې د موږ نه علاوه د نورو قومونو سره مشابهت وکړو.

بیا خاصکر څوک چې د يو قوم سره د هغوی په مخصوصو اعمالو کې د هغوی مُشابهت کوي نو دا سړی د هم هغوی نه شمارلې شي.

د ابوداوٗد شريف حديث دی، رسولُ الله ﷺ فرمايي:

مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ. (١)

چا چې د يو قوم سره (د هغوی په مخصوصو اعمالو کې) مُشابهت وکړو نو دې به د هماغه خلقو په ډله کې شمارېږي (ځکه ده د هغوی په شکل وصورت جوړولو سره د هغوی ډله زياته کړه).

علامه قرطبي رحمه الله فرمايي: د مُشابهت نه مراد عام دی که هغه په اخلاقو کې وي، که په جامو کې وي، او که په شکل وصورت جوړولو کې وي.

اوس ګيره خرېل يا د قبضې نه کمول، او بريتونه غټ پريښودل هم د مُشرکينو او مجوسو شِعار او طريقه ده، نو څوک چې د هغوی مُشابهت کوي نو په کار ده چې په خپل ځان باندې اوېرېږي. ځکه خُدا نه خواسته هسې نه چې د قيامت په ورځ دده حشر د همدغه مشرکينو او مجوسو سره اوشي، چې دا د مسلمان د پاره سراسر هلاکت او نقصان دی.

بل دا چې د ګيرې پريښودو عِلت هم همدا دی چې انسان د مشرکينو او مجوسو د مُشابهت نه بچ شي. لهذا په صورت او سيرت دواړو کې د غير مسلمو مشابهت مَنع دی.

نبي علیه السلام خپل اُمت د غير مسلمو سره د مُشابهت نه منع کړی

که چېرته موږ د احاديثو په ذخيره باندې نظر واچوو نو دا به راته واضحه شي چې رسولُ الله ﷺ موقع په موقع خپل اُمت د غير مُسلمو او کافرانو د مشابهت نه منع کړی.

(١) رواه ابوداؤد في كتاب اللباس باب في لبس الشهرة حديث ٤٠٣١، و رواه احمد في مسنده ٥/٢ . ملا علي قاري رحمه الله ددې حديث په تشريح کې ليکي: مَنْ شبه نفسه بالكفار في اللباس وغيره، او بالفساق أو الفجار أو باهل التصوف والصلحاء الأبرار. فَهُوَ مِنْهُمْ اى في الإثم والخير. قال الطيبي هذا عامٌ في الخَلق والخُلق والشعار ... مرقاة شرح مشكوة ج٨ ص ١٥٥ كتاب اللباس.

Scanned with CamScanner

بلکه نبي عليه السلام او صحابه کرامو به په يو مُستحب کار کښ هم د غير مُسلمو د مُشابهت نه ځان ساتل. ددې يو څو نمونې ستاسو د وړاندې بيانوم :

۱ . د مسلم شريف حديث دی ، حضرت عبدالله بن عمروبن العاص ﷺ فرمايي چې رسولُ الله ﷺ زما په بدن باندې دوه د زيړ رَنګ واله جامې وليدی ، نو راته وې فرمايل :

إِنَّ هٰذِهِ مِنْ ثِيَابِ الْكُفَّارِ فَلَا تَلْبَسْهَا. (۱)

دا قِسمه جامې د کافرانو وي ، بيا دا مه اَغونده.

۲ . د مسلم شريف حديث دی ، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما فرمايي چې : کله رسولُ الله ﷺ دعاشورې په ورځ (يعنی د محرم الحرام په لسم تاريخ) روژه اونيوه ، او مسلمانانو ته يې هم ددې د نيولو حکم وکړو ، نو صحابه کرامو ورته وفرمايل :

يَارَسُوْلَ اللهِ ! إِنَّهُ يَوْمٌ تُعَظِّمُهُ الْيَهُوْدُ وَالنَّصَارٰى.

اې د الله رسوله ! د عاشورې دا ورځ خو داسې ورځ ده چې يهود او نصاری هم ددې تعظيم کوي (او په دې ورځ روژه نيسي ، نو که مونږيې نيسو نو بيا خو د دوی سره مُشابهت راځي).

پيغمبر عليه السلام ورته وفرمايل :

فَإِذَا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلُ إِنْ شَاءَ اللهُ صُمْنَا الْيَوْمَ التَّاسِعَ. (۲)

آينده کال به انشاء الله مونږ ورسره د نهمې ورځ روژه هم نيسو .(ددې د پاره چې د يهودو او نصاری و سره مُشابهت رانه شي).

---

(۱) پوره حديث داسې دی : أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عَمْرِوبْنِ الْعَاصِ أَخْبَرَهُ . قَالَ رَأَى رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ ثَوْبَيْنِ مُعَصْفَرَيْنِ فَقَالَ : إِنَّ هٰذِهِ مِنْ ثِيَابِ الْكُفَّارِ فَلَا تَلْبَسْهَا . مسلم باب النهي عن لُبس الرجل الثوب المعصفر حديث ۲۰۷۷ . (مُعَصْفَرَيْنِ) : اى مَصْبُوْغَيْنِ بعصفر . (والعصفر) : صبغ اصفر اللون . شرح محمد فؤاد عبدالباقي على المسلم

(۲) صحيح مسلم باب اىّ يوم يُصام في عاشوراء حديث (۱۳۳) ۱۱۳۴ . وَفِي رِوَايَةٍ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَئِنْ بَقِيْتُ إِلَى قَابِلٍ لَأَصُوْمَنَّ التَّاسِعَ . مسلم باب اىّ يوم يُصام في عاشوراء حديث (۱۳۴) ۱۱۳۴ . قَالَ : فَلَمْ يَأْتِ الْعَامُ الْمُقْبِلُ حَتّٰى تُوُفِّيَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

Scanned with CamScanner

خو د آينده كال راتلو نه مخكې رسولُ الله ﷺ وفات شو.

۳. د ترمذي شريف حديث دى، نبي اكرم صلّى الله عليه وسلم فرمايي:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا. لَا تَشَبَّهُوْا بِالْيَهُوْدِ وَلَا بِالنَّصَارٰى، فَإِنَّ تَسْلِيْمَ الْيَهُوْدِ الْإِشَارَةُ بِالْأَصَابِعِ. وَتَسْلِيْمَ النَّصَارٰى الْإِشَارَةُ بِالْأَكُفِّ.(۱)

هغه کس د مونږ نه ندى څوک چې د مونږ نه علاوه د نورو (كفارو) سره مُشابهت كوي، (اې مسلمانانو!) تاسو د يهودو او عيسانانو سره مُشابهت مه كوئ، يقينًا د يهودو سلام په ګوتو سره اِشاره كول دي، او د عيسايانو سلام د لاس په وَرغوي سره اِشاره كول دي.

فائده: پس معلومه شوه چې نبي كريم صلى الله عليه وسلم په خپله هم د غير مُسلمو د مُشابهت نه ځان ساتل، او خپل اُمت يې هم منع كړى.

الله ﷻ دې مونږ ټول د غير مُسلمو د مُشابهت نه اُوساتي، او د خپل محبوب پيغمبر محمّدٌ رّسولُ الله صلى الله عليه وسلم په نقشِ قدم باندې دې راته د تللو توفيق رانصيبه كړي، آمين.

د كافرانو سره مُشابهت خطرناك دى

فقهاؤ خو تر دې پورې ليكلي چې كه يو سړى قصدًا د كافرانو مُشابهت اِختياروي، د يهودو او عيسايانو طريقې خپلوي، او په دې باندې راضي هم وي نو بيا دا كس كافِر دى. او كه په دې راضي نهٔ وي نو بيا صرف ګناهګار دى. د يو څو كتابونو عبارات درته نقل كوم:

۱. د احنافو په مشهور كتاب "معين المفتي" كې ذكر دي:

څوک چې قصدًا د كافرانو مُشابهت اِختيار كړي، يا د عيسايانو طريقې خپلې كړي، يا د هغوى د صَليب نَخه په غاړه كې واچوي، يا د مجوسيانو ټوپۍ په سَر كړي نو په دې سره دا سړى كافر كيږي.

(۱) ترمذي باب ما جاء في كراهية اشارة اليد بالسلام حديث ۲٦۹٥. هذا حديث اسناده ضعيف، و روى ابن المبارك هذا الحديث عن ابن لهيعة فلم يرفعه. وقال الالباني: حسن

البته علامه ابومسعود رحمه الله او حموي رحمه الله ورسره دا قيد لګولی چې که ددې کارونو د کولو سره سره یې د اِسلام د سپکاوي اِراده هم وه نو بیا دا سړی کافر دی ، او که داسلام د سپکاوي اِراده یې نه وه نو بیا ګناهګار دی . (۱)

۲ . د حنابلهؤ په کتاب " الإنتصار " کې ذکر دي چې چا د کافرانو طريقه خپله کړه . د هغوی لباس یې واغوست ، یا یې د هغوی مخصوص پټه اُوتړله ، یا یې صَليب په سينه باندې رازوړند کړو ، نو دا کارونه کول حرام دي ، بلکه علماؤ پرې د کفر فتوئ ورکړی . (۲)

۳ . شيخ خليل المالکي رحمه الله په " المختصر " کې ليکلي دي :

مسلمان په هغه وخت کې کافر کيږي چې کله دې (نعوذُ بالله) حضرت عُزير عليه السلام ته د الله ﷻ ځوي اُووايي ، یا نور کفري الفاظ ووايي ، یا داسې کفري کارونه وکړي چې هغهَ د کافرانو سره خاص وي ، لکه د کافرانو مخصوصه پټه زوړندول ، یا د يهودو او عيسايانو خاص ټوپۍ استعمالول . (۳)

نبي عليه السلام ګيره خرَيونکي ته کتل هم خوَښ نه کړه

ګيره خرېل داسې بَدترينه ګناه ده ، او د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم ورنه دومره نَفرت ؤ چې دوی ګيره خرَيونکي کس ته کتل هم خوَښ نه کړه ، او مخ یې ورنه اُوګرځول .

علامه ابن کثير رحمه الله په " البداية والنهاية " کې ، او علامه ابن اثير رحمه الله په خپل کتاب " الکامل في التاريخ " کې يوه واقعه رانقل کړی :

چې کله نبي کريم ﷺ د مختلفو ملکونو بادشاهانو ته د اسلام د دعوت په باره کې خطونه وليږل ، نو په دې کې یې يو خط د فارس بادشاه کِسریٰ ته هم د حضرت عبدالله بن حذافه رضي الله عنه په لاس ور وليږل ، چې په هغې کې ده ته هم د اسلام دعوت ورکړې شوې ؤ .

کله چې هغه د نبي عليه السلام خط اوکته نو وې شلول ، او وې ويل :

زما غلام او ماته داسې خط ليکل ؟

(۱) معين المفتي ، مكانة اللحية في الاسلام ص ٦٦ .

(۲) الانتصار ، مكانة اللحية في الاسلام ص ٦٧ .

(۳) المختصر للخليل المالكي باب الردة ، مكانة اللحية في الاسلام ص ٦٧ .

يا ده خپل ګورنر " بازان " ته خط وليږل کوم چې د يمن ګورنر ؤ ، ده ورته ليکلي وو ، چې دوه مضبوط کسان حِجاز (يعنی مدينې منورې) ته وليږه ، چې دغه حجازي کس ماته راولي ، کوم چې ماته خط راليږلې دی .

نو بازان دوه مضبوط کسان (بابويه او خرخسره) د پيغمبر عليه السلام پسې ور وليږل کله چې دا دوه کسان مدينې منورې ته راغله او د رسولُ الله ﷺ په خدمت کې حاضر شو ، دوی چونکه ګيرې خريلې وی او بريتونه يې غټ پريخي وو :

فَكَرِهَ النَّظَرَ إِلَيْهِمَا . پيغمبر عليه السلام دوی ته کتل هم خوښ نه کړه (او مخ يې ورنه اوګرځول) ، او ورته وې ويل :

وَيْلَكُمَا مَنْ أَمَرَكُمَا بِهٰذَا ؟ تاسو لره هلاکت دی ، تاسو ته ددې ګيرې خريلو حکم چا کړی ؟

هغوی ورته وويل : أَمَرَنَا رَبُّنَا . يَعْنِيَانِ كِسْرٰى . مونږ ته خپل رب يعنی کسریٰ بادشاه ددې حکم کړی . (عجمي خلقو به خپل بادشاه ته رَب ويل) .

رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وفرمايل :

وَلٰكِنْ رَبِّيْ أَمَرَنِيْ بِإِعْفَاءِ لِحْيَتِيْ وَقَصِّ شَارِبِيْ . (۱)

ليکن ماته خو زما رب د ګيرې د غټولو او بريتونو د کټ کولو حکم کړې دی .

(نوټ : دا اوږده واقعه ده خو ما صرف مطلبي ځای ورنه رانقل کړو . ابوالشمس)

فايده : په دې واقعه کې يو څو خبرې د سوچ قابلې دي : اوله دا چې دا دوه کسان د بادشاه قاصدان وو ، او د هر قاصِد احترام کولې شي اګرچې هغه کافر او دُشمن هم وي .

دويم دا چې دا دواړه ميلمانه وو ، او نبي عليه السلام به د ميلمنو ډير قدر کولو .

خو باوجود ددينه د ګيرې خريلو په وجه رسولُ الله صلی الله عليه وسلم دوی ته هيڅ توجّه ورنه کړه ، او دوی ته يې کتل هم خوښ نه کړه .

---

(۱) البداية والنهاية ج۳ ص ۲۶۹ ، حياة الصحابة ج۱ ص ۱۱۵ ، الكامل في التاريخ لابن الير الجزري ۲ / ۹۷ طبع دارالكتب العلمية بيروت ، كتاب الوفاء باحوال المصطفى ، مكانة اللحية في الاسلام ۲۵ ، اختلاف امت اور صراط مستقيم ص ۲۳۶ ، آپ کے مسائل اوران کا حل ج۸ ص ۲۹۶ .

ددینه به تاسو ته د ګیرې خرپلو د ګناه اندازه هم لږیدلې وي چې دا څومره عظیمه ګناه ده.

بل دا چې څوک په دُنیا کې د حضور صلی الله علیه وسلم په شان خپل شکل و صورت جوړول نه خوښوي نو هغه به د پیغمبر علیه السلام د شفاعت اُمید څنګه او ساتي ؟

څکه چې په دُنیا کې رسول علیه السلام ګیره خرَیونکي ته کتل خوښ نه کړه نو په قیامت کې به د هغه شفاعت څنګه وکړي ؟

ګیره خریونکې هر وخت او په هر ځای کې مسلسل ګناهګار وي

عام ګناهونه (لکه زِنا ، لِواطت ، شراب څکل ، سود خوري وغیره) داسې دي چې تر څو پورې انسان په دې ګناهونو کې اَخته وي نو دې ګناهګار وي ، او دایمان نور دده نه جدا وي، خو چې د ګناه نه فارغ شي نو بیا د اِیمان نور ورته واپس راشي ، او د ګناه کولو سزا ورپسې نور لیکل بند شي .

د مسلم شریف حدیث دی ، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

لَا يَزْنِي الزَّانِيْ حِيْنَ يَزْنِيْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ . وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِيْنَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ . (۱)

زاني چې کله زِنا کوي نو په دې وخت کې دې مومِن نه وي ، هم دغه رنګې غَل چې کله غَلا کوي نو په دې وخت کې دا مومِن نه وي .

یعنی ددې ګناهونو کولو په وخت کې دده اِیمان کامِل نه وي ، او د اِیمان نُور دده نه جدا وي ، خو چې کله د ګناه نه فارِغ شي نو نُورِ اِیماني ورته واپس راشي ، او د ګناه لیکل دده پسې نور بند شي .

خو ګیره خریل داسې بَدترینه ګناه ده چې تر څو پورې ده ورنه توبه نه وي ویستې هر وخت دې ګناهګار وي ، او ګناه ورپسې مسلسل لیکلې شي : که انسان روان وي نو هم ګناهګار دی ، که ناست وي نو هم ګناهګار دی ، که مونځ کوي نو هم ګناهګار دی ، که روژه یې نیولې وي نو هم ګناهګار دی ، که د بیتُ الله طواف کوي نو هم ګناهګار دی ، که حجرِ اَسود څکلوي نو هم ګناهګار دی ، که د نبي علیه السلام د رَوضې مبارکې مخامخ درود و سلام وایي نو هم ګناهګار دی ، حتّی چې د هر عبادت کولو په وخت دې ګناهګار دی .

---

(۱) مسلم باب بیان نقصان الایمان بالمعاصي ... حدیث ۵۷ ، وهکذا ذکر البخاري في صحیحه ، مشکوة ص ۱۷ .

ځکه د ګيرې خرېلو دا ګناه دائمي ده، څليريشت (۲۴) ګنټې دده په مَخ باندې د ګناه اَثر وي، او دا مَسخ شوې صورت يې هر وخت د نبي عليه السلام د طريقې خلاف ښکاري.
ګويا هر وخت دا انسان دا ګناه نوې نوې کوي، نو دګيرې خريلو دا ګناه مسلسل دده پسې ليکلې شي.
او ددې سره دا خبره لازمي ده چې دده اِيمان به کامِل نه وي، او د اِيمان نُور به دده نه هميشه لرې وي، چې په نتيجه کې به يې اِيمان ناقص او کمزورې وي.
علماؤ ليکلي دي: دا خو ښکاره خبره ده چې څوک عينِ د عبادت کولو په وخت کې د الله تعالی نافرماني کوي نو دده عبادت به څه قبول شي؟ او ګيره خريل يا د موټې نه کمول خو داسې ګناه ده چې هر وخت د انسان سره يو ځای وي. (۱)
لهذا انسان دې د ځان سره سوچ وکړي او د خپل عقل نه دې پوښتنه وکړي چې کله د يو کس په مَخ باندې د عبادت په دَوران کې هم د الله ﷻ د نافرمانۍ نخه (ګيره خريل يا د موټې نه کمول) موجوده وي، او دا کس په دې باندې پښيمانه او ملامَته هم نه وي، او ددې ګناه نه توبه هم نه اُوباسي، نو آيا دغه عبادت به قبول شي او که نه؟ (۲)
خلاصه دا چې دا نور ګناهونه يو مَحدود وخت لري، په هماغه وخت کې د انسان پسې ددې ګناه ليکلې شي، خو دګيرې خريلو ګناه دائمي ده، هر وخت انسان په ګناه کې اَخته وي، او تر څو پورې يې چې ورنه توبه نه وي ويستې هر وخت دده پسې دا ګناه مسلسل نوې نوې ليکلې شي.
بل دا چې د انسان په وجود کې مُشرَّف اَندام مخ دی. او س چې د انسان دغه مُشرَّف او مبارک مخ هم لائق د لعنت وي، او د رسولُ الله ﷺ د طريقې خلاف وي نو دا خو د انسان د پاره غټه بَدبختي ده.

(۱) آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۸ ص ۳۱۵ تخريج شده ايڈيشن.
(۲) آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۸ ص ۳۲۰ تخريج شده ايڈيشن.

Scanned with CamScanner

ګیره خرېل ښکاره ګناه . او ښکاره بغاوت دی

محترمو ! ګناهونه په دوه (۲) قِسمه دي : یو قِسم هغه ګناهونه دي چې انسان یې په پټه باندې کوي ، او دویم قِسم هغه ګناهونه دي چې انسان یې بَرسَرِ عام ښکاره کوي .

پس کومه ګناه چې انسان په پټه باندې کوي نو اُمید شته چې ده ته معافي وکړې شي .

لیکن کومه ګناه چې انسان ښکاره کوي ، نه د الله ﷻ نه شرمیږي ، او نه د انسانانو نه شرمیږي نو دداسې کس د پاره دمعافۍ دروازه هم بنده وي .

د بخاري شریف حدیث دی ، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

كُلُّ أُمَّتِي مُعَافًى إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ...(۱)

زما هر یو اُمتي قابل د معافۍ او بخنې دی (چې الله ﷻ یې په خپل فضل او رحم سره ټول ګناهونه معاف کړي) مګر څوک چې ښکاره ګناهونه کوونکې وي هغوی ته الله ﷻ معافي نه کوي (تر څو پورې یې چې ددې ښکاره ګناه نه توبه نه وي ویستې ، او ددینه منع شوې نه وي) .

مُجاهِرین هغه چاته وایي چې بَرسَرِعام ښکاره ګناه کوي ، نه د الله ﷻ نه شرمیږي او نه د بندګانو نه .

اوس ګیره خرېل یا د موټې نه کمول هم ښکاره ګناه ده ، چې په هر ځای کې یې خلق ښکاره کوي ، د هیچا نه نه شرمیږي ، بیا دګیرې خرېلو نه روستو دا ګیر خرېلې ددې مَسخ شوې صورت سره په ښکاره باندې په معاشره کې ګرځي راګرځي ، حالانکه دده په مخ باندې د ګناه آثر ښکاره موجود وي .

ګویا دا ګیر خرېلې بِزَبانِ حَال خلقو ته دا واضحه کول غواړي چې او ګورئ ما څنګه په ښکاره طریقې سره د الله او د رسول حکم مات کړو ، د نبي کریم صلی الله علیه وسلم

---

(۱) بخاري باب ستر المومن على نفسه حديث ۶۰۶۹ ، مسلم الزهد والرقائق باب النهي عن هتك الانسان ستر نفسه حديث ۲۹۹۰ .

﴿ مُعَافًى ﴾: اى يَعْفُوا اللهُ عَنْ زَلَّتِهِ بِفَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ . ﴿ اَلْمُجَاهِرِيْنَ ﴾: المعلنون بالمعاصي والفسوق . تعليق مصطفى البغا على البخاري .

ښائسته سُنت او واجب عمل مې د خپو لاندې کړو ، او د رسول الله ﷺ د شکل و صورت بَرخلاف د مشرکينو او مجوسيانو شکل مې جوړ کړو .

نو ځکه ګيره خريل غټه ګناه ده .

بلکه که مونږ د دُنيا قانون ته اوګورو نو کوم مُجرم چې په پټه باندې جُرم کوي نو حکومتِ وقت د هغه سره د نرمۍ معامله کوي ، او اُميد شته چې هغه معاف کړي .

ليکن کوم مُجرم چې ښکاره مقابلې ته راشي ، او د بَغاوت جَنډه اُوچته کړي نو د دُنيا په هيڅ قانون کې هم دا مُجرم د معافۍ حَقدار نه دی ، بلکه د اکثرو په نزد د سزاے موت حقدار دی . نو چې کله د دُنيا د يو وړوکي قانون ښکاره باغي ته دومره سخته سزا ده ، نو اوس چې کوم کس ښکاره ګيره خرَی ، او په ښکاره طريقې سره د الله او د رسول نافرماني کوي نو آيا ددې کس د پاره به څومره سخته سزا د الله ﷻ په نزد مقرر وي ؟

او همدغه مطلب د رسول الله صلی الله عليه وسلم ددې حديث مبارک دی چې :

كُلُّ أُمَّتِيْ مُعَافًى إِلَّا الْمُجَاهِرِيْنَ .

ګيره خريل د حضرت لوط عليه السلام د قوم عمَل دی

علامه جلال الدين سيوطي رحمه الله په خپل تفسير " اَلدُّرُّالْمَنْثُوْر فِي التَّفْسِيْرِ بِالْمَأْثُوْر " کې ليکلي دي چې : الله ﷻ د کومو ګناهونو په وجه د حضرت لوط عليه السلام قوم تباه کړې وُ ، په هغې کې د يوې ګناه ذکر خو قرآن کريم کړی : چې په دوی کې د لِواطت بيماري وه ، يعنی د هلکانو سره به يې بَدفِعلي کوله ، او د نورو ګناهونو ذکر رسولُ الله صلی الله عليه وسلم کړی چې : دوی به ګيرې خريلی ، د خپو ګِيتی به يې پټې ساتلی ، او په سَندرو (ګانو بجَانو) کې به اَخته وو .(١)

او دوی به دا ګيرې ځکه خريلی چې دوی کې به کومو کسانو لِواطت کولو نو هغوی به د خلقو ځان طرف ته مائله کولو د پاره ګيرې خريلی ، يا به يې لنډولی ، ددې د پاره چې د بَدکِرداره خلقو ورته ميلان پيدا شي .(٢)

---

(١) تفسير درمنثور .

(٢) از افادات مفتي رشيد احمد صاحب .

د ګيرې په خرېلو يا د موټي نه په کمولو سره نبي عليه السلام خفه کيږي

په احاديثو کې ذکر دي چې رسولُ الله صلى الله عليه وسلم ته د اُمت أعمال پيش کولې شي . اوس چې کله د يو مسلمان دګيرې خريلو عمَل پيغمبر عليه السلام ته پيش شي نو هغوی به پرې څومره خفه شي .

د دُنيا قانون دادی چې هيڅ کله عاشِق خپلې معشوقې او مَحبوبې ته تکليف ورکول نه غواړي ، او هيڅوک خپل مُحسِن خفه کول نه غواړي .

نو رسول الله ﷺ خو دخپل اُمت دپاره دير تکليفونه برداشت کړي ، هر وخت او په هر ځای کې يې د اُمت د بخښې د پاره الله ﷻ ته دير سوالونه ، زاری او ژړاګانې کړي .

اوس چې کله د يو اُمتي دګيرې خريلو عمل هغوی ته پيش شي نو په دې سره به د هغوی زړه ته څومره تکليف اُورسي ؟ چې دا خو زما هغه اُمتيان دي چې د دوی د هدايت او بخښې د پاره ما شپه او ورځ الله ﷻ ته سوالونه کول ، ليکن دوی ته زما شکل و صورت جوړول هم خوښ نه دي ، بلکه دوی زما د شکل سره داسې نَفرت لري چې زما د شکل جوړولو په ځای دوی د اسلام د دُښمنانو يعنی مشرکينو او مجوسو شکل جوړ کړې دی .

الله ﷻ دې په هر مسلمان کې دا اِحساس پيدا کړي چې داسې عمل او نه کړي په کوم چې عظيم مُحسِن ، سردارِ دوجهان محمّدٌ رّسولُ الله صلى الله عليه وسلم خفه کيږي .

د ميرزا قتيل واقعه :

ميرزا قتيل د دِهلي (هندوستان) يو مشهور شاعِر تير شوې دی ، د پيغمبر عليه السلام په شان او صفت کې يې اُوږدې اُوږدې قصيدې او اشعار جوړ کړي ، د اِيران يو کس دده دا اَشعار واوريده نو دير متأثِره شو ، او په زړه کې يې د ميرزا قتيل سره د ملاقات شوق راپيدا شو ، ځکه دده داګمان وُ چې ګني دا به دير لوي عالِم او بزرګ انسان وي ، نو د اِيران نه دده د ملاقات د پاره روان شو ، کله چې دِهلي ته اورسيده ، نو په پوښتنه پوښتنه يې دده کور پيدا کړو ، دده پوښتنه يې وکړه ، کور واله ورته ووېل چې بهر وتلې دی ، دې د هغه د تلاش پسې رااُووت ، د نايي (حجام) په دُکان کې يې وليده چې ګيره يې خريله .

دې بزرګ چې کله ميرزا صاحب په دې حالت کې وليده نو حيران شو چې دا خوهغه شخصيت دی چې ده د پيغمبر عليه السلام په باره کې بهترينې قصيدې او آشعار جوړ کړي حالانکه دې خو ګيره خری ، نو بې اِختياره يې د خُولې نه اُووت :

آغا ريش مے تراشي؟

صاحبه ! ته خو ګيره خرې ، دا ولې ؟

دا شاعِر حاضِر جوابې وُ ، دې کس ته يې جواب ورکړو :

ريش را مے تراشم ولے دلِ کسے نه مے خراشم.

ګيره خريم خو ليکن د چا زړه نه زخمي کوم (يعنې چا ته تکليف نه ورکوم) .

د شاعر مقصد دا وُ چې ګني ګيره خريل دومره غټه ګناه نه ده ، بلکه د مسلمان زړه آزاره وَل او خفه کول غټه ګناه ده .

نو دې کس ورته عجيبه جواب ورکړو :

آرے دلِ رسول الله را مے خراشي.

(اې ظالمه ! دا صحيح ده چې ته د چا مسلمان زړه نه زخمي کوې خو د سُنتو په پرېښودو سره) ته خو د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم زړه زخمي کوې.

يعنې کله چې ته د نبي کريم صلی الله عليه وسلم سُنت پرېږدې او ستا دا عمل پيغمبر عليه السلام ته پيش شي نو په دې سره رسول الله ﷺ خفه کيږي .

کله چې دې شاعر دا خبره واوريده نو ډير غټ آثر يې ورباندې وکړو ، او د بې هوشۍ عجيبه کيفيت ورباندې راغی ، کله چې په هوش کې راغی نو د ګيرې خريلو نه يې پَخه توبه اُوويسته ، او دې بزرګ ته يې وويل :

جزاک الله که چشمم باز کردي ٭ مارا باجانِ جان همراز کردي

الله تعالی دې تا ته خير درکړي چې تا زما سترګې کلاؤ کړې ، او تا زما رابطه زما د محبوب سره جوړه کړه .

فائده : پس معلومه شوه چې کله نبي اکرم صلی الله عليه وسلم ته د مسلمانانو د ګيرې خريلو عمل پيش شي نو يقيني چې ډير به ورباندې خفه کيږي.

Scanned with CamScanner

په کوم زړه کې چې د نبي ﷺ د شکل مبارک سره نفرت وي په هغې کې اِيمان باقې نه پاتې کيږي

کله چې د يو مسلمان په زړه کې د رسول الله صلی الله عليه وسلم د شکل و صورت سره نَفرت وي ، او دا ورته ښه نه ښکاري ، بلکه د مشرکينو او مجوسو دشکل سره يې محبت وي، او د دوی په شان خپل شکل جوړوي نو په داسې زړه کې اِيمان هيڅ کله باقي نه پاتې کيږي .

ځکه چې د چا په زړه کې يقيني د پيغمبر عليه الصلوة والسلام سره محبت وي نو هغه خامخا د دوی شکل هم جوړوي .

دا خو عجيبه خبره ده چې يو طرف ته په خُله باندې د رسول الله ﷺ دمحبت دعویٰ کوي ، او بل طرف ته د هغوی د شکل سره دومره نَفرت لري چې ږيره نه پرېږدي ، بلکه د يهودو ، مجوسيانو ، عِيسَيانو او مشرکينو په شان يې ږيره خريلې وي ، نو داسې کس خو په خپله دعویٰ کې خالصه دروغجن دی .

آخِر داسې څه مجبوريت دی چې مسلمان د خپل خوږ پيغمبر محمّدٌ رّسولُ الله ﷺ شکل پريخود ، او د غير مُسلمو په شان يې خپل صورت جوړ کړو ؟

الله ﷻ دې په هر مسلمان کې دا فکر او اِحساس پيدا کړي چې په هر کار کې د نبي عليه السلام اِتباع وکړي .

ږيره خريونکې به قيامت کې په کومو سترګو د نبي ﷺ سره مخامخ کيږي ؟

حديث کې راځي چې انسان په کوم حالت کې وفات شي نو په همدغه حالت کې به د قيامت په ورځ دده حشَر کيږي . مثلاً د زِنا ، غلا ، او شرابو څکلو په حالت کې وفات شي نو په همدغه حالت کې به د قيامت په ورځ راپاځي . او که د نيک کار کولو په وخت انسان وفات شي نو هم په همدې حالت کې به دده حشَر کيږي .

اوس چې کوم انسان ږيره خريلې وي ، يا يې د موټې نه کمه کړې وي ، او دې په دې حالت کې وفات شي نو د قيامت په ورځ دده حشر به هم په همدې ږيره خريلو حالت کې کيږي .

Scanned with CamScanner

نو دا انسان به څنګه د شفاعت د پاره د نبي علیه السلام سره مخامخ شي ؟ ځکه ده خو د هغوی په شان خپل شکل و صورت نه دې جوړ کړی ، بلکه د مشرکینو او مجوسو شکل يې جوړ کړې دی.

حالانکه پیغمبر علیه السلام په دُنیا کې ګیره خریونکي ته کتل هم نه دي خوښ کړي ، او مخ مبارک يې ورنه ګرځولې دی.

نو انسان که په دې مَسخ شوي صورت کې د رسولُ الله ﷺ سره مخامخ شي ، او خُدا نَخَواسته نبي علیه السلام ورنه مخ مبارک واړوي ، او ورته ووايي چې :

ما خو په دُنیا کې د خپل اُمت د پاره ډېر تکلیفونه برداشت کړي وو ، د دوی د بخښې د پاره مې ټوله شپه الله ﷻ ته ژړا او زاري کوله، او په هر حالت کې مې خپل اُمت یاد ساتلی ، خو اې انسانه ! تاته زما شکل و صورت جوړول هم خوښ نه وو ، چې زما په شان ګیره دې پرېښې وی ، بلکه د مجوسو او عیسایانو په شان شکل دې جوړ کړی دی.

نو چې کله رسول علیه السلام انسان ته دا خبره وکړي نو بیا به د انسان د پاره بله کومه آسره پاتې شي چې دده په کار راشي ؟

لهذا انسان ته په دُنیا کې د خپل محبوب محمدرّسولُ الله صلی الله علیه وسلم په شان شکل و صورت جوړول په کار دي چې صبا د قیامت په ورځ خو هغوی سره سترګې مخامخ کولې شي.

په ګیره خریونکي به نبي ﷺ څنګه د اُمتي ګیدو ګمان وکړي ؟

د بخاري او مسلم شریف حدیث دی ، نبي اکرم صلی الله علیه وسلم فرمايي چې زه به په حوضِ کوثر باندې یم او خپل اُمت ته به اُوبه ورکوم ، او څوک چې ددې نه اُوبه اُوڅکي هغه به بیا هیڅ کله نه تږې کیږي.

خو څه کسان به داسې وي چې هغوی به حوضِ کوثر ته راتلل او غواړي ، خو فرښتې به يې منع کړي ، نه به يې پرېږدي ، زه به ورته ووايم :

إِنَّهُمْ أُمَّتِيْ . دوی خو زما اُمتیان دي.

فرښتې به عرض وکړي : إِنَّكَ لَاتَدْرِيْ مَا أَحْدَثُوْا بَعْدَكَ.

تا ته پته نشته چې دوی د تاسو نه روستو څومره بِدعات اِيجاد کړي .(يعنی په ظاهره خو دا تاسو ته خپل اُمتيان ښکاري ، خو دوی په دين کې نوې نوې خبرې ايجاد کړې وی) .

نبي عليه الصلوة والسلام فرمايي چې زه به ووايم :

سُحْقًا سُحْقًا لِمَنْ غَيَّرَ بَعْدِيْ . (۱)

چا چې زما نه پس دين بدل کړی هغوی د پاره هلاکت او لرې والې دی ، دا د مانه لرې کړئ .

فائده ۱۰۰ :- د عبرت مقام دی چې کله ددې بدعتيانو شکل و صورت د مسلمانانو په شان وُ ، ګيرې يې پريخې وی ، ځکه خو نبي اکرم ﷺ ورباندې د اُمتي کيدو شک راغی ، او فرښتو ته يې ووېل چې دا خو زما اُمتيان دي ، ولې يې منع کوئ ؟ خو چې کله ورته د هغوی حقيقت معلوم شو نو پيغمبر عليه السلام وفرمايل : د دوی د پاره هلاکت او لرې والې دی ، دا د مانه لرې کړئ او جهنم ته يې بوځئ .

اوس چې چا د مُشرکينو او مجوسيانو غوندې ګيره خرېلې وي ، او بريتونه يې غټ پريخې وي ، دمسلمان شکل يې د سره نه وي جوړ کړی ، نو آيا په ده باندې به نبي عليه السلام د اُمتي کيدو ګمان وکړي ؟ آيا دا کس به فرښتې حوضِ کوثر ته راپرېږدي ؟

الله ﷻ مو دې د داسې بدحالت نه اوساتي . لهذا مسلمان ته د اوس نه سوچ په کار دی او د اوس نه خپل شکل د رسولُ الله ﷺ غوندې جوړول په کار دي ، ددې د پاره چې د قيامت په ورځ د محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله عليه وسلم د حوضِ کوثر اُوبه او شفاعت خو را ته نصيبه شي .

ګيره خريل او بيا د نبي ﷺ روضې مُبارکې ته حاضري کول ؟

محترمو مسلمانانو ! ډيره د آفسوس خبره ده چې ډير خلق داسې دي چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم روضې مبارکې ته هم په داسې حالت کې حاضري کوي چې ګيره يې پاکه خرېلې وي ، او دنبي ﷺ طريقې خلاف يې خپل شکل جوړ کړې وي .

(۱) بخاري بابٌ في الحوض حديث ۵۶۸۳ ، ۵۶۸۴ . مسلم باب استحباب إطالة الغرّة ... حديث ۲۴۹ ، ابن ماجه ذكرُ الحوض حديث ۴۳۰۶ .

نو کم از کم انسان ته دا سوچ په کار دی چې زه په دې حالت کې د خپل خوږ پیغمبر روضې مبارکې ته حاضرېږم ، نو آیا نبي علیه السلام به په دې نه خفه کیږي چې ما د هغوی د شکل و صورت خلاف د اِسلام د دُشمنانو ، د مشرکینو او مجوسو شکل جوړ کړی ؟ آیا دا د پیغمبر ﷺ په شان کې بې اَدبي نه ده ؟

لهذا انسان ته په کار دي چې کله د سردارِ دوجهان محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم روضې مبارکې ته حاضرېږي نو کم از کم چې دا خپل مَسخ شوې شکل و صورت خو صحیح کړي ، د نبي ﷺ د سُنتو موافق ګیره پرېږدي ، ددې ګناه نه توبه اُوباسي ، او آینده ددې نه دبچ کیدلو پوخ عزَم او پخه اِراده وکړي .

او که داسې او نه کړي نو خُدا نَه خَواسته هسې نه چې په دې حاجي باندې د شیخ سعدي رحمه الله دا شِعر صادق شي ، هغه وايي :

خَرِ عیسٰی اګرش به مکه رود ❁ چو بیاید هنوز خَر باشد

د حضرت عیسی علیه السلام خَر که چیرته مکې ته هم لاړ شي ، خو چې واپس راشي نو هماغه خَر به وي . (۱)

قدرمنو ! چې کله د یو انسان په زړه کې د نبي کریم ﷺ د شکل مبارک سره نَفرت وي ، او د هغوی شکل جوړول نه غواړي نو دې به د هغوی سِیرت څنګه خپل کړي ؟

او چې د چا شکل او سِیرت دواړه د پیغمبر خلاف وي نو د هغه په زړه کې به د نبي علیه السلام سره محبت څنګه راشي ؟ ځکه که دده په زړه کې یقیني د هغوی سره محبت وی نو بیا به یې د هغوی هره اَدا ، خپلوله .

او کله چې په زړه کې د رسولُ الله ﷺ سره محبت نه وي نو بیا د انسان اِیمان هم کامِل نه وي . ځکه پیغبر علیه السلام فرمایي :

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتّٰى أَكُوْنَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهٖ وَوَلَدِهٖ وَالنَّاسِ أَجْمَعِيْنَ . (۲)

(۱) اختلاف اُمت اور صراط مستقیم ص ۲۴۲ .

(۲) رواه البخاري كتاب الايمان باب حبُّ الرسول صلى الله عليه وسلم من الايمان حديث ۱۵ ، وأخرجه مسلم في الايمان بابُ وجوب محبة رسول الله صلى الله عليه وسلم أكثر من الاهل والولد والوالد رقم ۴۴ .

Scanned with CamScanner

په تاسو کې يو کس تر هغه وخته پورې کامل مؤمن نشي جوړيدی تر څو پورې چې ده ته زه د خپل پلار، خپلو بچو او ټولو خلقو نه زيات محبوب نه شم.

او محبت هلته راځي چې انسان د هغوی شکل و صورت، او د هغوی سيرت خپل کړي.

په اربونو روپۍ روزانه د ګيرې په خريلو خرچ کيږي

عزت منډو ! دا څومره د افسوس خبره ده چې په هر اسلامي ملک کې د ورځې په کروړونو او اربونو روپۍ د نبي کريم صلی الله عليه وسلم په سُنّتو ختمولو (يعنی ګيره خريلو) باندې خرچ کيږي، که دمياشتې يا کال حساب وکړې شي نو هغه دشمار نه هم بهر دي. حالانکه که دا روپۍ په غريبانو، کونډو، او يتيمانو باندې خرچ کيدی، يا په يو ديني کار کې خرچ کيدی نو څومره به ښه وُ.

خو مسلمان د غفلت په خوب اوده دی، د دُنيا او آخرت دواړو نقصان يې کيږي خو دې بيا هم نه راپيداريږي.

د ګيرې خريلو سائنسي، طِبي، او ډاکټري نقصانات

په ګيره پريښودو کې لکه څرنګې چې بې شماره دُنيوي او اُخروي فائدې دي نو همدغه رنګې د ګيرې په خريلو کې هم ډير نقصانات دي. يو څو نقصانات ستاسو د وړاندې ذکر کوم:

۱. **مردانه قوت کمزوري کيدل** : ټول ماهِر ډاکټران او طبيبان په دې مُتفِق دي چې کله د ګيرې خريلو په وخت پَترې (بليډ) په مخ رابنکلې شي، نو دې سره مردانه قوت کمزوري کيږي.

تر دې پورې چې که په يو خاندان کې د اووه (۷) پُښته پورې مسلسل ګيره اُوخريلې شي (يعنی د يو کس ځامن، بيا دده نمسي، کړوسي ... وغيره همداسې د اووم پُښت پورې مسلسل ګيره اُوخريْ) نو آتم (۸) پُښت به داسې پيدا کيږي چې په هغوی کې به مردانه قوت بالکل نه وي، او د مادهٔ مَنويه نه به بالکل محروم وي، ځکه د ګيرې د مادهٔ مَنويه سره قوي تعلق دی.

۲ . **جلدي امراض (Skin diseseases) پیدا کیدل** : څوک چې ګیره خرَيِ نو د بليډ په استعمال سره دده د مخ پوستکي ته سخت نقصان رسي ، ځکه په دې سره دده د مَخ پوستکي حساس (Sensitive) شي ، او ډيرې بيمارۍ ورته پيدا کيږي .

همدغه رنګې د بليډ په استعمال سره دده د مَخ په پوستکي داسې زخم پيدا کيږي چې په سترګو نه ښکاري خو د سوَزيدو اِحساس سري ته کيږي ، بيا چې کله په دې ځه ښَارخ پيدا شي نو مختلف قِسمه خطرناک جراثيم ددې د لارې نه وجود ته داخليږي ، او انسان ته د پوستکي مختلف قِسمه بيماريانې پيدا کيږي .

۳ . **د سترګو نظر کمزورې کيدل** : د ګيرې خريلو په وخت چې کله بليډ يا چاره په مخ وهلې شي نو په دې سره د سترګو رګونه متأثره کيږي ، دغه وجه ده چې څوک ګيره خرَيِ نو د ځوانئ نه د هغه د سترګو نظر کمزورې وي .

٤ . **د مرۍ او سينې رګونه متأثر کيدل** : په مَخ باندې د پَترې راښکلو په وجه د انسان د مَرۍ او سينې رګونه متأثره کيږي ، چې ددې په وجه انسان د سينې په مختلف بيماريانو کې آخته کيږي .

٥ . **اَعصابي او جِنسي نظام متأثره کيدل** : د مسلسل ګيرې خريلو په وجه د انسان په غده نخاميه (Pituatary gland) ډير غلط آثر غورځي ، چې ددې په وجه د انسان اَعصابي نظام (Nervous system) او جِنسي نظام هم ډير متأثره کيږي .

د ګيرې په باره کې د يو عيسائي ډاکټر (چارلس هومر) تحقيق

د امريکې يو مشهور عيسائي ډاکټر (چارلس هومر) ته ګيره خرَيونکو ځوانانو يو خط وليږل ، په دې خط کې دې ځوانانو د ډاکټر نه دا مطالبه کړې وه چې ته داسې يو اِنجکشَن (ستَن) اِيجاد کړه چې دهغې په لږولو سره بيا په ټول عُمر کې د انسان په مخ باندې ګيره نه راځيجي، ځکه هر وخت د ګيرې په خريلو سره زمونږ قيمتي وخت او قيمتي سَرمايه خرچ کيږي . ډاکټر چارلس هومر ورته جوابي خط ور وليږل (د هغې مضمون ستاسو د وړاندې ذکر کوم) :

" څه خلقو د ماندا مطالبه کړی چې داسې يو انجکشن ايجاد کړه چې د هغې په لږولو دوباره ګيره نه راخيجي او د هغوی قيمتي وخت او مال بچ شي . ليکن زه نه پوهيږم چې دا خلق د دې ګيرې نه ولې دومره يريږي ؟ دوی خو د سر ويښتان نه اوږده اوږده پريږدي نو د ګيرې په پريښودو کې بيا څه عيب دی چې دوی يې نه پريږدي ؟

کله چې د انسان د سر ويښتان او غوږځيږي نو خپل ځان ورته ګنجي معلوميږي او پرې شرميږي ، خو ډيره عجيبه خبره داده چې خپله ګيره په خپل لاس صفا کوي خو بيا هم څه شرم او پښيماتتيا نه محسوسوي . سره ددينه چې ګيره د نارينه کيدو غټه نخه ده ، په دې سره مردانه قوت زياتيږي ، په دې سره په انسان کې شجاعت ، بهادري او رعب پيدا کيږي ، او د سړي او ښځې په مينځ کې فرق کوونکې ده ، د ګيرې په وجه انسان د مخ او ځرمې د ډيرو بيماريو نه محفوظه کيږي ، د ګيرې په وجه انسان د خپل عزت خيال ساتي .

يو ځوان به څنګه دا آرزو وکړي چې دده مخ دې د ښځو يا ماشومانو په شان شي ، ځکه ګيره خو د سړي د مخ د پاره زينت دی ، او څوک چې د ګيرو پورې خاندي نو دا په حقيقت کې د حضرت مسيح (يعنی حضرت عيسی) عليه السلام پورې خاندي ، ځکه د هغوی ګيره مبارکه هم اوږده وه " .(١)

فايده : قدرمنو ! تاسو واوريده چې دې عيسائي ډاکټر د ګيرې اهميت په څومره بهترينې طريقې سره واضح کړو ، او د خپل پيغمبر حضرت عيسی عليه السلام سره يې څومره د قدر او احترام مظاهره وکړه .

لهذا مسلمان ته خو په طريق اولی په کار دي چې د خپل پيغمبر محمدٌ رسول الله صلی الله عليه وسلم د ښائسته تعليماتو لحاظ اوساتي ، د هغوی په نقش قدم باندې روان شي ، او د اسلام آهم حکم يعنی ګيره په سنت طريقې سره پريږدي .

٦ . **په مخ باندې دانې راختل** : بعضې وخت د ګيرې خريلو په وجه په مخ باندې ورې ورې دانې راؤخيجي چې په دې سره انسان ته د پوستکي د سوزيدو يعنی Sycosis barbae غوندې خطرناکه جلدي بيماري پيدا کيږي .

(١) مكانة اللحية في الإسلام .

۷. **نورې مختلف قسمه بيمارۍ پيدا کيدل** : د ګيرې خريلو په وجه د مذکوره بيماريو نه علاوه نورې ډيرې د پوستکي بيمارياني انسان ته لېيدې شي ، مثلاً :

د مخ داني *Acne vulgaris*

د مخ د پوستکي ځوشکي *Dandruf seborrhoes*

د مخ ميخونه *Ance rosacea*

د مخ اِلرجي *Allergy*

اِيکزيما *Eczema*

عامې داني *Boils*

ګیرې خریلو ته ګناه نه ویل ډیر خطرناک دي

ډيرو خلقو ته دګيرې خريل د سره ګناه نه معلوميږي ، بلکه دا يوه عامه خبره ګني ، حالانکه د ټولو نه غټه ګمراهي داده چې يو انسان په ګناه کې اَخته وي ، او دده سره دا اِحساس هم نه وي چې ګني زه ګناه کوم ، بلکه اُلټه ددې د جواز د پاره دلائل ذکر کوي ، نو دا بيا ډيره خطرناکه خبره ده ، ځکه په داسې کس باندې د الله ﷻ قهر او غضب نازليږي ، او داسې کس ته الله رب العزت د توبې توفيق هم نه ورکوي .

البته که يو کس ګناه کوي خو دده سره دا اِحساس هم وي چې زه د الله ﷻ نافرماني کوم ، په خپل زړه کې ورباندې پښيمانه وي نو اميد شته چې داسې کس ته الله ﷻ د توبې توفيق ورکړي .

د حضرت آدم علیه السلام د توبې قبلیدو وجه

په قرآن کريم کې د حضرت آدم عليه السلام واقعه ځای په ځای ذکر ده ، چې کله الله ﷻ دې پيدا کړو نو په جنت کې يې ورته د هر شي د خوراک اِجازت ورکړو خو صرف د يوې اُونې (غنم) د خوراک نه يې منع کړو .

کله چې د حضرت آدم عليه السلام نه د شيطان د وَسوسې په وجه دا اُونه او خوړل شوه نو الله رب العزت ورته وفرمايل :

Scanned with CamScanner

﴿ أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَن تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ وَأَقُل لَّكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴾ .(۱)

ترجمه : آیا ما تاسو دواړه ددې اونې (د خوراک) نه نه وئ منع کړي ؟ آیا دامې درته نه وو ویلي چې شیطان ستاسو ښکاره دښمن دی ؟ (دده خبره اونه منئ).

نو حضرت آدم علیه السلام د خپل عِجز او خطائي اِقرار وکړو ، په تیر کار پښیمانه شو ، او الله ﷻ ته یې عرض وکړو :

﴿ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾ .(۲)

ترجمه : اې ربه زمونږه ! مونږ په خپلو ځانونو باندې زیاتي کړې ، او که چیرته ته مونږ ته بخښنه اونکړې ، او په مونږ رحم اونکړې ، نو خامخا مونږ به د تاوانیانو نه شو .

نو چې کله حضرت آدم ﷺ د خپلې خطایې اِقرار وکړو ، او توبه یې وُویسته نو الله ﷻ یې توبه هم قبوله کړه .

د ابلیس د لعنتي کیدو وجه :

اوس بل طرفته اوګوره ، چې کله الله ﷻ حضرت آدم علیه السلام پیدا کړو ، نو فرشتو او ابلیس ته یې حکم وکړو :

﴿ اُسْجُدُوا لِآدَمَ ﴾ .(۳)

ترجمه : تاسو حضرت آدم علیه السلام ته سجده وکړئ .(۴)

---

(۱) الاعراف آیت ۲۲ .

(۲) الاعراف آیت ۲۳ .

(۳) الاعراف آیت ۱۱ ، البقرة آیت ۳۴ .

(۴) مراد د سجدې نه سجده د عبادت نده ، بلکه سجده د تعظیم مراد ده ، کومه چې په پخواني شریعتونو کې جائز وه ، لکه د حضرت یوسف علیه السلام په واقعه کې راځي ؛ ﴿ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا ﴾ . سورة یوسف آیت ۱۰۰ البته اوس په شریعتِ محمدي کې چاته سجده د تعظیم جائز نه ده بلکه منسوخ شوې ده ، اوس د بل چا د تعظیم د پاره صرف د سلام ، مصافحې او معانقې اجازت دی . دا تفصیل ابوبکر جصاص الرازي په احکام القرآن کې او مولانا مفتي محمد شفیع رحمه الله په معارف القرآن کې ذکر کړي .

Scanned with CamScanner

نو ټولو فرښتو سجده وکړه، خو ابليس اونکړه.(١)

الله ﷻ ورنه پوښتنه وکړه:

﴿ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ ﴾.(٢)

ترجمه: کله چې ما درته حکم وکړو، نو ته د سجدې کولو نه څه شي منع کړې؟ (او سجده دې ولې اونکړه؟)

نو په ځای ددې چې ده د خپلې ګناه اقرار کړې وی، ګناه ته یې ګناه ویلې وی، او معافي يې غوښتې وی. خو ده داسې اونکړه، بلکه تکبر يې وکړو، او اُلټه يې دليلونه شروع کړه

چې: ﴿ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ ﴾.(٣)

ترجمه: زه خو دده نه غوره يم، تا زه د اُور نه پيدا کړې يم، او دا دې د خټې نه پيدا کړې (نو زه څنګه ده ته سجده اوکړم؟)

نو الله ﷻ د قيامته پورې ملعون او مردُود کړو. اګر چې ډير زيات عبادتونه يې کړي وُ، خو چې د الله ﷻ حکم يې اونه منل، د ګناه احساس يې اونکړو، او اُلټه يې دلايل شروع کړه، نو الله ﷻ يې ټول عبادات هم ختم کړه، او د هميشه د پاره يې مردود او لعنتي کړو.(٤)

د مريض مثال:

ددې خبرې د ښه وضاحت د پاره درته يو مثال پيش کوم:

که چيرته يو کس مريض وي، خو ده ته دا احساس وي چې زه مريض يم، علاج طرفته متوجه وي او دوائي خوري، نو اميد شته چې دې روغ شي، او دا مرض يې ختم شي.

---

(١) ﴿ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ ﴾. الاعراف آيت ١١، البقرة آيت ٣٤.

(٢) الاعراف آيت ١٢.

(٣) الاعراف آيت ١٢.

(٤) وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الدَّوْرِيِّ رحمه الله: شَقِيَ إِبْلِيسُ بِخَمْسَةِ أَشْيَاءَ: لَمْ يُقِرَّ بِالذَّنْبِ، وَلَمْ يَنْدَمْ عَلَيْهِ، وَلَمْ يَلُمْ نَفْسَهُ، وَلَمْ يَعْزِمْ عَلَى التَّوْبَةِ، وَقَنَطَ مِنْ رَحْمَةِ اللهِ. وَسَعِدَ آدَمُ بِخَمْسَةِ أَشْيَاءَ: أَقَرَّ بِالذَّنْبِ، وَنَدِمَ عَلَيْهِ، وَلَامَ نَفْسَهُ، وَأَسْرَعَ فِي التَّوْبَةِ، وَلَمْ يَقْنَطْ مِنْ رَحْمَةِ اللهِ. منبهات ابن حجر عسقلاني باب الخماسي.

Scanned with CamScanner

خو که ده ته د سره دا احساس هم نه وي چې ګني زه مريض يم، او علاج نه کوي، نو داسې يو وخت به راشي چې دده دا مرض به زيات شي، او دده د مرګ سبب به او ګرځي.

دغه شان که يو انسان ګناه کوي، خو ده ته د ګناه احساس وي، او پرې پښيمانه هم وي، نو يو ورځ به ورته الله ﷻ د توبې توفيق ورکړي، او ګناهونه به يې معاف کړي.

او که ده ته د سره د ګناه احساس هم نوي، توبه نه اُوباسي، نو دا ددې انسان دپاره د هلاکت سبب ګرځي، داسې کس ته الله ﷻ د توبې توفيق هم نه ورکوي.

قدرمنو! همدغه شان چې کله يو کس ګيره خرائي، يا يې د موټې نه کموي، او دا ورته د سره ګناه هم نه معلومېږي نو دا بيا دَبَل ګناهونه شو: يو د ګيرې خرېلو ګناه، او بل ديته ګناه نه ويل. او داسې کس ته بيا الله ﷻ د توبې توفيق هم نه نصيبه کوي.

ګيره خريل يا د موټې نه کمول سَراسر نقصان دی

که انسان سوچ وکړي نو په ګيرې خرېلو سره انسان په ډېرو ګناهونو کې آخته کيږي، دې دا ګمان کوي چې ګني زه معمولي ګناه کوم، خو په حقيقت کې دې د شريعت ډېر آحکامات د خپو لاندې کوي، او په ډېرو غټو ګناهونو کې آخته کيږي، مثلاً:

په ګيرې خرېلو سره د انسان نه الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ ناراضه کيږي.

کراماً کاتبين فرښتې خفه کيږي.

د انسان زِينت ختميږي.

مال يې بې ځايه خرج کيږي.

وخت يې خرج کيږي.

مسلسل په هر حالت کې دده پسې نوې نوې د ګيرې خرېلو ګناه ليکلې کيږي.

په ګيرې خرېلو سره د يولک او څلېريشت زره (کم و زيات) پيغمبرانو مخالفت کيږي.

د صحابه کرامو، تابعينو، تبع تابعينو او دأمت د بزرګانو مخالفت کيږي.

د مشرکينو، مجوسو، يهودو او عيسايانو سره مشابهت راځي.

د ښځو او هِيجړاګانو سره د مشابهت په وجه د الله او د رسول د لعنت مستحق ګرځي.

تَغِير فِي خَلقِ الله راځي.

Scanned with CamScanner

د شيطان تابعداري راځي.

د ګناهِ کبيره او حرامو مُرتکب ګرځي.

د واجبو د پرېښودو مرتکب ګرځي.

د نبي کريم صلى الله عليه وسلم د ښائسته سُنتو او بهترينې طريقې خلاف وَرزي راځي.

حالانکه پيغمبر عليه السلام فرمايي:

فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِيْ فَلَيْسَ مِنِّيْ.(١)

پس څوک چې زما د سُنتو نه اِعراض وکړي نو هغه زما د ډلې نه ندی.

نو چې کله يو هوښيار کس دومره سخت وعيدونه واوري نو هغه به هيڅ کله دا زړوَرتيا او نه کړي چې ګيره اُوخري، يا يې د موټي نه کمه کړي.

څټ څټ بريتونه پرېښودل منع دي

لکه څرنګه چې ګيره پرېښودل د رسول الله صلى الله عليه وسلم او ټولو پيغمبرانو طريقه

ده نو همدغه شان بريتونه کټ کول د نبي ﷺ او ټولو انبياءِ کرامو سُنت دي. يعنى په ټولو شريعتونو کې لکه څرنګې چې د ګيرې پرېښودو حکم راغلى نو همدغه شان ورسره د بريتونو کټ کولو حکم هم راغلى.

د بخاري شريف حديث دی، نبي اکرم صلى الله عليه وسلم فرمايي:

مِنَ الْفِطْرَةِ قَصُّ الشَّارِبِ.(٢)

د بريتونو کټ کول د فِطرت نه دي (يعنى دا د ټولو اَنبياء کرامو طريقه ده، بلکه دا يو اَمر جِبلّي او فِطري دی.(٣)).

(١) بخاري باب الترغيب في النكاح حديث ٥٠٦٣، فتح الباري ٩/١٠٢.

(٢) بخاري باب قصّ الشارب حديث ٥٨٨٨. همدارنګې د مسلم شريف حديث مخکې تير شو، نبي عليه السلام فرمايي: عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ .... مسلم شريف ج١ ص ٢٢٣ حديث ٢٦١ باب خصال الفطرة، سنن ابن ماجه ج١ ص١٠٧ حديث ٢٩٣ باب الفطرة.

(٣) الفطرة: السنة القديمة التي اختارها الأنبياء عليهم السلام واتفقت عليها الشرائع فكأنها أمرٌ جبليٌّ فطروا عليه. تعليق مصطفى البغا على البخاري.

Scanned with CamScanner

بل دا چې بريتونه غټ پرېښودل او ګیره خرېیل د مشرکینو او مجوسو طریقه ده ، او پیغمبر ﷺ خپل اُمت ددې نه منع کړی. (لکه ددې خبرې تفصیل مخکې تیر شو (۱))

د غټو بریتونو پرېښودو په باره کې حضور صلی الله علیه وسلم ډیر سخت وعید فرمایلی دی ، د ترمذي شریف حدیث دی ، پیغمبر علیه السلام فرمايي :

مَنْ لَمْ يَأْخُذْ مِنْ شَارِبِهِ فَلَيْسَ مِنَّا . (۲)

څوک چې خپل بریتونه نه کټ کوي هغه د مونږ نه ندی .

لهذا د مشرکینو ، مجوسو ، سیکهانو او پهلوانانو غوندې غټ غټ بریتونه پرېښودل په شریعت کې منع دي ، بلکه داد رسول الله ﷺ د دین خلاف دي . (۳)

ګیره پرېښودل او بریتونه کټ کول د نبي علیه السلام او ټولو پیغمبرانو طریقه ده . د ترمذي شریف حدیث دی ، حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما فرمايي :

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُصُّ أَوْ يَأْخُذُ مِنْ شَارِبِهِ . قَالَ : وَكَانَ إِبْرَاهِيمُ خَلِيلُ الرَّحْمٰنِ يَفْعَلُهُ . (۴)

نبي علیه السلام به خپل بریتونه کټ کول ، او حضرت ابراهیم علیه السلام به هم همدا سې کول (یعنی هغوی به هم خپل بریتونه کټ کول)

او س چې یو سړی د پیغمبر علیه السلام طریقه پرېږدي او د اِسلام د دُشمنانو (مشرکینو او مجوسو) طریقه خپلوي ، یعنی غټ غټ بریتونه پرېږدي نو دا یقیني چې د اِیماني تقاضو خلاف ده .

(۱) خَالِفُوا الْمُشْرِكِينَ : وَفِّرُوا اللِّحَى وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ . بخاري كتاب اللباس باب تقليم الأظفار حديث ۵۸۹۲ ./ جُزُّوا الشَّوَارِبَ وَأَرْخُوا اللِّحَى . خَالِفُوا الْمَجُوسَ . مسلم باب خصال الفطرة حديث ۵۵ (۲۶۰) .

(۲) ترمذي باب ما جاء في قصّ الشارب حديث ۲۷۶۱ ، سنن النسائي قص الشارب حديث ۱۳ ، المعجم الكبير للطبراني حديث ۵۰۳۳ .

(۳) ويأخذ من شاربه حتى يصير مثل الحاجب . كذا في الضيائية . عالمكيري ج۵ ص ۳۵۸ كتاب الكراهية ، آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۸ ص ۳۱۴ .

(۴) ترمذي باب ما جاء في قصّ الشارب حديث ۲۷۶۰ .

د بريتونو ورولو مقدار

د بريتونو په باره کې په احاديثو کې د " أَحْفُوا الشَّوَارِبَ " او " أَنْهِكُوا الشَّوَارِبَ " الفاظ راغلي دي (کوم چې مخکې تير شو (١)) ، ددې دواړو مطلب دادی چې د بريتونو په کټ کولو کې مبالغه وکړئ ، يعنی په بيخ کې يې کټ کړئ .

او په کټ کولو کې مبالغه مَندوب او مستحب هم ده ، ځکه په بخاري شريف کې د حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما په باره کې نقل دي :

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُحْفِيْ شَارِبَهُ حَتّٰى يُنْظَرَ اِلٰى بَيَاضِ الْجِلْدِ ... (٢)

ابن عُمر رضي الله عنهما به د بريتونو په کټ کولو کې دومره مبالغه کوله چې د پاس شوندې د څرمنې سپينوالې به په نظر راتلو .

که بريتونه په قينچۍ باندې په بيخ کې کټ شي نو په دې سره هم ددې مبالغې واله صورت پيداکيږي ، ډيرو صحابه کرامو په دې باندې عمل کولو ، او امام اعظم ابوحنيفه رحمه الله هم همدا صورت غوره کړې وُ .

په احاديثو کې د بريتونو د پاره د " قَصُّ الشَّارِبِ " لفظ هم راغلي دی . (٣)

چې ددې معنی ده : بريتونه کټ کول (خو چې په کټ کولو کې مُبالغه نه وي) .

اوس که يو سړی د بريتونو په کټ کولو کې مبالغه او نه کړي ، او داسې أنداز کې يې کټ کړي چې د پورته شُوندې د څرمنې سپينوالې نه ښکاري ، بلکه بريتونه ښکاري ، نو دا هم جائز ده ، ځکه د لفظ د " قَصّ " نه همدا مطلب معلوميږي . او بعضې ائمه وُ دا صورت غوره کړې دی .

---

(١) أَحْفُوا الشَّوَارِبَ ...مسلم باب خصال الفطرة حديث ٢٥٩ ./ أَنْهِكُوا الشَّوَارِبَ . بخاري كتاب اللباس باب إعفاء اللحى حديث ٥٨٩٣ .

(٢) بخاري باب قصّ الشارب .

(٣) امام بخاري رحمه الله مستقل باب قائم کړی : بَابُ قَصِّ الشَّارِبِ ، او بيا يې په دې کې دا حديث رانقل کړی : مِنَ الْفِطْرَةِ قَصُّ الشَّارِبِ . بخاري باب قص الشارب حديث ٥٨٨٨ .

Scanned with CamScanner

خو ددې د پاره دا ضروري ده چې بريتونه به د مجوسيانو، سيکانو، او پهلوانانو غوندې داسې غټ غټ نه وي چې په خُله کې دننَه ننوځي، يا يې پورته طرف ته د بدمعاشانو غوندې تاؤ کړي وي. (۱)

نوټ: بريتونه خريل او کټ کول دواړه جائز دي، خو د خريلو په نسبت يې کټ کول بهتر دي. (ددې مسئلې پوره تشريح روستو په بحث د فقهي مسائلو کې راروانه ده. ابوالشمس).

مسلمانانو ته دخپلو اسلامي شعائرو حفاظت په کار دی

محترمو مسلمانانو ! که چيرته مونږ د دُنيا غير مسلمه قومونه او ګورو نو په دوی کې بعضې قومونه (لکه سيکهان او انګريزان) اوس هم داسې دي چې د خپلو مذهبي نَخو او خصوصياتو پوره حفاظت کوي، اګر چې دوی په باطل دين دي خو بيا هم خپل تَشَخّص د لاسه نه ورکوي، او خپل مخصوص شعائر نه پرېږدي.

واقعه :

د هندوستان د يو سِيکه نه يو ګير خريلي مسلمان پوښتنه وکړه چې:

دا په سَر کې مو دا لکی (يعنی سَرَی) ډيره بده ښکاري، ځکه لکی خو د ځناورو وي، نو تاسو ولې پرېږدئ؟

هغه سِيکه ورته جواب ورکړو: دا چونکه زمونږ بامبړانو (مذهبي مشرانو) پرېښې وی، اوس دا زمونږ دِيني غيرت دی چې خپل سَر پريکولو ته تيار يو خو ددې لکی (سَرَی) لرې کولو ته تيار نه يو.

---

(۱) **نوټ**: په هره جُمعه بريتونه او نوکان کټ کول په کار دي، د څلويښتو ورځو نه زيات بريتونه پرېښودل او نه کټ کول مکروهه دي، او دا سړی د وعيد مستحق ګرځي. د مسلم شريف حديث دی حضرت انس رضي الله عنه فرمايي: وُقِّتَ لَنَا فِي قَصِّ الشَّارِبِ ، وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ ، وَنَتْفِ الْإِبِطِ ، وَحَلْقِ الْعَانَةِ أَنْ لَا نَتْرُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً. مسلم حديث ٥١ (٢٥٨) بابُ خِصال الفطرة.

په "درمختار" کې ذکر دي: وَكُرِهَ تَرْكُهُ وَرَاءَ الْأَرْبَعِينَ ... علامه شامي رحمه الله ددې په تشريح کې فرمايي: قوله: (وَكُرِهَ تَرْكُهُ) اي تحريمًا. يَقُوْلُ الْمُجْتَبٰى: وَلَا عُذْرَ فِيْمَا وَرَاءَ الْأَرْبَعِيْنَ. الدر المختار و حاشيه ابن عابدين ج ٦ ص ۴۰۷.

Scanned with CamScanner

بيا دې سيکهـ دې ګير خريلي مسلمان نه پوښتنه وکړه : چې ستاسو پيغمبر (محمّدٌ رّسولُ الله ﷺ) خو هم ګيره پرېښي وه ، او تاسو ته يې هم د ګيرې پرېښودو آمر کړی . نو بيا دا ته په څه خبره د خپل پيغمبر نه مَرَوَر شوې يې چې د هغه لحاظ نه ساتې او ګيره خرې ؟

دې ګير خريلي مسلمان سره هيڅ جواب نه وُ ، زيرې سترګې يې نيولې وې ، سَرَيې ښکته کړو او ورنه روان شو .

افسوس د مسلمان په حال باندې ، چې يو سيکهـ خو د خپلو مشرانو لحاظ ساتي ، خو ليکن مسلمان د دې هيڅ لحاظ نه ساتي .

غيرمُسلِمه اګر چې په باطل دين باندې دي خو بيا هم دوی د خپلو مذهبي نَښو ، او مخصوصو شعائرو لحاظ ساتي او خپل تَشَخّص د لاسه نه ورکوي نو مسلمان ته په کار دي چې دې خو په طريقِ اولیٰ سره خپل اِسلامي تشخّص د لاسه ورنه کړي ، خپل لباس او خپل شکل و صورت د غير مسلمو غوندې جوړ نه کړي .

دُعا

الله جل جلاله دې مونږ ته دا توفيق راکړي چې د خپل خوږ پيغمبر ، سردارِ دوجهان محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله عليه وسلم په نقشِ قدم باندې روان شو ، د هغوی په شان خپل شکل و صورت او لباس جوړ کړو ، او د هغوی په شان آخلاق په ځان کې پيدا کړو .

آمِين يَارَبَّ الْعَالَمِين .

وَاٰخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د ګيرۍ خرَيونکو د پاره مختلف شبهې ، بهَانې او دلائل

محترمو ! ډير خلق داسې دي چې د هغوی سره په ذِهنونو کې د ګيرۍ پريخودو متعلق ډير شکوک او شُبهات دي ، او د ګيرۍ خريلو د پاره ورسره مختلف حِيلې او بهَانې دي .

که څوک نيک کس ورته د ګيرۍ پريخود نصيحت کوي نو په ځای د دې چې د دې ګناه نه توبه اُوباسي بلکه اُلټه د ګيرۍ خريلو د پاره د ځان نه جوړ شوي خُود سَاخته دلائل بيانوي ، چې د دې په وجه هميشه د پاره په دې عظيمه ګناه کې آخته وي ، او الله ﷻ ورته د توبې توفيق هم نه ورکوي .

د دغه بې دِينه او خواهِش پَرستو خلقو يو څو شُبهات او د هغې تفصيلي جوابات ستاسو د وړاندې ذکر کوم د دې د پاره چې انسان د ګمراهۍ او د دې عظيمې ګناه د اِرتکاب نه بچ شي .

اوله شُبهه : د ګيرۍ حکم په قرآن کريم کې نشته

بعضې خلق دا وايي چې که د ګيرۍ پريخودل ډير ضروري وی نو بيا به خامخا په قرآن کريم کې د دې حکم راغلې وی ، حالانکه په قرآن کريم کې د ګيرۍ پريخودو حکم نشته ، لهذا د ګيرۍ پريښودل څه ضروري نه دي .

نوټ : د دې شُبهې به درته څلور (۴) جوابونه ذکر کړم :

اول جواب :

په قرآن کريم کې په مختلفو ځايونو کې د نبي کريم صلی الله عليه وسلم د اِطاعت حکم راغلی دی ، الله تعالی فرمايي :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا أَطِيْعُوا اللّٰهَ وَأَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ ﴾ .(١)

(١) النساء آيت ٥٩ .

Scanned with CamScanner

ترجمه : اې د ايمان خاوندانو ! تاسو حکم اومنئ د الله ، او حکم اومنئ (د هغه) د رسول .

بل ځاى الله رب العزت فرمايي :

﴿ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ ﴾ . (١)

ترجمه : او رسول (صلى الله عليه وسلم) چې تاسو ته څه درکوي هغه واخلئ ، او د څه شي نه چې تاسو منع کړي د هغې نه منع شئ .

فائده : د آيت الفاظ چونکه عام دي نو أقوالو او أفعالو دواړو ته شامل دى .يعنى رسول عليه السلام چې تاسو ته د کوم شي حکم کوي هغه قبول کړئ ، او د څه شي نه مو چې منع کوي د هغې نه منع شئ .

په قرآن کريم کې د نبي عليه السلام اِطاعت لازم ګرځولې شوې دى ، الله تعالى فرمايي :

﴿ مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ ٱللَّهَ ﴾ . (٢)

ترجمه : څوک چې د پيغمبر (عليه السلام) اِطاعت وکړي (يعنى د هغه خبره اُومني) نو بيشکه ده د الله اِطاعت وکړو .

او د پيغمبر عليه الصلوة والسلام په خپله هم ګيره وه ، اُمت ته يې هم د ګيرې پريخودو حکم کړى ، او د ګيرې خريلو نه يې په سختئ سره منع کړى .

بل دا چې که يو سړى دا وايي چې "مونږ به صرف په هغه آحکاماتو باندې عمل کوو کوم چې په قرآن کريم کې ذکر دي او د دينه علاوه په نورو باندې عمل لازم نه دى " نو دا سړى په اِجماع د اُمت سره کافر دى . (٣)

رسولُ الله صلى الله عليه وسلم څه د پاسه څوارلس سوه کاله مخکې اُمت ته د دې خبر ورکړى چې داسې يوه فتنه به پيدا کيږي چې هغوى به حُجت او دليل صرف کتابُ الله مني ،

---

(١) الحشر آيت ٧ .

(٢) النساء آيت ٨٠ .

(٣) وَلَوْ أَنَّ اِمْرَأً قَالَ : لَا نَأْخُذُ إِلَّا مَا وَجَدْنَا فِي الْقُرْآنِ لَكَانَ كَافِرًا بِإِجْمَاعِ الْأُمَّةِ . بتصرف من الاحكام في اصول الاحكام (٢ / ٧٩ ، ٨٠) الطريق الى الجنة ٥٧٧ .

ددينه علاوه د نبي عليه السلام احاديث به حُجت نه مني ، نو دا خلق په اُمت کې ګمراهي خوَروونکي دي .

د ابوداوٗد شريف حديث دی ، سردارِ دوجهان محمدٌ رَسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

اَلا إِنِّيْ أُوْتِيْتُ الْقُرْآنَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ . اَلا يُوْشِكُ رَجُلٌ شَبْعَانُ عَلٰى أَرِيْكَتِهٖ يَقُوْلُ : عَلَيْكُمْ بِهٰذَا الْقُرْآنِ فَمَا وَجَدْتُمْ فِيْهِ مِنْ حَلَالٍ فَأَحِلُّوْهُ ، وَمَا وَجَدْتُمْ فِيْهِ مِنْ حَرَامٍ فَحَرِّمُوْهُ . وَإِنَّ مَا حَرَّمَ رَسُوْلُ اللهِ كَمَا حَرَّمَ اللهُ . (۱)

خبردار (ځان آګاه کړئ) ماته (د الله ﷻ د طرفه د هدايت د پاره) قرآن راکړې شوی ، او ددې سره ددې په شان بل شی هم راکړې شوی (يعنی احاديث هم راته د الله ﷻ د طرفه راکړې شوي) ، خبردار ! دير زر به داسې ډک خِيټي (يعنی په خيټه ماړه او مالدار) خلق پيدا شي چې (د تکبّر د وجې به) په خپل ځېرکټ کې پروت وي ، او خلقو ته به وايي : تاسو بس همدا قرآن کريم په ځان لازم کړئ (يعنی صرف په همدې باندې عمل کوئ) ، او کوم شی چې تاسو په قرآن کريم کې حلال بيامومی هغه حلال اوګڼی ، او څه چې په قرآن کريم کې حرام بيامومی هغه حرام اوګڼی (يعنی حلال او حرام صرف هغه دي کوم ته چې په قرآن کريم کې حلال يا حرام ويل شوي وي ، د قرآن کريم نه علاوه که په احاديثو کې يو شي ته حلال يا حرام ويل شوي وي نو هغې ته اِعتبار نشته . بيا پيغمبر عليه السلام ددې ګمراه نَظريې رَد وکړو او وې فرمايل :) حقيقت دادی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم کوم شيان حرام کړي دي دا هم د هغه شيانو په شان حرام دي کوم چې الله ﷻ په قرآن کريم کې حرام کړي .

(بيا نبي کريم صلى الله عليه وسلم د حديث په آخر کې د مثال په طور د يو څو شيانو تذکره وکړه چې ددې حُرمت په قرآن کريم کې نشته خو ما دهغې حرمت بيان کړی ، او ددينه

(۱) رواه ابوداؤد كتاب السنّة (۴۶۰۴) ، والدارمي ، وهكذا في الترمذي كتاب العلم ۲۶۶۴ ، وابن ماجه في مقدمة سننه (۱۲) ، واحمد ۱۶۷۳۲ ، مشكوة باب الاعتصام بالكتاب والسنة الفصل الثاني حديث ۲۴ ، معارف الحديث ج۸ ص ۵۰ .

Scanned with CamScanner

ځان ساتل واجب دي لکه کورنۍ څَر ، دارې لرونکې ځناور کوم چې په دارو سره ښکار کوي لکه شرمخ ، زمرې وغيره).

پس معلومه شوه چې د نبي عليه السلام حکم مثل هم په اُمت باندې فرض دي ، او د پيغمبر عليه السلام په خپله هم ګيره وه او امت ته هم د ګيرې پرېخودلو حکم کړی ، او د خريلو نه يې منع کړی.

دويم جواب :

دويم جواب دادی چې د ګيرې ثبوت په قرآن کريم کې هم شته : کله چې حضرت موسی عليه السلام د کوهِ طور نه واپس راغی ، او د خپل قوم بعضې خلق يې په ګمراهۍ کې مُبتلاء اُوليده ، حالانکه د تللو په وخت ده خپل ورور حضرت هارون عليه السلام خپل نائب مقرر کړې و ، نو ده داګمان وکړو چې ګني ده سستي او لاپَرواهي کړی نو ځکه دا قوم بعضې ګمراه شوی ، نو د ډير غصې نه يې حضرت هارون عليه السلام د ګيرې او سَر د ويښتانو نه ونيوه . حضرت هارون عليه السلام ورته وفرمايل :

﴿ يَا ابْنَ أُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي... ﴾ .(۱)

ترجمه : اې زما د مور ځويه (يعنی زما وروره) زما ګيره او زما د سَر ويښته مه نيسه .

فايده : دا آيتِ کريمه دګيرې په اُوږديدو او پرېخودو باندې واضحه دليل دی ، ځکه ګيره هلته نيول شي چې کم از کم د موټي برابر وي ، او يا زياته وي .

نو د قرآن کريم نه هم د ګيرې ثبوت اوشو ، او دا هم معلومه شوه چې ګيره د پيغمبرانو عمل دی ، ځکه لکه څرنګ چې د حضرت موسی عليه السلام ګيره وه نو همدغه شان د يو لک او څليريشت زره (کم و زيات) پيغمبرانو هم ګيرې وی .

الله رب العزت په سورة انبياء کې د پيغمبرانو دتذکرې نه پس رسولُ الله صلی الله عليه وسلم ته د دوی د اِقتداء حکم کوي :

---

(۱) سورة طه آيت ۹۴ . اى لَا تَأْخُذْ بِشَعْرِ لِحْيَتِي وَلَا بِشَعْرِ رَأْسِي . انظر تفسير القاسمي ۱۱ / ۱۸۷ ، وَفِيْهِ وكَانَ قبض عليهما يجرّه إليه مِن شِدَّةِ غَضَبِهِ .

Scanned with CamScanner

﴿ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ ﴾ .(۱)

ترجمه : دا پيغمبران هغه خلق دي کوم ته چې الله هدايت کړې وُ ، نو (اې پيغمبره !) ته هم د دوی په لاره ځه .

نو چې کله نبي ﷺ ته د دوی د اِقتداء حکم دی نو مونږ ته خو به په طريقِ اولی سره دا حکم وي چې د هغوی غونډې ګيرې هم پرېږدو او د هغوی په شان اَعمال وکړو .

دريم جواب :

دريم جواب دا دی چې په قرآن کريم کې خو دا هم نشته چې د ماسپخين مونځ څلور رکعته دی ، د ماښام مونځ درې رکعته دی ... وغيره .

نو لکه څرنګ چې په دې کې مونږ د رسولُ الله ﷺ خبره منو نو همدغه رنګې د ګيرې په باره کې هم د رسولُ الله ﷺ صريح اَحکامات موجود دي چې :

" أَعْفُوا اللِّحَى " ، " أَوْفُوا اللِّحَى " ، " أَرْخُوا اللِّحَى " او " وَفِّرُوا اللِّحَى " (۲)

نو دا خو غټ زِنديقيّت او بې ديني ده چې انسان د رسول الله ﷺ بعضې خبرې مني او د بعضو په باره کې دا وايي : دا ځکه نه منم چې د دې صريح حکم په قرآن مجيد کې نشته .

څلورم جواب :

څلورم جواب دا دی چې اَدِلّه د شرعې څلور دي :

۱. کتابُ الله ۲. سُنّتِ رسول ۳. اِجماعِ اُمت ۴. قياس .

نو لکه څرنګې چې يو شَرعي حکم په کتابُ الله سره ثابتيږي نو همدغه شان د رسولُ الله ﷺ په سُنّتو او اَحاديثو سره هم ثابتيږي .

د ګيرې پرېښودو اَهميت او تاکيد هم په احاديثو کې په صراحت سره ذکر دی ، او ګيره خريل د مجوسو او مشرکينو عمل ګرځولې شوی .

---

(۱) الانعام آيت ۹۰ .

(۲) حوالې او معناګانې يې مخکې تيرې شوې .

نو چې يو شرعي حكم په دې څلورو دلائلو كې په هر دليل سره ثابت شي په مسلمان باندې دهغې مَنل لازمي او ضروري دي.

په قرآن كريم كې خو چيرته هم دا نه دي ذكر چې گني مسلمان به صرف هغه حكم مني كوم چې په قرآن كريم كې ذكر وي، بلكه په قرآن كريم كې بار بار د رسول الله صلى الله عليه وسلم د اِتباع او اِطاعت حكم شوى.

بل دا چې په قرآن كې بعضې ځاى اِجمال ذكر وي نو رسول الله ﷺ په خپل قول او عمل سره د هغې تشريح كړې ده. اوس كه يو سړې دا وايي چې زه صرف په هغه احكاماتو باندې عمل كوم كوم چې په قرآن كريم كې ذكر دي نو بيا خو به دې دشريعت د ډيرو اَحكاماتو نه لاس اُووينځي.

لهذا لكه ځرنگې چې په دې نورو اَحكاماتو كې د نبي عليه السلام اِتباع ضروري ده نو همدغه رنگې په گيره پريخودو كې هم د رسولُ الله ﷺ اِتباع او اِطاعت ضروري دى.

دويمه شُبهه: نبي ﷺ د خپل قوم د رَسم و رِوَاج مطابق گيره پريښې وه

بعضې جاهِل او بې دِينه خلق دا وايي چې رسولُ الله صلى الله عليه وسلم د ځه شَرعي حكم په وجه گيره نه وه پريخي، بلكه د خپل قوم د رَسم و رِوَاج مطابق يې گيره پريخې وه. يعنې په هاغه وخت كې د عربو دا رِواج وُ چې گيره به يې پريخوده، نو پيغمبر عليه السلام هم د هغوى د رِواج او عادت موافق گيره پريخې وه. اوس چونكه زَمانه بَدله شوې ده، نن صبا د خلقو عادت گيره خريل دي، نو ځكه مونږ گيره خرايو.

او بيا ډير بې دِينه په كې دا هم وايي چې كه (نَعوذُ بالله) په دې دَور كې پيغمبر ﷺ موجود وى نو هغوى به هم ددې زَماني د عادت د وجې گيره خريلې وى (استغفرالله).

نوټ: ددې شُبهې په درته دوه جوابونه ذكر كړم:

اول جواب:

كه يو مسلمان په هغه دلائلو او نصوصو باندې نظر واچوي كوم چې د گيرې پريخودو په باره كې راغلي دي نو ده ته به معلومه شي چې گيره پريخودل د عربو عادت نه دى بلكه د الله تعالى حكم او د دين حصه ده، او خريل يې حرام او گناه كبيره ده.

لهذا دا يو جاهلانه او أحمقانه خبره ده چې نبي عليه السلام ګيره د عربو د عادت د وجې پرېخې وه .

دويم جواب :

د أنبياء كرامو بَعثت ددې د پاره شوې وې چې دوی غلط رَسمونه او رِواجونه ختم کړي ، نه دا چې د خلقو سره په باطل رِواجونو کې شريک شي .

عربو خو به ژوندی لوراني خښولې ، شراب به يې څکل ، سود به يې اخيسته ، په بَرَبنده به يې طوافونه کول ، جواري به يې کوله . پيغمبر عليه السلام دا ټول کارونه حرام کړه ، او خپل أمت يې ددې نه په سختئ سره منع کړو .

نو که چيرته رسول الله ﷺ د خلقو سره په هر رِواج کې شريکيدی نو بيا ولې خپل قوم يې دُشمن اوګرځيده ؟ بيا ولې دومره مجبور شو چې مدينې منوّرې ته يې هِجرت وکړو ؟ بيا ولې يې د کافرانو دلاسه دومره تکليفونه برداشت کړه ؟

معلومه شوه چې نبي عليه السلام د خپل قوم سره په هر باطل رِواج کې نه شريکيده .

البته په عربو کې بعضې خبرې د دينِ ابراهيمي نه په أصلي حالت کې راپاتې وې (ځکه عرب د حضرت ابراهيم عليه السلام د نَسل نه وو) نو بعضې کارونه په کې د حضرت ابراهيم عليه السلام نه په أصلي شکل باندې پاتې وو لکه : د ماشوم سُنتول ، نکاح کول ، ګيره پرېخودل ، او بريتونه واړه کول . او چونکه پيغمبر عليه السلام ته هم د دينِ ابراهيمي د پيروی حکم شوې وُ ، الله تعالى فرمايي :

﴿ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ﴾ . (١)

ترجمه : (اې پيغمبره !) بيا مونږ تا ته دا وحي وکړه چې ته د ابراهيم (عليه السلام) د دين پيروي وکړه ، کوم چې يو مَخيزې وُ .

نو کوم شيان چې رسول الله ﷺ په خپل حالت باندې باقي پرېښي وو ، چې په خپله يې وړباندې هم عمل کولو ، او أمت ته يې هم ددې د عملي کولو حکم کړې وُ نو دا ځکه چې دا

---

(١) النحل آيت ١٢٣ .

شيان د دينِ ابراهيمي نه په خپل اصلي حالت راپاتې وو ، او مونږ ته ددې د پيروۍ حکم شوی ، دا نه چې ګني نبي ﷺ د عربو د رِواج لحاظ ساتلی .

که حضور صلی الله عليه وسلم خالِصه د رِواج لحاظ ساتلی نو بيا خو عربو شراب هم څکل ، ژوندۍ لورانې يې هم خښولی نو بيا به يې دا هم بَرقرار ساتلې وی ؟

پس معلومه شوه چې محمّدُ رَسولُ الله ﷺ ګيره د عربو د رَسم و رِواج مطابق نه وه پريخې ، بلکه دا د ټولو اَنبياءِ کرامو او خاصکر د حضرت ابراهيم ﷺ سُنت او طريقه ده ، او د شريعت اَهم حکم دی .

او دې بې دينه خلقو ته دا ويل په کار دي چې که تاسو دا وايئ چې د نن صبا زَماني خلقو عادت ګيره خريل دي ، نو مونږ وايو چې ګيره خريل خو اصلاً د مشرکينو ، مجوسو ، يهودو ، عيسايانو او هيجړاګانو عادت دی ، دا خو د وخت په تيريدلو سره مسلمانانو دهغوی پيروي وکړه نو ځکه دا عادت په مسلمانانو کې راخور شو ، حالانکه مسلمانان د غير د مُسلمو د اِتباع نه په سختۍ سره منع شوې دی .

دريمه شُبهه : ډير عرَب او د مِصر عُلماء هم ګيرې خرَي

بعضې خلق د ګيرې خريلو د پاره دا دليل پيش کوي چې که ګيره پريخودل ضروري وی نو بيا به د عربو ډيرو مسلمانانو ګيرې نه خريلی ، ځکه اسلام خو د هماغه ځای نه راغلی .

يا د مِصر ډير علماء ګيرې خرَي ، همدغه رنګې د تُرکو بعضې مسلمانان هم ګيرې خری . معلوميږي دا چې د ګيرې پريخودل ضروري نه دي .

جواب :

په دې خبره ځان پوهه کول غواړي چې د مسلمانانو دپاره شَرعي دليل قرآن کريم او آحاديث دي ، د قرآن کريم د اَحکاماتو او د رسولُ الله ﷺ د واضحه اِرشاداتو په مقابله کې د بل هيچا عمَل هيڅ حيثيت نه لري ، او نه ددې په مقابله کې د بل چا عمل حُجت کيدې شي . که هغه عرَب وي ، که تُرک وي ، او که د مِصر واله .

Scanned with CamScanner

تر دې پورې چې که د مکې مُعظمې او مدينې منوّرې خلق د نبي عليه السلام د طريقې خِلاف يو عمل وکړي نو هغه به هم د چا د پاره حُجت نه وي، او نه بيا د دوی اِتباع ضروري ده که هر څوک د شريعت خلاف عمل کوي هغه به فاسِق و فاجِر وي، که هغه عرَب وي او که عجَم وي.

بيا خاصکر د مِصر، تُرکو او څنې اسلامي مملکتونو مسلمانان خو د يُورپې تَهذيبونو نه ډير متأثِره دي چې هُو بَهُو د هغوی په نقشِ قدم باندې روان دي نو د دوی عمل خو د هيچا د پاره حُجت نه دی، بلکه د مسلمانانو د پاره دقرآن کريم، د خپل پيغمبر، او صحابه کرامو اِتباع ضروري ده.

دې بې دِينه خلقو ته داويل په کار دي چې په دې عربو، مِصر او تُرکو کې خو ډير بزرګان، اَولياءُ الله، او مُخلِصه علماء هم شته چې هغوی د نبي عليه السلام د سُنتو مطابق ګيرې پريخې دي، نو تاسو ولې د هغوی اِتباع نه کوئ چې ددې بعضې ګيرخريلو اِتباع کوئ؟ خو د فارسی ژبې يوه مَقوله ده او ريښتيا خبره هم ده چې " خُوبِي بَد را بَهَانه بِسيَار". د بَد خُويي د پاره ډيرې بهانې وي.

څلورمه شُبهه: که ګيره پريږدو نو خلق به راپورې بيا توقې کوي

ډير خلق د ګيرې خريلو دپاره دا بَهَانه جوړوي چې که مونږ ګيره پريږدو نو بيا به راپورې خلق توقې او مَسخرې کوي، او پيغورونه به راکوي. نو ځکه ګيره نه پريږدو.

جواب:

چې کله يو سړی کامِل مومِن وي، او د رسولُ الله ﷺ پوره مُتَبِع وي، نو دده پسې به خامخا بې دِينه خلق او د شيطان ملګري توقې کوي او دده اِستِهزاء به کوي.

عام مسلمان خو پريږده چې اَنبياء کرام هم ددې بې دِينه خلقو دتوقو نه ندي بچ شوي. الله تعالی فرمايي:

﴿وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ...﴾.(۱)

(۱) الرعد آيت ۳۲، الانبياء آيت ۴۱، الانعام آيت ۱۰.

ترجمه : (اې پیغمبره !) بیشکه د تا نه وړاندې (د نورو) پیغمبرانو پورې هم توقې شوې دي .

بل ځای الله ﷻ فرمايي :

﴿ وَمَا يَأْتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴾ .(١)

ترجمه : دې منخکيني اُمتونو ته چې به هر پيغمبر راتلو نو دوی به د هغه پورې توقې کولې .

بلکه نبي کريم ﷺ ته په خپله په دُنيا کې ساحِر ، مجنون او ليونې ويل شوی .

نو چې کله د پيغمبرانو پورې توقې شوي نو دعام مسلمان پسې خو به خامخا کيږي ، او دا د قرآن کريم پيشن ګويي هم ده ، الله تعالی فرمايي :

﴿ إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴾ .(٢)

ترجمه : بيشکه چا چې جُرمونه کړي دي دوی به د مومنانو پورې خَندا کوله .

لهذا چې کله د يو مسلمان په زړه کې اِيماني غيرت وي نو هغه به هيڅ کله د چا د خبرو او توقو پَرواه او نه ساتي .

پنځمه شُبهه : که ګيره پريږدو نو د نورو قومونو په نظر کې به سپک شو

بعضې خلقو ته دا ښه معلومه وي چې ګيره خريل حرام دي خو ددې د وجې نه ګيره نه پريږدي چې بيا به د دُنيا د نورو قومونو (يهودو ، نصاریٰؤ او نورو کافرانو) په نظرونو کې سپک شي .

جواب :

اَسْتَغْفِرُالله . دا څومره د بې وقوفتيا خبره ده چې يو مسلمان د کافرو د خوشحالۍ د پاره د خپل محبوب پيغمبر " مُحَمَّدٌ رَسولُ الله صلى الله عليه وسلم " د شکل سره نَفرت کوي ، او خپله ګيره خرَي .

(١) الحجر آيت ١١ .

(٢) المطففين آيت ٢٩ .

په حقیقت کې عزت مَند هغه کس دی چې څوک د الله ﷻ په نزد عزت مَند وي ، او کافر خو د الله ﷻ په نزد ذلیله وي ، ده ته به په دوزخ کې په ذِلت سره عذاب ورکولې شي ، الله تعالی د کافر په باره کې فرمایي :

﴿...وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا﴾ . (۱)

ترجمه : ... او دا کافر به همیشه په دې عذاب کې ذلیله شوي پروت وي .

بل دا چې عزت ورکوونکې خو الله ﷻ دی ، کافر به چاته څه عزت ورکړي ؟ الله رب العزت فرمایي :

﴿أَيَبْتَغُونَ عِندَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا﴾ . (۲)

آیا دوی د کافرانو سره عزت لټوي ، حالانکه ټول عزتونه د الله سره دي .

﴿وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ﴾ . (۳)

ترجمه : (اې الله !) ته چې چاته اوغواړې نو عزت ورکوې ، او چاته چې اوغواړې نو ذِلت ورکوې . (يعنى ذليله کوې یې) .

په سورة منافقون کې الله تعالی فرمایي :

﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ . (۴)

ترجمه : او عِزت خو صرف د الله ﷻ د پاره ، دده د رسول د پاره ، او د مومنانو د پاره دی ، خو لیکن منافقان په دې نه پوهیږي .

بل دا چې که مسلمان خپله گیره ددې د پاره خرَی چې کافران ترې خوشحاله شي نو دده دا خیال غلط دی ، ځکه کافر تر هغه وخته پورې د مسلمان نه نه خوشحالیږي تر څو پورې یې

---

(۱) الفرقان آیت ۶۹ .

(۲) النساء آیت ۱۳۹ .

(۳) آل عمران آیت ۲۶ .

(۴) المنافقون آیت ۸ .

چې مسلمان د خپل دين نه نه وي اوړيدلی ، او د کافر د دين اِتباع يې نه وي کړی . الله رب العزت فرمايي :

﴿ وَلَنْ تَرْضٰى عَنْكَ الْيَهُوْدُ وَلَا النَّصٰرٰى حَتّٰى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ﴾ . (۱)

ترجمه : (اې پيغمبره !) هيڅکله به د تا نه يهود او نصارىٰ راضي نه شي ، تر دې پورې چې ته د دوی د دِين پيروي وکړې . (نو بيا به راضي شي) .

بل دا چې دا خو څه د هوښيارتيا خبره نه ده چې انسان دې کافران او دوزخيان خوشحاله کړي ليکن دګيرې په خرېلو سره دې الله او د هغه رسول خفه کړي .

قدرمنو ! مسلمان ته دا سوچ په کار دی چې کله يو کافر په خپلو کفري اَعمالو باندې نه شرمېږي او ښه په فخر سره يې کوي ، اګر چې دغه جهنم ته بوتلونکي اَعمال وي ، نو بيا ولې مسلمان په اِيمان او نيکو اَعمالو باندې شرمېږي ؟ حالانکه دا خو دده د پاره جنت ته بوتلونکي اَعمال دي .

حضرت عبد الله بن عُمر رضي الله عنهما فرمايي :

أَعَزَّنَا اللهُ بِالْإِسْلَامِ . فَمَهْمَا نَطْلُبُ الْعِزَّةَ بِغَيْرِ مَا أَعَزَّنَا اللهُ بِهِ أَذَلَّنَا اللهُ . (۲)

الله ﷻ مونږ ته په اِسلام سره عزت راکړې دی ، پس اوس که مونږ د اسلام نه علاوه په بل شي سره عزت طلب کوو نو الله ﷻ به مونږ ذليله کړي .

ډير خلق دخپلو ښځو د يَرې نه يا د ښځو د خوشحالولو د پاره ګيرې خرَيي . نو دا هم غټه بې اِيماني ده چې انسان د خپلې ښځې د خوشحالولو دپاره الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ خفه کوي . دا خو عجيبه اِنصاف دی چې انسان صرف د خپلې ښځې په خاطر د محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله عليه وسلم د صورتِ مبارکه نه اِعراض کوي ، او د مشرکينو او مجوسو صورت جوړوي .

---

(۱) البقرة آيت ۱۲۰ .

(۲) هذا حديث صحيح على شرط الشيخين ، المستدرک على الصحيحين للحاكم حديث ۲۰۷ . وفي رواية : فَقَالَ عُمَرُ : إِنَّا قَوْمٌ أَعَزَّنَا اللهُ بِالْإِسْلَامِ فَلَنْ نَبْتَغِيَ الْعِزَّةَ بِغَيْرِهِ . المستدرک على الصحيحين للحاكم حديث ۲۰۸ .

Scanned with CamScanner

بهر حال مخلوق خوشحاله کول او خپل خالق و مالک خفه کول غټه بې وقوفتیا ده ،
همدغه رنګې د دُنیا د عزت لحاظ ساتل او د آخرت د ورځې د ذِلت او رَسوایي پَرواه نه ساتل
غټ حَماقت دی .

شپږمه شُبهه : ګیره پریخودل زیات نه زیات سُنت دي

بعضې خلق د ګیرې خریلو د پاره دا دلیل بیانوي چې ګیره زیات نه زیات سُنت ده ، او د
سُنتو په پریخودلو سره سړې نه ګناهګاریږي ، بلکه صرف ملامته کیږي .
بل دا چې لکه څرنګ چې د مونږ نه نور بې شماره سُنت پاتې کیږي نو که ګیره پاتې شوه
نو هم څه غټ جُرم نه دی .

جواب :

ګیره پریخودل په اِعتبار د دَرجې سره واجب ده (او واجب هم په اِعتبار د عمل سره د
فرضو په شان وي ، یعنی لکه څرنګ چې د فرضو په پریخودلو سره انسان ګناهګار ، فاسِق و
فاجِر ګرځي نو همدغه شان د واجبو په پریخودلو سره هم انسان ګناهګار ، فاسق و فاجر
ګرځي . البته په فرضو او واجبو کې دا فرق دی چې د فرضو نه مُنکِر کافر وي ، او د واجبو نه
مُنکِر کافر نه وي ، باقي لکه څرنګ چې په فرضو عمل کول ضروري دي نو همدغه رنګې په
واجبو عمل کول هم ضروري دي)
او ګیره پریخودل څکه واجب دي چې د ګیرې په باره کې ټول احادیث په صیغې د اَمر سره
راغلي دي، نبي علیه السلام فرمايي :

" أَعْفُوا اللُّحَى " ، " أَوْفُوا اللُّحَى " ، " أَرْخُوا اللُّحَى " او " وَفِّرُوا اللُّحَى " (۱)

او دا ټولې صیغې د اَمر دي ، او اَمر د وجوب د پاره وي . لهذا ګیره پریخودل هم واجب
دي .
بل دا چې نبي علیه السلام لکه څرنګې چې اُمت ته د ګیرې د پریخودو حکم کړی نو
همدغه رنګې په خپله باندې یې هم همیشه ګیره پریخې وه ، هیچرې یې نه وه خریلی ، او نه

(۱) حوالي او معناګانې یې مخکې تیرې شوې .

Scanned with CamScanner

يې د موتي نه کمه کړې وه ، خُلفاءَ راشدينو او نورو صحابه کرامو هم په اِهتمام سره ګيرې پريخې وې هيڅ نه وه خريلې ، ددينه هم د ګيرې پريخودو وجوب معلوم شي . همدغه رنګې په څلورو وارو مذهبونو کې ګيره پريخودل واجب دي .

ګيرې ته د سُنت ويلو وجه : پاتې شوه دا خبره چې د ګيرې په باره کې کومه خبره مشهوره ده چې دا سُنت ده نو په دې ځان پوهه کړئ چې ددينه د سُنتو مشهوره معنٰى اوفِقهي حکم مراد نه دی ، بلکه دلته د سُنتو نه مراد '' طريقه محمدي '' ده .

يعنی ګيره پر نخودل طريقه محمدي (يعنی د نبي ﷺ طريقه) ده . لکه عام طور مونږ وايو چې مونځ کول او آذان کول سُنت يعنی طريقه محمدي ده ، او تَلی غږول د عيسايانو طريقه ده .

همدغه شان ګيره پريخودل هم سُنت يعنی طريقه محمدي ده ، او خريل يا کمول يې د مجوسو ، مشرکينو او کافرانو طريقه ده .

پس معلومه شوه چې ګيره پريخودل په اِعتبار د درجې سره واجب ده ، او په دې عمل نه کوونکې فاسق و فاجر او ګناهګار دی .

او که د سُنتو نه همدا مشهوره معنٰى واخلو نو انسان ته دا سوچ په کار دی چې دا ګيره پريخودل خو چيرته د الله ﷻ د دُشمن سُنت نه دي بلکه د مَحبوبِ ربِّ العالمين محمّدٌ رَسولُ الله صلی الله عليه وسلم سُنت دي . د ايمان تقاضا داده چې مسلمان به د نبي کريم ﷺ په سُنتو باندې عمل کوي ، پريږدي به يې نه .

بل دا چې د هر مسلمان په زړه کې د رسول ﷺ سره د هر څانه زيات محبت په کار دی او د محبت تقاضا داده چې د محبوب د شکل و صورت او د هغهٔ د هر عمل سره به د انسان محبت وي ، داسې نه چې د هغې نه نفرت کوي ، او د مشرکينو ا و مجوسو شکل و صورت جوړوي .

اوومه شُبهه : ډیر د ګیرو واله خلق ذهوکه باز دي

بعضې بَدبخته د ګیرې خریلو د پاره دا بهانه جوړوي چې مونږ ګیرې ځکه نه پریږدو چې ډیر د ګیرو واله دُهوکه باز وي ، ګیرې یې صرف ددې د پاره پریخي وي چې خلق ورباندې دُهوکه شي .

جواب :

دا یوه شیطاني دُهوکه ده ، نبي علیه السلام چې د ګیرې پریخودو حکم کړی نو دا خو عام دی د هر کس د پاره ددې مَنَل لازمي دي .

اوس که یو چا ګیره د دُهوکې د پاره پریخې وي نو ددې په وجه خو نورو خلقو ته ګیره خریل نه جائز کیږي . که هغه ګیره د دُهوکې د پاره پریخې وي نو ته یې د الله ﷻ د رَضا او د نبي ﷺ د اِتباع په وجه پریږده ، خلق به ستا اِتباع وکړي .

خُدَا نَخَواسته که بعضې مونځ ګزار دُهوکه کول شروع کړي نو آیا ته به بیا مونځ هم پریږدی ؟ چې زه دا مونځ ځکه نه کوم چې ډیر مونځ ګزار دُهوکه باز دي ؟

همدغه شان که ته صبا ته یو مسلمان په دُهوکه کولو اوګورې نو آیا ته به اسلام هم پریږدی ؟

اتمه شُبهه : که ګیره پریږدو نو د ګناه کولو په وخت به بیا خلق پیغور راکوي

بعضې خلقو ته شیطان دا وَسوَسه وراَچوي چې که ګیره پریږدی ، او بیا څه غلط کار وکړې : مثلاً دروغ اُووایې ، یا دُهوکه وکړې ، نو بیا به خلق پیغور درکوي چې " سره د ګیرې دروغ وائې ، او سره د ګیرې دُهوکه کوې ، ګیره دې د دُهوکې د پاره پریخې ده " .

لهذا ددې پیغورونو نه د بچ کیدو د پاره دابنه ده چې ګیره اُوخریم ، چې (نعوذُ بالله) دا د شرَم او حَیاء اَده مکمل ختمه شي او مَخه مې آزاده شي .

Scanned with CamScanner

جواب :

مسلمان ته په کار دي چې داسې د ګناه کار او نه کړي چې د هغې په وجه بيا ده ته خلق پيغور ورکوي ، بلکه ددې پيغورونو په وجه دې خپل ځان اِصلاح کړي ، او د ګناهونو نه دې مَنع شي .

او که يو کس د خلقو د پيغورونو نه دومره يَرېږي نو که صبا ده ته څوک دا پيغور ورکړي چې " ته مسلمان هم يې او دُهوکه هم کوې ، يا دروغ هم وايې " نو آيا دا سړی به ددې پيغور نه د بچ کيدو د پاره اِسلام پرېږدي ؟ هرګز نه . بلکه دې به دا ګناهونه پرېږدي .

دغه رنګې که ده ته څوک ووايي چې " دومره ښې جامې دې اغوستي دي خو کارونه د ليوَنو کوی " نو آيا دا کس به ددې پيغور نه د بچ کيدو په وجه خپلې جامې اُوباسي ؟ هرګز نه . همدغه شان دلته هم د خلقو د پيغورونو په وجه ګناه پرېښودل په کار دي ، نه دا چې غصه په ګيره سرَوَل ، او ګيره خرېل .

نهمه شُبهه : که ګيره پرېږدو نو د ګناه کولو په وجه بيا ګيره او اِسلام بَدناميږي

ډير خلق د ګيرې خريلو د پاره دا عُذر بيانوي چې که مونږ ګيره پرېږدو او بيا يوه ګناه (مثلاً دروغ ، دُهوکه وغيره) کوو نو په دې سره د ګيرې بې عِزتي کيږي او مسلمان بَدناميږي . لهذا د ګيرې د عِزت په خاطر او د مسلمان دبَدنامی نه بچ کولو په خاطر مونږ ګيره نه پرېږدو ، چې چيرته زمونږ په جه مسلمان بَدنام نه شي .

جواب :

قدرمنو ! دا يوه شيطاني وَسوسه ده چې ددې په وجه ډير خلق د ګيرې خريلو په دې عظيمه ګناه کې آخته دي .

که چيرته انسان ته شيطان په ذِهن کې دا وَسوسه وَر واچوي چې " ستا دګناهونو په وجه غونډ اسلام او مسلمانان بَدناميږي ، لهذا د اسلام د عزت په خاطر او دمسلمانانو د

بَدنامي. نه د بې کولو په خاطر ته اِسلام پریږده او سیکهـ شه" نو آیا دا کس به اسلام پريږدي او که دا ګناهونه به پريږدي ؟

دې به ګناهونه پريږدي خو اِسلام به پرې نه ږدي . همدغه شان د ګيرې د عزت په خاطر او د مسلمانانو د بَدنامې نه د بچ کولو په خاطر ګناهونه پريخودل په کار دي . نه دا چې انسان خپله ګيره اُوخرَيْ.

نهمه شُبهه : ګيره خرَيل وړه ګناه ده

بعضې خلق وايي : " مونږ دا منو چې ګيره خرَيل ګناه ده ، خو دا ګناهِ صغيره (يعنى وړه ګناه) ده ، غټه ګناه نه ده چې په خريلو يې انسان ګناهګار شي " .

جواب :

دا خبره غلطه ده چې ګيره خريل وړه ګناه ده ، بلکه دا ګناهِ کبيره ده ، ځکه ګيره پريخودل واجب دي ، او د واجبو خلاف وَرزي کول ګناهِ کبيره وي .

بل دا چې په ګناهِ صغيره باندې اِصرار (او هميش والي) کولو سره دا صغيره ګناه نه پاتې کيږي ، بلکه د دينه کبيره ګناه جوړيږي .

بل دا چې په شريعت کې د صغيرې ګناه کولو اِجازت هم نشته ، د مشکوة شريف حديث دی ، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

کوم ګناهونه چې معمولي ګڼړلې شي تاسو د هغې نه هم بچ شئ ، ځکه د الله تعالى د طرفه په دې باندې هم مؤاخذه شته . (۱)

مخکې دا خبره په تفصيل سره تيره شوی چې ګيره خريل داسې بَدترينه ګناه ده چې تر څو پورې ده ورنه توبه نه وي ويستې نو ګير خريلې هر وخت او په هر ځاى کې ګناهګار وي ، او مسلسل د ده په سې د ګيرې خريلو ګناه ليکلې شي : که انسان روان وي نو هم ګناهګار وي ، که ناست وي نو هم ګناهګار وی ، که مونځ کوي نو هم ګناهګار وی ، که روژه يې نيولې وي نو هم ګناهګار وی ، که د بيتُ الله طواف کوي نو هم ګناهګار وی ، که حجرِ اَسود ښُکلوي نو

(۱) مشکوة المصابيح ص ۱۴۵۸ از ابن ماجه .

هم ګناهګار وی، که د نبي عليه السلام د رَوضې مبارکې مخامخ درود و سلام وايي نو هم ګناهګار وی، حتّی چې د هر عبادت کولو په وخت دې ګناهګار وی.

ځکه د ږیرې خریلو دا ګناه دائمي ده، څلیریشت (۲۴) ګنټې دده په مَخ باندې د ګناه أثر وي، او دا مَسخ شوې صورت یې هر وخت د نبي عليه السلام د طریقې خلاف ښکاري.

ګویا هر وخت دا انسان نوې نوې دا ګناه کوي، نو دږیرې خریلو دا ګناه مسلسل دده پسې لیکلې شي.

نو چې کله ږیره خریل دومره عظیم جُرم دی نو دا بیا څنګه ګناهِ صغیره شوه؟ بلکه دا په ګناهِ کبیره وُ کې داخله ده.

لسمه شُبهه: په شریعت کې د ږیرې مِقدار نه دی ذِکر

ددې دوَر اکثر بې دِینه، خواهِش پرست، او بې عِلمه خلق دا خبره کوي چې "په شریعت کې دږیرې مِقدار نه دې ذکر، بَس صرف دومره ږیره پرېښودل ضروري ده چې د لرې نه په نظر راځي، او د سرې او ښځې په مینځ کې فرق پرې کیدې شي" دغه وجه ده چې ډیرو خلقو ورې ورې ږیرې پرېښې وې.

جواب:

که په احادیثو او د سِیرَت په کتابونو کې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم د ږیرې متعلق تفصیل اُوکتې شي نو د هغې نه دا خبره واضحه معلومیږي چې د نبي ﷺ ږیره مبارکه د یو موټې نه زیاته وه، ددې نه کمه نه وه.

ځکه په بعضې روایاتو کې راځي د نبي عليه السلام په باره کې راځي چې: "كَثِيرُ شَعْرِ اللِّحْيَةِ". یعنی د پیغمبر عليه السلام په ږیره مبارکه کې ویښتان ډیر وو. (۱)

په بعضو روایاتو کې راځي چې: كَثُّ اللِّحْيَةِ. د دوی ږیره مبارک ګنړه وه. (۲)

---

(۱) د مسلم شریف حدیث دی: وكان كثير شعر اللحية. د نبي ﷺ په ږیره مبارکه کې ویښتان ډیر وو.

(۲) په شمائل ترمذي کې دي: كان رسولُ الله صلى الله عليه وسلم كثّ اللحية. نبي ﷺ د ګنړې ږیرې واله ؤ.

په بعضو رواياتو کې د دوی په باره کې راځي : عَظِيْمُ اللِّحْيَةِ . (۱) يعنی ګيره مبارکه يې غټه وه .

په بعضو کتابونو کې راځي چې د نبي عليه السلام ګڼې ګيرې د دوی مُنوّره سينه ډکه کړې وه . (۲)

د سيرت په کتابونو کې همدا خبرې د خُلفاي راشدينو په باره کې هم نقل دي :

شيخ عبدالحق محدّث دِهلوي رحمه الله په مدارج النبوة کې ليکلي دي :

لِحيه امير المؤمنين علي پُر مي کرد سينه را ، و هم چنين لِحيه امير المؤمنين عمر وعثمان رضي الله عنهم اجمعين .

ترجمه : د امير المؤمنين حضرت علي رضي الله عنه ګيرې مبارکې د دوی سينه ډکه کړې وه ، همدغه رنګې د امير المؤمنين حضرت عمر او حضرت عثمان رضي الله عنهما ګيرو مبارکو هم د دوی سينې ډکې کړې وی . (يعنی ګيرې يې غټې وی) .

د حضرت عمر رضي الله عنه په باره کې نقل دي :

كَانَ كَثَّ اللِّحْيَةِ . (۳) دوی د ګڼې ګيرې واله وُ .

د حضرت عثمان رضي الله عنه په باره کې نقل دي : كَانَ عَظِيْمَ اللِّحْيَةِ . دوی د غټې ګيرې واله و .

(۱) علامه ابن جوزي رحمه الله د حضرت علي رضي الله عنه نه نقل کړي دي :
كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَظِيْمَ اللِّحْيَةِ . ذکره ابن جوزي في الوفاء باحوال المصطفى صلى الله عليه وسلم . رسول الله ﷺ د غټې ګيرې مبارکې واله وُ .
(۲) په بخاري شريف کې ذکر دي چې د حضرت خباب رضي الله عنه نه د دوی يو شاګرد پوښتنه وکړه : تاسو ته به څنګه معلوميده چې نبي کريم صلى الله عليه وسلم د ماسپښين او مازيګر په مانځه کې قراءت کوي ؟ ده ورته ووېل : موږ ته به د نبي عليه السلام د ګيرې مبارکې د حرکت نه دا معلوميده چې دوی قرآت کوي . بخاري شريف ، ابوداؤد شريف . فايده : ددينه هم معلومه شوه چې د رسول الله ﷺ ګيره مبارکه د موټي نه زياته وه .
(۳) الاستيعاب .

ددې پاس ټولو اقوالو نه معلومه شوه چې د نبي عليه السلام او خُلفاء راشدينو ګيرې مباركې دومره غټې او ګڼې وې چې په هغې باندې د عظيم، او كثير الفاظ صادقيدل. نو خامخا به دا د يو موټې د مِقدار نه زياتې وې.

بل دا چې پيغمبر عليه السلام په كومو احاديثو كې اُمت ته د ګيرې پرېخودو حكم كړې په هغې كې د " أُعْفُوا اللُّحٰى " . " أَوْفُوا اللُّحٰى " . " أَرْخُوا اللُّحٰى " او " وَفِّرُوا اللُّحٰى " (١)

دا ټول الفاظ د ګيرې په غټولو او اوږدولو باندې دلالت كوي.

بل دا چې حضرت حسان ﷺ د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په باره كې فرمايي:

وَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَلِّلُ لِحْيَتَهٗ.

ما رسول الله صلى الله عليه وسلم ليدلى چې د خپلې ګيرې مباركې خِلال يې كولو.

او خِلال خو په هغه ګيره كې كيږي كومه چې ګڼره وي. نو ددې نه هم دا معلومه شوه چې د پيغمبر عليه الصلوة والسلام ګيره مباركه د يو موټې نه زياته وه.

لهذا ددې ټولو خبرو نه معلومه شوه چې ګيره پرېخودل واجب دي، او د قبضې نه كمول يې حرام دي. په در مختار كې ذكر دي:

يَحْرُمُ عَلَى الرَّجُلِ قَطْعُ لِحْيَتِهٖ وَفِيْهِ السُّنَّةُ فِيْهَا الْقَبْضَةُ. (٢)

د سړي دپاره ګيره كټ كول حرام دي، او په دې كې مقدار مسنون يو موټې ده.

بلكه فقهاؤ ليكلي چې ګيره د يو موټې نه كمول د مغربي خلقو او هِيجړاګانو طريقه ده.

په " فتحُ القدير " او " درمختار " كې ذكر دي:

وَأَمَّا الْأَخْذُ مِنْهَا وَهِيَ دُوْنَ ذٰلِكَ كَمَا يَفْعَلُهٗ بَعْضُ الْمَغَارِبَةِ وَ مُخَنَّثَةُ الرِّجَالِ فَلَمْ يُبِحْهُ أَحَدٌ. وَأَخْذُ كُلِّهَا فِعْلُ يَهُوْدِ الْهِنْدِ وَمَجُوْسِ الْأَعَاجِمِ. (٣)

---

(١) حوالې او معناګانې يې مخكې تيرې شوي.

(٢) در مختار ج٢ ص٢٢٣.

(٣) فتح القدير ج٢ ص٧٧ طبع مصر، شامي طبع جديد ج٢ ص٤١٨، اختلاف امت اور صراط مستقيم ص٢٣٨، ٢٦٥، بحرالرائق ج٢ ص٣٠٢.

Scanned with CamScanner

ګيره د يو موټي نه كمول ددې جواز هيچا نه دې وركړى (يعنى په يو مذهب كې هم ددې جواز نشته) ، او دا كار د مغربي خلقو (آنګريزانو) ، او مُخَنثو سړو (يعنى هيجړاګانو) دى . او ټوله ګيره خريل د هندوستان د يهوديانو ، او د عجمو مجوسيانو كار دى .

شيخ عبدالحق محدّث دهلوي رحمه الله په اشعة اللمعات كې ليكلي دي :

حلق كردن لحيه حرام است ، وګزاشتن آن بقدر قبضه واجب است . (۱)

د ګيرې خريل حرام دي او د يو موټي په مقدار پريخودل يې واجب دي .

لهذا ددينه معلومه شوه چې د ګيرې شرعي مقدار كم از كم يو موټې دى . (۲)

يولسمه شُبهه : په ګيرې سره سړې بَدرَنګ او عجيبه معلوميږي

بعضې ځوانان دا وايي چې مونږ ګيره ځكه نه پريږدو چې په ګيره سره سړې بَدرَنګ ، بَد صورته ، او عجيبه معلوميږي ، نو مونږ د حُسن پيدا كولو د پاره خپلې ګيرې خريو .

جواب :

دا خو عجيبه خبره ده چې يو سړې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په ښائسته سُنتو باندې عمَل كوي ، او د نبي عليه السلام په شان شكل و صورت جوړوي نو دادې بَدرَنګ ښكاري . او څوك چې د مُشركينو ، مجوسو ، يهودو ، عيسايانو او هيجړاګانو په شان شكل و صورت جوړوي نو هغه دې ښائسته ښكاري ؟ دا خو عجيبه قضاوَت دى .

الله ﷻ په ټولو مخلوقاتو كې دير ښائست پيغمبرانو ته وركړې وي ، نو كه چيرته څوك په ګيره پريخودو باندې بَدرنګ او عجيبه معلوميدى نو بيا به (نعوذُ بالله) پيغمبرانو ته دګيرې خريلو حكم شوې وى ، حالانكه د ټولو پيغمبرانو ښائسته ګيرې وى .

د حضرت يوسف عليه السلام او نبي كريم صلى الله عليه وسلم حُسن خو مشهور دى ، حالانكه د دوى هم ګيرې وى .

(۱) اشعة اللمعات ج۱ ص ۲۲۸ .

(۲) هدايه كتاب الصوم .

پس معلومه شوه چې په ګیرې سره د انسان په حُسن او نُورانیت کې نوره هم اِضافه کیږي، وجه داده چې اَصلي حُسن او نُورانیت په انسان کې د عباداتو په کولو او تقویٰ سره پیدا کیږي . لهذا دګیرې په خریلو او د ګناهونو د سپیره توب په وجه خو انسان نور هم بَدرنګه ، بَدصورته او پیکه معلومیږي .

دولسمه شُبهه : که ګیره پریږدو نو بیا به راته حکومتي نوکري او غټې عُهدې نه ملاویږي

دیر خلق د ګیرې خریلو د پاره دا جواز بیانوي چې که مونږ ګیره پریږدو نو بیا به راته حکومتي نَوکري ، غټې غټې عُهدې او ترَقي نه ملاویږي ، ځکه دا اِنقلابي دوَر دی ، په دې کې اُوچتو او حساسو مرتبو ته د ګیرې واله نشي رسیدی .

جواب :

د ټولو نه اول په دې خبره باندې ځان پوهه کړئ چې په شریعت کې د دې اِجازت نشته چې انسان دې ځان ګناهګار کړي او دا دې نوکري یا غټې عُهدې حاصلې کړي ، یا دې د ګناه په ذریعه رِزق طلب کړي .

د مشکوة شریف حدیث دی ، رسولُ الله صلی الله علیه وسلم فرمايي :

لَا يَحْمِلَنَّكُمْ إِسْتِبْطَاءُ الرِّزْقِ أَنْ تَطْلُبُوْهُ بِمَعْصِيَةِ اللهِ ... (١)

په تاخیر سره رِزق ملاویدل دې تاسو په دې بَرآنګیخته (او آماده) نه کړي چې تاسو دا رِزق د الله ﷻ په نافرمانۍ (او ګناه) سره طلب کړئ .

یعنې د الله ﷻ په نافرمانۍ کولو سره رِزق مه طلب کوئ .

بل دا چې انسان ته غټې عُهدې او ترقي په کمال باندې ملاویږي ، یعنې چې دې خوَاري وکړي ، څه کمال او مهارت حاصل کړي نو بیا ده ته غټې عُهدې او ترقي ملاویږي .

---

(١) مشکوة المصابیح باب التوکل ، المعجم الکبیر للطبراني حدیث ٧٦٩٤ ، شرح السّنة للبغوي حدیث ٤١١٢ بابُ التوکل علی الله عز وجلّ

Scanned with CamScanner

ګيره د ترقۍ د پاره مانع او رکاوټ نه ده ، دغه وجه ده چې په دُنيا کې ډير دګيرو واله ډاکټران ، انجينران او سائنس دانان موجود دي ، او په ډيرو غټو غټو عُهدو باندې مقرر دي، حتّی چې په کُفري ملکونو کې هم د ګيرو واله په غټو غټو عُهدو مقرر دي .

که په ګيره باندې څوک د ترقۍ نه منع کيدی نو په کار ده چې سيکهانو هيڅ ترقي نه وی کړی ، ځکه هغوی دګيرو سره بريتونه هم پريخي وي . حالانکه بيا هم د هندوستان په نورو قومونو کې سيکهان ډير ترقي يافته او په غټو غټو عهدو پاندې مقرر دي .

پس معلومه شوه چې ګيره د ترقۍ د پاره مانع نه ده ،يو کس چې ترقي کوي نو هغه په محنت او مهارت سره ترقي کوي ، نه په ګيره خريلو سره .

واقعه : د ګيرې خريلو باوجود نوکري ورته ملاؤ نه شوه

ډير کرتې داسې هم شوي چې يو انسان د سرکاري نوکری حاصلولو د پاره خپله ګيره خريلې وي خو بيا هم ورته نوکري نه وي ملاؤ شوي .

مشهوره واقعه ده چې د ګيرې واله يو کس د نوکرۍ حاصلولو د پاره اِنټرويو ورکولو د پاره لاړ ، هلته ناست آفسر ورته ووېل : دلته دګيرې سره نوکري کول مشکل دي ، لهذا ګيره خريل به لازمي وي . دې کس چې دا خبره واوريده نو حيران شو چې اوس څه وکړم ؟

په آخر کې يې د ځان سره دا فيصله وکړه چې دا ګيره به اُوخريم نو نوکري خو به راته ملاؤ شي . لهذا ده خپله ګيره اُوخريله . بيا دوباره هغه آفسر ته راغلی ، هغه ورنه پوښتنه وکړه چې څنګه راغلی ؟ ده ورته ووېل : تاسو راته ويلي وو چې ګيره اُوخری نو بيا به درته نوکري ملاؤ شي . ما خپله ګيره اُوخريله ، اوس دوباره راغلم .

هغه ورنه پوښتنه وکړه : آيا ته مسلمان يې ؟ ده ورته ووېل : آو ، زه مسلمان يم . هغه ورنه بيا پوښتنه وکړه : آيا تا دا ګيره پريخودل ضروري ګڼل يا غير ضروري ؟ ده ورته ووېل: ګيره پريخودل ما د الله ﷻ او د رسول ﷺ حکم ګڼلو ، او ضروري مې ګڼله ، ځکه خو مې پريخې وه .

هغه آفسر ورته ووېل : کله چې تاته دا بنه پته وه چې ګيره پريخودل د الله او د هغه د رسول حکم دی ، او تا ضروري ګڼله ، خو بيا دې هم صرف زما په ويناً باندې دخپل رَب او خپل رسول حکم مات کړو او ګيره دې اُوخريله ، ددې مطلب دادی چې ته د الله او د رسول

Scanned with CamScanner

وَفادار نه يي . او څوک چې د خپل رَب او خپل رسول وَفادار نه وي هغه د خپل اَفسر هم وفادار نه شي کيدی ، لهذا مونږ تاته نوکري نه شو درکولی .

نو دا بَدبخته دګيرې خريلو په ګناه کې هم راغی ، او نوکري هم ورته ملاوٌ نه شوه . خَسِرَ الدّنيا والآخرة .

دِيار لسمه شبهه : زمونږ زړه او باطن صَفا دی ، لهذا ګيرې ته ضرورت نشته

بعضې جاهِله خلق دا خبره کوي چې اَصل شی د زړه اِصلاح ، د باطِن صفائي ، او د رُوح تَزکيه ده ، او هغه مونږ ته حاصله ده ، لهذا ګيرې پريخودو ته هيڅ ضرورت نشته .
يا دا چې اَصل شی تقوی ده ، او د تقوی محَل زړه دی نو که ګيره نه وي نو هِيڅ پَرواه نشته .

جواب :

چې د چا زړه او باطِن صفا وي هغه د الله ﷻ او د رسول ﷺ تابِعدار وي ، هغه خو د ګيرې خريلو غوندې عظيمه ګناه نه کوي .
دا خو عجيبه خبره ده چې انسان د نبي عليه الصلوة والسلام د صورتِ مُبارکه سره نفرت لري ، د مشرکينو او مجوسو شکل يې جوړ کړې وي ، خو بيا هم دده زړه او باطِن صَفا وي ، او بيا هم په ده کې تقوی وي ؟ دا خو نَا اَشنا منطِق دی .
ځکه تقوی خو په انسان کې هلته راځي چې دده ظاهر او باطن دواړه په شريعت برابر وي .

څوار لسمه شُبهه : آيا دا اِسلام صِرف په ګيره کې دی ؟

بعضې خلق دا وايي چې آيا دا اِسلام صرف په ګيره کې دی ، چې تاسو دګيرې پريخودو ته دومره ډير زور ورکړې دی ؟

جواب :

آو ، د هر شرعي حکم په منَلو کې اِسلام دی ، که هغه فرض وي ، که واجب وي ، که سُنّت وي او که مُستحب وي .

چې کله په سُنت طريقې سره اِستِنجاء کولو او په سُنت طريقې سره خوراک څکاک کولو کې اِسلام دی ، نو ږيره پرېښودل خو واجب دي ، د اِسلام او مسلمانۍ اَهمه نخه ده نو ددې په پرېښودو کې خو به خامخا اِسلام وي .

پنځلسمه شُبهه : ږيره هم د سَر د وېښتانو په شان ده

بعضې خلق وايي چې نبي اکرم ﷺ څنګه ږيره پرېښې وه نو همدغه شان يې د سَر وېښتان هم پرېښي وو ، نو لکه څرنګ چې د سَر وېښتان خرېل او کمول دواړه جائز دي همدغه شان د ږيرې خرېل او کمول دواړه جائز کېدل په کار دي .

ځواب :

د سَر د وېښتانو په باره کې د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم نه قَولي او فِعلي دواړه قِسمه احاديث نقل دي ، چې دا خرېل او کمول دواړه جائز دي .

د سَر په باره کې د نبي ﷺ قَولي حديث دادی کوم چې په ابوداوٗد شريف کې ذکر دی ، رسولُ الله ﷺ فرمايي :

اِحْلِقُوْهُ كُلَّهُ اَوِ اتْرُكُوْهُ كُلَّهُ . (۱)

يا ټول سَر اُوخرئ ، او يا ټول پرېږدئ .

د سَر په باره کې د پيغمبر عليه السلام فِعل دادی چې د حجّة الوداع په موقع باندې نبي عليه السلام خپل سَر مبارک خرېلې وُ ، او وېښتان يې په صحابه کرامو باندې تقسيم کړي وو .

(۱) پوره حديث داسې دی ، حضرت ابن عمر رضي الله عنه فرمايي : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى صَبِيًّا قَدْ حُلِقَ بَعْضُ شَعْرِهِ وَتُرِكَ بَعْضُهُ، فَنَهَاهُمْ عَنْ ذَلِكَ وَقَالَ: إِحْلِقُوْهُ كُلَّهُ أَوِ اتْرُكُوْهُ كُلَّهُ . ابوداود ، نسائي حديث ۴۸ الرخصة في حلق الرأس ، صحيح ابن حبان حديث ۵۵۰۹ ذكر البيان بان القزع مباح ... وَفِي رِوَايَةٍ: عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى غُلَامًا قَدْ حَلَقَ بَعْضَ رَأْسِهِ . وَتَرَكَ بَعْضَهُ، فَنَهَاهُمْ عَنْ ذَلِكَ وَقَالَ: احْلِقُوْهُ كُلَّهُ أَوْ ذَرُوْا كُلَّهُ . جامع معمر بن راشد حديث ۱۹۵۶۴ باب القزع .

ليكن د ږيرې په باره كې داسې هيڅ قِسمه قولي يا فِعلي حديث نشته چې كُني رسول الله ﷺ يا صحابه كرامو ږيره خريلې وي ، يا يې د موټي نه كمه كړې وي ، او يا يې اُمت ته ددې د خريلو حكم كړې وي.

حِيلې او بهَانې پرېږدل په كار دي

محترمو مسلمانانو ! انسان ته په كار دي چې دغه خُود سَاخته حِيلې ، بهَانې او دلائل پرېږدي ، او د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم په شان خپل شكل و صورت جوړ كړي ، او د دوی په هر حكم باندې عمَل وكړي ، ځكه د انسان د دوارو جهانو كاميابي د پيغمبر عليه السلام په كامله اِتباع كې ده ، او كامِله اِتباع هلته راځي چې مسلمان خپل ظاهِر او باطِن دواړه د نبي عليه السلام په طريقه برابر كړي.

Scanned with CamScanner

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د ګيرې متعلق ضروري فقهي مسائل

نوټ : د ګيرې متعلق درته يو څو ضروري فِقهي مسائل ذکر کوم، کوم مې چې په ډيرې خوارۍ سره د مُعتمدو کتابونو نه راجمع کړي دي، لهذا مقرّرين حضرات دې ددې نه ځانته اِنتخاب وکړي، او د موقعې مناسب أهم مسائل دې خلقو ته بيان کړي. ابوالشمس عفي عنه

اوله مسئله: ګيره پرېښودل واجب دي

ګيره پرېښودل واجب دي، او د يو موټي نه کمول يا خرېل يې حرام دي، رسولُ الله صلى الله عليه وسلم د ګيرې پرېښودو أمر کړی:

خَالِفُوا الْمُشْرِكِيْنَ: وَفِّرُوا اللُّحٰى وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ. (١)

تاسو د مشرکينو مخالفت وکړئ: ګيرې أوږدې کړئ، او بريتونه کټ کړئ.

همدارنګې په بخاري شريف او نورو د احاديثو په کتابونو کې د ګيرې متعلق چې څومره احاديث راغلي دي هغه ټول د أمر په صيغې سره راغلي دي، او أمر د وجوب د پاره وي.

او س که چيرته دا أمر د سُنّيَت د پاره وی نو بيا خو به چيرته يو ييره يا دوه ييرې د نبي عليه السلام نه د ګيرې خرېل يا کمول نقل وی، حالانکه نه په قولي حديث کې د ګيرې د خرېلو جواز شته، او نه په فِعلي حديث کې. لهذا دا دَوام او مواظبَت بِلا تَرک د وجوب کيدو قوي دليل دی. (٢)

ګيره پرېښودل واجب دي. (٣)

---

(١) بخاري کتاب اللباس باب تقليم الأظفار حديث ٥٨٩٢. مشکوة ج٢ ص ٣٨٠ باب الترجل.

وفي رواية: قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنْهِكُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللُّحٰى. بخاري کتاب اللباس باب إعفاء اللحى حديث ٥٨٩٣. وفي رواية: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ: جُزُّوا الشَّوَارِبَ وَأَرْخُوا اللُّحٰى. خَالِفُوا الْمَجُوْسَ. مسلم باب خصال الفطرة حديث ٥٥ (٢٦٠).

(٢) فتاوى محموديه ج٢٧ ص ٣٨٢.

(٣) کفاية المفتي ج٩ ص ١٧٥، کشف الباري کتاب اللباس ص ٢٥٠.

Scanned with CamScanner

دويمه مسئله : ګيره خريل يا د قبضې نه کمول حرام او ګناه کبيره ده

ګيره خريل ، يا د موټي نه کمول په اتفاق سره حرام ، ناجائز او ګناهِ کبيره ده ، ځکه پيغمبر عليه السلام د ګيرې غټولو او پرېښودلو آمر کړی ، او دغټولو ضد خريل يا کمول دي . او دا مشهوره قاعده ده چې " د يو شي آمر کول دهغې د ضد نه نَهي وي " مثلاً په مانځه باندې آمر کول د مانځه د پرېښودو نه نَهي ده .

او دلته د ګيرې په باره کې آمر د وجوب د پاره دی ، پس کله چې آمر د وجوب د پاره شو نو خامخا به د دې د ضد نه نَهي د تحريم د پاره وي . (١)

فقهاؤ په صراحت سره د ګيرې خريلو حُرمت ذکر کړی :

حَلْقُ اللِّحْيَةِ مُثْلَةٌ فِيْ حَقِّ الرِّجَالِ . وَالْمُثْلَةُ حَرَامٌ . فَحَلْقُ اللِّحْيَةِ حَرَامٌ . (٢)

ګيره خريل د سړو په حق کې مُثله ده ، او مُثله حرامه ده لهذا ګيره خريل هم حرام دي .

وَأَمَّا الْأَخْذُ مِنْهَا وَهِيَ دُوْنَ ذٰلِكَ كَمَا يَفْعَلُهُ بَعْضُ الْمَغَارِبَةِ وَ مُخَنَّثَةُ الرِّجَالِ فَلَمْ يُبِحْهُ أَحَدٌ . وَأَخْذُ كُلِّهَا فِعْلُ يَهُوْدِ الْهِنْدِ وَمَجُوْسِ الْأَعَاجِمِ . (٣)

ګيره د يو موټي نه کمول د دې جواز هيچا نه دې ورکړی (يعنی په يو مذهب کې هم د دې جواز نشته) ، او دا کار د مغربي خلقو (انګريزانو) ، او مُخَنثو سړو (يعنی هيجړاګانو) دی . او ټوله ګيره خريل د هندوستان د يهوديانو ، او د عجمو مجوسيانو کار دی .

---

(١) ان الأمر يقتضي كراهة الضد ولو ايجابًا ، والنهي كونه سنة مؤكدة ولو تحريمًا الى ما قال قول العامة مِنْ أَنَّ الْأَمْرَ بِالشَّيْءِ نَهْيٌ عَنْ ضِدِّهِ إِنْ كان واحدًا وَإِلَّا فَعَنِ الْكُلِّ .... تيسير التحرير ١ /٣٧٣ الامر يقتضي كراهة الضد ، فتاوى محموديه ج٢٧ ص ٣٨٢ .

(٢) هداية بحواله نور الضحى في ما يتعلق باللحى ص ٢٥ ، وفي الهداية : أَنَّ حَلْقَ الشَّعْرِ فِيْ حَقِّهَا مُثْلَةٌ كَحَلْقِ اللِّحْيَةِ فِيْ حَقِّ الرِّجَالِ . هداية ١ / ٢٥٥ باب الاحرام كتاب الحج ، فتاوى محموديه ج٢٧ ص ٣٩٣ ، ٣٨٣ .

(٣) فتح القدير ج٢ ص ٣٨ كتاب الصوم باب ما يوجب القضاء والكفارة طبع دار الفكر بيروت ، درمختار على الشامي (زكريا ج٣ ص ٣٩٨ كتاب الصوم باب ما يفسد الصوم مطبوعه امداديه ملتان ، بحر الرائق ج٢ ٣٠٢ ، مرقاة شرح مشكوة ١ /٣٠٢ كتاب الطهارة باب السواك ، حاشية الشلبي ١ / ٣٣٢ كتاب الصوم باب ما يفسد الصوم .

Scanned with CamScanner

يَحْرُمُ عَلَى الرَّجُلِ قَطْعُ لِحْيَتِهِ . (١) د سړي دپاره ږيره کټ کول حرام دي .

ملا علي قاري رحمه الله ليکلي دي :

قَصُّ اللِّحْيَةِ كَانَ مِنْ صَنِيْعِ الْأَعَاجِمِ ، وَهُوَ الْيَوْمَ شِعَارُ كَثِيْرٍ مِنْ أَهْلِ الشِّرْكِ وَعَبَدَةِ الْأَوْثَانِ كَالْأَفْرَنجِ ، وَالْهُنُوْدِ ، وَمَنْ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الدِّيْنِ مِنَ الْفِرْقَةِ الْمَوْسُوْمَةِ بِالْقَلَنْدَرِيَّةِ فِيْ زَمَانِنَا . (٢)

ږيره خريل د عجمو طريقه وه ، او نن صبا دا د مشرکينو ، فرنګيانو ، هندوانو او هغو خلقو طريقه ده دکومو خلقو چې په دين کې هيڅ حِصه نشته لکه نن صبازمونږ په دې زمانه کې داد قلندريه په نوم دلې غټه نخه ګرځيدلې ده .

شيخ عبدالحق محدّث دهلوي رحمه الله په " اشعة اللمعات " کې ليکلي دي :

حلق کردن لحيه حرام است ، وګزاشتن آن بقدر قبضه واجب است . (٣)

د ږيرې خريل حرام دي او ديو موټي په مقدار پريخودل يې واجب دي .

لهذا د ږيرې مَسنون مقدار يو موټې دی ، کوم چې په " عالمګيري " ، " طحطاوي " او " بذلُ المجهود " کې په تفصيل سره ذکر دی .

﴿ نوټ : د ږيرې متعلق تفصيلي بحث په دې لاندينې کتابونو کې ذکر دی : درک المأرب في احكام اللّحٰی والشوارب . هداية النور في احكام الاظفار والشعور . نورالضحٰی في ما يتعلق باللّحٰی . بذل المجهود في شرح ابوداؤد ج٥ ص٧٩ كتاب الترجل باب في أخذ الشوارب و ج١ ص ٣٣ كتاب الطهارة باب السواک من الفطرة . فتح القدير ج٢ ص ٣٤٧ كتاب الصوم باب ما يوجب القضاء والكفارة . العناية شرح هداية . رد المحتار ج٢ ص ١٧٤ فصل في مفسدات الصوم مطلب في الأخذ من ﴾ .

---

(١) در مختار ج٩ ص ٥٨٣ كتاب الحظر والاباحة فصل في البيع ، آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج٨ ص ٣١٧ .

(٢) مرقاة ج١ ص ٣٠٢ كتاب الطهارة باب السواک الفصل الاول ، درمختار على الشامي ٣٩٨/٣ كتاب الصوم مطلب في الأخذ من اللحية ، فتح القدير ٣٤٧/٢ كتاب الصوم باب ما يوجب القضاء والكفارة ، فتاوى محمودية ج٢٧ ص ٤٨٥ .

(٣) اشعة اللمعات ج١ ص ٢٢٨ .

دریمه مسئله : د موټي نه زیاته ګیره کټ کول جائز دي

اګر چې په احادیثو کې د " أَعْفُوا اللُّحٰی " ، " أَوْفُوا اللُّحٰی " ، " أَرْخُوا اللُّحٰی " او " وَفِّرُوا اللُّحٰی " (۱) الفاظ راغلي دي

او دديې ټولو تقاضا داده چې ګیره په خپل حالت پرېښودې شي او هیڅ ورنه کټ نه شي ، مګر د حدیث راوي (حضرت عبدالله بن عُمر رضي الله عنهما) دا معمول وُ چې ګیره به یې د یو موټي نه زیاته شوه هغه به یې کټ کوله .

دا حدیث امام محمد رحمه الله په کتاب الآثار کې نقل کړی ، او دا یې د امام ابوحنیفه رحمه الله مذهب ګرځولی دی .

عن ابن عمر ﷺ أنه كان يقبض على ليحته ثم يقص ما تحت القبضة . قال محمد وبه نأخذ ، وهو قول ابي حنيفة . (۲)

---

(۱) دا ټول الفاظ په مشکوة شریف او نورو د احادیثو په کتابونو کې موجود دي . مشكوة كتاب اللباس باب الترجل ص ۳۸۰ ، مسلم ۱ /۱۲۹ كتاب الطهارة باب خصال الفطرة .

(۲) كتاب الآثار ص ۱۹۸ باب حف الشعر من الوجه مطبوعه کراچي ، زيلعي ۱ /۳۳۲ كتاب الصوم باب ما يفسد الصوم ومالايفسده ، فتاوى محموديه ج۲۷ ص ۴۹۱ .

د قبضې نه د زیاتې ګیرې کټ کولو په باره کې د علماؤ اختلاف : د موټي نه زیاتې ګیرې کټ کولو په باره کې د علماؤ اختلاف دی : امام نووي رحمه الله وایي چې دا به نشي کټ کولی ، بلکه په خپل حالت به پرېښودلې شي . شرح مسلم للنووي كتاب الطهارة باب خصال الفطرة ۱ / ۱۲۹ ، كشف الباري كتاب اللباس باب اعفاء اللحى ص ۲۴۹ .

او د بعضو علماؤ په نزد د قبضې نه زیاتې حصه کټ کول مباح دي ، او دبعضو په نزد مستحب دي . الابواب والتراجم ۲ / ۱۱۰ .

صاحب د دُرمختار نه نقل دي چې یو موټي ګیره ساتل مسنون دي : والسنّة فيها القبضة . الدرالمختار كتاب الحظر والاباحة فصل في البيع ۵ /۲۸۸ .

د همدې عبارت د لاندې علامه شامي لیکلي : وهو أنّ يقبض الرجل لحيته فما زاد منه على قبضة قطعه . كذا ذكره محمد في كتاب الآثار عن الامام . قال : وبه نأخذ . كشف الباري كتاب اللباس ص ۲۴۹ . (باقي حصه په آینده صفحه لاندې حاشیه کې او ګوره)

امام بخاري رحمه الله ذكر كړي :

كان ابن عمر إذا حجّ او عتمر قبض على لحيته فمافضل أخذه . (۱)

ابن عُمر رضي الله عنه به چې كله حَج يا عُمره كوله (او كله به يې احرام كلاؤول) نو ګيره به يې په قبضه كې اونيوه، پس كومه حصه چې به د قبضې نه زياته وه هغه به يې كټ كوله .

علامه طبري رحمه الله په خپل سَنَد سره هغه حديث هم نقل كړى په كوم كې چې ذكر دي چې حضرت ابو هريرة ﷺ به هم ګيره د موټي نه زياتي حصه كټ كوله . (۲)

چونكه د ګيرې پريخودو حديث هم د ابن عمر ﷺ نه نقل دى . (۳)

او د قبضې نه د زياتي حصې كټ كول هم د همدوى نه نقل دى . (۴)

خلور اقوال : وهل يكره أخذ ما زاد على القبضة ؟ فيه وجهان : أحدهما : لا يكره لما روى البخاري ذلك من فعل ابن عمر ... وعلم مما سبق أنهم اختلفوا فيما طال من اللحية على أقوال:

الاول : يتركها على حالها ولا يأخذ منها شيئًا وهو مختار الشافعية ورجحه النووي وهو احد الوجهين عند الحنابلة .

والثاني كذلك إلا في حج او عمرة ، فيستحب أخذ شيء منها . قال الحافظ : هو المنصوص عن الشافعي .

والثالث يستحب أخذ ما فحش طولها بدون التحديد بالقبضة . وهو مختار الامام مالك ، ورجحه القاضي عياض .

والرابع : يستحب أخذ ما زاد على القبضة ، وهو مختار الحنفية . الابواب والتراجم ۲ / ۱۱۰ ، كشف الباري كتاب اللباس ص ۲۵۰ .

(۱) بخاري ج۱ ص ۸۷۵ ، اختلاف امت اور صراط مستقيم ص ۲۶۳ . حافظ ابن حجر رحمه الله د موطاء امام مالك رحمه الله روايت په دې الفاظو نقل كړى : كان ابن عمر إذا حلق رأسه أخذ من لحيته وشاربه . ابن عمر رضي الله عنهما چې به كله (په حج يا عمره كې) سَر خريل نو د ګيرې د موټي نه زياتي ويښتان او د بريتونو نه به يې هم څه ويښتان پريكول .

(۲) فتح الباري ج۱ باب تقليم الاظفار ، اختلاف أمت اور صراط مستقيم ص ۲۵۸ .

(۳) عن ابن عمر رضي الله عنهما عن النبيّ صلى الله عليه وسلم قال: أَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللُّحَى . وفي رواية : أَنَّهُ أَمَرَ بِإِحْفَاءِ الشَّوَارِبِ وَإِعْفَاءِ اللِّحْيَةِ . مسلم ج۱ ص ۱۲۹ باب خصال الفطرة .

(۴) عن ابن عمر ﷺ أنه كان يقبض على لحيته ثم يقص ما تحت القبضة . قال محمد وبه نأخذ . وهو قول ابي حنيفة . كتاب الآثار ص ۱۹۸ باب حف الشعر من الوجه مطبوعه كراچي ، زيلعي ۱ /۳۳۲ كتاب الصوم باب ما يفسد الصوم وما لا يفسده ، فتاوى محموديه ج۲۷ ص ۴۹۱ .

Scanned with CamScanner

ددې نه دا ثابتيږي چې د ږيرې وجوبي حَد يوه قبضه ده ، ددېنه زياتي واجب نه ده .(۱)

په عالمګيري کې ليکلي دي :

ولا بأس أن يقبض على لحيته فإن زاد على قبضة منها شيء جزه .(۲)

والقص سنة فيها . وهو أن يقبض الرجلُ لحيته فإن زاد منها على قبضة قطعه .(۳)

قال الغزالي : اختلف السّلف فيما زاد من اللحية فقيل لابأس أن يقبض عليها و يقص ما تحت القبضة ، كان ابن عمر يفعله ... (۴)

په فتح القدير کې ذکر دي :

قوله : هو اى القدر المسنون فى اللحية "القبضة" قال فى النهاية وما وراء ذلك يجب قطعه .(۵)

څلورمه مسئله : ږيره خريونکې فاسِق او مَردُودُ الشهادة دى

څوک چې ږيره خرَی يا يې د قبضې نه کموي نو دا سړې ښکاره فاسِق ، مَردُودُ الشهادة او ګناهګار دی . يعنى د داسې سړي ګواهي به هم نشي قبليدی .

ځکه ږيره خريل يا د موتي نه کمول د سړو په حق کې مثله ده ، او مثله حرامه ده ، لهذا ږيره خريل هم حرام دي . په بحر الرائق کې د څه تفصيل نه روستو ذکر دي :

---

(۱) آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج۸ ص ۳۰۴ تخريج شده ايڈيشن .

(۲) عالمګيري ج۵ ص ۳۵۸ کتاب الکراهية الباب التاسع عشر فى الختان طبع کوئټه . طحطاوي على الدر ۴/ ۲۰۳ کتاب الحظر والاباحة فصل فى البيع طبع دارالمعرفة بيروت ، شامي زکريا ۹/ ۵۸۳ کتاب الحظر والاباحة فصل فى البيع ، فتاوى محموديه ج۲۷ ص ۴۸۸ .

(۳) کذا ذکر محمد رحمه الله فى کتاب الآثار عن ابي حنيفة رحمه الله ، قال وبه نأخذ . کذا فى محيط السرخسي ، عالمګيري ج۵ ص ۳۵۸ کتاب الکراهية الباب التاسع عشر ، شامي زکريا ۹/ ۵۸۳ کتاب الحظر والاباحة فصل فى البيع ، فتاوى محموديه ج۲۷ ص ۴۹۱ ، آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج۸ ص ۳۱۴ تخريج شده ايڈيشن .

(۴) بذل المجهود شرح ابوداؤد ج۵ ص ۷۹ کتاب الترجل باب اخذ الشارب ، فتاوى محموديه ج۲۷ ص ۴۸۷ .

(۵) فتح القدير ج۲ ص ۲۲۰ . آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج۸ ص ۳۱۵ تخريج شده ايڈيشن .

Scanned with CamScanner

والحاصل أنّ الفسق بنفسه مانعٌ شرعًا من قبولها. (۱)

خلاصه دا چې نفسِ فِسق د قبلولو د شهادت نه مانع دی. البته که دا سړی د ګیرې خرېلو یا کمولو نه توبه اُوباسي نو بیابه دده ګواهي قبلولي شي.

پنځمه مسئله: وړه ګیره (رِیش بَچه) خرېل بِدعت دی

د بچهٔ رِیش (یعنی د وړې ګیرې) خرېل بدعت دی.

ونتف المنكبين بدعة، وهما جانبا العنفقة، وهي شعر الشفة السفلى. (۲)

البته د شونډو سره نزدې د دواړو طرفونو نه وېښتان کټ کول جائز دي، ددې د پاره چې د خوراک او څکاک په وخت په خُله کې نه ځي.

ويأخذ من شاربه حتى يصير مثل الحاجب... (۳)

شپږمه مسئله: بریتونه خرېل او کمول دواړه جائز دي، البته د خرېلو په نسبت کمول بهتر دي

د بریتونو د خرېلو په باره کې په درمختار کې دوه قوله نقل دي: یو د بِدعت، او بل د سُنّت کېدو.

(۱) البحرالرائق ج۷ ص ۹۱ كتاب الشهادة باب من تقبل شهادته ومن لا تقبل، فتاوى محمودية ج۲۷ ص ۴۹۲. كفايت المفتي ج۹ ص ۱۷۵. قال القاضي ثناء الله: فلا يقبل شهادة الفاسق إجماعًا. لان العدالة شرط في الرواية حيث قال الله تعالى: إن جاءكم فاسق بنبإٍ فتبيّنوا. ففي الشهادة بالطريق الاولى. المظهري ج۱ ص ۴۲۷. آپ کے مسائل اور اُن کا حل ج۸ ص ۳۰۲ تخريج شده ايڈيشن.

(۲) عالمگيري ج۵ ص ۳۵۸ كتاب الكراهية الباب التاسع عشر في الختان طبع كوئته. رد المحتار على الدر المختار ۹/ ۵۸۳ كتاب الحظر والاباحة باب الاستبراء وغيره فصل في البيع، طحطاوي على المراقي الفلاح ص ۴۳۱ آخر باب الجمعة طبع مصري، فتاوى محمودية ج۲۷ ص ۵۰۲.

(۳) عالمگيري ج۵ ص ۳۵۸ كتاب الكراهية الباب التاسع عشر في الختان، البحر الرائق ۸/ ۲۰۴۰ كتاب الكراهية فصل في البيع، حاشيه على الهندية ۳/ ۴۱۱ كتاب الحظر والاباحة فصل في الختان، طحطاوي على المراقي ص ۴۳۰ كتاب الصلوٰة آخر باب الجمعة طبع مصري، فتاوى محمودية ج۲۷ ص ۵۰۲، آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۸ ص ۳۱۲.

Scanned with CamScanner

حلق الشارب بدعة، وقيل سنّة. (١)

د بريتونو خريل بدعت دي، او يو قول دا هم دی چې بريتونه خريل سُنت دي.

چونکه په يو کتاب کې دواړه قولونه ذکر دي، لهذا دواړه جائز دي، په بريتونو خريلو واله باندې اعتراض نه دي په کار. (٢)

البته د خيريلو په نسبت کمول بهتر دي، ځکه چې د بريتونو خريلو په باره کې د سُنت او بِدعت کيدو دواړه قولونه شته، او چې کله يو کار د سُنت او بِدعت په مينځ کې واقع شي نو ددې پريښودل اَولیٰ دي.

وإذا تردّد الحكم بين سنّة وبدعة كان ترك السّنّة راجح على فعل البدعة. (٣)

بل دا چې په احاديثو کې د بريتونو په باره کې د "جُزُّوْا" او "أَحْفُوْا" الفاظ راغلي، چې ددې معنی ده "بنه کټ کول چې خريلو ته نژدې شي". (٤)

---

(١) حلق الشارب بدعة، وقيل سنّة. مشى عليه في الملتقى وعبارة المجتبى بعد ما رمز للطحاوي حلقه سنّة ونسبه الى ابي حنيفة وصاحبيه رحمة الله عليهم. والقصّ منه حتى يوازي الحرف الاعلى من الشفة العليا سنة بالاجماع ... درمختار مع الشامي ج٦ ص ٤٠٧ طبع كراچي كتاب الحظر والاباحة فصل في البيع، وجلد ٩ ص ٥٨٣ طبع زكريا ديوبند، طحطاوي على المراقي كتاب الصلوة آخر باب الجمعة ص ٤٣٠ طبع مصري، البحر الرائق ٨/ ٢٠٤ كتاب الكراهية فصل في البيع، سكب الانهر مع مجمع الانهر ٢/ ٢٢٦ كتاب الكراهية فصل في المتفرقات، فتاوى محمودية ج٢٧ ص ٥٠٥، ٥٠٣.

(٢) فتاوى محموديه ج٢٧ ص ٥٠٥.

د بريتونو د کمولو او خريلو باره کې د علماؤ اقوال: واختلف في المسنون في الشارب هل هو القص او الحلق؟ والمذهب عند بعض المتأخرين من مشائخنا أنّه القصّ. قال في البدائع وهو الصحيح.

وقال الطحاوي القصّ حسن والحلق أحسن وهو قول علمائنا الثلاثة. نهر.

قال في الفتح: أن ينقص حتى ينتقص عن الإطار وهو بكسر الهمزة: ملتقى الجلدة واللحم من الشفة. وكلام صاحب الهداية على ان يحاذيه. رد المحتار ج٢ ص ٥٥٠. آپ كے مسائل اور ان كا حل ج٨ ص ٣١٥ تخريج شده ايڈيشن.

(٣) شامي زكريا ٢/ ٤٠٩ باب ما يفسد الصلوة وما يكره فيها مطلب اذا تردد الحكم بين سنّة ... فتاوى محموديه ج٢٧ ص ٥٠٣.

(٤) الاحفاء قريب من الحلق، وامّا الحلق فلم يرد، بل كرهه بعض العلماء وراه بدعة. فتاوى محمودية ج٢٧ ص ٥٠٣، طحطاوي على المراقي الفلاح آخر باب الجمعة ص ٤٣٠ طبع مصر.

Scanned with CamScanner

په "کفايت المفتي" کې ذکر دي چې: بريتونه په پَتري سره خرېل جائز دي، خو بهتره داده چې په قينچۍ سره کټ کړې شي.(۱)

خلاصه دا چې د بريتونو په کټ کولو کې سُنت طريقه داده چې دا په قينچۍ سره دومره باريک کټ کړې شي چې د بريتونو لاندې څرمن په نظر راشي، ځکه په پَتري (بليډ) سره بالکل صفا کولو ته بعضې علماؤ بدعت او مکروهه ويلي.(۲)

ليکن د حَنفيهؤ په نزد جائز دي.(۲)

د بريتونو کټ کولو په باره کې چې په احاديثو کې څومره الفاظ راغلي دي نو د هغې ټولو حاصل دادی چې بريتونه په قينچۍ سره ښه په بيخ کې کټ کړې شي خو چې په پَتري (بليډ) سره صفا نه کړې شي. دغه وجه ده چې امام مالک رحمه الله په پَتري سره بالکل صفا کولو ته مُثله ويلې ده.(۳)

همدغه رنګې د شوافعو او حنابلهؤ په نزد هم په قينچۍ سره پريکول افضل دي.(۴)

اوومه مسئله: د رخسار او حلق د ويښتانو حکم:

د رخسار او حلق د ويښتانو ويستل او خريل دواړه جائز دي، البته نه خريل يې بهتر دي.

---

(۱) والمختار في الشارب ترک الإستيصال والاقتصار على ما يبدو به طرف الشفة. نووي شرح مسلم ۱/ ۱۲۹ باب خصال الفطرة، کفايت المفتي ج۱ ص۱۷۸، آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۸ ص۳۰۷.

(۲) اوجز المسالک کتاب اللباس باب ما جاء في السنّة في الفطرة: ۱۴/ ۲۳۱، شرح الزرقاني على المؤطا للامام مالک کتاب اللباس باب ما جاء في السنّة في الفطرة ۴/ ۲۸۷، الابواب والتراجم ۲/ ۱۰۹، فتح القدير کتاب الحج باب الجنايات ۲/ ۳۳۶. کشف الباري کتاب اللباس ص۲۴۵.

(۲) شرح مسلم للنووي کتاب الطهارة باب خصال الفطرة ۱/ ۱۲۹. اوجز المسالک کتاب اللباس باب ما جاء في السنّة في الفطرة: ۱۴/ ۲۳۲، حاشيه ابن عابدين کتاب الحج باب الجنايات ۲/ ۲۲۲. فتح القدير کتاب الحج باب الجنايات ۲/ ۳۳۶.

(۳) فتح الباري ۱۰/ ۴۲۵، اوجز المسالک کتاب اللباس باب ما جاء في السنّة في الفطرة: ۱۴/ ۲۳۳، کشف الباري کتاب اللباس ص۲۴۶.

(۴) فتح الباري ۱۰/ ۴۲۵، اوجز المسالک کتاب اللباس باب ما جاء في السنّة في الفطرة: ۱۴/ ۲۳۳، شرح الزرقاني على المؤطا للامام مالک کتاب اللباس باب ما جاء في السنّة في الفطرة ۴/ ۲۸۷، کشف الباري کتاب اللباس ص۲۴۶.

Scanned with CamScanner

ولا يحلق شعر حلقه ، وعن ابي ايوسف لا بأس بذلک ، ولا بأس بأخذ الحاجبين و شعر وجهه مالم يتشبه بالمخنثين . (١)

ددې عبارت نه معلومه شوه چې د حلق ويښتان خريل نه دي په كار ، البته امام ابويوسف رحمه الله ددې جواز وركړى .

د رخسار (آنګو) ويښتان خريل ، يا ويستل او خط جوړول دواړه شرعًا جائز دي ، البته علامه انور شاه كشميري رحمه الله دا بهتر نه دي ځودلي .

شاه صاحب په " فيض الباري " كې ليكلي دي :

امّا الاشعار اللتي على الخدين فليست من اللحية لغة ، وان كره الفقهاء أخذها ، لانّه إن كان بحديد فذلک يوجب الخشونة في الخدين ، وإن كان بالنتف فإنه يضعف البصر . (٢)

نوټ : د غوږونو سره نزدې چې كوم هډوكې دى ددې نه پورته د سَر حصه ده ، او لاندې د ګيرې حصه ده . لهذا پورته حصه خريل جائز دي او لاندې حصه خريل جائز نه دي . (٣)

اتمه مسئله : د ګيرې توهين كوونكې كس كافِر دى

ګيره د ټولو انبياوُ سُنّت ده . لهذا د ګيرې توهين او بې عزتي كوونكې كس بې د شک و شُبهې نه كافر دى . همدا رنګې د اِستقباح سُنّت په وجه هم انسان كافر كيږي .

قال العلامة ابن عابدين : واستقباحها كمن استقبح من آخر ... الى آن قال : ان ما كان دليل الاستخفاف يكفر به وان لم يقصد الاستخفاف . (٤)

(١) عالمګيري ٥ / ٣٥٨ كتاب الكراهية الباب التاسع عشر في الختان ... طحطاوي على المراقي ص ٣٣٠ ، ٣٣١ آخر باب الجمعة ، شامي زكريا ٩ / ٥٨٣ كتاب الحظر والاباحة فصل في البيع ، كتاب الآثار باب حف الشعر من الوجه ص ١٩٨ ، زيلعي ١ / ٣٣٢ كتاب الصوم مايفسد الصوم ، فتاوى محموديه ج٢٧ ص ٥٠٦ و ص ٥٠٧ .

(٢) فيض الباري ٤ / ٣٨٠ كتاب اللباس باب قص الشارب ، فتاوى محموديه ج٢٧ ص ٥٠٧ .

(٣) فتاوى محموديه ج٢٧ ص ٥٠٨ .

(٤) رد المحتار ج٣ ص ٣١١ مطلب في منكر الاجماع ، فتاوى حقانيه ج١ ص ٢٥٠ ، فتاوى فريديه ج١ ص ١١٥ فصل في كلمات الكفر .

ګيره پرېښودل خو بيا هم سُنتِ مؤکده (او واجب) دي ، د يو آدمي سُنت سپکاوی او توقې ورپورې کول کفر دی .

لو لم ير السنة حقا يكفر ، لانه إستخفاف . (۱)

د ګيرې په وجه د يو مسلمان سپکاوې کول سبب د کفر دی

ګيره صرف د رسول الله صلى الله عليه وسلم محبوب سُنت نه ده بلکه د ټولو انبياؤ محبوب سُنت ده ، او په شعائرو د دين کې داخله ده . لهذا د ګيرې په وجه د يو مسلمان سپکاوې کول او هغه ته بَد رد ويل په دې سره دده اِيمان زائله کيږي ، او دې مسلمان نه پاتې کيږي .

لما في الهندية : ولو قال : اين چه رسم است سبت بست كردن و دستار بزير گلو آوردن (اى ما هذه العادة تقصير الشارب وإرخاء الطيلسا تحت الرقبة) فإنْ قال ذلك على سبيل الطعن في سنة رسول الله فقد كفر . (۲)

قال العلامة مُلّا علي قاري رحمه الله : وقصّ الشارب من سُنن الأنبياء ، فتقبيحه كفرٌ بلا اختلاف بين العلماء . (۳)

د دين په يوه خبره باندې عمل نه کول ګناه ده ، ليکن د دين د يوې خبرې يا د نبي عليه السلام د يو سُنت پورې توقې او مسخرې کول صرف ګناه نه ده بلکه په دې سره داکس مرتد کيږي ، او واقعتًا د دائرهٔ اسلام نه خارجيږي . (۴)

---

(۱) رد المحتار مع الدر ۱ / ۴۷۴ ، كفايت المفتي ج۹ ص ۱۷۹ ، ۱۷۷ .

(۲) فتاوى الهندية ج ۲ ص ۲۶۵ الباب التاسع عشر في احكام المرتدين ، فتاوى حقانيه ج۱ ص ۱۴۴ .

(۳) شرح فقه اكبر ص ۱۷۳ ، فتاوى حقانيه ج۱ ص ۱۲۵ .

(۴) قال ابن همام وقد كفر الحنفية من واظب على ترك السنة استخفافا بها بسبب انها فعلها النبي صلى الله عليه وسلم زيادة او استقباحها ... شرح فقه الاكبر ص ۱۵۲ .

ايضا : من استخف بالقرآن او بالمسجد او بنحوه مما يعظم في الشرع كفر . شرح فقه الاكبر ص ۱۶۷ فصل في القراءة والصلوة ، آپ كے مسائل اور ان كا حل ج۸ ص ۳۱ .

Scanned with CamScanner

وجه داده چې د پيغمبر عليه السلام د سُنتو پورې توقې كول، يا ورته دنفرت په نظر سره كتل په حقيقت كې د نبي عليه السلام توهين او سپكاوې دى، او څوک چې د نبي عليه السلام توهين او سپكاوې وكړي نو هغه مسلمان نه پاتې كيږي.

او دا خبره د قرآن كريم، احاديثو، او اكابرينو د آقوالو نه معلوميږي چې د سُنتو يا د دين د هرې يوې خبرې پورې څوک توقې او مسخرې وكړي نو دغه كس مسلمان نه پاتې كيږي، بلكه په دې سره دا كافر او مرتد ګرځي. (١)

نهمه مسئله: ګيره خريل جائز ګڼل او ګناه نه ګڼل كفر دى

ګيره د اسلام په شعائرو كې داخله ده، او د رواياتو نه ثابته ده چې دا د رسولُ الله صلى الله عليه وسلم او صحابهٔ كرامو په سُنتِ متواترهٔ كې داخله ده، فقهاؤ ددې د پاره يو حَد معين كړې دى. لهذا ګيره خريل يا دموټې نه كمول حرام او ناجائز دي.

او س كه چيرته يو كس ګيره خريل ګناه نه ګڼې، سره د پوهې دې ګيره خرَى، او ګيره پريخودل خُود ساخته طريقه ګڼې نو دا سړې كافر دى.

البته كه د يو كس دا عقيده نه وي چې ګڼي ګيره خريل جائز دي خو صرف په خُله باندې خلقو ته وايي چې ګيره خريلو كې هيڅ ګناه نشته، او خريل يې جائز دي نو بيا هم په ده باندې د همدې خبرې په وجه د كفر يَره شته.

لهذا مسلمان ته دداسې خبرو نه پرهيز په كار دى. (٢)

---

(١) من استخف بالقرآن او بالمسجد او بنحوه مما يعظم في الشرع كفر. شرح الفقه الاكبر ص ١٦٧ فصل في القراءة والصلاة. آپ کے مسائل اور ان کا حل ج٨ ص ٣١٨.

(٢) لما قال العلامة ملاعلي القاري: ومنها ان استحلال المعصية صغيرة كانت او كبيرة كفر إذا ثبت كونها معصية بدلالة قطعية، وكذا الاستهانة بها كفر بانْ يعدها هينة سهلة ويرتكبها من غير مبالات بها ويجريها مجرى المباحات في ارتكابها. شرح الفقه الاكبر مسئلة في استحلال المعصية ص ٢٢٥.

قال العلامة ابن عابدين: لكن في شرح العقائد النسفية استحلال المعصية القطعية كفر اذا ثبت كونها معصية بدليل قطعي. ردّ المحتار ج٢ ص ٢٩٢ مطلب استحلال المعصية كفر، ومثله في شرح العقيدة الطحاوية ص ٣٦٣ لانكفر احداً من اهل القبلة... فتاوى حقانيه ج١ ١٩٢.

لسمه مسئله : د شعائرِ اسلام توهين کفر دی

ګيره چونکه په شعائرِ اسلام کې داخله ده ، او د شعائرِ اسلام توهين او تضحيک کفر دی (۱) دغه وجه ده چې که څوک د لور ، خور ورکولو په وخت دا شرط اولږوي چې " ددې خاوند به ګيره خرَی نو بيا به دا جينۍ ورکوم " نو دې کس چونکه د نبي عليه السلام د سُنّتو ، او شعائرِ اسلام توهين وکړو لهذا دا سړې د اِيمان نه خارج دی ، ده ته د تجديد د ايمان فِکر په کار دی . (۲)

يولسمه مسئله : ددې خبرې حکم چې " زما د ګيرې د نوم نه نفرت دی "

ګيره چونکه د نبي عليه السلام طريقه ده ، او ددې د پريخودو حکم يې کړی ، او خرَيونکي ته يې د هلاکت دُعا کړې ، او ورته کتل يې هم نه دي خوښ کړي . لهذا ګيره پريخودل واجب دي ، ددې خريل يا د موټي نه کمول د ټولو ائمهؒ په نزد حرام دي .

اوس که يو مسلمان دا وايي چې زما د فلاني شرعي حکم نه نفرت دی ، نو په دې سره دا کس مُرتد او کافر کيږي . ځکه چې د يو سړي د پيغمبر عليه السلام د شکل نه نفرت وي نو هغه مسلمان نه پاتې کيږي . (۳)

همدغه رنګې که يو کس د رسولُ الله صلی الله عليه وسلم دا حديث واوري :

---

(۱) من اهان الشريعة او المسائل اللتي لابد منها كفر . شرح فقه الاكبر ص ۱۷۴ طبع قديمي . آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۸ ص ۲۹۲ .

(۲) من استخف بالقرآن او بالمسجد او بنحوه مما يعظم في الشرع كفر . شرح الفقه الاكبر ص فصل في القراءة والصلاة . وفي شرح الوهبانية للشرنبلالي: ما يكون كفرًا اتفاقًا يبطل العمل والنكاح ... وما فيه خلاف يؤمر بالاستغفار والتوبة وتجديد النكاح . رد المحتار ج۴ ص ۲۴۷ باب المرتد طبع سعيد كراچي . آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۸ ص ۳۱۶ .

(۳) كفر الحنفية بالفاظ كثيرة وأفعال تصدر من المتهتكين لدلالتها على الإستخفاف بالدين ... بل بالمواظبة على ترک سُنة استخفافًا بها بسبب أنها إنما فعلها النبي صلى الله عليه وسلم زيادة او استقباحها ... المسايرة مع شرحها المسامرة ص ۳۲۷ ، آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۸ ص ۲۹۱ .

خَالِفُوا الْمُشْرِكِيْنَ : وَفِّرُوا اللِّحٰى وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ . (١)

تاسو د مشرکینو مخالفت وکړئ : ګیرې اوږدې کړئ ، او بریتونه کټ کړئ .

او دې ددې حدیث آوریدو نه روستو ووایي " زما دګیرو والدنه نفرت دی " یا دا ووایي چې " ګیره خو د شیطان هم ده " نو دا خطرناک کفري الفاظ دي ، په دې سره سړې مسلمان نه پاتې کیږي .

ځکه ګیره خو د یولک او څلیریشت زره (کم وزیات) پیغمبرانو وه ، د صحابه کرامو او آولیائې عِظامو هم وه . اوس چې یو سړې ددې خلقو نه نفرت لري نو آیا دا کس مسلمان پاتې کیدې شي ؟ (٢)

دولسمه مسئله : ګیرې واله ته د سپَکاوي په وجه د " سِیکه " ویلو حکم :

که چیرته یو کس د ګیرې واله ته د " سیکه " آواز وکړي او دده مقصد دګیرې سپَکاوي وي نو په دې سره دا انسان کافر کیږي .

او که دده مقصد صرف د هغه سره خُوش طَبعي وي ، یا د تَشبِیه په طور وي نو بیا هم دا سړې فاسِق و فاجر دی .

یدل علیه ما رد المحتار : ان ما کان دلیل الاستخفاف یکفر به و ان لم یقصد الاستخفاف فافهم . فقط . (٣)

---

(١) بخاري كتاب اللباس باب تقليم الأظفار حديث ٥٨٩٢ .

(٢) رجل قال لآخر : " إحلق رأسك وقلم أظفارك فإنّ هذه سنة " فقال : لا أفعل وإن كان سنة . فهذا كفر . لأنه قال على سبيل الإنكار والرد . كذا سائر السنن خصوصاً في سنة معروفة وثبوتها بالتواتر . مجمع الانهر ج١ ص ٦٩٢ كتاب السير باب المرتد طبع احياء التراث العربي . شرح فقه اكبر ص ١٧٣ .

(٣) رد المحتار ج٣ ص ٣١١ مطلب في منكر الاجماع ، فتاوى فريديه ج١ ص ١٠٨ فصل في كلمات الكفر .

دِیارلسمه مسئله : د هغه چا حکم چې د سپکاوي په نیت د ګیرې تشبیه د چیلۍ د لکۍ سره ورکړي

که یو کس بل ته د سپکاوي په طور اُووايي چې " تا خو دا ګيره د چيلۍ د لکۍ په شان پريخې ده " او بيا وربسې اُوخاندي هم . نو دداسې کې د اِيمان نه د وتلو خطره ده ، په دې سره دده نیک اَعمال ضائع کیږي ، نکاح يې ختميږي ، دې به اوس دوباره تجديد د نکاح کوي . ځکه ګيره پريخودل دمسلمان د پاره سُنتِ مؤکده بلکه واجب ده ، ددې پورې توقې کول د شعائرُ الله پورې توقې کول دي . او د شعائرُ الله پورې توقې کولو سره انسان د اِيمان نه اُوځي . (١)

څوک چې د رسولُ اللهٔ صلی الله علیه وسلم د سُنتو پورې توقې کوي نو دهغه په زړه کې د نبي ﷺ هيڅ تعظيم او محبت نه وي ، او دچا په زړه کې چې د نبي ﷺ تعظيم او محبت نه وي هغه مؤمن کيدې نه شي ، ځکه د مؤمن شان دادی چې ده ته به پيغمبر عليه السلام د هر چا نه زيات محبوب او مُکرّم وي ۰ (٢)

څوارلسمه مسئله : د ګیرې خریونکې یا د قبضې نه کموونکې کس امامت کول مکروهِ تحريمي دی

څوک چې ګيره خرې ، يا يې د موټې نه کموي نو داسې کس فاسق و فاجر او ګناهګار

---

(١) لما قال العلامة ابن عابدين : ووجهه ان السنة من الاحكام الشرعية المتفق على مشروعيتها عند علماء الدين ، فاذا أنكر ذلك ولم يرها شيئًا ثابتًا ومعتبرًا فى الدين يكون قد استخف بها واستهانها ، وذلك كفرٌ .
بيا مخکې فرمايي : إذا اراد أن يتكلم بكلمة مباحة فجرى على لسانه كلمة الكفر خطأً بلا قصد لايصدقه القاضي وإن كان لايكفر فيما بينه وبين ربه تعالى .... ان ما يكون كفرًا اتفاقًا يبطل العمل والنكاح ، وما فيه خلافٌ يؤمر بالاستغفار والتوبة وتجديد النكاح . رد المحتار ج٣ ص ٣١٦ ، فتاوى حقانيه ج١ ص ٢٧٢ .

(٢) الله تعالى فرمايي : ﴿ ٱلنَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِٱلْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ﴾ . الاحزاب آيت ٦ .
او نبي عليه السلام فرمايي : لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ . رواه البخاري كتاب الايمان باب حب الرسول صلى الله عليه وسلم من الايمان حديث ١٥ . كفايت المفتي ج٩ ص ١٧٩ .

Scanned with CamScanner

دی ، لهذا داسې کس امام جوړول مکروه تحریمي دی .

ويكره امامة عبد وأعرابي وفاسق ، ولعل المراد من يرتكب الكبائر .....(۱)

امّا الفاسق فقد عللوا كراهة تقديمه بأنه لايهتم لامر دينه وبأن في تقديمه للامامة تعظيمه وقد وجب عليهم إهانته شرعًا . (۲)

پنځلسمه مسئله :

ګيره خريونکې کس مُؤذِن مقررول مکروه دي

څوک چې ګيره خرَي نو داسې کس مؤذن مقررول مکروهه دي ، البته که دې آذان وکړي نو د آذان اعاده واجب نه ده .

ويكره آذان جُنب ... وفاسق ولو عالمًا . (۳)

شپاړلسمه مسئله :

د علاج د پاره د ګيرې خريلو حکم :

که د يو کس په ګيره کې بيماري لېدلې وي او دې د هغې ډير علاج وکړي خو ښه نه شي ، اوس ورته تجربه کار ډاکټران ووايي چې د ګيرې خريلو نه بغير ستا ددې بيمارۍ علاج ممکن نه دی ، نو اوس دده د پاره مجبورًا دا جائز دي چې ګيره أوخري ، ددې د پاره چې دا علاج يې کامياب شي (د ښه کيدو نه روستو به بيا ګيره پرېږدي) .

ځکه په شريعت کې ددې اِجازت شته چې که د يو مريض د پاره جائز دَوايي مفيد نه وي ، او تجربه کار ديندار ډاکټر يا حکيم ورته حرامه يا نجَسه دوايي تجويز کړي چې ستا علاج

---

(۱) درمختار على الشامي زكريا ج۲ ص۲۹۸ كتاب الصلوة باب الامامة قبيل البدعة خمسة اقسام ، ملتقى الابحر على مجمع الانهر ج۱ ص۱۶۲ كتاب الصلوة فصل فى الجماعة ، زيلعي ج۱ ص ۱۳۴ كتاب الصلوة باب الامامة ، فتاوى محموديه ج۲۷ ص ۲۹۴ ، فتاوى كفايت المفتي ج۹ ص ۱۷۱ و ص ۱۷۵ ، فتاوى شامي ج۱ ص ۵۶۰ باب الامامة .

(۲) فتاوى شامي ج۱ ص ۵۶۰ باب الامامة، آپ كے مسائل اوران كا حل ج۸ ص۳۱۵ ، و ص ۲۹۰ ، و ص۳۰۳ .

(۳) كفايت المفتي ج۹ ص ۱۷۱ ، آپ كے مسائل اوران كا حل ج۸ ص ۳۱۵ ترويج شده ايڈيشن .

صرف همدا دي نو دده د پاره دا حرامه او نجَسه دوايي اِستعمالول هم بقدرِ ضرورت جائز دي.(۱)

اوولسمه مسئله: که د ښځې ګيره را اوخيجي نو کټ کولې يې شي

کله چې د يوې ښځې ګيره يا بريت را اُوخيجي نو ديته ددې کټ کول او لرې کول جائز دي، بلکه مُستحب دي.

وإذا نبت للمرءة لحية او شوارب فلا تحرم إزالته بل تستحب.(۲)

آتلسمه مسئله: ګيرې يا سَر ته د خِضاب (يعنی سرو نکريزو يا تورو نکريزو) ورکولو حکم

سَر يا ګيرې ته نکريزې يا د سور رَنګ واله خِضاب ورکول بلا کراهته جائز دي.

اما بالحمرة فهو سنّة الرجال وسيما المسلمين.(۳)

بلکه سر يا ګيرې له سرې نکريزې ورکولو ته علماؤ مستحب ويلي دي. امام ترمذي رحمه الله د حضرت ابوذر غفاري ﷛ نه دا حديث نقل کړی چې رسول الله ﷺ فرمايي:

---

(۱) يجوز للعليل شرب الدم والبول وأكل الميتة للتداوي إذا أخبره طبيب مسلم ان شفائه فيه. ولم يجد من المباح مايقوم مقامه... عالمكيري ج٥ ص ۳۵۵ كتاب الكراهية الباب الثامن عشر في التداوي. شامي زكريا ۵۵۸/۹ كتاب الحظر والاباحة فصل في البيع، البحر الرائق ۲۰۵/۸ كتاب الكراهية فصل في البيع. فتاوی محمودية ج۲۷ ص ۴۹۸. فتاوی شامي ج۱ ص ۵٦۰ باب الامامة، آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۸ ص ۳۱۵، وص ۲۹۰، وص ۳۰۳.

(۲) شامي زكريا ج۹ ص ۵۳۲ كتاب الحظر والاباحة فصل في النظر واللمس قبيل باب الاستبراء، نفع المفتي والسائل ص ۱۱۹ ما يتعلق بالنساء من الحيض والنفاس كتاب الحظر والاباحة، مرقاة شرح مشكوة ۳۰۲/۱ كتاب الطهارة باب السواک الفصل الاول، فتاوی محموديه ج۲۷ ص ۵۰۰.

(۳) شامي زكريا ج۱۰ ص ۴۸۷، و كراچي ج٦ ص ۷۵٦ كتاب الخنثى في مسائل شتى، عالمكيري ۳۵۹/۵ كتاب الكراهية الباب العشرون في الزينة، خانيه على الهندية ۴۱۲/۳ كتاب الحظر والاباحة باب ما يكره من الثياب والحلي والزينة، فتاوی محموديه ج۲۷ ص ۵۱۰.

إنّ احسن ما غيّرتم به الشيب : الحناء والكتم . (١)

په عالمگيري کې ذکر دي : اتّفق المشائخ رحمهم الله تعالى انّ الخضاب في حقّ الرجال بالحمرة سنّة وانّه من سيماء المسلمين وعلاماتهم . (٢)

ترجمه : مشائخ په دې متفق دي چې د سړو په حق کې خِضاب (يعنى سرې نکريزې) سُنّت دي ، او دا د مسلمانانو د پيژندګلو د پاره نخه او علامه ده .

بيا خاصکر د مرض په وجه خو په طريقِ اولى جائز دي ، ځکه نبي کريم صلى الله عليه وسلم د حضرت ابوبکر صديق ﷺ والد صاحب ته د نکريزو لپولو مشوره ورکړې وه . (٣)

البته د سړو د پاره په لاس او پښو باندې نکريزې ايښودل جائز نه دي . (۴)

خو خالِصه توري نکريزې سَر يا ګيرې له ورکول ددې د پاره چې وينتان اَصلي تور معلوم شي نو دا د عامو فقهاؤ په نزد مکروهِ تحريمي دي . (٥)

---

(١) اخرجه الترمذي في كتاب اللباس باب ما جاء في الخضاب ٣ /٢٣٢ رقم الحديث ١٧٥٣./ الكتم : نبت يخلط مع الوسمة . النهاية لابن اثير ۴ / ١٥٠ . كشف الباري كتاب اللباس ص ٢٥٩ .

(٢) هنديه كتاب الكراهية ٥ / ٣٥٩ ، كفايت المفتي ج٩ ص ١٨٠

(٣) عن جابر ﷺ قال : اتي بأبي قحافة يوم فتح مكة ورأسه ولحيته كالثغامة بياضا . فقال النبي ﷺ غيروا هذا بشيء واجتنبوا السواد . مشكوة شريف ص ٣٨٠ باب الترجل الفصل الاول ، مسلم شريف ج٢ ص ١٩٩ كتاب اللباس استحباب خضاب الشيب .

(۴) يستحب للرجل خضاب شعره ولحيته لايديه ورِجليه فإنّه مكروه .. درمختار مع الشامي ج٩ ص ٦٠٣ طبع زكريا ديوبند كتاب الحظر والاباحة فصل في البيع ، عالمگيري ٥ /٣٥٩ كتاب الكراهية الباب العشرون في الزينة طبع كوئيټه ، نفع المفتي والسائل ص ١٣٨ كتاب الحظر والاباحة ما يتعلق باللوم ... فتاوى محموديه ج٢٧ ص ٥١٢ .

(٥) ومذهبنا خضاب الشيب للرجل والمرأة بصفرة او حمرة . ويحرم خضابه بالسواد على الاصح . وقيل يكره كراهة تنزيه . والمختار التحريم . لقوله عليه السلام : واجتنبوا السواد . شرح المسلم للنووي ج٢ ص ١٩٩ .

وأمّا الخضاب بالسواد ... ومن فعل ذلك ليزين نفسه للنساء او ليحبّب نفسه اليهن فذالك مكروه . وعليه عامة المشائخ ... وعن الامام انّ الخضاب حسن لكن بالحناء والكتم والوسمة . عالمگيري ج٥ ص ٣٥٩ .

ويكره بالسواد اي لغير الحرب . رد المحتار ج٦ ص ٤٢٢ كتاب الحظر والاباحة فصل في البيع ، آپ كے مسائل اور ان كا حل ج٨ ص ٣٢٠ .

Scanned with CamScanner

او په دې خالِصه تورو نکريزو باندې وعيدهم راغلى .

حضرت ابن عباس رضي الله عنهما د نبي کريم صلى الله عليه وسلم دا حديث رانقل کوي چې رسول الله ﷺ اوفرمايل :

يكون قوم في آخر الزمان يخضبون بهذا السواد كحواصل الحمام لايجدون رائحة الجنة. (۱)

په آخره زَمانه کې به داسې خلق پيدا شي چې د کونترې د ججورې په شان به ګيرې تور خِضاب ورکوي ، دا خلق به د جنت خوشبويي هم او نه مومي .

البته په کافرانو باندې د رُعب اچولو او يَرولو د پاره مجاهِد ته په سَر او ګيرې باندې تورې نکريزې استعمالول جائز دي ، خو د زِينت د پاره خالِصه تور رَنګ خِضاب عامو فقهاؤ مکروه خودلې . (۲)

يعنى د خپلې بي بي د پاره د ځان ښائسته کولو په خاطر په سَر او ګيره باندې تورې نکريزې ايخودل د عامو فقهاؤ او مشائخو په نزد مکروهه دي . البته د امام ابويوسف رحمه الله په نزد دا هم جائز دي .

خلاصه : خلاصه دا چې که څه شرعي مَصلحت او ضرورت وُ لکه په کافرانو باندې د رُعب اچولو د پاره په جهاد کې شرکت کوي ، يا د يو سړي ځوانه ښځه وي او دده ګيره سپينه وي نو دهغې د خوشحالولو د پاره که تور خِضاب په سَر يا ګيره ږدي نو دا بِلاکراهِيته جائز دي ، او که دا شرعي ضرورت نه وُ نو بيا خالصه تور خِضاب د عامو فقهاؤ په نزد مکروهه دي . (۳)

(۱) كذا في المشكوة باب الترجل ، امداد الفتاوى ج۴ ص ۲۱۸ .

(۲) عالمګيري كتاب الكراهة ٥ / ۳۵۹ ، كفايت المفتي ج۹ ص ۱۸۱ كتاب الحظر والاباحة .

(۳) په فتاوى هِنديه کې ذکر دي : واما الخضاب بالسواد فمن فعل ذلك من الغزاة ليكون أهيب في عين العدو فهو محمود منه اتفق عليه المشائخ . ومن فعل ذلك (اى الخضاب بالسواد) ليزين نفسه للنساء وليحبب نفسه اليهن فذلك مكروه . وعليه عامة المشائخ . وبعضهم جوز ذلك من غير كراهة . عالمګيري كتاب الكراهة ٥ / ۳۵۹ ، كفايت المفتي ج۹ ص ۱۷۹ ، وص ۱۸۱ كتاب الحظر والاباحة . كشف الباري كتاب اللباس ص ۲۵۷ .

خو د امام ابويوسف رحمه الله په نزد خالصه تور خضاب هم جائز دي ، که ضرورت وي او که نه . (۱)

خو اِحتياط په دې کې دی چې د زِينت د پاره د خالصه تور رَنګ نه ځان اوساتي . (۲)

(**نوټ** : ګیرې ته د خِضاب ورکولو تفصيلي مسائل په امداد الفتاوی ج۴ ص ۲۱۳ تا ۲۲۰ کې ذکر دي . همدارنګې ګیرې ته د تور رَنګ ورکول د ممانعت او جواز دوارو دَلو تفصيلي دلائل په کشف الباري کتاب اللباس کې په صفحه ۲۵۸او ۲۵۹ کې ذکر دي) .

نولسمه مسئله : بل له ګیره خریل یا ورله انګریزي ویښتان جوړول منع دي

لکه څرنګې چې خپله ګیره خريل يا د موټي نه کمول حرام دي نو همدغه شان بل له ګیره خريل ، يا د قبضې نه ورله کمول ، يا ورله آنګريزي ويښتان جوړول هم حرام دي ، او ددې ګیرې خريلو مزدوري اخيستل هم حرام دي .

ځکه دا د مسلمان شان نه دی چې دا په حرامې طريقې سره رِزق اوګټي . (۳)

بل دا چې لکه څرنګه چې په خپله ګناه کول حرام دي نو همدغه شان د بل د يوې ګناه د پاره سبب جوړيدل ، يا په ګناه کولو کې د چا اِمداد کول هم حرام دي .

شلمه مسئله : د ګیرې د وړو او غټو ويښتانو برابرولو حکم

کله چې د يو سړي ګيره د موټي نه کمه وي ، او په دې کې څه ويښتان واړه وي او څه غټ وي ، نو دا به د ذَوَل په خاطر يو شان نشي برابرولی ، بلکه په همدې حالت باندې به يې پرېږدي . ځکه کومه ګيره چې د قبضې نه کمه وي د هغې نه ويښتان کټ کول جائز نه دي .

---

(۱) فتح الباري ۱۰ / ۳۳۶ ، اوجز المسالک کتاب الشعر باب ما جاء في صبغ الشعر ۱۵ / ۲۵ ، کشف الباري کتاب اللباس ص ۲۵۷ .

(۲) امداد الفتاوی ج۴ ص ۲۱۳ .

(۳) آپ کے مسائل اور ان کا حل ج۸ ص ۳۱۷ تریج شده ایډیشن .

البته که د قبضې نه زیاته وه نو بیا یې کټ کولې او یو شان برابرولې شي . (۱)

یو ویشتمه مسئله : د ګیرې راختلو د پاره په مَخ باندې د پتري (بلیډ) وهلو ضرورت نشته .

په مَخ باندې د ویښتانو راختل د انسان په خپل اختیار کې نه وي ، بلکه دا د الله ﷻ په قدرت کې وي . د غه وجه ده چې که ویښتان بالکل را اُو نه خیجي نو بیا هم انسان ګناهګار نه دی . لهذا په مخ باندې د ګیرې راختلو د پاره د پتري (بلیډ) وهلو هیڅ ضرورت نشته . (۲)

(۱) یحرم على الرّجل قطع لحيته والسنّة فيها القبضة فما زاد منها على قبضة قطعه . شامي زكريا ج۹ ص ۵۸۳ ، وشامي كراچي ج٦ ص ۴۰۷ كتاب الحظر والاباحة فصل في البيع ، عالمكيري ۵ /۳۵۸ كتاب الكراهية الباب التاسع ، زيلعي ۱ /۳۳۲ كتاب الصوم باب ما يفسد الصوم وما لا يفسد قبيل فصل في العوارض ، فتاوى محموديه ج ۲۷ ص ۴۹۵ .

(۲) فتاوى محموديه ج۲۷ ص ۵۰۰ داڑھی اور مونچھ کے احکام .

Scanned with CamScanner

د ګیرې متعلق بهترین أشعار

د حاجي محمد أمين صاحب په کتاب "اسرار مدينه" کې مې د ګيرې متعلق څه اَشعار اَوليده، ډير مې خوښ شو، د فائدې د پاره يې ستاسو د وړاندې هم ذکر کوم:

د محمّد رَسولُ الله خلاف کول مَنع دي ❁ ګيره خره يَل مَنع دي

شيطان دُشمن دی، د دُشمن آمر مَنل منع دي ❁ ګيره خره يَل مَنع دي

يو لک څليريشت زره ټول پيغمبران څلميه ❁ کوي خفګان څلميه

دومره دُوستان د پاک الله خفه کول مَنع دي ❁ ګيره خره يَل منع دي

چې دا جُمله پيغمبران يې په خفګان کې خوښ وي ❁ څان يې تاوان کې خوښ وي

داسې نا آهله څوي که مرشي پرې ژړل منع دي ❁ ګيره خره يَل منع دي.

أَعْفُوا اللُّحٰى وَاقْصُوا الشَّوَارِبَ حضرت ويلي ❁ شاهِ عِزت ويلي

خِلاف کول ددې حضرت په هزار ځل منع دي ❁ ګيره خره يَل مَنع دي

چې مخالف د محمّد رسولُ الله وي مُدام ❁ څان د شيطان کړي غلام

داسې بَد رَنګ او بې حَيا مخ ته کتل منع دي ❁ ګيره خره يَل مَنع دي

چا له چې نه ورځي غيرت په مَحمّد عربي ❁ په حَق محبوبِ رَبّي

داسې بې شَرمه په جَرګه کې پريښودل منع دي ❁ ګيره خره يَل منع دي

د محمد امين ترخه ويل خواږه کړې ربه ❁ سم پرې کاږه کړې ربه [۱]

دا له ښه نيته دي په بَد نِيت يې ويل منع دي ❁ ګيره خره يَل منع دي.[۲]

---

(۱) يعني دا کاږه خلق پرې سَم کړې.

(۲) اسرار مدينه ص ۱۱۱.

په جلسه یا بل غټ پروګرام کې اِفتتاحي کلمات

نوټ : (کله چې جَلسه یا بل غټ پروګرام وي او په هغې کې عُلماء ، طلباء او عام مسلمانان شریک وي نو تاسو کولې شئ چې د تقریر په شروع کې د خُطبې ویلو نه پس د موقع مناسب دا اِفتتاحي کلمات ووایئ ، اُمید شته چې په دې سره به ستاسو تقریر ډیر مؤثِر او ګرځي . هغه اِفتتاحي کلمات دادي :)

جناب صدرِ مَجلس ، واجبُ الاحترام مُعززو عُلماء کرامو ، مَشائخِ عِظامو ، د نبي کریم صلی الله علیه وسلم د شَمعِ پتَنګانو ، د سردارِ دُوجهان محمّدٌ رّسولُ الله صلی الله علیه وسلم د ښائسته باغیچې بُلبلانو ، زما قابلِ قدر عزت مندو طالب عِلمانو ، غَیورو نوجوانانو ، سپین ګیرو ، او د لرې ځایه راغلي قدرمنو میلمنو ، مسلمانانو ورونو !

اَلسَّلَامُ عَلَيۡکُمۡ وَرَحۡمَةُ اللهِ تَعَالٰی وَبَرَکَاتُه .

قدرمنو ! زه نن ډیر خوشحاله یم چې په داسې یو نُوراني او د رَحمت نه ډک مَجلس کې حاضر یم په کوم کې چې هر طرف ته د جَیِّدو عُلماء کرامو ، د دیني طالب عِلمانو ، او نورو نیکانو خلقو روښانه او پرقیدونکې مخونه په نظر راځي .

او زه په ځان باندې هم دا د الله ﷻ یو لوی فضل او اِحسان ګنړم چې ما عاجز بنده ته یې هم په داسې مُنَوّر او بابرکته محفل کې د ناستې ، او بیا د یو څو خبرو کولو توفیق رانصیبه کړو .

محترمو ! چونکه دلته جَیِّد عُلماء کرام او مشائخ تشریف فرما دي ، تاسو د بعضې عُلماء کرامو نه په مختلفو موضوع ګانو باندې د عِبرت نه ډک ، عِلمي ، اِصلاحي او خوَندهٔ وَر تقریرونه واوریده ، او نور به هم واورئ . خو زه به درته صرف د " .... " په باره کې یو څو مختصرې خبرې وکړم . الله ﷻ دې اول ماته او بیا تاسو ته پرې د عمل کولو توفیق رانصیبه کړي . آمِیۡن یَارَبَّ الۡعَالَمِیۡن .

عزت مندو مسلمانانو ورونو ! (اوس نور خپل تقریر شروع کړئ)

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د دعاؤ درخواست

محترمو ! دا دُنیا دارُالامتحان دی ، په دې کې چې مسلمان ژوند تیروي نو په ده باندي په خامخا مختلف قِسمه حالات او اِمتحانات راځي ، په مختلفو طریقو سره به دده آزمایِش کولې شي .(۱)

بیا خاصکر چې کوم خلق الله رب العزت ته ډیر نزدې وي نو په هغوی باندې امتحانات هم ډیر راځي ، دغه وجه ده چې د ټولو نه زیات اِمتحانات په پیغمبرانو راغلي ، بیا چې انسان څومره په دین کې مضبوط وي نو په هغه باندې اِمتحانات او تکلیفونه هم ډیر راځي .

د بخاري شریف حدیث دی ، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءً الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الصَّالِحُوْنَ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ . (۲)

سخت او ډیر امتحانات په خلقو کې په انبیاء کرامو راځي ، بیا په نیکانو خلقو باندې ، بیا درجه په درجه چې څوک دوی ته ډیر نزدې وي په هغوی سخت امتحانات راځي .

خو کامیاب انسان هغه دی چې دې په دې سختو حالاتو کې د صَبر ، اِسقامت او پوره حَوصلې نه کار واخلي ، په خُله باندې جَزعه فَزعه ، شکوې او شکایتونه او نه کړي .

دا ضروري نه ده چې هر تکلیف چې په انسان باندې راځي ګڼي دا دې عذاب وي ، بلکه ډیر تکلیفونه او مصیبتونه په انسان باندې د الله ﷻ اِمتحانات وي چې په دې سره د ده ګناهونه ختمیږي ، او درجې یې اُوچتیږي .

---

(۱) الله رب العزت فرمایي : ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ﴾. البقرة آیت ۱۵۵ . بل ځای الله جل جلاله فرمایي : ﴿أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ﴾. العنکبوت آیت ۲ .

(۲) اخرجه البخاري (۱۰ / ۱۱۱) ، نزهة الناظرين في الاخبار والآثار المروية عن الانبياء والصالحين ص ۵۳۸ کتاب الصبر والحمد والشکر .

البته که دې په تکلیفونو باندې صبر اونکړي بلکه شکوې او شکایتونه کوي، او د خلې نه د ناشکرۍ الفاظ را اُوباسي نو بیا یقیني چې داتکلیف په ده باندې عذاب وي.

که چیرته مونږ د مخکیني پیغمبرانو په ژوند باندې نظر واچوو نو هغه هم ټول د امتحاناتو نه ډک ؤ؛ لکه حضرت ایوب علیه السلام، حضرت ابراهیم علیه السلام، حضرت زکریا علیه السلام او حتّی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم هم سخت تکلیفونه او مصیبتونه برداشت کړي.

د دریم (۳) جِلد د لیکلو نه روستو چې کله ما ددې (اِصْلاحِيْ مَدَلَّلْ تَقْرِیْرُوْنَه) کتاب د شائقینو بار بار ټیلفونې او اِصرار اُوکته نو ما د څلورم جِلد په لیکلو شروع وکړه.

کله چې څه اَندازه کتاب اُولیکلې شو نو ناګهانه د الله ﷻ د طرفه په یو آزمیښت او اِمتحان کې مبتلاء شوم چې د هغې په وجه د کتاب په لیکلو کې څه ناڅه تاخیر راغی.

دا خبره د شکوې او شِکایت په طور نه کوم، بلکه صرف په دې خاطر یې کوم چې که یو مسلمان زمونږ په حَق کې په اَخلاص سره دُعا وکړي، او الله ﷻ مو ددې اِمتحان نه اُوباسي نو د دین خدمت به په بهترینې طریقې سره وکړو.

هغه اِمتحان داؤ چې په کور کې زما وړه ماشومه لور وه، تقریبًا د دوه نیمو کالو، بنه روغه جوړه او صِحت منده وه، په ۲۰۱۶-۱-۱۰ تاریخ وریاندې د تَبې (بُخار) په وجه ناګهانې جټکه راغله، او مکمل بې هوشه شوه، پیښبور لیډي ریډنګ هسپتال ته د وړلو او ډیرو ټِسټونو کولو نه روستو معلومه شوه چې دِماغي ټي بي (T.B.M) یې ده، او ورسره یې په سَر کې اُوبه هم شوي.

ډاکټرانو ډیر کوشش وکړو چې د دوائي په ذریعه د دِماغو اُوبه اُوچې کړي نو سختې تیزې او قوي دَوایانې یې ورته اُولیکلې، خو لیکن اُوبه اُوچې نه شوې، او هماغه شان مسلسل په بې هوشۍ حالت کې وه، چې ورسره ورسره به وقفه په وقفه پرې سختې جټکې هم راتللې.

د ډیرو سختو مُشکلو او ترخو مَرحلو پاس کولو نه روستو ډاکټرانو ورته د سَر آپریشن تجویز کړو ، آخر دا چې ډاکټرانو ورله د سَر آپریشن هم وکړو ، او د سَر د اُوبو راویستلو د پاره یې ورته په دِماغو کې یو نری پیپ اُولګول ، او دا پیپ یې په وجود کې دَننه د پوستکي نه لاندې ګردو ته راوست ، ددې د پاره چې په دِماغو کې کومې اُوبه پیدا کیږي هغه به په دې پیپ کې ګردو ته راځي (کوم ته چې ډاکټران په خپله اِصطلاح کې *V.P Shant* وایي) .

په هَسپتال کې تقریبًا د یوویشت (۲۱) ورځو تیرولو او سختو تکلیفونو برداشت کولو باوجود بیا هم ماشومه په هوش کې رانغله .

آخر دا چې ډاکټرانو د هَسپتال نه رارُخصت کړو ، او د کور د پاره یې علاج راته ولیکل .

قدرمنو ! الله رب العزت په انسان باندې سخت سخت امتحانات راوستې شي ، خو چونکه د هر چا اِمتحان د هغه د اِستعداد موافق وي ، مونږ چونکه د دینه مخکې داسې عجیبه بیماري نه وه لیدلې ، او نه مو د داسې سختې بیمارۍ تکلیفونه برداشت کړي وو ، نو د هسپتال په دې دَوران کې د داسې سختو مَرحلو سره مخامخ شو چې د هغې بیان ممکن نه دی .

الله ﷻ دې دا تکلیفونه زمونږ د ګناهونو د مغفرت او بخَنې ذریعه اوګرځوي ، او الله ﷻ دې هر مسلمان د داسې پیچیده بیماریو نه اُوساتي .

کله چې د هسپتال نه کورته راواپس شوم ، او د دَرس سره سره مې یو ځل بیا د څلورم جِلد په باقي حصه لیکل شروع کړه نو د عام معمول په نسبت دا ځل لیکل راته څه نا څه پیچیده معلومیده ، ځکه یو خو مُلیَان او مُدرّسِین عام طور لږ نازک وي . او دویم دا چې انسان خو هسې هم عاجزه او کمزورې دی ، اوس چې کله په کورکې د یو چا وراندې څلیریشت (۲۴) ګِنټې یوه مَعصومه ماشومه مُسلسل بې هوشه پرَته وي ، او ده ته د هغې دا دَردیدلې حالت هر وخت مخې ته وي نو یقیني خبره ده چې ذِهني تَوجّه پوره نه برابرېږي ، بیا خاصکر د تَالیف غوندې پیچیده کار طرف ته ، کوم چې کامِله یَکسُویي او پوره تَوجُّه غواړي ، او د داسې دَردمَند او

زَخمي زړه اِحساس صرف هغه څوک کولې شي چې په چا باندې دا مَرحلې تیرې شوې وي.

خو ما چونکه ددې کتاب په دویم جِلد کې په مسلمان باندې د امتحاناتو د راتلو، او په مصیبتونو باندې د صبر کولو متعلق تفصیلي موضوع ګانې لیکلې وی، نو هماغه آیتونه او اَحادیث مې څانته رامخې ته کول، او دا تکلیفونه مې په ځان باندې د الله ﷻ یو اِمتحان ګنړلو، د کلکې حوصلې او اِستقامت نه مې کار واخیست، او د الله ﷻ په فضل سره مې د کتاب باقي حصه په داسې عِلمي او تحقیقي آنداز باندې پوره کړه چې د مخکینې درې واړه جِلدونو په نسبت مې دې څلورم جلد سره کوشش او خواري ډیره وکړه.

بهر حال هر پنځلس (۱۵) ورځې پس به مې ماشومه ډاکټرانو ته دعِلاج د پاره وَروسته، خو چونکه اِمتحان ډیر اُوږد وُ، د شپږو میاشتو تیریدو اوعلاج باوجود بیا هم ماشومه په هوش کې رانغله، او هماغه شان په زوره حالت وه.

ددې څلورم جِلد مُسَوّدې پوره کولو نه روستو مې دا (د دُعاؤ درخواست) مضمون په هاغه شپه ولیکل په کومه شپه چې په لیډي رِیډنګ هسپتال کې ډاکټرانو د ماشومې د پاره د دِماغو د آپریشن دا تریخ خَبر زمونږد غوږونو نه یو ځل بیا تیر کړو، چې صبا سهر به ماشومې له دوباره د دِماغو آپریشن کوو.

د آپریشن سامان مې راوړو، بیا چونکه د سهره پورې ډیر وخت وُ نو دا موقع مې غنیمت اُوګنړله، او په دې کې مې همدا (د دُعاؤ درخواست) مضمون ولیکلو.

محترمو! بعضې وخت انسان ته معمولي تکلیف ډیر سخت او غټ اِمتحان معلومیږي، خو چې کله دې هسپتال ته راشي، او دې ځای کې مختلف قِسمه سخت او خطرناک مریضان اوګوري، کوم چې په ډیرو سختو بیماریو کې ګیر وي نو دا خپل تکلیف ورته مکهل هیر شي.

د هسپتال دا ژوند اګر چې په ظاهره ډیر پیچیده معلومیږي، الله ﷻ دې هر مسلمان ددینه اُوساتي، خو لیکن زما دناقِصې تَجربې موافق انسان ته په کې یو څو فوائد هم په ګوتو ورځي.

اول : په دې سختو بيماريو که دې صبر اوکړي ، او دا د الله ﷻ د طرفه يو اِمتحان اوګڼي نو په دې سره دده ګناهونه معاف کيږي ، درجې يې اوچتيږي ، او اَجرونه ورته حاصليږي (لکه دا مضمون په احاديثو کې ذکر دی)

دويم : انسان ته د الله ﷻ په نِعمتونو باندې د شکريې توفيق نصيبه کيږي . ځکه که دې په يو بيمارۍ کې مُبتلاء وي او په زړه کې يې د الله ﷻ نه څه شکوه او شکايت پيدا شوې وي خو چې کله دلته په هسپتال کې د ځان نه سخت مريضان اوګوري نو خپل ځان ورته مکمل روغ معلوم شي ، او په دې موجوده نورو نِعمتونو ورته د شکريې توفيق ملاوْ شي .

دريم : انسان صحيح طريقې سره الله ﷻ ته متوجه شي . ځکه که په عامو حالاتو کې انسان دُعا غواړي نو صرف په خُله باندې الفاظ وايي خو د زړه نه الله ﷻ طرف ته مُتوجه نه وي ، او نه يې په سترګو کې رِېښتينې اوښکې راځي ، خو چې کله په يو سخت او پيچيده اِمتحان کې ګير شي نو زړه يې نرَم شي ، عاجزي په کې پيدا شي بيا چې کله د الله ﷻ نه دُعا غواړي نو يقيني طريقې سره د زړه نه هغه طرف ته متوجه وي ، او په سترګو کې يې رِېښتينې اوښکې راځي .

لکه څرنګې چې د عِشق د کيفيَت اندازه صرف عاشِق ته معلومه وي ، او د عِشق په تعريف کولو سره دا د انسان په ذهن کې نه راځي ، همدغه شان چې کله انسان هر وخت په نِعمتونو کې ډوب وي نو دې هم خپل رَب طرف ته پوره متوجه نه وي ، خو چې کله په يو سخت اِمتحان کې راګير شي نو بيا په کاملې طريقې سره الله رب العزت طرف ته متوجه شي ، او بيا داسې په اِخلاص ، عاجزۍ او آدب سره دُعا غواړي چې د هغې کيفيَت هم بل هيچا ته پته نه لږي .

مقصدي ځاى : په آخر کې د لوستونکو په خِدمت کې په ډيرې عاجزۍ سره دا دَرخواست کوم چې زمونږ په حَق کې خصوصي دُعا وکړي .

دا مَنم چې زمونږ په حق کې په اِخلاص دُعا کولو سره به ستاسو قيمتي وخت څه نا څه مصروفه شي خو دا قوي اُميد دی چې په دې دُعاګانو سره به يو عاجز بنده

Scanned with CamScanner

(يعنى مؤلِف) ددې سختې اِمتحاني مَرحلې نه أووځي ، او د دين د خدمت د پاره په ورته مزيد توفيق ملاؤ شي . (۱)

انسان ته په هيڅ حالت کې د الله ﷻ نه نا أميده کيدل نه دي په کار ، ځکه که د غَم شپه هر څومره أوږده وي خو آخِر هم صبا کيږي ، د هرې تيارې پسې رَڼا ضرور وي ، او د هر تکليف پسې روستو آساني وي .

الله تبارک و تعالى فرمايي :

﴿ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا . إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴾ . (۲)

ترجمه : بيشکه د هرې سختۍ سره آساني شته ، بيشکه د هرې سختۍ سره آساني شته . (يعنى د هرې سختۍ پسې روستو آساني راځي) .

يو شاعروايي :

إِذَا اشْتَدَّتْ بِکَ الْبَلْوٰى فَفَکِّرْ فِيْ أَلَمْ نَشْرَحْ

فَعُسْرٌ بَيْنَ يُسْرَيْنِ إِذَا فَکَّرْتَهُ فَافْرَحْ

کله چې په تا باندې مصيبتونه سخت او زيات شي نو په سورة إنشراح کې فکر وکړه ، ځکه په دې کې يوه تَنګي د دوه آسانيو په مينځ کې راغلې (۱) (نو ديوې سختۍ سره دوه آساني راځي) کله چې ته په دې کې فکر وکړې نو بيا خوشحاله شه

---

(۱) ځکه په کمپيوټر باندې د کتاب د ليکلو ، بيا په پرنټر باندې د راويستلو تر دې وخته پورې د لسو (۱۰) مياشتو تيريدو باوجود تر اوسه هم ماشومه په هوش کې نه ده راغلې .

(۲) سورة الشرح آيت ۵ ، ۶ .

(۱) ځکه الله تعالى فرمايي : ﴿ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا . إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا . سورة الشرح آيت ۵ ، ۶ ﴾ .

او دا قاعده ده : اَلنَّكِرَةُ إِذَا أُعِيْدَتْ نَكِرَةً كَانَتِ الثَّانِيَةُ غَيْرَ الْأُوْلٰى ... وَالْمَعْرِفَةُ إِذَا أُعِيْدَتْ مَعْرِفَةً كَانَتِ الثَّانِيَةُ عَيْنَ الْأُوْلٰى ... مِثَالُ هٰاتَيْنِ الْقَاعِدَتَيْنِ قَوْلُهُ تَعَالٰى ﴿ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا . إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴾ فَإِنَّ الْعُسْرَ أُعِيْدَ مُعَرَّفًا فَيَكُوْنُ عَيْنَ الْأُوْلٰى . وَالْيُسْرُ أُعِيْدَ مُنَكَّرًا فَيَكُوْنُ غَيْرَ الْأُوْلٰى . فَعُلِمَ أَنَّ مَعَ كُلِّ عُسْرٍ وَاحِدٍ يُسْرَيْنِ . وَهُوَ مَعْنٰى قَوْلِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضى الله عنهما مَرْوِيًّا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ لَنْ يَّغْلِبَ عُسْرٌ يُسْرَيْنِ . نورالانوار بحث العام ... بيان ما وردَ النكرة والمعرفة في مقام واحد ...

Scanned with CamScanner

(یعنی چې کله دا درته معلومه شي چې د یوې سختۍ سره دوه خوشحالۍ راځي نو ته به خوشحاله او تازه شې).

یو بل شاعر وایي:

فَمَا عَلَى التِّبْرِ عَارٌ ۞ فِي النَّارِ حِيْنَ يُقَلَّبُ

د سرو زرو د پاره هیڅ شرم نه دی کله چې دا په اُور کې اړولې راړولې شي.

یعنی زرګر چې سره زَر په اُور کې ګرموي او اړوي راړوي یې نو په دې سره خو دد ېته خیرې صفا کیږي. او سره زر نور هم سُوچه او خالصه کیږي.

د اُردو یو شاعر وایي:

تُندیِ بادِ مخالِف سے نہ گھبرا اے عُقاب

یہ تو چلتي ہے تجھے اُونچا اُڑانے کے لیے

په دې مُشکله مَرحله کې چې چا هم د مونږ سره مَنده وهلې، یا یې خدمت کړی، او یا یې زمونږ د پاره دُعاګانې غوښتي الله رب العزت دې دوی ټولو ته دد ې اَجر په دواړه جهانه ورکړي، او الله تبارک وتعالی دې د ټولو دُنیا مسلمانانو مریضانو ته صحتِ کامله عاجِله ورکړي.

او رَبِ لا یَزال دې مونږ ټول د هر قِسمه مُشکلاتو، مصیبتونو، غمونو، تکلیفونو او ناګهاني اِمتحاناتو نه اُوساتي، او که څوک په دې مُشکِله مَرحله کې ګیر وي نو پروردِګار دې دوی ټول په خیر خیریت سره دد ینه اُوباسي، او ربِ کریم دې دا کتاب یقیني طریقې سره د خلقو د اِصلاح او فائدې ذریعه اوګرځوي.

آمِيْن يَا رَبَّ الْعَالَمِيْن.

ابوالشمس نُورالهدٰی عفي عنه

موبائل نمبر: ۰۳۰٦ ۵۴۴۷۱۷۴

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

يو ځل بيا د اهلِ علمو او خطيبانو د پاره

د خوشحالۍ خبر

ډيرو اهلِ عِلمو، خطيبانو او دوستانو راته په يو څو مخصوصو موضوعاګانو باندې د ليکلو په باره کې ډيره تاکيدي خبره کړې وه چې هغه دې هم په څلورم جِلد کې اوليکلې شي، خو په دې څلورم جِلد کې هغه ټولې شاملې نه شوې.

ځکه په دې جِلد کې مې په ډيرو اهمو موضوع ګانو باندې ډير تفصيلي، عِلمي او تحقيقي بحث کړی، چې د نورو موضوع ګانو ليکلو ګنجائش په کې پاتې نه شو.

اِنْشَاءَ اللّٰه که ژوندۍ وو نو په آينده **پنځم جلد** کې به د دغو علماؤ، خطيبانو او نورو ملګرو آرزوګانو ته عملي جامه ور آغوندم، او هاغه موضوع ګانې به هم اِنشاء الله په همدې انداز باندې تفصيلي ليکم.

ځکه مونږ د هر چا مُفيدو مَشورو ته ډير د قدر په سترګه ګورو، او د دوی د حَوصله آفزايئ او مَشورو شکريه آداء کوو.

د خوشحالۍ دويم خبر:

د ډير وخت نه مې په زړه کې دا آرزو وه چې د تقرير په موضوع باندې د "اِصلاحي مدلّل تقريرونه" نه علاوه بل داسې يو کتاب وليکم چې په هغې کې هر يو تقرير په مختلفو ژبو (يعنی **پښتو، اردو، عربي، فارسي** او **انګريزي**) کې موجود وي. ددې د پاره چې په علماؤ، طلباؤ او مقرّرينو کې دا اِستعداد پيدا شي چې دوی بيا د موقع مناسب هر تقرير په مختلفو ژبو کې کولې شي.

نو الله رب العزت زما دغه آرزو هم پوره کړه، او دا کتاب په داسې جامِع، عِلمي او تحقيقي آنداز کې وليکلې شو چې ګمان کوم دا کتاب به په دې

موضوع باندې اولنۍ ، بې مِثاله او نایاب کتاب وي . ددې د پاره مې نوم کینبود :

"هر تقریر په مُختلفو ژبو کې"

الله تعالی دې دا دواړه کتابونه د معاشرې د اِصلاح او راهنمايئ ذریعه اوګرځوي .

آمِین یَارَبَّ العَالَمِین .

ابوالشمس نورالهدیٰ عفی عنه

نوټ : که د کتاب متعلق یا بله څه مفیده مشوره وي نو په دې نمبر رابطه کولې شئ .

موبائل نمبر : ۰۳۰۶ ۵۴۴۷۱۷۴

Scanned with CamScanner

په پښتو ژبه کې د اول ځل لپاره د ذِهن د زِیرکتیا ، بیدارولو او مضبوطولو د پاره د مختلفو مَوضوعاتو متعلق عجیبه ، مُعَمّٰی ، عِلمي او تحقیقي سوالات او جوابات :

أَلْأَسْئِلَةُ وَالْأَجْوِبَةُ الْفَاضِلَةُ لِتَشْحِيْذِ الْأَذْهَانِ الْكَامِلَةِ

یعنی

مُعَمّٰی او عِلمي سوالات او جوابات

اَبُو الشَّمْس مولانا نُوْرُالْهُدیٰ عُفِيَ عَنْهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فیضُ القُرآن اکاخیل کالونی ، مردان

په مختلفو ژبو (یعنی پښتو، اردو، عربي، فارسي او انګریزي) کې د تقریر اِستعداد پیدا کولو د پاره اولنۍ، بې مِثله، نایاب، جامِع، عِلمي او تحقیقي کتاب:

هر تقریر په مُختلفو ژبو کې

تالیف

اَبُوالشَّمس مولانا نُورُالهُدٰی عُفِيَ عَنهُ

مُدَرِّس دَارُالعلوم فیضُ القُرآن اکاخیل کالونی، مردان

مکتبة اعزازیه
جاده میوند پخته فروشی کابل: 0764857797